

హంసవింశతి.

అయ్యలరాజు నారాయణామాత్యుడు.

**Printed for Circulation only to the Members
of the Srungara Kavya Grandha Mandali.
NOT FOR THE PUBLIC.**

శృంగార కావ్య గ్రంథమండలి ప్రబంధపరంపర - ౪

హంసవింశతి.

అయ్యలరాజు నారాయణాచార్యుడు.

PUBLISHED BY
K G MURTHY,
FOR SRUNGARA KAVYA GRANDHA MANDALI,
MASULIPATAM.

సర్వస్వాధ్యక్షుడు
మచిలీపట్టణము,
శృంగార కావ్య గ్రంథమండలి వారిది.

శ్లోలికూర్పు.
కాశ్మీరం, ౧౯౩౮
వేయి పాత్రులు.

మున్షిణము.
రామా ఆర్ట్స్ పెన్,
మచిలీపట్టణము.

పదిమాసముల కెక్కుడుగ, మేమొనరించుచుండిన భగీరథప్రయత్నంబు, భగవతియగు వాద్దేవతానుగ్రహంబున ఫలించి, యమరాపగా కల్లొలఘోరణిమాధురలఁజవికిందెచ్చు నయ్యల రాజకవి దేవేంద్రుని కావ్యామృతప్రవాహం బొంద్రసారస్వతేయుల నోలలాడించెడి శుభిఁజనంబు లభించినది.

ఇంతవరకు నొకటి రెండుసార్లు ముద్రితమయ్యా, నీ మహామహుని రచనఁ సమగ్రముగ నుసంస్కృతమై లభింపమి, తీరని లోటుగా నెంతయోకాల మాంధ్రీవాఙ్మయ వివోదుల కారాటము కలిగించుచుండుట తలంచుకొనినవోలది, నాదొనగును నివారించుమాచేతనై నవట్టుకు, వ్యగ్రోత్సాహముతో సన్నుదులమై శక్తివంచనలేక, తలపెట్టినదానిని మాచేతనై సంతవర కేలోపము కలుగకుండ నిర్వహింపజాలితిమని రసజ్ఞ పాఠకమండలి కెరుకఁజూచుకొనుచున్నారము. మండలాంతరముల, మారుమూలలదాగియున్న ప్రాంతలంగలి పాఠశాలములారసి చూచికొని జత గూర్చుకొన్న, మాప్రతిని చెన్నపురి ప్రాచ్య లిఖితపుస్తక భాండాగారమునందలి ప్రతులతో సరిచూపించి, యటులఁ బరిష్కృతమైన, దానినే ముద్రింపఁదొంగొంటిమి.

ఆంధ్రీవారపత్రికా సంపాదకులును, సిద్ధ సారస్వతులునగు తిరుమల వేంకట రంగాచార్య శిరోమణులు, మాకు వెనకటి యటులంబలె నెంతయూ సాయపడి, చెన్నపుర పుస్తకభాండాగారమునందుగల

తాళపత్రీప్రతి - 18-3-35

కాగితపుపత్రి 12-1-47

,, 12-3-44 Vol. I.

,, 12-3-45 Vol. II.

వీనిసాహాయ్యమున, మరల గ్రంథమును సంశోధించి, పాఠభేదంబుల సూచించి, మిగిలి పోయిన పద్యములఁజేర్చి, మాతృకను సిద్ధపఱచి, మాయుద్వమంబున కన్నివిధముల చేదోడు వాదోడై ప్రోత్సాహించిరని, యా సౌమ్యమూర్తికి కృతజ్ఞతతో సమావాకములని వారి దీక్షాప్రశస్తి నిట న్నగిడింతుము.

ఆంధ్రీసారస్వత ప్రచారమునకుగా నించు మించుగ సద్గుణాతమలలోఁ బ్రథమగణనీయుఁడగు ప్రొనుపండితుఁడు తన నిఘంటువునందుదాహరించిన హంసనిశితీ పాఠముల నన్నింటిని మేముగీకరించి, గ్రంథముత్తమోత్తమమైనదని యాతఁడిచ్చిన యభిప్రాయముతో మేము పూర్ణముగ నేకీభవించుచు— పాఠక మండలికూడ, తఱచి చూచి యటులనే నొనరించుగాత యని యాచించెదము.

తెలుఁగునాఁటను జీవనమొనరించు నాయా జాతుల వృత్తులఁ దెలియఁజేయు పారిభాషిక పదసముదాయం బంతయూ వీనమేని పొల్లు పోసియక సమకూర్పంగలిగిన శాస్త్రదీక్షయే మా యీ వ్యవసాయంబున విజయతారయై ధన్యులఁజేసినది.

ఇక నుత్సాహ పారవశ్యాందోభితులగు భావుకులు, నయ్యలరాజువాని తియ్యని కవితా-కన్నియ నుడుల గిలిగింతలతో రసదేవిని సమ్యాటములకు సోలించి - కావ్యాలాపన లందలి మేలంది కృతకృత్యులయ్యెనరుగాక.

హంసనిశితీకిఁ దరువాత ప్రయాగ కామేశ్వరకవి విరచితమగు 'గోపాల లీలాసుధాల

హరి' యను శృంగార ప్రబంధమును బ్రకటింపఁ దలఁచితిమి. ఆ మహాకవిని గూర్చి యాంధ్రీ కవుల చరిత్రమునందు, స్వర్ణీయ కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగారి టిటుల వాగ్వి యున్నారు.

‘ఇతఁడు గోపాల లీలాసుధాలహరి యను మూఁడశ్వాసములప్రబంధమును రచించి రామ తీర్థస్వామి కంఠితము చేసెను. ఈకవి విశాఖ పట్టణమండలపువాడు. వైదిక బ్రాహ్మణుఁడు, కౌశికగోతుఁడు; నారసింహ పౌతుఁడు, సర్వేశ్వర పుతుఁడు. ఇతఁడు నూరునవ త్సరముల క్రిందట నుండినవాడు. కవిత్వము మంచిదేయైనను శృంగారవర్ణనము నితఁడు మిక్కిలి పచ్చిగాఁ జేసియున్నాఁడు.’

ఈ ప్రశంసను బట్టిచూచిన, ప్రయాగకామేశ్వరి లాక్షణికుఁడై నిర్దుష్టమగు మధురకవితఁ జెప్ప వలంతునియు, నాతిని గ్రంథమునందు శృంగారవర్ణనము లతివేలములుగ నొనర్పం బడినవనియు నాపండితుఁ డభిప్రాయపడి నటులఁ జెల్లమగుచున్నది. పంతులుగారు, కావ్యకన్యక కచకుచాద్యాకార వైలక్షణ్య శోభల గురు తెలుఁగఁ దలఁచని సాత్విక నిర్గుణమూర్తి యగుటఁజేసి, కవి శృంగార వర్ణనమునకు దిగినభాగములఁ బ్రేతులందు బంశోధనావసరమునఁజూచినపుడెల్ల కంటగించు కొనుట యాయనకుఁ బరిపాటియాయెనని విజ్ఞానెఱింగినదే. ముద్దుపన్నెగూర్చి వాగ్వియచు, ‘ఇది సంగీత సాహిత్య భరతశాస్త్రములలోఁ బ్రవీణురాలై నట్లు తానే చెప్పుకొన్నది. దీని కవిత్వము నాతి కఠినమై మృదువుగానుండిన దనుటకు సంజేహములేదు, ... జారత్వమే కులవృత్తిగాఁగల వేశ్యయగుటచేత... శృంగార

రసమునువేర సంభోగాది వర్ణనములను పుస్తకమునిండ మిక్కిలి పచ్చిగాఁజేసినది’ అనియు, పస్త్రత గ్రంథమును, కవిత్వమును గూర్చి ‘ఈతనికికవిత్వము మొత్తముమీద ఫౌగ్ధమై రసనంతమైదిగానున్నది... అయినను పుస్తకమునింప, అంకుపోయి బొంకాడి తప్పించుకొన్న యుపాయములే వర్తింపఁబడి యుండుటచేత నిది దుగ్గీతిబోధకమై నీతివరులకుఁ బఠనయోగ్యము కానినయియున్నది? అని యిటుల నుడివియున్నారు. కావ్యములందలిసీత కవి, రచనావసరములఁ బాటించు రసనియమము, విమర్శకునికన్న రసజ్ఞుఁడే యెఱుంగదగినవాఁ డగుటవలన, నాయాకృతుల నజరమర వ్యాప్తియే, వారల కావ్యప్రతిభ దీరివిన యాచిత్యంబు కిదాహరణంబని నుడివిన చాలును. ఇట్లాదేవీయంబును, మామండలి ప్రధమంబుననే బ్రకటించినదిగదా; యిప్పుడు, హంసవింశతి, యికమీఁద గోపాలలీలా సుధాలహరి ప్రకటితముకానున్నదన, యే మారని మాయత్నంబులందైన కార్యగార వంబు సభ్యులకుఁ దెల్లమగును. గోపాలలీలా సుధాలహరి, మామండలి ప్రచురణము లన్నిటి వలెనే శుద్ధప్రతిగా, సమగ్రముగ ముద్రణ మునందుకొన సిద్ధమగుచున్నది. మాయభిప్రాయంబుననది, రాధకాసాంత్యంబున కెన వచ్చు కవిత్వసంపదలతో నొప్పుచున్న సత్రపు బంధమై, సారస్వతాభిమానులందఱి కరంబుల నలంకరింపఁదగిన యర్హతకుఁ జాలినదై యున్న దనియు, దానినదిరంబున మామండలిసభ్యుల కందజేయగలమనియు విన్నవించుము.

కే. జీ. మూర్తి,
తృతీయాంశుడు.

వరాహ మిహిరాచార్యుడు, పారంపర్యం గా, ఆచార్యమండలికి తాత్వికముగా అభిజ్ఞాతమైన ప్రజనన మూలాధారసూత్రాన్ని ఛందోనియమాచరణాన కావ్యఫలదాయనిగా ప్రశంసకు తెచ్చుకున్నాడు. ప్రయోగ మేధ్యాస్తు సర్వతః - పవిత్రీతను స్త్రీ అయి అవతరింపచేయడానికి ఋషులు ఆభిజ్ఞాత్య దోహద విధానాలలో ఉపాదులు ఏలా కల్పించినారా,

సోమః పృథమో వివిదే గంధర్వో విఖిద ఉత్తరః తృతీయో అగ్నిష్టో పతిః...

సోమోదద దంధర్వాయ గంధర్వోదద దగ్ధయే రయించ పుత్రాం శ్వాదా దగ్ని ర్మహ్య మభోఇమామ్...

(ఋగ్వేదం 10-85; 40-41)

బ్రాహ్మణాః పాదతోమేధ్యా

గావో మేధ్యాశ్చపృష్ఠతః

అజాశ్చ ముఖతోమేధ్యాః

ప్రియో మేధ్యాస్తు సర్వతః. 1

- ప్రాకృత మాయా జాలకాంతరాలలో ప్రణయకల్లోల విధమాన శోషిలనీయకుండా వైదిక-చైతన్య ధీమతైన ఆదికవి కూడా, ఆడుపులుగుకు జరిగిన అపరాధానికి శోకమై పోతలపట్టిన శోకా శ్రోశంలో మాతృదేవి అయిన నారీమూర్తి ధర్మవీరనిరవ్యహారి దీక్షా ప్రశంసగా మంగళాభివాదం పొంగి పోయింది. భగవత్పాదుల శివానంద - సౌందర్యలహరీ మూలికలలో తొలిపంకజ శోరకమైనది - ఈ పరమార్థాధిగమనమే.

1 బ్రాహ్మణాః పాదయోర్మేధ్యాః పవిత్రాః బ్రాహ్మణానాం పాదగ్రహణం సర్వైః కర్తుం యజ్ఞతః ఇత్యర్థః...యోషితః తు సర్వతః సర్వేష్యం గేష్య స్పర్శాలింగ నాధర సానాదిష్టిత్యర్థః మేధ్యాః పవిత్రాః

తథా చాశాసనీ స్మృతిః - గౌర్యేధ్యా పృష్ఠే పురస్తాదబాదయః స్త్రియః సర్వతః (3-17-19) బృహస్పతి రహ్యహ -

పాదాశుచీ బ్రాహ్మణానా మజాశ్వస్య ముఖంశుచిః

గవాం పుష్టాని మేధ్యాని సర్వగాత్రాణి యోషితామ్.

ఇతి 'శుచిర్నారీ పతివ్రతా' (4-84) ఇతి యమ వచనానుసారేణ పతివ్రతానామేవ సర్వాన్వపస్థాసు సర్వేషు చాంగేషు మేధ్యత్వం సి

- (శ్రీశ చంద్రిని నిరంబం).

స్వస్తి

ఈ అర్థమునే మిహిరుడు,
సోమస్తానా మదా చౌచం గంధర్వః
శిక్షితాం గిరామ్

పావకః సర్వమేధ్యత్వం తస్మాన్నిష్క-
సమాః స్త్రీయః

అని అనువదించాడు. సృష్టికి వస్త్రాలు
తేల్చే లావణ్యసామగ్రిని కళామఖంగా అను-
రించే సంధాతలు ముక్కాకలదీర్చి, ప్రజాపతి
నిర్మాణానికి ఒచ్చెములురానీకుండా, మానవు-
నికి ... వరప్రదానంగా అనుగ్రహించారని,
పూజ్యునిగాన్ని అనుశాసించే స్మృతి
కారుడు, 'యత్రినార్యాస్తు పూజ్యంతే రమంతే
తత్రోదేవతాః' అని హెచ్చరిక తెలుపు-
తున్నాడు... ఎంతటిదోషమైనా, తామరపాకు
మీద తొణికిసలాడే నీటి ముత్తెములగానన్నా
అంటి పట్టుకోలేదని నిర్దేశించు తున్నాడు,
వివరణగా. 2

ఉపదేశమేమంటే 'జయేధర్మిత్యాః పుర-
మేవసారం, పురే గృహం నదన్వి చైకదేశః,
తత్ప్రాప్తి శయ్యా శయకే వరాస్త్రీ, రత్నో-
జ్వలా రాజ్యసుఖస్యసారః' ఇలా అంగీకరించ-
వలసింది. 3. ధర్మావిరుద్ధమైన మార్గమున
తృతీయ పురుషార్థాన్ని భజించడానికి, ఆ
వ్యాపారప్రవృత్తుకుగా భగవానుడే గీతా
వాక్యంగా సంసారాన్ని ఆపహించుతున్నాడు. 4

కాని, పూర్వపక్షగ్రన్థులున్నూ లేకపోయేదు,
'నవాస్త్రేణాని సఖ్యాని సంతి సాలామృతాణాం
హృదయాన్యేతా...' అనురాగామృతప్రదా-
నం... అర్హ - అధికారులకు చేయడానికి...
కట్టబాటులను అతిక్రమించే స్వచ్ఛందపదా-
న్యత రూపమోహనులకు ప్రకృతిగా, పద్మ

సంభవుడు ప్రసాదించడమే పురుషార్థభుడి
స్వార్థమర్యాదకు లాభువం. చంచలదృష్టుల
చాంచల్యానికి ... వాగురాబద్ధుడుగా లోగి
పోయే గృహస్థు ... ఆచాంచల్యము ... తన
విలాసవల్లకి దోహదసేవ చేయవలెననే...
అనౌదార్యఅనుశాసన విధులలో... అనేకంగా
అరికట్టడానికి పూనుకునే ప్రయత్నాలను తిరగ
దోసి .. పరాజయ ముద్ర చిహ్నించడమే...
విధాతకు ... స్వధర్మరక్షణాంశంలో చేదోడు
గా అమ్ములపదనుతో తరితీపులూరించే రమా-
కుమారుడి .. ధర్మవిజయలాంఛనః కల్లుబేడి
నల పోలికగా తొణికి కామినుల వాలు
చూపుల చలువనీడలో కామాగమ-వాలభ్య
స్థితి గురుకులవాసపు కాకలదీర్చే... శాస్త్ర
వేత్త ఋషుల సూక్తిప్రాబల్యంతో... స్వదార
రక్షణోపాయాలు వెదుకుతున్నాడు. గుహ్యం
... గుహ్యతయ... మనోప్రసావనతో శంకరుడు
వామారానికి అరవాదవృత్తితో ఉపదేశించే
పాతిప్రవృత్తులం... లాభాలూ ఒకమూల
ఉంటూనేఉండగా... అవి ఏమీ పనిచేయ
నందువల్ల... పాతిత్యాన్ని... స్వయం పరించే
కులపాలికల మనసు పోకడలను ... అన్వర్థ
హేతు - యోజనతో ... కూలంకష విభాగ
పరిగణనముచేసి... ఎందుకు చెడిపోవడం కలు-
గుతుంది .. ఎవరు, చెడిపోయేవాళ్ళకు, ఆసలా

2 ఆపస్తంబుడు (2-3) పరాశరుడు
(7-2, 35) ముపు (9-26, 28).

3 'నగృహం గృహమిత్యాహుర్భూషణీ
గృహముచ్యతే' (మహాభారతం (12-144-6)
'జాయాదేవమ్') ఋగ్వేదం 8-58-4)

4 ధర్మావిరుద్ధో భూతేషు కామో అస్మి
భరతర్షభ !

అవుతారు...అనేది, లోకంలో తపోదృష్టిని
...సంగ్రహించుకున్నవి...దోషగుల-వల్లగా
... అధ్యాయరూపం యిచ్చి ... అభిజ్ఞానం
కలిగించుతున్నాడు:

సవ్యాధీర్ష్యాభు కువ్యక్తి ధనహీన ప్రవాసినామ్
స్త్రీయో యాత్రాగ్ది సంతక్తాస్తాశ్చపాధ్యాః
పక్షిర్నితాః

రజశో మాలినీ ధాత్రీ యోగినీ పృథివీశినీ

సఖీ గోపాలికా చేతీ నాసిఠీ దూతికా మతాః

ప్రతిపద మదనప్రదీపః కైతైః మృదువదనైః
యువతీ తయాభిధేయా కుసుమశరరుజావిక్రీర్ణ
ధైర్యా దుగ్రతమనుయాస్మతి యైః సుతేవ
దూతీన్యః-

వాత్స్యాయనుడి అడుగుజాలలో నడచిన
భిక్షు పద్మశ్రీ నిబంధన భాగంలో...లోపా
లను... సర్ది చెప్పకుని ... కామారోగ్యం ...
కామినిలో విలోకనాలలో తనవై పునకు మర
లించుకోదలచే .. మానవుడి అన్నకప్పువ
యాకోశం పృథిస్పందిస్తూన్నది. విక్రిమా
ర్కుడి సోదరునిలాగు అనుభవంపారం చూచి
.. ఆమీన దాన్ని గర్హించడానికి తలకొనే
యోగులు ... అందరూ అయితే ... లోక
వ్యాపారం చట్టుబడిపోతుందికాబట్టి ... అంద
నీయని గిళిరింతలతో... స్త్రీ...పురుషుడికి
...ఎవ్వడూ అందుబాటుతూనే ఉంటుంది.
కావటికలని...ఉల్లోశంతో యీనడించు
...మానసహృదయమే,

కామినీం ప్రథమ్యయావనాన్వితాం
మందవల్ల మృదువీడిత స్సనామ్
ఉత్త్రుసీం సమవలంబ్య యారతిః
సా నధాత్మభవనేస్తి మేమతి-అని అట్టులు
చాచుతుంది.

౨

స్త్రీ హృదయదౌర్బల్య ప్రచారకంగా...
స్త్రీయకవితాపాగ్గల్యాన్ని దుర్నియోగం
చేయడం, పుణ్యానికా...పురుషార్థానికా?

మోక్షప్రాప్తికి సాధనపరంపరను నిర్మించు
కుంటూ, ఐహికంగా గీతాలాపాలు సేకరించే
యశోవైభవ-సముపార్జనము, విశ్వశ్రేయో
రూపిగా హితవైషది కాని, ఏపుణ్యగాఢా
ప్రవచనమున్ను వినబడనీయని ... ఈ అవ
మార్గ గమనంవల్ల...కవి బావుకునేది ఏమిటి?
అనే నీరసఛాందస ఆశంకకు సమాధానవా
క్యాలు - గాఢేయిడికి అప్పచెల్లెలైన కావ్య
కన్య...స్త్రీయమనోసుకూల జగతిలో...ఆత్మ
గతంగా శిబిందించే...చిత్రివర్ణ సందోహం...
భావుకుల భావనలో ... కైవల్యచందికీల
విరిపూతలునించి ... మోక్షవానంతీ ఘుమ
ఘుమలకు...నందనవనీ రామనీయక - కోర
కామరత్నం సంఘటించుతుంది. కవి అయిన
వానిసాధనకు అదీసిద్ధి. లోకం అనుమతించే
మెరమెచ్చుల మేరల్లోనే ఉండి...పురాణ -
పుణ్యాన్ని చూత్రమే గణించుకునే నియమానికి
లోగి ... కావ్యకన్య ముక్తి పొందగలగాల్లో
విహారవారసత్వం కాదని నిరసించుకునే ...
అలనగతి...ఆతనిలో రగులుకోదు. కావ్య
వధువు కట్టుబడిఉండే నీలివేరు ... ఆబాల
నోచినవానికి అందిచ్చేఫలమునేరు: ఈ సంప్ర
దాయాన్ని గుర్తించుకోగల పాజ్ఞాన్ కావ్య
రసికుడౌతాడు: యుగాలనాటి ముదుసలి
అయిన ముక్తికాంతా స్వయంగాహనంలో
ఉన్న నీరసబంధన-గారవం కన్న...స్వైరచారి
ణిగా...నోరూరించే కావ్యకన్యకే కీర్తదాసు
డౌతాడు.

3

చిలుక ... మానవులు దిద్దిన ఒరవడిలో పలుకుల తీయడము మెలిపి ... నిలువరించి నంతమాత్రాన...పరకీయకాబోతూ, స్వీయ నాగరత్వాన్ని ... కలలలో పులకరించనేర్చిన సరసురాలు ... కార్యాచరణాన్ని ఉజ్జగించి నిలిచిపోవడం...అది ఏటి ప్రోడతనం? మాటల్లోకట్టివైచి...యశావనం ధన్యంకానీయకుండా తెలవారింపడానికి పూనుకున్నదనే సంగతి... పృథ్వివతికి తెలియదా? .. హంసకూడా, ఆచార్యులతో...ధర్మానుష్ఠానం చెప్పున్నదని ... హేమావతి గమనించలేకపోయిందా? - తెలియక కాదు, కాని,

- హేమావతి...ఇరువది కథలలో నాయికలలాగా పాపాచరణానికి అందెవేసుకొని గడిదేరిన దిటవరికాదు. అనుకూలుడై ... సకల సంపదలలో తులహీనించే నాయకునికి అనుకూలగా...మచ్చలేని మనసుతో మెలగుతూ అత్తమామల కట్టడిలో ... గృహకార్యనిర్వహణలో ఖరీదలకే...అడుగు తప్పడటానికి అవకాశంలేని పాతివ్రత్యం పాలించుకుంటూ వస్తుంది. అదివరకు ఎన్నిసార్లు విప్రలంభం అనుభవించలేదు? అప్పడల్లా, నాయకుని పునరాగమనాన్ని నిరీక్షించుతూ నజ్రవైన విరహంతో చిక్కినగమై పోవడానికి అలవాటు పడ్డ పాణి... చతురక అయిన హేల సంధానచతుర్య ఫణతుల్లో, కొత్తఘోరణిలోకి తెప్పరిలి, సూతనానుబంధం కుదిరించుకునేందుకు తపాతపాలాడిపోయింది. ప్రోషితభర్తృక, కామచైతన్యంతో అభిసారికారీతులలవరించుకున్నది. కాని దుర్యోగమువల్ల, కమన సమాగమము పొందిన సవరసికునిమీద

మమత చెల్లించుకోలేని నలక, ఆ ఇరువది రాత్రులూ కలిదివైచి ... దరిదుల మనోరథంపై... కొత్తగా సాగిన తీగ, మరల తొలుతటి తరుకాండాన్నే ఆశ్రయించి. అంతటితో సరిపెచ్చుకుని, ఊరక... ఎక్కిళ్లను... గుక్కిళ్లుగా మార్పుకోవలసి వచ్చింది.

'కోమటికోడలు కొమ్మ' అయిన ప్రభావతి, సామాన్య లౌక్యధర్మవిరుద్ధమైన రూపసంపదకలిగి ...రసికరాజుల తలమానికమైన, పృథ్వును మోహపెట్టగలిగిన భాగ్యశాలి... ఆమె కో ఫలానుభవంలో తుల్యయోగితగా 'సాతాని బిసప్రసూనదళ భాగధర్మితరభాషి' హేమావతి, కవడం...విధి ప్రాబల్యముకాక మరేమి? సామాన్యముగా అడ్డంకులుగా తగిలి ...సామాన్య గృహిణులను సామాన్యవైఖరులలోకి ఉడ్డవేసుకుంటాడే... అత్తమామల కోరికలకం...ఆరదీపట్టే వదిన మరదులు... నిమిషమేమారని మగడూ ... ఇవి అన్నీ... సమయానికి, చురచురలాడే ఎండ్లకు కర్గిపోయే మంచు తెరలై రసికునివద్దకు రహదారిని తీర్చినా... హేమావతి మనసు తీర్చుకోలేక పోవడానికి కారణము...ఆమె ఎన్నడూ అంతకుముందు ఆలాటి ఆలోచనలకన్నా అలవడినది కాకపోవడం...అప్పుడు హేల ఉపదేశవల్ల ఆతలపుకు మల్లినా...అందులో సాధకబాధకాలు స్వయంగా నిర్ణయించుకోలేని అప్రేక్ష కావడం...తనంత తావలచి పోయేది కాక... అంపిన దూతికవెంట అననుభూతమైన అనుభవంకోసం అడుగుపెట్టించి ముందుకువేయడంలో ఉండే అటమలు... వెరపుడిపి తగిన సమాధానం చెప్పవలసిన నాయకుడు ఎదుటలేక పోవడం...కథలంటే చెవికోసుకునే పసిలేనం,

అందులో తిరుగుబాటు చెప్పలేని అమాయకత్వం.. ఇలా కర్ణుడిపాటుకు కమ్ముకున్నన్ని కారణాలు హేమావతిని చౌర్యరతంపాల పడనీయకుండా చేసినవి: అలా ఆకునందక పోకను పొందక ఆనందర్యం అప్పటికి విచ్చిపోయినా... ఆతరువాత జీవితంలో తీరికగా ఉన్నప్పుడు... భావనలో తప్పుకుమనడానికి... కొన్ని మెళుకువలు ఒంటపట్టినవని—భావుకు లూహించుకోవచ్చును.

విధిలేవ బలీయనీ అనుకునేందుకు... కోరికలకు నేడుగా చెల్లిపోగల నేర్పులేని యాయుగంలో... ఇంతకుమించిన నిదర్శనము ఏమి కావాలి? కథలు చెప్పి బుద్ధిమల్లించిందా, హంస? అది చేసింది అసలు ఆప్రయత్నం కాదు. ఏలాగో చిలవలు వలవలుచేసి ఏవో కథలల్లి... ఆదుర్దాను ముందివేసి ఆలస్యంచేసి... అందుకు లగించిన చిక్కుకు ఆశ్చర్యపడేటట్టు ఉక్కిరిబిక్కిరిచేసి... కోడికూసేవేళ కాదా... హేమావతి అడుగుగడప అవతల పడనీయకుండా కాచుకోవడం మాత్రం. పోనీ ఒకరాత్రి ఆమూనిరిగా రక్షించుకున్న దనుకున్నా... మనసుమారని హేమావతి మల్లామామూలునేళకు మునుపటికన్నా ఎక్కువగా సింగారించుకుని... ముందుకుదూకే కోరికలతో... ఏమైనా సరే ఆనాడు వెల్లితీరాలనే దీక్షతో... కనలీపచ్చి.. పంజరందగ్గర బందీ అయిపోవడం.. వెంటనున్న బుతుత అయినా శుభముహూర్తం మించుతుందని తొందరించకపోవడం, ఈకలాపం తెలుసుకుని అవతల నాయకుడైనా... ఏదో ఏర్పాటుచేయక నోటిలో వేలువేసుకుని... దానంతట అదే రాక ఏమవుతుందనే ధీమా

తోడిండటం... ఈలా వ్యంగంగా పుణ్యకాలం గడచిపోవడం... చివరకు, ఓడబేరానికి వెళ్లిన మగడు మల్లి వాడకు వచ్చినకబురువిని... అంతటితో, ఇక సాగేకలాపం కాదుకనుక... వాంఛలను మనసులో మారుమూలంకల్తోసి వేసి... ఏమిఎరుగని దానిలాగా స్వామిని ఎదుర్కొనడం... ఆకబురువిని మహారాజు శృంగారచందనచర్చులకు... నిర్భేద—వైరాగ్య విభూతి ఇప్పించి... మనసు సంబాధించుకోవడం... పనలేని ఈలల్లికలలో తేల్చుకున్న పరమార్థం ఏమిటి? సీతీబోధన అనవలెనా... ఇరవై జారవృత్తల కథలలో అందుకు చీమవాసి అయినా నందులేదు... పాపాచరణానికి తగినబాధ పడకపోగా... చెక్కుచెదరకుండా ఆవ్యవసాయం అవిచ్చిన్నంగా ఆజన్మాంతం సాగించినట్టు ద్యోతకమాతూంది. ఇక హేమావతికథా... పాలుత్రాగినేర్పిన బంగారుతల్లికి మిగడ మింగుడుపడలేదనే సామెత స్ఫురణకు తెచ్చుకుని.. ఆలాపగమకాన రమణీయ అర్థవృత్తిపాదనమే అక్కడక్కడ కావ్యవాణి మేళవించేలయింది... భావించుకుని... కావ్యకన్యకు సోదరులయే సీరనయోగాన్నుంచి రసికులు తప్పించుకోవలసి ఉంటుంది.

౪

చైనా జాతిలో మొలకెల్లి... జపానుసాహితీలను లతాంతాలు విరియించిన ఒక కథ—ఆకాశరాజుకు తింబతా సుమే అనే ఒకచక్కని చుక్క, ఒక్కతేకూతురు: ఆపిల్లకు బట్టలు నేయడం అంటే ఇంతంత అనరాని సరదా. తండ్రికి కావలసినవంచలన్నీ, ఆ ఆమ్మామేనేసి చెడుతుండేది. ఒకనాడు మగ్గంముందు

కూర్చుని పోగులు సారించుతూ, దోవవెంట
మాంచిపపై నకోడెను తోలుకుపోతున్నా, ఓ
కోడెకానిమీద, కన్ను వేసింది. తండ్రికి ఆమె
మనసు తెలిసి, ఆతడి పొత్తుకు అనుమతించాడు..
అల్లుడినిచేసుకుంటానన్నాడు. కాని పెళ్లెన్న
టినుంచీ...వాల్లిద్రూ, ఒకరి నొకరు ఎడబా
యకపోగా...చేయవలసినపనులు వెనుకబడి...
ఆకాశరాజుకు, వంచలు...ఎద్దుకు, మేతా...
కర్రవై...ఆయన, చూస్తూ ఊరకండ్లబేక
ఆజంటను విడదీశాడు. ఆకాశగంగకు అద్దరి
నొకరు ఇద్దరినొకరూ ఉండవలసిందిగా కిట్టడి
చేశాడు. కాని ఏడాది కోరోజు, ఆశ్వయుజ
శుద్ధ సప్తమినామూత్రం...ఇద్దరూ సంసారం
తీర్చుకోవచ్చునని వరం అనుగ్రహించాడు.
ఆరాత్రి...ఆకాశం నిర్మలంగాఉంటే...విహం
గాలు రెక్కలతో వంటెన అమర్చి...ఆ
యావన్నటిఆవలబడ్డపట్టిస్తాయి:ముసురుపట్టెనా
గంగ ఉరవడివచ్చి కట్టలుదూసుకుంటుంది...
రెక్కలు ఎన్నిసాచినా ఒడ్డులందవు. కనుక...
గుడ్డిలో మెల్ల అయి నిలిచిన ఆ వరలేశమైనా
ఎప్పుడూ వినియోగానికిరాదు...దుర్గినాలు
ప్రబలడమే సంభవించితే పల్లె తెరబడి వాల్లికరి
నొకరు ఎడబాసే ఉండటమాతుంది కాని,
ఏదిఎటులైనా...ఏటా పరువెల్లువలైనా...
వారిప్రేమ వసివాడదు, సహనసీతిపాయదు.
ఎవరి పనివారు ఏమరకుండా నిర్వహించు
కుంటూ...ఏడాదికోనాడై నా కలుసుకుంటా
ముగదా అనే ఆశతో. కలకలలాడుతూ
ఉంటారు.

ఈకథకు జపానుదేశం పౌరాణికసంచయం
లో, అనేకరూపాలు పారంపరిలో కలిగినవి...

అన్వయంలో చాలా విచిత్రములు తలచూచి
నవి...అవి అన్నీనివరించడానికి ప్రత్యేకగ్రంథం
కావాలి. ముఖ్యంగా గమనించవలసింది...
ఆ ప్రేమదంపతుల సమాగమం పండుగచేసు
కోవడం ఆబాలగోపాలం ఆదేశంలో అలవా
టైపోయింది. పసిపాపలుకూడా, ఆనాడు
చిలుకపలుకులుగా ఆకాశరాజకన్యకు...వరుని
అనుసంధానించే మంగళగ్రాహనంచేస్తారు: అందని
వాడై పోయి...అందనివాడుకాని... ఆగోపా
లకునిమీద..అమర తంతువాయని అరమరిక
లెరుగని కూరిమి..అచ్చటి మహాకవులనేకల
చేత...స్వగత-ఫదము లందగించ పురి
కొల్పింది...

ఆమెనో గో వా
అయి ముక్తి తాపి లే
వాగా కోయా మీ-
కిమి కిమానా నా
హిమె లోకి మాకేవా...

(ఆకాశగంగకు ఈదరిని...ఇంతకాలం
నుంచీ కన్నులుకాయలు కాచి కనిపెట్టుకొని...
వెంపరలాడుతూ ఉన్నానో...నానాభుడిరేయి
నాకు దక్కబోతున్నాడు. నానీవి సడలించే
తరుణం ఆనన్నమైనది.)

హిసా కతా నో
ఆమె నో కావాలే నీ
భూనే ఊకతె
కోయాయ కా-కిమా గా
ఆగరి కిమా ప...

(నురగలై వరపశుపోయే అమరాకాశ
వాహినిని తరించి...తేలియాడుతూ నాస్వమి
యారాత్రివచ్చి పరవశింపచేయగలడు.)

కాశీ కూడా హా
భూతా-తూనో కీషీ నీ
కాయో దోమా
వాగా తోహో తూనూ నో
కోలో కో కాయో వానూ...

సుబూలే నీ మో
నాగో కోషీను శేకీ
అమోనో గోవా
హేదా తేరేబా కా మో
అమత సుచే నాకీ...

(వాయుడేవుడూ పరజ్జన్యూ, ఈవలవల
రాకపోకలు నలుపుకూన్నా మాయిరువురికీ...
ఒకపలుకే నా నడవదుగదా...అద్దరి కూత
వేటుదూరంలో ఉన్నా...హతవిధి...అశ్వ
యుజంవచ్చేదాకా, ఒకరికొకరం కాకుండా
చేసింది.)

అమోనో గోవా
క తో కావా నామీ వా
కాశీనే గోమా
సమోర గా-కాషీ
చికాకోకోనో నీ నో...

(ఆకాశగంగ పొంగకపోయినా..అంతగా
గడవనాని అడ్డంకులు లేకపోయినా..ఆ రవంత
ప్రవాహాన్ని అతిక్రమించి ఆతనినరస చేర
నీయని..దురుల్లంపు- అనుశాసనం...అప్రతి
హత ప్రతిబంధకమాతూ ఉన్నది.)

-(జావాను పద్యావళి, అనువాదమూ,
The Romance of the Milky way
and other Studies- అనే తె. హరన్
సంగ్రహాన్ని అనుసరించి.)

పద్యమాలిక వివిధవర్ణ చమత్కృతులతో
అవिरళంగా గృధ్రితమై ఉన్నప్పటికీ...ప్రస్తు

తమునకు ఉపయోగించే అంతవరకే సమకూ
ర్చుకోవలసివచ్చింది. సాదృశ్యముతో...
ఫలశ్రుతిని ఒకసేటందుకు,ఆకాశరాజకన్య...
అతొకకప్పేమగాధను, హేమావతి చిదిముడి
పాటులో జారవిడిచిన...ప్రణయ-చిలిపితనము
సరసను నిలిపి...లాఘవమేమో నిర్ణయించు
కొననాను. హేమావతి, అంతవరకున్నా
కట్టుకొన్న మగనితో...మనసుతోపనిలేకుండా,
కన్నులు మూసికొని కాపురముచేస్తూ
వచ్చింది, పాతివ్రత్యం విలువపడుగని ఆకారణ
పతివ్రతగా: కారణంతరములు హేల విప్పి
చెప్పగానే...కన్నులు విప్పారినవే కాని...
కదనుతోకేమనసును దాటులకు తీర్చే నేర్పరి
తనానికోపించిపండువల్ల...ఆరాటం లేపించిన
అలనటకు తాళకోలే...మూసిన కన్నుల
తోనే ముక్తి పెదుకలాడి రాస్తికవృత్తానికి
భంగం కలిగించుకుని...మానసికపతి.వ్రతగా
వ్రతం నిలుపుకోలేకపోయింది. ఆకాశరాజ
పుత్రి...అవాగును దాటలేనితనమే హేమా
...అమగు మెనలనీయకుండాచేసింది.
అదే...విధి-అని ఒప్పుకుని...కేవలం అన్యాయం
అని మొరలుపెట్టే...అలసమానవప్రకృతి...
అంతకు మించి ఎదురించగలసత్తాచాలక...
ఉన్నంతలో ఉత్తమ ఫలోన్ముఖమైన ఉద్యావ
నకు...ఆశించుతుంది. వాపమూ పుణ్యమూ..
చదురునేతగా అల్లుకుని ఉన్నలోకంలో...
పుణ్యపు గడులు లెక్కపెట్టుకోమని నేర్పిన
పురాణగాథలు చక్కదిద్దే...నీతుల నియమా
లిచాయలకు రావు. విలియం మారిస్ ప్రవ
చించినట్లు...‘కల్లకాదు...నిజమున్నూ, లేదు..
కాని మనోహరంమాత్రమాను’ అనుకోవడం,
హేమావతి భగ్నప్రణయ జీవితగాథా-తత్త్వ

దార్శనికులకు ఉచితం. ఆలాచరగడంలో ఉన్న అనందర్థములు పరిగణించవద్దు... ఆవిధంగా కథముగియడమే కాలానికుడు దేశించిన ధర్మ రక్షక-విజయనాడ-వాదమని యెన్నూతూ ఊరకుండవలసిందే.

కావ్యభారతికి అన్ననైన అలంకరణములుగా మహామహులందరించి నియమావళి లాక్షణిక పరీక్షలతో వన్నెచిలుపుకుంటూవచ్చి వందువలన పాఠకలోకం విభవతుగా అంగీకరించవలసిన ప్రాతిపదిక సంకేతరూపములతో... ఒకటి... పశువుత్పత్తి... సానుకూలపు రాయబారాలునడవటం... పశుపక్ష్యాదిగణమే పూనుకోవలసింది అని. హంసలూ చిలుకలూ మొయిల్లూ... నాయకానాయకుల మనసులలో కోరికలను, రైకలమీదనో... రైకలూకట్టుకున్నట్టుగానో మోసుకొనివచ్చి ఏకంచేయడమనే మర్యాద కావ్యజగతిని తరాలుగా నిలిచిపోయిందానా? మరి, సకలజారజాణికేక భాతుశల అయిన కలహంస హేమావతికి... స్వీయనాయకసమాగమనసిద్ధికి అంతరాయంకలిగించి... స్వీయాధర్మానికి కట్టుబడి ఉండేలాగు దిద్దడానికి... రాయబారపు పలుకుబాకా... మగడు తిరిగవచ్చేటోపుగ ఆమెతలపట్టిన నూతన బేరసారము లేలాగో ఉడిగించింది:

విష్ణుదాసుడు పయనమైపోబోతూ, యింటి వారందరిచేతా బెంపనిపించుకుని, 'హంస రాజంబు గదియంగ నరిగి, తనదుపయన మెరిగించి యింటిలో భద్రమనుచు, చెప్పంగ దగినమాటలు చెప్పి' ఇల్లుకెదిలాడు. అంతకు పూర్వమే, హేల ఆతిని యింటికి రాకపోకలు నడుపుతూ వచ్చినవని చక్కబెట్టుకునిపోయినా,

ఆనంగతి ప్రయాణంగాడవలో ముగిసితేలే ఆతడు గమనించకపోవచ్చునేమో కాని... అంతనేర్చిన హంసకు, ఆ ఆవోకి ఏమాత్రమూ తెలిసి ఉండలేదా? తెలిసినా, అడ్డుపడేందుకు తానులేనా అని కిమ్మనకుండా ఊకుకున్నదా? విష్ణుదాసుడు... నహజమైన అతిజాగ్రతకు నిదర్శనంగా 'యింటిలో భద్రం' అని మాట నరునకు హెచ్చరించాడా? లేక, మనసులో చెప్పరాని కథకు ఏదో బాధించడంవల్ల నోట అలావలికిందా?... హంస... విష్ణుదాసు పెంపకంలోనిదికాని, హేమావతి క్షోడా విహంగం కాదు. అది అనుమతిస్తుందని... ఆకీర్షించి ఆవనికి అతిశీఘ్రంగాపోయి రమ్మనివంపుతుందనా... దానితో, తనమానాన తానుపోతూ న్నది పోక... చేయబోయే ఘనకార్యపు ఉబుసుబ తడం?... చెప్పినా ఏం చెయ్యలేని పంజరబద్ధపాక్షిముందర తన ప్రతాపంచూపించడంకోసం చెప్పిందనుకున్నా... చివరకు దాని చెప్పచేతులలోనే... యిండుమించు నిలిచిపోయినట్లుపోవడం... మొదటి గాంభీర్యముద్రకు ఎంతవిరుపు? ప్రభావతి, చిలుక నిలువరింతలకు తలబగ్గిందంటే... అది ఆమెకు పాక్షిగవడమైనది... కలసిమెలసి... అక్కా యని పలుకరించే చనవుతో... మనసందిబుచ్చుకున్నది.

హేమావతి... 'పంజర మొక్కింతగదిసి నిలిచి... దరస్థితంబైన నెమ్మొగ మించుక వంచి యాత్మదాఁ దలచిన కార్య మెల్లఁబ్రమదంబునఁ దిన్నెని కల్పివల్కులం దెలువఁగ' హంస అదే మొదటిసారి ఆకబురుపెడవల... రైకలు ముడుచుకుని, చచ్చడేది లోపలనే ఆలోచనలతో కొంత కలవరపడి... లోకంలో నలుగురూ ఆడేమాటలనే ఏకరువుపెట్టింది...

హితబోధగా... ఇలా అయితే కొంప ముణుగురుంది సుమా అని: ఏది అవధ్యమో, దాన్నే కనులకు కట్టించడం ఉత్తమ భేషజమేనా? మనసును, తాను ఉపదేశించబోయే దానిమీదకు హితవుచేసి, అంతరాయములకు అరుచి పూతపూయాలి. వగచూపించి పాలుద్రాగించు దామసుకుని తంటాలుపడే హంసకూ, నేస్తంతో విషం మింగించగలిగిన ఫేలకూ, చాక చక్కంటో ఎంతతేడా ఉన్నది? - కన్న కూతురికి సారెవట్టుకునివచ్చినట్లుగా... మహారాజు తలచిన మర్యాదలన్నీ... జరిగింది... ఎవరికి తగినమాట వారికి చెప్పి అందరినీ మంచిచేసుకుని... కోటలో పాగావేశాననే నమ్మకం చిక్కినతరువాత... అప్పుడు హేమావతిని ఏకాంతానకు జేర్చింది. నూరిపోసే విధానంలో ఎంతనేరవుందో? .. ముందు, ఆమె చక్కదనం రాసికొని .. వీనికి, ఆమె కలలోనైనా తలచని విలువలు కట్టడం... ఆవల బేరగాని తాపా తెలువంటిదో... సంసర్మంలో కలిపి అభివర్ణించడం... మగనిమీది అనువాసపాతివ్రాస్తూ పొలులాగా చెరిగివేసి... తాను చెప్పినబేరమే లాభపాటిదని... ఆమెకు నచ్చేటట్టుచేయడం... ప్రభావతి ... కోమలితనానికి ... హేమావతి సీమాల్లి తనానికి... జతతూగే పద్ధతే, ఇది...

హంస .. తాను చెప్పిన పెడనరం మాటలకు హేమావతి కల్లెర్రచేయడం తప్ప... చలించక పోవడం చూసి... అప్పుడు మరో యెత్తు ఊహించింది: ఇకనుంచి... ఇరవై కథలలోనూ దాని గడుసుతనం, తెరచాటుగా మెరమెరలాడుతూనే ఉంటుంది.

ఏకథలో చూసినా, ఏకులం దైనా, నాయిక తిండిపోతరాన నేరు పనిపాటలు లేక, జార

వాంఛలకు మరగినదని ఎత్తుకోవడం, 'హేమావతి! నీవిషయం అంతే' అని ఎత్తి పొడవటం: 'ఎవతెచూసినా, మనసుకు నచ్చినవాడు కంట పడగానే ముందూ వెనుకా చూడకుండా, లేని వీలుకల్పించుకుని, హులాహుళి మారనంగ్రామానికి బాదుతీరగా, తీరికగా పిలువనంపినా... ఎంతతీరికన్నా... నీ వలాటి హాంతకారితనము నేరువనై తివిగా!' అని ఈపడింపు: పాపముమండి నట్లుగా ఎక్కడనున్నవాడైనా పానుపుమీద విలునితో చేరేవేళకు పతి ఊడిపడకమానడం... నిక్కచ్చిమాట... 'కామశాస్త్రవేత్త లాదేశించి నటుల మహారాజులు పరదారల కొరకు తామెపోగాదనే నీజిని, నీవంటి లావణ్యనిధానంబందునకు అంగిలార్చుతూనైనా యేమరని నియమమంతని, కాళ్ళకడకు పోవడానికి నీవే మంత తేరకుపడిఉన్న చులకనగత్రేవా?' అనే పౌరుష వాక్యం: 'అప్పుడు అదివిలాబాంతిరప్పించుకుంటుంది, నీనైతే ఏంచేసేదానవు?' అని శరపరంపరగా కురిపించే ప్రశ్నల తాకుడుతో వినిపించిన జవాబులలో 'నిజమే అది ఎంతటి కై నాతగినది, నేనే ఎందులకూ కొరమాలిన దాననని- గుండెబొప్పికట్టించడం. ఇలా పురిపురి మెలివిప్పి సాగలాగితేనేకాని హేమావతి మనసు, బంధాన్ని, చివరకు తెగించలేక పోయింది: అనుగుణ్యకథాప్రసంగంతో ఊడర ఎత్తించితేకాని, ఆఖరున తలపెట్టినవేటుతగిలి, హృదయం అనలు కుదురుతో కుంగిపోయి పడిలపడదని, హంస యోజనలతో వేసిన పన్నాగం; ఈకలాపం మూలకంగా... ఈరహస్యమే-విష్ణుదాసు డిల్లుచేలేవరకు, హంసను హేమావతికి ఆతనికన్న ఎక్కువగా ప్రాణానికి ప్రాణ మయేటట్టుచేసింది. ఏమీ ఎరుగని

ఆ అమాయకునకు, ఎన్నటికీ తరగని ప్రణయ భాగ్యలాభం... ప్రేమించడంలో ఉండే బాధ, వేదనలతో, హేమావతి ఇతఃపరసంపార లక్ష్మికి తొలికానుకగా దోయింది, ఆతనికి ఎదురేగి కైదండయిచ్చి తీసుకువచ్చింది. తీరిక అయిన సమయాల్లో, మల్లా నాథుడు ప్రవాస గతుడైనప్పుడు ఎన్నడైనా, ఒంటరితనం, వెనుక తేలిపోయిన గాథను కలకబారింది ఉంటుందా? ఏమో, అది ప్రబంధప్రసక్తికి ప్రస్తుతంకాని విషయం, కాని అనుబంధంగా ఆధునికలెవరైనా పెంచదనిన, పోషించ దగిన కల్పన.

౫

ధర్మితాంశము పరమాదరణీయమై పరిణా మించేట్లుగా చేసుకొనేదృష్టిలో, సాధనకు పరికూర్చుకున్న ఉపాయాలు శబలించే పర మాధ్యాన్నే ఎన్నికకు తీసుకోవలసి ఉంటుంది అనే తాత్పర్యబంధాన్ని అనుసరించి, హంస, నీతి. పంచకల్యాణిచేత తొక్కిరించిన బూతు. కదన, మనసు నేమాత్మీయన్నా, అదరనీయ కూడదు. చాతుర్యమేలాంటిదంటే, సాఫీ హితోక్తులు మనసుకు ఎక్కపు, ఎక్క నా ఆ బిహ్వాయిల్లా మరచిపోయిన సారవశ్య- సంభ్రామంలో ఏమాత్రము పనిచేయవు కనుక, జరగడానికి సర్వమూ సిద్ధమైఉన్న కలాపానికి తూగివచ్చే ప్రసంగంతోనే హరిః ఓం అని ప్రారంభముచేస్తే హేమావతి, హంసచెప్పేది చెవులు దోర్బలైట్టుకుని వింటుంది, మనసులోకి ఎక్కేవరకేతప్ప ఆ తరువాత మాటలు తప్పకపనిచేసి తీరుతవి, కాళ్లకు బండాలుగా తగులుకుంటవి అనే ధైర్యం చాలిందిగనుకనే, హంస తూచినట్లుగా ఎత్తు

వేసిచూసింది, అదినరిగా ఆలాగేపారింది.

పశుపక్షిగణం, మానుష భావణలను... ప్రజ్ఞనూ... అలవాటు చేసుకోవడానికి వీలు న్నదా? * లేకపోతే, మానవుల ప్రతిబంధ కాలను తొలగించడానికి, అమానుషశక్తి నావహింపచేయడానికి, సాంకేతికమూర్తులను కావ్యవాణి వీణాకల్పన స్పందించిందా? రెండు సంశయాలనూ నదు త్రరాలతో నివారించుకో వచ్చును. అభిజ్ఞాన, చైతన్యము ప్రకృతి పరి వర్తన కృమింట్లో, ప్రాణికోటిలో వివిధముగా విభాసించినా, మూలాధారమైన ఆంతరఉద్దీపన స్థానము ఏకకూటప్రచాలితమే కనుక, ఆవరణానుగుణ్యముగా పరివర్ధితములైన మర్యాదలు, మహత్తరావకాశాల్లో అతిక్రమించే సురువులు సృష్టిలో గుప్తంగా భద్రపరుపబడే

* On miraculously gifted Birds: an arab historian would make it to appear that intelligence and talent ascribed to this parrot are not nearly so wonderful as those which some birds have been known to display ... . He affirms that a parrot in Cairo recited the Kuran from begining to end. The Bashah, he says, desiring to try its talent caused a man to recite a chapter of the Kuran in its presence and to pass irregularly from one chapter to another with the view of leading the bird into error. But instead of this being the result, the parrot corrected him!

Edward william Lane

(P 1004, chap II, Note 22.

ARABIAN NIGHTS. BIBLIOPHILIST SOCIETY EDITION.)

ఉన్నాయి. అవి అవసరాన్నిబట్టి వినియోగం లోకి తెచ్చుకోవడం కావ్యచంద్రికాల్లో స్వైరవిహారం చేయనేర్చిన విన్నాటలకు ఎప్పుడూ తేలికగా చేతనయేనని. ఆశోకువాసుల సాహచర్యంవల క్షాణభరిలో చిలుకకూ, సాహసంలో రూపం మారినా విక్రమార్కుడు గానే ఉన్న చిలుకకూ, ప్రభావతీని ప్రద్యుమ్నుడికి కూర్చే చిలుకకూ, మాటలు నేర్చనిదే పనులు చక్కబడవు, ఆభిజాత్యమూ అనుభవములూ అక్కరకురావు: నలుని చేతికి విధివశమున చిక్కిన రాయంచ, మాటలాడనిదే ప్రాణములు నిలువవు: హేమావతీని చక్కదిద్దడానికి, రాజహంస, ముక్కుకొనతో పక్షములుగిరుకుంటూ మూగనోముకట్టి తెల్లజోయి పొరుగుంటేనో, శకుంతలపాజంగా, గీపెడి తేనో, తలచినది కొనసాగించుకోగలిగేదా ? — అవసర మైనప్పుడు మాటలు రావాలి, అలాకావడం భౌతికంగానైనా అసాధ్యపరిణామం కాదు: అందుకనే అస్మాభావికం అని పించనీయకుండా, అటు యూనస్ కథాసంగ్రహంలోనూ, లాఫాంటే, గ్రిమ్మ స్టోరీల రచనల్లోనూ, పంచశంతాగ్ని గ్రంథాల్లోనూ, జంతువుల కోలాహలల్లోనే హితోపదేశలాభంకలగడం సంభవిస్తోంది.

— ‘ఆర్యులు చేయుచనులన్నీయు, స్వార్థరహితములు, నిహపరసాధకములును; వారు రచించిన భారతాద్యద్వంద్యములు మొదలు కవిచాడవ్వు శతకమువరకు నీతిబోధకములును, ధర్మోపదేశకములును, దన్తార్థమున మోక్షసాధకములు నగుచున్నవి. ఆయాగ్రంథములయందలి విషయ మేదైనను తుదకూహించినచో నది యేదో ధర్మమునో నీతిని బోధించునదై తీరవలయును. అందు గొన్నింటి ధర్మాదులు స్ఫుటముగా నగవడును, గొన్నింటి నూహించినదోప గర్భితములై యుండును...

హంసవింశతి మున్నగునవియెల్ల నీతిబోధకములే. హంసవింశతి... కేవల స్త్రీలకొఱకే యని యూహింపవచ్చును. ఇందు, అన్నియుం బంచతంత్రమువంటి కట్టుకథలే: వీనికి మూలము భారతములో భీష్ముడుచెప్పిన జంతుజాల విశేషములకథలే కావచ్చును. మఱియు హంసచెప్పటచే బిట్టకథలై యున్నవి. అరబ్బీ భాషలో ‘అలఫైలై లా’ కథలీరితివియో* హిందూస్తానీలో ‘తోతామైనా’ కథలు గలవు... మన కథలన్నింటికీ సంస్కృతములో మూలములు గలవు...’

(శుకనవ్వుతీ వీక్షకలో కొత్తవల్లి సూర్యారావు.)

* ‘యవన యామినీ వినోదకథ’ల్లో, చిలుక ప్రాణాలమీదుగా నడచిన వృత్తాంతం ఇది ఒకటి మాత్రమే ఉన్నది. ఇందులో చిలుక, మాటాడే తెలివితేటలూ జ్ఞాపకశక్తి మినహా, వేరే చాకచక్యము ఏమీలేనందువల్ల, అమాయకంగా, ఆకెట్టికోడలు జాణతనవు... కసికి ఆహూతి అయిపోవలసివచ్చింది. శుకనవ్వుతీ, హంసవింశతిలో కల్పనలు, ఈ కల్పనకు సాకల్యమైనమెరుగులు.

— చచ్చేటంత అనుమానం మనిషి ఆవర్తకుడు; అతనికి అతిలోకమోహిని అయిన భార్య. కాలు కడిపితే, యింటిదగ్గర ఏం పుట్టిమునుగుతుందో అని ఎప్పుడూ ఏమరకుండా అంటిపెట్టుకుని, బేరసారాలు ఉడిగి కూర్చునేవాడు. ఇలా ఉంటూండగా ఓసారి తప్పనిసరిగా ప్రయాణం తగిలింది. వెళ్లితీరవలసిందే

౬

తెలుగు సారస్వతంలో ఈ 'పట్టకథలు'

అనితేలివ తరువాత, ఏంచేశాడా, వక్షుల బేరం జరిగే సంతకువెళ్లి చిలుక నోదాన్ని కొనుక్కువచ్చి, తాను యింటిపట్టున లే నన్నాళ్ళూ ఏంజరిగేదీ బీరుపోతుండా కనిపెట్టి చెప్పేందుకు కావలాపెట్టి మరీ గడవకదిలాడు. ఆచిలుక, తగని తెలివితేటలు కలది, అమిత మైన జ్ఞానకళకీ. ఏంవిన్నా, విన్నదివిన్నట్లుగా బిప్పించగలదు.

నరే, వెళ్లివని కాజేసుకుని, ముందుంటికి వచ్చినతరువాత, పంజరాన్ని దానీదానిచేత దగ్గరకు తెప్పించుకుని, తనభార్య పగవ్రన ఏలాఉందో చెప్పమని చిలుకను అడిగాడు. అది అన్నదికదా, 'మీ ఆవిడకు ఓప్పియ్య దున్నాడు, నీవు ఊళ్ళో లేనన్నాళ్ళూ రోజూ రాత్రిళ్ళు వచ్చిపోతుండేవాడు.' ఇది విని విన డంతోనే శెట్టికి ఒళ్ళమండిపోయి, లోపలకువెళ్లి భార్యనుపట్టుకు చావాచిమకా కొట్టేశాడు.

దానికి అనుమానం దానీవారమీద పోయింది. మగవాడు లేనప్పుడు తానాడిన నాలకం పనిచేసేది ఎవతోనూని పెనిమిటితో రాగానే చెప్పిఉండాని, లేకపోతే ఎలాతెలియ వచ్చింది? అని నిశ్చయించుకుని, అందరిని పిలిచి ఒట్టూ సత్యాలు వేయించింది. మాకేం తెలియదంటే తెలియదన్నారు. అనీ, అంతటి తో ఊరుకోక, మెహర్బానీ కోసం. చిలుక, సంగతులన్నీ యింటి అయనతో చెపుతుండగా విన్నామని అసలు రహస్యం కాస్తా బయట పెట్టారు. అప్పుడా కొమటికోడలు కసిరీర్పు కునేందుకు ఏంచేసిందంటే మర్నా మరాఠీచిలుక పంజరం దగ్గర ఓపన్నాగం పన్నింది. ఒక

వచనంలో, పద్యాల్లో, అనేకులు రచించి నవి లభించుతున్నవి. వాటిల్లో ముఖ్యంగా

దానీది కిందకూచుని రయ్ మని తిరుగలి విసురుతుంది, ఇంకొకతె పైనుంచి, భారలు గా విడవకుండా పంజరంమీద నీళ్ళు కుమ్మ రిస్తూంది, మూడోది, అద్దం మీదనుంచి దీపం వెలుతురు చిలుక కళ్ళలోకి కొడుతుంది. ఇలా యూముసేపు వేధించారు, ఒకరూ దాని కంట బడకుండా... కీలకం తెలియనీకుండా.

శెట్టి, ఆరాత్రి ఎక్కడికో కాలక్షేపానికి వెళ్లి, తిరిగివస్తూనే 'సంగతులేమిట'ని అడి గేదేతడవుగా చిలుక, చిరాకుతో 'ఏనంగ తులో ఏమిటో, నేనట్లాచూసేది? ఉరుములు మెరుపులతో బ్రహ్మాండంగా ఉప్పెన ముంచుకు వచ్చినట్లుగా ముసురు అయితే...' అనేటప్ప టికి 'వేసంగిలో ముసురేమిటి, నీవు అన్నీ ఇలాగే అబద్ధాలు చెపుతున్నావా, నాభార్య మీదకూడా లేనివీ పోనివీ కల్పించి చెప్పా వన్నమాట!' అని ఒళ్ళూపై తెలియని అగ్రహం తో, పిట్ట, 'నేనుచెప్పేది నిజమే'నని కొట్టుకుం టూన్నా పెడచెవినిపెట్టి, పుచ్చుకు నేలను వేసికొట్టి హతమార్చాడు.

కొన్నాళ్ళకు, పనిచేసేదొకతె, అమ్మగారి మీద అలుక సాధించడానికి, ఆ అయ్యతో అసలుసంగతి చెప్పివేసింది. కాని, ఆతడు ఓపట్టున దానిమాటలు నమ్ముతాడా? చివరకు, పాపంపండి, జారుడు, పడకంటిటిలోనుంచి రావడం కళ్ళబడి, అప్పటికి కళ్ళుతెరిపివడి, ఆ యిద్దరినీ, అంతంచేసేసి, 'అయ్యో నిష్కార ణంగా నిజంచెప్పిన చిలుకను నేరక చేతులారా చంపుకుంటిగదా' అని బ్రతికినన్నాళ్ళూ వల వల ఏడ్చేవాడు.

ఎన్ని కనువచ్చేవి, కదిరిపలినాయకుడి తుకన పత్రి, ప్రస్తుతగింధమైన హంసవింశతిన్నీ. బ్రాహ్మ పండితుడు, జూలూరు అప్పయ్యచేత, తుకన పత్రిని, దొరికినభాగాన్నే సంస్కరించేశాడు. హంసవింశతి, ఎప్పటినుంచో అనేక సార్లు ముద్రాణములందినా ఇంతవరకున్నూ చక్కగా పరిష్కరించబడి ఉండలేదు.

తుకన పత్రిని కదిరిపలి రచించిన తరువాతనే, దాన్ని చూసి నారాయణమాత్యుడు హంసవింశతిని సంకల్పించాడని అనుకునేందుకు ఆధారంగా, ఒకవరపడిలోనే ఉన్న పద్యాలు, పాటలోపడి పడకుండానూ రెండుపుస్తకాలలో కనిపించుతున్నవి. సర్వప్రథంగా గ్రంథాన్ని నడిపించుకురాగల సరిసమానమైన పత్రాలోవాడు కాకపోయినా, మహాకవి లక్షణాలు చాలావరకు ఉన్నందువల్ల, లక్ష్యీకలాపం కూడా పూర్ణంగా కలిగినవాడవడంవల్ల నారాయణమాత్యుడు, అనుకరణానికి సూడా స్వతంత్రి - హోదాను తీసుకురాగలిగినాడు. ధారను కుంటించక పోయినందువల్ల లాక్షణిక సమృతములుకాని కొన్ని నెరసులు ఆ ద్రాక్షావాహినిలో దొరికి ఉండటం సహజమే. కాని, ఆలాటి దోషములను తలమున్నులు చేసే అఖండమైన కృషి గింధమంతటా గోచరమాతూండలేదూ? కవి, పండితప్రభువు, ప్రభువులకు తుల్యమైన ఫాయాలోవాడు కనుక, అంతటికిగా, తనవలుకుబడిని వినియోగించి, ఆలా సమగ్ర పారిభాషికావళిని సమకూర్చుకుని ఆంధ్రసారస్వతానికి మహాపకారం చేయకలిగాడు, సామాన్యునికి అది అంతమూలిన పని అని అనుకోవాలి. హంస వింశతి విలువ దివ్యప్రబంధముగా ఒక ఎత్తూ...

ఆనాటి సాంఘిక వ్యవస్థను నిరూపించగల భాషాకోశంగా మరోమొత్తాను. తెలుగులో ఈ పనికి ఎన్నడూ ఎవరూ పూనుకోగలిగినట్లు లోచదు.

2

నారాయణమాత్యుడు ఆరువేలనియోగి బ్రాహ్మణుడు, కాండిన్యనగోతుగడు, తండ్రి సూరన్న, తల్లికొండమాంబనిస్వహాయకవితా నిర్మాణచాతుర్య నిస్తంద్రుడనని చెప్పికొన్నది, మహాప్రతిభాశాలి అయిన ఆతని విషయంలో యదార్థమేకావచ్చును. సిరిసంపడలలో దులదూకుతూ, శ్రీరామనామధ్యావమేమారని ఆస్తి కునికి అందని లాభమేమున్నది. అదీ గాకండా ఆ యింట పుట్టినవారందరూ కవులే! అయ్యలరాజువారికి ఆదికాలంనుంచీ ఆఖ్యతి వస్తూనేఉన్నది. కర్నూలు మండలం ఇలాటి మహావియులకు తావరం కావడానికి ఎంతో పుణ్యం చేసుకుని ఉండాలి. నారాయణకవి, ఎప్పటివాడో, ఏ గ్రామంలో ఉండేవాడో సరిగా తెలియదు. కాని, తిక్కన్న తరువాత ఇందాకా, కందంచెప్పడంలో ఈతన్ని మించే ఘనుడు మరొకడు కానరాదు.

౩

ముఖ్యంగా గమనించవలసిన కొన్ని విషయాలు ఏమంటే:-

జ్ఞజయినీ పురంలో ఉన్న విష్ణుదాసుడికి 'దైవ యోగంబున' దూరప్రయాణం సంభవించి అతని భార్య అయిన హేమావతికి, ఇరవై రోజులు రాజుపొందుకోసం ఉవ్విళ్ళూరే కథనడిచింది. ఆతడు విశేషంగా పర్యటనం చేయవలసింది ఆంధ్రసుండలంలోనని, హేమావతి నా ధుని పోయిరమ్మని చెప్పే వాక్యాలలో కనిపి

స్తూది. అనాచార-రత అని కామాగమవేదులు గర్హించిన ఆంధ్రీ సాహచర్యమే ముప్పాతిక మూడుపాళ్లు కలగబోయేది అని హేమావతి మగనితో సహన మాడటం ఆమె తెలిసిచేసిన వనేనా? లేక నివారించే అనుచుచే అయితే,

వాచిశ్రీ రామదూతాం గురుజనాం నమః
స్థాయినివాం కటాక్షే
దంతే గౌడాంగవాహం మలరిత జఘనే
హోక్తుల్యచేయసివాం

తెలిసివాం నితం చే పఘన ఘనయచా
కరే కేకపాతే

కర్ణాటివాం కలవ పురతి రతిపతిః
సురరీవాం కువచే.

సూతాష్ట్రీ సురతోపచార చతురా
ముగ్ధా మహారాష్ట్రీకా
రామ హులవదేశకా మనసిజా.

వేళోలపన్మాసహ
గారాంగీ సుగర్వగౌరవవతి
గావపీయా గురరీ
కాట్మరీ కలభాక్షిణీ యవనజా
చేతోహరా...

—ఇలా పోసిద్ధిగోడన్న సంప్రదాయాన్ని విశదీకరించి ఆ అనుయాయుణ్ణి బులబొటం అంత కన్న ఎక్కువగా పడేట్లు చేయవచ్చునే. 'సియ్యరలి మించుచో యభిలక్షణాకోమ లాంగుల కుచకుంకుంబు' అని ముక్తనరిగా నరిప్పెట్టి ఊరుకోవడం, అన్ని దేశాల కన్నలను తలదన్నే అందగత్తె అయిన హేమావతి రాసి క్యాసిలోటు. లేక, ఉదితజ్వలై న మహాకవి, 'అభిలక్షణమా కోమలాంగుల' లావణ్యప్రాతి నిధ్యం ఆంధ్రవిలాసినులకు కట్టబెట్టి పనిగా గౌర వించాడో?

పదునాలవరాత్రి కథలో సరసుడనేవాడు శైట్టకోడలైన హన్మినిని తనవశం చేసుకునేందుకు మోహిని మంత్రాన్ని జపించి పోత్యుతు

మైన దేవిచేత ఆసిలను ఆవహింపజేసి తన దగ్గరకు నడిపించుకు తెప్పించుకుంటాడు. మంత్రాక్షరబద్ధ పోగమనం కలిగి తుద్యమూర్తులయ్యున్నా కాత్యాయని కళావతారాలుగా అప్పటికప్పుటికి ఫలాన్ని యివ్వడానికి సిద్ధంగా కాచుకునే ఉండే దేవతల మాహాత్మ్యం తంత్ర గ్రంథాలలో విశేషించి ఉన్నది. మోహిని దేవత విషయమా...

-అన్యం వత్సేమహావిద్యం

మోహినిం వశ్య కాండేష్

యస్యాః పుణావమాత్రేణ

వశికుర్యాజ్జడం నరః

తావాం పద్మయ మద్భక్త్య

మయాజ్జయంతరీమ్

మోహిని పదనాదాయ

తైషే పావక కలభామ్

జ్ఞాత్వా మంత్రీనిమం మంత్రీ

మంతరిం పతశి సిద్ధిమ్

అనేన మంత్రీరాజేన

సంస్కృత్య ... బాహికం యథా

దీయతే చ జలం పుష్పం

గుహామ్ ఉత్తమం ఫలమ్

అప్రాత్యంతకతం జపా

పాణోయేషాం పుడీయతే

తే సశ్వవశ్య మాయంతి ... అని 'పట్కర్పదీపిక'లో భైరవ తంజోక్తంగా విధాన వినియోగ ఫలములు, మరోమాదిరిగా నిరే శింపబడి ఉన్నవి. కాని, దత్తాత్రేయ తంత్రములో...

కుంకుమేన సహరిఖ్య భూర్జపత్రే కులత్తుశే

ప్రతివత్రః సమావర్త్య భూజాంకృత్యా జకేత్రతః

త్రిసంధ్యం త్రిసంధ్యంకు మాసాంతే పూజయేన్ని

సంజవే దగ్ధరాత్రేకు సమాగత్య ప్రయచ్ఛతి...

(ఓం అనురాగిణి, మైథునవీణ ! స్వాహా.

అయితం-జపం)- అని చెప్పబడిన పద్ధతిని ఆ నరసు డనుసరించాడు, నాయక అందుబాటు

లోనిది కానందువల్ల: తంత్రగ్రంథాల నిండా కుప్పలుగా ఈ విధానాలు 'నాన్యథా శంకరోది తస్య' అనే హామీలతో వెల్లివిరిసి ఉన్నవి.

వమనెనిమిదవరాత్రి కథలో వల్లపుడు, రతిసేనను 'మరులుకొల్పి నూహించి వైద్య సహవాసం బాసరించి ... నిజరచితవితరణ జనితామోదమున వైద్యజనములు దెలువన్, విని యట్లానిరించి, యింతిని వలపించి, యంతకు ఏడాకలెక్కనే చదివిన ఆజగజంత చేతి మాత్రితో నర్వమూమరచి దానింట కుక్క అయిపోయినటులుగా వర్ణితమైన సందర్భం వాత్సయినాది ఋషివరంవరలో సిద్ధియోగములు జతకూడి సంకలితములై నాగరమండలికి పరమోపకారకంగా పరిణమించిన బౌద్ధ నిరుపధికరణాదులతో ఉన్న చిత్రిత వశీకర శాస్త్రములు స్ఫురణకు, సరసులు తెచ్చుకుని సరిచూసుకొనవచ్చును.

కృష్ణాపరాశరామాలమ్ తాంబూలం కమాయమ్ అవశ్యామ్ శ్రీమై దధ్యాత్ వాగ్దేవతీ... విశాఖాయాంకు వందాక్య మంగల్యస్య సమాహారేత్ హస్తేతద్భూతు కురుతే వశతాం వారయోషితామ్

(-కామరత్నం)

జహ్యులం సలవణం ఖాసే వాసే ప్రదావయేత్ పరివశ్యకరం సర్వం దానదానస్తు జాయతే.

(దత్తాత్రేయతంత్రం)

పాగావతశ్చ హ్యశ్చక్షుః స్వకృత్ గోచరం తథా జహ్యులం సమాయుక్త మంజసే శ్రీపరశుమేత్ గ్రంథో చణకలీజాని పోడ శేంద్రియవాస్తవో గోదంతం నరదంతం చ పిష్ట్యై తేన సమయేత్ లలాటే తిలకం కృత్వా పశుర్యా తిలాత్తవామ్.

(నిర్ధవాగ్జ్ఞానం).

ఈలాగు సుభువుగా ఎవరికి ముట్టుకుంటారు గుట్టువచ్చదు కాకుండా అయిష్టించలేనిన యోగాలు, ఇంకా అన్నివిధాలా పుష్టిని

తుష్టిని యిచ్చి, దంపతులను చివరకు పోల యలుకునైనా విడిపోకుండా హత్తించేవి, రసాగ్లావాన్ని మధించిన వైజ్ఞానికులైన భిక్షుకులు, దుర్బలులైన మానవులను అనుగ్రహించగోరి ఉపదేశించి ఉన్నారు. విశేషము లితో ధికంగా తెలుసుకోదలచేవారు, నారాయణా మాస్మిని, స్త్రీలాభావసంగోచమువలన పృథ్వీని లభువర్ణ సలతో దనియక, తృప్తీయ పురుషార్థ సదనుష్ఠానమునకు సాంగముగా, ఆరహస్యములన్నీ యెఱిగి, అనుభవమునకు పూర్ణమైన అహంకారానందముతో వన్నెలు తెచ్చుకోవచ్చును.

౯

మహాకవి అయిన నారాయణామాత్యుని కావ్యామృతము తహతహాలుగా, ఇప్పటి కప్పుడే చవులూరించుతూ ఉద్వేగానికి పట్ట పగ్గాలు లేకుండా పరసశ మైపోతున్న సహృదయులకు, గ్రంథారంభమునకు మంగళాచరణముగానూ, పృస్తానకు కావ్యవాణీ మంగళ శ్రీకరణముగానూ, మోచ్చరిక లుగ్గడించడ మేనునా—

పరమభాగవతుడైన పోతన్న చిన్నతనాన రాజు మన్ననలకు ఆశించి, భోగినిదండకం రది యింది అప్పటికి అర్క సత్కారములు పొందినా, కావ్యనిపుణో గడిచేరి భాగవతం తెలుగున వెలయించుకునే నాటికి వెనుకటి ముచ్చటలు తలపెట్టడం తగని చిన్నతనమని అనుకున్న అక్కసుతో, మానుషానందలాలనై న సహజ-పాపాన అప్పటి నరపతిని, ఆధునికులవరకూ జతగూర్చి 'అధమ' సంభావనతో, ...అంతటితో వదిలివేసి, ఉత్తమగతులకు వెంపరలాటలో నందాంగనాడింభకుని మంచి

చేసుకున్నాడు. ....నారాజామాత్యుడు, తన వారి కోరికలతో ఏ ఒక్క శతకమో శామశక్తులూ హాలికగా అల్లి, ముక్తాకాంతా మునికి మూజువాణి హక్కుదారుడై తృప్తిపడి ఊరకుండక, వయనూ మనసూ, జ్ఞాన కమలాలు కిక్కిరిసి పరిసే దివ్యసరోవరములైన తరువారే, పూర్ణమైన పక్షిణి, కళింకి అయిన చందమామవని వెన్నెలల నీససింహని చూడకుమారునిలాగా, సామాన్య పుణ్యముతో తనిసి పోవక, పురుషార్థ ప్రయోజనాన్ని కావ్యరూపాన దిద్దుకున్న ఘనుడు. సంస్కృతములో వెనుకటికప్పుడు 'వినోదానికి' గాను భాగాలు రచించినామనే ఎంతో శాస్త్రభోక్తలై నందునల్ల అబ్బిన అరుదని మాపుకున్నాడు...నందులేకండా శృంగారాన్ని అమర్చి. నారాయణామాత్యుడు ఉత్పాద్యమైన ఇతివృత్తాన్ని ఆధారంగా తీసుకొని... వెలుగును ముందుకు దుమికించడానికిని అండ్గా వెనుకనిలిచే నీలిసిద్ధవంటి...రవంత మచ్చును, పాకృతులకు ఆవరణంగా అడ్డం చేసి...చేట్టనీ తిట్లో... తనకాస్యవాణిని పునీతినుగా గుర్తించగల తెరుచు తెరుచు, మరియంతకీ తలపెట్టినాడు. అంశికాని, మహాకవి క్షేత్రీయలాగా, జన్మ. అంతలా కావ్యకన్నుకు వరమిచ్చిన...వంతమింతసేవభ్యములు తుడిచివేసి...నిర్వేదంతో నీలిచీర కట్టించ

లేడు. సారంగపాణిలాగా, కావ్యటివగర వేషుగోపాలుని దివ్యతగులాటములకు పనిలో పనిగా తనసంత తగవులు అంటగట్టి ... అంతటితోనూ ఊరకుండక వేలవంగా పచ్చివై రాగ్యాన పడిపోనూలేదు. ముఖ్యముగా ఎరుకోవలసిన విషయం కవి, శృంగారికాడు. తులపూతల నెసాన శృంగార మక్కువలు చెల్లించుకుందామనుకున్న నీరసుడూ కాడు. ఆతడు మహాకవి... అదే సతనికి... నీతి... మతము.

అవునా—

కావ్యాన్ని విమర్శించవలసి వచ్చినప్పుడూ ...కవిని ప్రశంసించవలసి వచ్చినప్పుడూ ... గుణపరిగణనతో వదలి ఊరకుంటే కావ్యాత్మకల్లోలమై పోతుందని, దోషాకరంగా... వ్యాకరణపాఠాలు నేర్పడం వెనుకటివారికి ఆచారమైపోయింది కనుక ఇకనుంచి అయినా ఆ ప్రసక్తులు అరికట్టి...కృతకమైన నిబంధనం సజీవ వ్యాఖీలీలాసాలకి వేల అవునేమోకాని ...కూలంకషము ఎన్నటికీ కాలేదని నేరిచిన సర్వస్వతంత్రుని ప్రయోగాలు లక్ష్యంచేసే భావ - అనుభవ - స్వచ్ఛంద విధానములకే కావ్యరసకులు మురియడం.

ఉత్తమమానా — కాదా.

రామకృష్ణశాస్త్రి.

శ్రీ రస్తు.

హంసవింశతి

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ రామాంశజ యైనజానకి యురస్సీమాంతరాత్మంతవి
స్తారప్రోద్భులహారనాయకమణి * 1నందర్శితంబౌ నిజా
కారం బారసి యన్యకాంత శియను శంకం జెందు నం చెంచి త
గ్నార్నరీ రత్నము నంకపీఠి నిడు సీతాభర్త నక బోవుతన్.

చ. తన కిది * కేళిసద్మమయి * తద్దయుఁ బద్దు వహించి తొల్లి లో
చనముఁబహస్తపాదయుగ * సామ్యముఁ జెంది సుగంధసంపదక
దనరఁ దొడంగె నివ్వ డని * తా దయ మీఱఁగ జేతఁ బట్టెనో
యన వనజాతపాణి యగునట్టి మహీసుత మమ్ముఁ బోవుతన్.

2

కం. యమునాగంగార్పురసం, గమవిభ్రమ మాత్మనేవ * కవీవిరతికి
దమరుడు లిడ నడయక లోకము లేలు భవానిశివుఁడు * గడు మముఁబోవుచున్.

3

ఉ. మేరునగప్రపాతమున * మిల్చి రహించు కనన్మణిప్రభాం
కూరకదంబకం బనఁగఁ * కుంకుమగంధసంబు భారతీ

పా 1. సంద్యకృమానస్యకా పా. 2. యని నిక్కంబెన్ననంచుక సదా పా. 3. తారమృంబుగ
పా. 4. కేళి సద్మమని.

- కూర్మకుచదన్వయానిహతిః * గోవృయురంబున జంబు జూవఁ బొ
ల్పారు సరోజపీఠఁ గొలు * వయ్యెడు దేవుడు మమ్ముఁ బోవుతన్. 4
- తే. గీ. వాణి నజరాణి ఘననీలఃపేణి మధుర, వాణిఁ బల్లవసంకాశఃపాణిఁ బృథుల
సైకతశ్రోణి నాత్మలో * నన్నుతింతు, సుమధుమధురసుధావచఃస్ఫురికొఱు. 5
- శా. వీలాకేళికృతస్వకందుకము లై * లెక్కింఁగారాని యు
ద్వేలాత్మశ్రీవణద్యయప్రచలనావిరూపతపాలోతగో
తామ్ర లూమి సభాంతరాశమున స్వత్యం బాడ నర్చించు గౌ
రీలీలావతిపట్టి మత్స్యరికి నిర్విఘ్నత్వ మిచ్చుం గృవన్. 6
- ఉ. తావకపాదవద్మముల * తాడన మొక్కటిదక్క నేవసుల్
గావు మదీయపాఁబలకుఁ * గావునఁ జూడుము వీని నంచు నీ
తావిభుమ్రొల నిల్చి ప్రచుఁదంబునఁ జూపెదరీతి మోడ్చు కే
ల్పావనభక్తిఁ బూనెడుకృపావని పావని నెంతు నామదిన్. 7
- చ. తనతనుకాంతి కాంచనకృతంబులరీతి 2రహించ మారుతా
శనవరఃభూషణాఘములఁసారె గనుంగొని చేయి సాచి కై
కొనఁ బటుపూర్వైతులనిగుడ * ఘోరఘరావళు లెత్త భీతిపా
లనము వహించు నై జనతులం గని నవ్వు సువర్ణ వేడెదన్. 8
- తే. గీ. ఆత్మఁ బ్రహ్లాదరుక్మాంగఁదాంబరీష, శౌనకవ్యావశుకవరాశరవిభీష
ణార్జునవస్తివపుండరీకాఖ్యభీష్మ, దాభ్యునారదముఖ్యులఁ * దలఁతు భక్తి. 9
- సీ. వాక్యనిర్జితశేష * వాల్మీకి వాల్మీకి హరిభక్తియుక్తిధీఃవ్యాసు వ్యాసు
ఘనభావకాళిదాసును గాళిదాసును జారుమాఘర్యవాచోదరుఁ జోరు
దివిజేంద్రధనదనై * భవభూతి భవభూతి ధర్మబుద్ధి నవీనఁదండి దండిఁ
గవిలాభాభిప్రాయమాధవమయూరు మయూరు భాసురాకృతిఃబువ్వుబాగు బాగు
- తే. గీ. మానితాచారమథితానమాఘు మాఘు, ధన్వనబద్ధమరారి మురారి కౌత్ర
పటువిభారవి భారవిఁ * బ్రస్తుతింతు, సర్వశబ్దారవిజ్ఞానసరణికొఱు. 10
- ఉ. నన్నయభట్టు భీమకవిఁనాఘని దిక్కునసోమయాజిఁ బె
ద్దన్నను ముక్కుతిమ్మనదిఁవాగ్గిణి బమ్మెరపోతరాజ గౌ
రన్నను రంగనాథుని మహామహుఁ బిల్లలమట్టివీరభ
ద్రున్నుతియింతు నాంధ్రకవిఁరుద్రుల నెక్కరుణానముదురింన్. 11

ఉ. అయ్యలరాజుఁ దిప్పనచిఁవాగ్గిఁజేఁ బర్వతరాజు రామధ
ద్రోయ్యను భానురాగ్గిఁజేఁ బ్రాణానవరుం డగుకొండగిడుని
జయ్యనఁ దిమ్మయప్రభుని * సత్కవితారచనాఘ్య లై న మా
యయ్యలరాజవంశజుల * నాదికపీండుల సన్నతించెదన్. 12

చ. నరసులు గద్యవద్యములఁచాతురికిం దల లూచి మెచ్చఁగా
విరసు లసూయచేత 1 మఱి వేడ్క వహింపరు తేటిమొత్తముల్
శరదరవిందబృందఘనఁసారసుగంధమరందనంగ్రహ
స్ఫురణవహించుఁ గాని పురఁసూకరపంక్తులు చెంద నేర్చునే? 13

వ. అని యిప్పదేవతాప్రార్థనంబును సుకవిసంస్మరణంబును గుకవితిరస్కరణంబును
గాంచితి తదనంతరంబు. 14

సీ. ఎవని కీరితి కుభ్యుఁడవ కుభ్యుధరబుధ 2 కరిపైంధవసమిధఁహరిణదుచిర
మెవని మేధంబురుఁభవక భుగ్ధవనిధూ డ్యవమరుద్ధవగురు * ప్రితివిఘాతి
యెవనియూవహిమరుఁగ్ధవసరిద్ధవలనద్యువనభృత్రిపురభిఁద్యూరిమహిమ
యెవనిరూ పమృతభుఁగ్ధవసుతోడ్విడ్రోతి దుడ్విభృద్దాపపుఁతోల్లననము
తే. గీ. మంత్రీమాతృంజయతఁడుమఁర్మంత్రీమంత్రీ, తంత్రీసంతానకరణస్వతంత్రుఁడయల
రాజవంశసుధావార్ధి * రాజసూర, యార్ద్రనారాయణామాత్యవర్ధుఁ డలరు. 15

వ. వెండియు నఖండతేజఃకాండమార్తాండమండలప్రచండంబును, నిజవీరకాకర్ణనకృశీ
భూతపారావార పునరభ్యుదయకారణానున దానధారాప్రవాహ సంజాత మహావాహిని
వ్యూహంబును, నిస్సలప్రళయమున సద్గుణరత్నరత్నాకరుండును, గౌండిన్యనగోత్రపవిత్రండును,
గౌండమాంబాగర్భవాశించుదుండును నగు నయ్యలరాజు నారాయణామాత్యదేవేంద్రుండు,
గౌండాకశుభవానరంబున సత్యంత సంతోషితాంతఃకరణుండై. 16

షష్ఠ్యంతంబులు.

కం. వారణధయ వారణజయ, కారణ చక్రాహతారికరవారునకుఁ
నీరాకర ధారాధర, భారాజీ భాసురప్రభాపూరునకుఁ. 17

కం. భీమణ ఖరదూషణ పరి, శోమణ సురపోషణోగ్గిఁశోభనమతికే
శేషాహిప భాషాధిప, యోషాహిపరాన్యకీర్తియోగోన్నతికే. 18

కం. సింధుసుపుత్రీకుచధర, కంధరశుభవిగ్రహునకుఁ * గమలజనుర
టింగుధురముఖ సింధురముఖ, బంధురజాతన్తవార్హ * పదనివహునకుఁ. 19

కం. తక్షక కులశేఖర చల, పక్షకభాత్యదణహేమపటనంభృతిక్
దక్షాధ్వర శిమోకర, రక్షాచరణపృషీరాజన్లతిక్. 20

కం. వక్రత్రయచక్రకుచా, వక్రతనూరూపవైభవదచారునకుక్
జక్రాహిత చక్రాహిత, చక్రయహూచక్రమోహనంహరునకుక్. 21

కం. భామాయత కామాయత, కోమలసుందరశరీరగురుధామునకుక్
భీమరిపుస్తామవపు, స్థేమతమసస్సిమునకును శ్రీరామునకుక్. 22

వ. అంకితంబుగా రచియింపం బూనిన హంనవిశతి యను మృహపృబంధంబునకు
గణాకృమం బెట్టి దనిన. 23

సీ. నానాగమస్ఫూర్తిఁ బూనిహంసాశ్వనస్థహిమంబుఁగను ధరామరులు హరులు
తేజోమదంబుల శిక్కుంభినీశుల నురుమాడ నోపు భూవరులు గరులు
మణిచక్రములు భూతిగుణకోటికేతువు లలరఁగా నొప్పవై శ్యులు రథములుఁ
1బరజీవజీవనోద్ధరణధర్మబ్రాతి విలసిల్లు శూద్రులు వీరభటులు

తే. గీ. విమలనుమనఃప్రమోదరాగములఁ దనరి, వల్లవప్రాప్తిచే మించు శ్రాద్ధవార
వనిత లారామములు గల్గి వినుతికెక్కు, భూమిరత్నంబు నై మధుపురవరంబు. 24

కం. కలితమహాబలసఖ్యో, జ్వలవికృమనిహితవిమతసాలోదయశో
నలరాజభరిత మవ్వర, తిలకము సమ మనఁగ వచ్చుఁ దేజోవతిక్. 25

కం. ఆపురము ధరాలనా, నూపురమై రత్నసౌధనూతనరుచిక్
దాపురమై యభ్రాంకవ, గోపురమై పొగడ నెగడుఁ గుంభిన్రూప్. 26

వ. మఱియు నప్పట్టణంబు దివ్యసాహోచ్ఛ్రియకలితంబు గావున నాకటాంకంబును,
మహాశుద్ధాంతరంగంబు గావున యోగజనంబును, నిలగవాత్సవ్యలంబు గావునఁ గిష్కింధా
నగరంబును, గుంభీనసరభసంబు గావున రసాతలంబును, గంధర్వప్రచురంబు గావున దేవ
లోకంబును, గురుకవిబుధద్విజభాసమానంబు గావున గృహమండలంబును ననుకరించి, మత్స్య
కూర్మాదిమహిమంబులు వహించి, కమలాంకృతంబులై శ్రీమహావిష్ణువుం బురుషించు
సహోవరంబులు గలిగి యొప్పు నెవ్వడు. 27

ఉ. ఆపుర మేలు మేలు భభి యంచు నుతింప జను ల్నవద్వయ
ద్వీపవసుంధరాస్థలి నుద్వీజరయాంకలిపు 2లిఖించి బా
హాపటుశక్తి నిల్వినమహారజతద్యుతు లొల్కుకంబముల్
ప్రాప్తితశ్రేయార్యరేఖ లయ శాసనలగా నలనాముఁ డున్నతిక్. 28

తే. గీ. పృథ్వీరాజాధిరాజవీరప్రతాప, రాజవరమేశ్వరాష్ట్ర దిగ్విజయము
నోభయంకరబిరుదైకవైభవా య, టంచు మాగధు లెంచంగ ధ మించు నతఁడు. 29

వ. ఇట్లు మహీశాసనంబు సేయుచు నొక్కనాడు. 80

ఉ. ఆతరణిప్రభుండు గొలుచునై చెలునై బలవైరి భోగనం
ప్రీతి దలిర్పఁగా నృపవశేషులు మాన్యు లగణ్యపుణ్యనం
ఘాతు లమాత్యు లాద్యు లధికారులు వీరులు చారు లప్పది
జ్ఞాతవిదితప్రస్తువులు ధ గానుక దెచ్చినవారు కొల్వఁగన్. 81

కం. ఉన్నయెడ నాల్గువేదము, లెన్నఁగఁ దగుశాస్త్రచయము ధ లితిహాసాదుల్
పన్నగఁ దెలిసిన ప్రత్యు, తృన్నమతి యనెడుపురోహితద్విజుఁ డెలమిన్. 82

ఉ. వచ్చి ఫలోపవీరములు ధ న్నస్తిచతేస్త్రితిసూక్తి మున్నుగా
నిచ్చిన నాడెంచి వసియింపఁగఁ జేసి నృపాలుఁ డెంతయున్
ముచ్చటలుం బ్రసంగములు ధ మున్నటిరాజులచర్యలుం గథల్
చెచ్చెర నానతి మృనినఁ ధ జత్తము 180జల నాతఁ డత్తతిన్. 83

ఉ. చెప్పఁ దొడంగెఁ దేనియలు ధ చిల్కఁగ, ద్రాక్షలు రాలఁ గవప్రభుం
దిప్పలు చిమ్మిరేగఁ గడుఁ దీయనియిక్షురసప్రపూరముల్
చిప్పిలివర్షగా, నమృతశీకరము లృదీఁ గుమ్మరింప, న
ప్రప్ర యిదార యంచు జను ధ లందఱు నౌదల లూచి మెచ్చఁగన్. 84

తే. గీ. చెప్పచుండంగ భామల ధ చిత్రవృత్తి, తెలియ బ్రహ్మకు నై నను ధ గొలది గాదు
ధాత్రీ జిత్రవిచిత్రంబు ధ దలఁచిచూడ, దానినెఱింగింపు బ్రాహ్మణోత్తమమృగాంక. 85

వ. అని యడిగిన నతనికిఁ బురోహితుం డి ట్లనియె. 86

కం. మంకులు మాయోపాయలు, బొంకులపుట్ట లతిహాసపుం జగజంతల్
జంకెనలు సేయు యువతులు, శంకరుడం దగఁడు వారి ధ చర్యలు దెలియన్. 87

తే. గీ. అయిన నొకకథ గలదు రాజుగర్భిణ్య, లొల్లి పరమేశ్వరుండు సంభోషమొదవఁ
బార్వతీదేవి కెఱిగించె ధ బాగుమీఱ, నది యెఱింగింతు వినుము నీ ధ వనధరించి. 88

వ. అని యి ట్లనియె. 89

సీ. మంజులమాణిక్యపుంజరంజితఘన పాకారచుబితాభిరస్థంబు
చంద్రకాంతోపలహాసాధసాంధురక భామృడితప్రాలేయఘృణికరంబు
రత్నకుడ్యావళీరమ్యాంకుసందోహ బహుళీకృతార్కప్రభాచయంబు
గంభీరపరిఘాసిఃతాంభశ్చటాతమో లోకీకృతాధరలోకవితతి

- తే. గీ. యామికాహతిజాతదిశాధినాథ, పురభయంకర భేరికాః భూరిదంధ
ణంధణధణధ్వనివృత్తిః నాదదాయ, గోపురం బాహ్య నుజ్జయః సింపురంబు. 40
- కం. ఆపుటభేదనమునకు ది, శాపుటభేదనకఠోరః సంగరజయభే
రీపటలధణంధణః జాక, భూపాలుఁడు గలఁడు చిత్రభోగంబు సవగన్. 41
- సీ. వెలయ హరిశ్చంద్రవిధమున, నలునివీరకును, బురుకుత్సుచాః శ్చునఁ, బురూర
పునీలీ, నగరులూఁగునఁ, గార్తవీర్యమర్వాదను, గయ్యక్రియ, సంబరీషు
మతమున, శశిబిందు యహిమ సంగునితేవఁ, బృథునియాశ్చి, మరుత్తుఁవృత్తి, భరతు
సీతి, సుహృత్తునిఁభాతి, భార్గవుబలె, రాముపాలిక, భగీరథునిపాలుపు
- తే. గీ. న, శిబిసంగతి, మాంధాతనయమునను, యయాతికరణి దిలీపునియట్ల, రంతి
రీతి నాచక్రివాళపరితభూత, ధాత్రి బాలించు సవిభండు యద్యభండు. 42
- తే. గీ. ఆతఁ డంతిపురంబులో యహభావ, విభ్రామ విలాసవైఖరు యిన్వరెల్లు
మరునిసామ్రాజ్యలక్ష్మణులహరువుఁజెండు, జెలులుగొలువంగొలుపుండఁ జెలువుపొల. 43
- వ. ఉన్ననమయంబున. 44
- సీ. పాడ వై నజలుగుఁగెంజడలకీల్గంటును యిందారెమవిభూతి యెండెకట్లు
వీనులపటికంపు యంతకామాక్షులు గనుబొమల్పందునఁ గావిబొట్టు
కుచముల్పఁ గావి యకుబుసంబు గళమున నలరారు రుద్రాక్షహారతతులు
చే నాగబెత్తంబు యచీనికృష్ణాజిన మక్షిగోళంబుల యంజనంబు
- తే. గీ. కావివస్తుంబు పావాలు యకక్షపాల, తామ్రకటకంబు సింగినాదంబు కోవి
పొందుసిద్ధక్రియలు చిదానందభూతి, యెనరఁ బిబానుక నొకమహాఁయోగురాలు. 45
- తే. గీ. చెట్టు దిగి వచ్చినట్టులఁ జెంత నిలువఁ, జూచి లేచి శత్రువుండు సంస్తుతులఁమొక్కి
వీట వెయిచి కూర్చుండుఁ జెట్టి తా ను, భాసనాసీనుడై యున్న యవసరమున. 46
- సీ. శ్రీరస్తు శుభమస్తు యధీరస్తు విజ యోస్తు పుత్రీరంజన మస్తు యుక్తా మస్తు
ధన మస్తు ధాన్య మస్త్యవవద్య సుఖ మస్తు చిరతరసంకల్ప యసిద్ధి రస్తు
సత్య మస్తు మహాస్తు యశోస్తు న్వనన్యస్తు సుగుణాస్తు శక్తిరస్తు
సామ్రాజ్య మస్తు శాశ్వతధర్మఫల మస్తు వృద్ధి రస్తు మహాప్రసిద్ధి రస్తు
- తే. గీ. జ్ఞానమస్తు శ్రియఃపతిః ధ్యానమస్తు, గురుచరణభక్తి రస్తు సత్కుశలమస్తు
శాంతిరస్తు నిరంతరైశ్వర్య మస్తు, భాగ్యమస్తు మహాసార్వభౌమ నీకు. 47

కం. అని దీని హితవు, మృణిచయము విభూతిపండ్లు * ఫలములు దివ్యాం
జనములు సిద్ధక్రియలును, దనరంగ శివసత్తి భూమిధవున కొనంగెడ్. 48

వ. ఇట్లాసంగిన వినయంబునలేచి కైకొని స్వాగతంబడిగిన నంతోపించి మనోరంజనా
ర్థంబు ధర్మార్థకామమోక్షంబులు రాజ్యలక్షణంబులు బురాణేతిహాసంబులు లోకాభిరామంబులు
ననాగతవర్తమానంబులు సుచితానుచితకథాసారస్యంబులుఁ దెలిపిన విని, మహాత్మురాలా!
మీరు వినని కనని కార్యంబులు ముల్లోకంబుల నెవ్వయు లేవైన నొక్కటి యడిగెద
నానతిమ్మని యిట్లనియె. 49

కం. ఏయేభూములఁ జూచితి, వేయేరాజ్యములఁ గలరు * శృంగారకళా
ప్రాయ లగురూపరేఖా. శ్రీయుతి గలకన్నె లనిన * శివసత్తియనెడ్. 50

మ. మది రంజిలంగఁ జెప్పెద స్వినము పేరిమఁ నచ్చిదానందసం
పదచేతం గరజం ఫలంబుగఁగి గంన్మట్టు ధరాధీశ యీ
యదాయాస్తావలసేతుశీతనగనుఁ ధ్యోద్యద్ధరాచక్రిమిం
పాదవఁ దేశములందు నుండుదురు విద్యుద్వల్లికాభాంగనల్. 51

ఉ. డెబ్బదిరెండుపాదములు * నీవిఁ దలిర్చు నమస్తదుర్గముల్
జూబ్బిలు కల్పి బట్నములుఁ * జొక్కపుఁ జేటలుఁ బాతకంబు పో
దొిజ్ఞునలీలఁ జూల్చిరువఁతు ల్లనుగొంటిని నుండు రందులఁ
సిజ్ఞువునిబ్బరంపుడిగి * జక్కని చక్కనిగబ్బిగుజ్జెతల్. 52

కం. వెలనాచు వేగినాచును, బులగులనా డ్దాకనాచు * పొత్తపనాడుఁ
అలమురికినాచు రేనా, డలయక గనుఁగొంటి నచటి * యబలలఁ గంటిఁ. 53

సీ. లాట కర్ణాట మఃరాట వధూటులఁ బాండ్య పౌండ్ర విదర్భ * పద్మముఖుల
బంగాళ వంగ కఃలింగ లతాంగులఁ గురురు కేరళ కురు * కోకకుచల
మళయాళ నేపాల * మాళవ యవతుల మత్స్యవత్స కర్ణాళ * మానవతులఁ
గోపలాంధ్ర వరాట * కంఠల శ్రీలను బాంచాల బర్బర * భామినులను
తే. గీ. ద్రవిడ గాంధార కాశ్మీర * ధరణిపతుల, మగధ కొంకణ లెంకణ * మానినులను
మఱియుఁ దక్కినధారుణీమండలములఁ, దనరు చెలువలఁ జూచితి * ధరణినాథ. 54

తే. గీ. రాజవశ్యోష్ఠధాకృతుల్ * రమ్యుతర ర, తిన్దరూపలు మోహనాద్రివృత్త
లతులతర కళామమంత్రోదేవతలు వీర, లనంగ నుండురు నుండరు * లచట నచట. 55

ఉ. ఈనవఖండమండలమఃప్రీతినిల్లె 4గసంగ దేవ నే
నీవగరీలరామమున * నెంతయు రేఖఁ జెలంగు మన్మథా

ధీనుమోహనాకృతి రశ్మి న్నగుమి న్నగుసారుగల్లు సా
తానివివహసూనదళః ధాళధళితరళాక్షిః జూచితిః.

56

తే. గీ. దానిప్రియనాయకుఁడు విష్ణుఁడానుఁడనెడు, పేరుగలవాఁడు కలవాఁడుఁ పెద్దవాఁడు
హేమవతి యనఁ దనరు నఁయ్యింతిఁ బొగడఁ, దరమెబ్బిహ్మతునై న శంకరున కై న. 57

ఉ. ఆమధురాధరాధరశఃచాళి కన్దననై గనిగ్యమా
యాన్యదుగోరుసారదుచిఁగాంబురుహఃకులధాళధళ్యమా
యామెఱుఁగారుబోడి జిఁఁయబ్బెఱుగుబ్బుల చాకచక్యమా
యేమని చెప్పవచ్చు జగఃతీర్థర! శాశ్వతయావనంబదల్.

58

కం. దానిజిగి దానికులుకును, దానితనదుత్తులసాంపు ఁ దానివిధంబుఁ
దానివగ దానియందము, మానవవర! మరుఁడు గన్న ఁ మన్నుఁడు గాఁడే!

59

కం. వగ లోలుకు ధాగధగ్యపు, జిగి గుల్మెఱు నుబ్బుగన్బి ఁ సిబ్బెఱుగుబ్బల్
నిగనిగలు గులుకు కొప్పను, సాగసుం డెలికనులు దాని ఁ సొమ్మై వరఁగుఁ.

60

ఉ. విండ్లకు మేల్తరంబు ఘనఁవేణి కనుంబామదోయి, బంగరుం
గిండ్లకు మేటి సాటి తులఁకించుచనుంగవ, లేతతమ్మిపూఁ
దూండ్లకు మిన్న యన్న జిగి ఁ దొల్మెఱుఁచేతులు లోకమందుఁ బూ
బొండ్లను గానమో వినమొ ఁ పోలరు తత్పతికాలిగోరునన్.

61

సీ. కబీభరమునకుఁ ఁ గందంబు సెల్లు నుత్పలమాలికలు నేత్రఁములకుఁ జెల్లుఁ
గర్జంబులకును మంఁగళమహాశ్రీ సెల్లు గాత్రంబునకుఁ జంపఁకంబు జెల్లు
మధురవాగ్మృత్తికి ఁ మత్తకోకిల సెల్లుఁ జనుగుబ్బుగవకు మంఁజరియుఁ జెల్లు
లిరుదైన పిఱుదుకుఁ ఁ బృథ్వివృత్తము చెల్లు మధ్యంబునకుఁ దనుఁమధ్య చెల్లు

తే. గీ. బాదముల కంబుజము చెల్లుఁ ఁ బరఁగు నడకుఁ, దనరు మత్తేభవిక్రీడితంబుసెల్లుఁ
గృతులవర్ణింపఁదగుతవాఁకృతులెకృతులు, వాంఛచేదానిఁబొందినఁవాఁడె నుకృతి.

62

తే. గీ. చండకోర్కండమండితఁమంజులాగ్రి, ఖండితోద్గండరిపుకాండఁభండనమునఁ
బండితుం డగురాజవేదండమునకుఁ, గాక యొకపాటివాని కాఁకన్నెతగునె.

63

ఉ. సారథ మొందుకాంచనపుఁజంత్రిపుఁబులికిక వాగ్విలాసము
ల్వారక నేర్పు రత్నపునఁలాక తిరం బగురూపుఁ జెందు తొ
ల్వారుమెఱుంగు జీవకళఁ ఁ గాంచిన చిత్తరుబొమ్మ యాన శృం
గారికి యా సుధాసరసిఁగా నుతిసేయఁగ వచ్చు నచ్చెలిన్.

64

కం. అని సిద్ధిరాలు సెప్పినఁ, బానపానఁగాభిములు చెందఁ ఁ బులకలు వొడమెఱ
మనసిజశిఖి యెనసినచోఁ, గనఁబడు ధూమాంకురములఁగతి నృపుమేనఁ.

65

కం. అంతట సిద్ధాంగన యా, ద్యంతంబును జెప్పి తన మహాశక్తిమహాహీణ
సంతోషంబునఁ 1జనె భూకాంతుఁడు హేమవతిమీఁదఁ ౨ కాంక్ష జనింపఁ. 66

మ. కరుణాదృష్టులు ౩నాగవాసముల సోఁకం జూచి వేడ్క న్ననో
హరము లోకలు రూకలు న్నలులు హారాలంకృతిస్తోమము
ల్పతనత్యంబున నిచ్చి వంచి కొలువుఁ ౪ జాలించి తాఁబోయి భూ
వరతీశుండు మనంబు హేమవతిపై ౫ బాలిక దువార్థింపఁగఁ. 67

కం. మిన్నందు సాధవీధి న, మున్నత మగుమేలు మచ్చు ౬ లొప్పెడువోట
న్మిన్నగుచిత్తరువులచేఁ బన్నుగఁ దగు నొకరహస్య ౭ భవనము వజ్రఁ. 68

చ. అకలుషదివ్యరత్నమయఃమా నొకకేళిగృహంబులోపలం
జకిలికిరీటివచ్చుల రఁచించినచిల్కలకోశ ౮ నందమా
సకినెలవల్లెమంచమున ౯ చాయనఖానుతివాసిపైఁ దురం
గికి మొకమాలులేవున నొగి ౧౦ శయించి మనోభవవృధఁ. 69

కం. రిప్పీతిని హేమావతివయి, నాతీరున మనసు నిలిపి ౧౧ యివిరహఁ ౧౨
జేతోజాతధనుర్భవ, శాతశరవాగ్రతఃసార ౧౩ చకితాత్మకఁడై. 70

కం. కడులుకు న్నెన్నలవేడిమి, కళుకు న్ముకపికమిలింద ౧౪ హంసార్కటిక
బెఱుకు న్మలయానిలునకుఁ, జెఱుకుం బూసాన్పునందుఁ ౧౫ జిరవిరహఁర్తిఁ. 71

ఉ. చెక్కిటఁ జేయి చేర్చుకొని ౧౬ చింతిలు నున్ను రటంచుఁ గజాపులఁ
వెక్కి ననుందు లేను యెలఁవిం బూడగట్టినయట్లు నుండఁగా
నక్కు నఁ జేర్చు బోవు భోవు ౧౭ మంది వెనం దలయూచు నంతలోఁ
బక్కున నవ్వు నింతివయి ౧౮ బాలి నృపాలకమాళి ఖన్నతఁ. 72

వ. మఱియు నారాజు విరహంబు తాపాతిశయకరంబు గావున నిదాఘంబును, విరభీకృ
తాశ్వాసంబు గావున సత్ప్రీతిబంధంబును, విచ్చిన్నాలంకారంబు గావున యవనవివాహంబును,
నిమిలితతారకంబు గావున నహర్మృఖంబును, విప్రీలావముఖిరంబుగావున సాయంకాలంబును
ననుకరించె నప్పడు. 73

కం. అటువలె నృపసిటలాక్షుండు, వటుతరవిరహంబుఁ జెంది ౧౯ బాధవడంగా
నటనమున హేల యనియెను, కుటిలాలకవచ్చెఁ దెలివి ౨౦ గొనఁజేయుటకుఁ. 74

శా. వన్నీట న్నయనంబు లొత్తైఁ దనువుం ౨౧ బాటీరవంకంబుతోఁ
జెన్నారం బద నిచ్చె గీరి సిగ వేసెన్ దాయెతు ల్నుట్టై జీ

నొన్నావట్టెరుమాలుగట్టె జరతార్ చుట్టంచు డాల్చించుమే
ల్మన్నా సన్నపుడువ్వుటంబు దగ హళిం గప్పె సాం పారగఁగఁ.

75

వ. ఇట్లుపచారంబులఁ గొంత దావంబు శాంతం బొనరించి 1 నృపాలునకు హేల
యిట్లనియె.

76

ఉ. న్నామి పరాకు సీమదికి * సమ్మతి యౌపని యేమి చెప్పమా
వ్రేమ దలిర్ప నేర్పు దలఁపింప నడెంతటికార్యమైన నే
నే మతి తీర్చి సీకుఁ గల * నెంజలి బాపెదఁ జూడు మన్న నా
శ్రీమహాసీయవైభవుడు * శీతకరావ్యకు హేల కీర్తనఁ.

76

తే. గీ. సింధురాలు హేమావతి * సితకరావ్య, వలపురేఖాతిశయవై భవమును డెల్చి
వినఁగ నగుమోహముననెన * వెలయు మాన్పు, కరుణ ననుజేర్చి యమ్మచ్చుకంటిఁగూర్చి.
కం. అని చీనీచీనాంబర, ఘనమణిహారములు మేలు * కాలక్రూడియంబు
ల్లొనబుఁ మెఱుంగుంగరములు, చను పయరఁగ నిచ్చి పనుప * సముచితరీతిన్.

79

ఉ. పూని ముదంబు లుప్పతిల * భూవరముఖునిచేత వీడుతో
లై నవరత్నకీలతమహారజితోన్నతదివ్యదీధితి
శ్రీనిధులెల్ల దిక్కుల దిశింపచు మించినవిష్ణుదాసు న
స్మానితగేహసీమకు సుమాళముతోఁ జనె హేల హేలలన్.

80

సీ. కస్తూరిపీఠాలు * గపురంపు లప్పలు నిండిన గృహములు * నెరయదాటి
కంకుమాగదుఖంపఁసంకమదంబులు గలుగుబిడారులు * గడచిపోయి
గొళము ల్పచ్చాకు * కచ్చూరములు చాల నించిన కొట్టడి * ల్మించియేగి
పునుగుచట్టంబులు * బుక్కారజంబులు పొంకమా మళిగల * పొంతఁ దరలి

తే. గీ. చూచె నొకదివ్యరత్ననిస్తులగృహంబు, నందు హేమావతీకన్య * నలరు ధన్య
వరలుసాంపుల టెంకి జఃవాదివంకి, జాతిరతిలీల నారాజదూతి హేల.

81

వ. ఇట్లు తన్నుఁ జేరవచ్చినరాజదూతిం గనంగొని మహారాజమన్ననలమనియెడు
పడంతుక యని రత్నంపుగద్దయపై పసియింపంజేసి, స్వాగతం బడిగిన నబ్బలకు హేల
యిట్లనియె.

82

కం. సీచాతుర్యము నీవా, చాచిత్రసటుత్వ రూప * సంపద లెవుడు
న్నీ చుట్టంబులు సెప్పఁగఁ, జూచెద నని వచ్చినాను * సుదతి నిన్నున్.

88

ఉ. చక్కనివారిలో మిగులఁ * జక్కనిదాన పటంచు వేడ్కతోఁ
జొక్కుచుఁ జెప్పి రందులకుఁ * జూచినయందుకు నామనోరథం

1 బక్కడ సిద్ధమయ్యె ఫల • మబ్బెను హా యిటులుండవదై యో
చక్కెరబొమ్మయంచు సరసప్రతిభాపల నిచ్చుంపుచున్.

84

సీ. దీపచోరాళి • తృప్తనీర్భంగదమ్మ భామ సీవదనచంద్రాన్మృతంబు
పేదబర్హిణముల • నాదరించుగదమ్మ మెలత నీవేణికామేఘవంక్షి
ఘనదరిద్రాపికాళి • దనియఁ జేయుగదమ్మ చెలియ నీ వాలెఱచివురుడంబు
బడుగుజక్కవలనింపడరబోయఁగదమ్మ ముగుద నీచనుదమ్మి మొగదోయి

తే. గీ. పేదహిందోళనందోహ • మీదునమ్మ, సీవవోబృందమకరంద • నిర్మలంబు
ల్లిటివన మిసీ జగిల్గి • యావిధంబు, ప్రణతి సేయంగఁ దరమె యాబ్రహ్మకై న.

85

కం. ఇదిగాక యత్తమామల, ముద శిమోదవంగ బంధుసంఘముల దాసీదా
సదళంబుల బహువిశ్వా, శివదయల నీరీతి మనుచు • సతులం గానన్.

86

వ. అని యితైజంగున.

87

అ. వె. దానియ త్రోడ • దగు మామతో బంధు, దానజనముతోడ • దగినమైతిఁ
గూడి యాడుచుండి • కొన్నిదింబులు, చన్నపిదప నొంటి • నున్నవేళ.

88

ఉ. బక్కనుథాంశురత్నరుచిఁగోన్నతవేదికమీఁద నిద్దఱున్
మక్కునవమీఱ నుండి యనుమానముతో నొకకొంతఁ గొంకికొం
చక్కట రిసి కొకందులకు • నచ్చికలేక మెలంగ విష్ణుదా
7 సెక్కడిభర్తఁ గాఁగ నృజియించె నజం డని హేల నవ్వుచున్.

89

కం. ఈరూప మీఁడుత్వం, బీరేఖావై భవంబు • లీనెఱిచాయం
బీరసికత నీకును మఱి, శిమారాజున కగును నితరఁచునుజుల కగునే.

90

సీ. కలికి నీసిల్వెంపు • గబ్బిగుబ్బలు వాని గడునుచేతులఁ బట్టి • కలఁచఁ దగునె
కాంతరో నీతావి • కావిమోవిటు వాని కొక్కిదంతంబుల • నొక్కఁదగునె
చెలువ నీజిగిగోముఁగలమోము మఱివాని తొట్టివోరున ముద్దు • నెట్లఁ దగునె
సుదతి నీకనకంపు • సొంపుదేహము వాని కఱుకుమేనునఁ జేర్చి • కలయఁ దగునె

తే. గీ. శకులుకుశ్వంగారరసములు • 10 చిలుకఁ గీలు, బొమ్మవలె నీటు గలదాన • వస్యసీపు
మర్కటమువంటివాఁడు సీమగఁడు చూడ, వానితోఁగూడిరకేళి • బూనుటెల్లు 91

కం. నీవంటిరూపవతికిని, నీవంటిప్రియుండు గలుగ • నిర్మింప కహా
యావిధిని దగులుచేసిన, యావిధి నిటు దూర నింక • నెగుఫల మేమీ?

92

పా. 1. బక్కట పా. 2. మొదరంగ పా. 3. సదయామతిరీతి పా. 4. యాదీయండి
పా. 5. కొంఘర పా. 6. నీ కొకందులను పా. 7. సెక్కటి పా. 8. మారాజున గాక నితర
పా. 9. కలికి పా. 10. గులుకు కీలు

తే. గీ. అయిన మగఁ డెంతసీటుకాఁ * డైననీమి, ప్రాణపద మైనచాశీతి * బంధగతుల
నింపు సొంపులుజూపి చొక్కింపఁదగునె, రతికిఁ జొచ్చినతటి మానవతుల కెపుడు. 93

1. ఊ. కేరఁగరాదు నవ్వి గిలిగింతలు వెట్టఁగరాదు చెక్కులం
జీరఁగరాదు గుబ్బలు కంచెక్కునఁగ్రుమ్మఁగరాదు కూటువన్

* మీఱి యథేష్టలీల రఁమింపఁగరాదు వెలందిమిన్న లే
పారఁగ నాఘలం గలయుఁచెప్పుడు గావుర సాహసింతుగా
జారులఁ గూడఁ దత్తురతఁసౌఖ్యమె సౌఖ్య మటంచుఁ గామినీ. 94

వ. అదియునుంగాక. 95

కం. పదివేలమదను లొక్కట, నుదయించినలీల మెఱయు * నుదుగుఁడు సుమీ
మదిరాషీ చిత్రోగ్రాఁడు, మదిఁ గోరెను నీటభాగ్యమహి మెట్టిదియో. 96

నీ. కువలయానందంబు * గూర్చి యేలు ఘనూడు విబుధులఁ బోవు సఁద్విత్తరఁబుడు
సర్వజ్ఞ మౌళిభూషణ మైనధన్యుడు లలితవిభ్రామరూప * లక్షణండు
సరవిశల్మించు * శ్యామాభిరాముండు వజ్రలేడు సన్మార్గవర్తనుండు
2విష్ణుపదార్పితవిహితశుభ్రగ్రంథుడు శతమితతమోహరి * 4యమితశీలఁ

తే. గీ. డమ్యహారాజనందురీ డాయననిజాంత, రంగ మంతయు నినుఁ జేర్చి * రమణగోడ
నేలఁగలఁ డన్ము నీపుణ్య * 5మెనఁగె నన్ము, తమిరినేడేర్చవన్ము కంఠనపుబామ్మ. 97

వ. అనిన విని సంభ్రామభయవిస్మయలజ్జాహాసకాంక్షలు మనంబునంబెనంగొన నవ్వి
ముఖయై హేమావతి రాజమాతి కిట్లనియె. 98

ఉ. అమ్మకచెల్ల యిట్టివలు * కాదుదురే మతియత్తమామటుం
గగ్గిమ్మి తలారులై మెలఁగఁగా మగఁడుం బులిరీతిఁ దెంపుగా
బమ్మెర గొప్పచండఁగను * బొంధపు తెల్లను గాంచి యుండఁగాఁ
గొమ్మనొ యిట్టికార్య మొనఁగూడునె కూడిన హాని చెందదే. 99

తే. గీ. అనిన హేమావతికి నెట్లు * అనియె హేల, తేపటికి నేటిసాగ్రియంపు * టేపు గలదె
మోహ మెక్కినఁ జక్కని * ముద్దుజాణ, యొకనిబిగికొఁగిలనుజేర్చియుండవలయు. 100

పా. 1. ఉ. కేరఁగరాదు నవ్వి గిలిగింతలు వెట్టఁగరాదు చెక్కులం
జీరఁగరాదు గుబ్బలు కంచెక్కునఁగ్రుమ్మఁగరాదు కేలిలా
మీరఁగరాదు వెల్లొని రఁమింపఁగరాదు గొరవంబు లిం
పారఁగ సల్పరాదు మదిఁగతులు భర్తలఁ గూడువేళలన్.

పా. 2. విష్ణుపదార్పిత పా. 3. సమితతమోహరి పా. 4. యగుసుకీలు పా. 5. మెనఁగు
పా. 6. నీడేర్చు మరుని కంఠనపుబామ్మ పా. 7. రోజుచండఁగను

కం. ఎక్కడిమగఁ డెక్కడినటు, లెక్కడి నీయత్తమామఁ డి, లెక్కడిమట్టా
లిక్కిలఁది దొడ్ల కొంచెము, లెక్కింపకు మరునిహావఁలిం బడువేళన్. 101

సీ. కోటగోడలనైనఁ బూటగా నెగఁబ్రాణి దాట నేరనిదేటి, తలిరుహోణి
ఘుమఘుమార్చుటతోడఁ బూపించునద్యులైన నీదిహోవనిదేటి, యెమ్మెలాది
తనమీఁదితప్ప నొక్కనిమీద నిజముగాఁ బెట్టనేరనిదేటి, చిసరుహోక్షి
ధవుఁడైన దనజాడఁ తగఁగనిపట్టిన నిర్వహింపనిదేటి, నీటుకతై

తే. గీ. తలవరులు గన్నచో లేని, తాల్మీఁ బూని, బొంకు తక్కుంబు, తక్కుంబు, బొంకుఁ గాఁగ
నెంచి యువనాఘతోడఁ గ్రీడించి మించి, చక్కటికీ దేని దదియేటివరసురాలు. 102

వ. అని మఱియు మఱియునుం బోధింప నంగంబు పులకాంకురానుమంగంబునుగా
నిజాంతరంగంబునుం బొడము వ్రీడాధరం బుడిపికొని దరస్థితానలేముఖాంబుజయై యెట్లకేలకుఁ
జెని యొగ్గిన నగజరాజగామిని బాసి తనరాక కెదురుచూచుచున్న రాజునన్నిధికింబని తా
బోయివచ్చినకార్యం బెఱింగించె, సంతట డై వయోగంబున విష్ణుదాసునకు దూరప్రయాణంబు
సంభవించె సంత. 103

తే. గీ. పమనమునకైనయది యమృత్పూగ సపుకు, పరిచరుల కానతిచ్చినఁ, బటకుటీర
పాత్రసామగ్రిమొకలైనఁ, బరువులెల్ల, శకటవామ్యశ్వవృషమహాప్రముల కెత్తి. 104

వ. మఱియుం గలమాన్మంబులుం గలవంటకంబులుఁ బొంగలి పులియోగిరంబు దఘ్నీ
దనంబు నానవాలు జున్నులు మీఁగడపెరుగులు నవనీలేంపుఘటికలు నొలుపుఁబప్పు
సప్తదంబులు వఱుగులు వక్షియంబులుఁ బెరుగువడియంబులు మిరియంపుఁబాడి మెంతి
కూటున సంబారంపుఁజింతింతులు బజ్జ లుసిరికలుఁ బచ్చి ప్లూరుబిం ధూరుఁ గాయలు
మామిడితోక్కులు నివి మొదలుగాఁగల పరికరంబులును, మఱియు వడపప్పు బేడలు
వేపుళ్లు ననుపగుగ్గిళ్లు బొరుగులు బొదులుఁ బాకపుఁజలివిడి కామమ్మలుం జమ్మి
లుంటలు నటుకులు మూగలు లాజలుఁ బేలాలుఁ కిటికాటుకులు నువ్వులు నానవి
య్యంబులుఁ బేలపిండిఁ బేలనత్తు దోసగింజలు వెల్లగిసెలు గోగులు గరింగరుము లుప్పిళ్లు
సెనగపప్పు బొరుగుపప్పు సావపప్పు జీడిపప్పు బాదంపలుకులు గొబ్బెర గనగసాలు ఖర్జూర
ములు దాక్షిణ్యదానఫలాహారంబులును, మఱియు నుండ్రంబులు మండ్రంగలు గుడుములు
దోసెలు వీసెలు కొత్తలు నిప్ప ట్టప్పంబు లతిరసంబులు సుకాయ లవ్యతలకలెమ్మలు సోగులుఁ
జక్కెరఁబుగడలుఁ గరిజలుఁ బొరివిళంగాయలుఁ దేమనంబులు బాలకాయలుఁ జక్కిలమ్మలు
మినుపచక్కిలమ్మలు మినుపవోకలు మనోహరంబులు గారెలుబూరెలు మోరుండ లంగరొల్లెలు
మణుఁగుబువ్వులుం బేజీలు నీరువత్తిగెలు మడతలుఁ బప్పుబూరెలు నజ్జబూరెలు వడ లామవడ

పా. 1. బు లాడలందడబడ పా. 2. బొదులు పా. 3. జిటికాటుకులు పా. 4. బురడ లుక్కెరలు

లొబ్బట్లు సారవత్తులు నేవలుఁ జరిమిల్లు సరడాలుఁ బరిడగవ్వలుఁ జాపట్లు నిడ్డన తేనెతొనలు
బాడుగులు నేలఁకాయలు వెన్న మెఱుంగులు నిడికుడకలు నడకుడకలు శుత్రైపుఁజివ్వలుఁ
జంద్రీకాంతలు ఖిరజీకాయలు బెడదలు లద్దావులు గోడబల్లు గూడుపరిగెలుఁ జేలుపరిగెలుఁ
బూరిలు గూళ్ళాపిడ లాదిగాఁ గలభక్ష్యంబులు గూడలనించి జాతీసాతానులు గావళ్లంబూని
వెంట నంటిరా నవ్వుడు. 105

తే. గీ. తనకు నిలువేల్పు తొ తల్లిదండ్రులకును, భక్తితో ముక్తి తనప్రాణపదమునైన
భార్యతోఁ దెల్పు నక్కనఁ బట్టిచేర్చు నావధూతీయు నధికదీనాన్య యగుచు. 106

ఉ. ఓమగరాజ నీవు చన * నొంటిగ నేనిట నుండనేర్తునే
నామది చూడఁగోరి యిటు * నన్నలయించెద వంచు బాష్పధా
రామిళితాక్షి యై ఘనతరం బగుశోకముఁ జెంద విష్ణుదా
సామధురోష్ఠి నూరడిలు * మంచు ముదంబునఁ గుస్తరింపఁగఁ. 107

సీ. నీతావికెమ్మోని * నిలుచుఁ బో కంచివార్లంటులమొనవంటి * గంటి గుఱుతు
నీవాలుఁగన్నుల * నెఱయుఁ బో నెల్లారికొమ్మలకపురంపుఁ * దమ్మరినము
నీచెక్కుల రహించుఁ * బో చెన్నపట్నంపు వారిజేక్షణల కొల్లివ్యాడీగోరు
నీయురస్థిలిమించుఁ * బో యఖిలఓమా కోమలాంగులకుచకుంకుమంబు

తే. గీ. లింటనె మెలంగువారల * కీసుఖంబు, లేటులఁ జేకూరు నని పల్కి * 18-తముఁ జిల్కి
పోయి రమ్మని మోము మోమున ఘటించి, చుంబన మొనర్చిపనిచె నయ్యంబుజాక్షి.
వ. అంత. 109

తే. గీ. మణిఖచిత హేమపంజరమధ్యమమునఁ, బ్రేమ నాబాల్యముగఁ దాను * జెంచినట్టి
హంసరాజంబుఁ గదియంగ * నరిగి తనదు, పయన మెఱిగించి యింటిలో * భద్రమనుచు.

కం. చెప్పంగఁ దగినమాటలు, సెప్పి మరాళంబు వనువఁ * జిత్తంబున సొం
పువ్వులిల నిల్లు వెలువడి, యప్పగిదిగ విష్ణుదాసుఁ * డరిగెడువేళన్. 111

తే. గీ. ఈడమువళందబందర * యిదిగిలీమ, కళముమొదలైనవేటిల * గారలెల్ల
సారభద్రవ్యములు బేరసార చూడఁ, బిలువ వంపిరి తమతమ * పేటలకును. 112

చ. అటువలె విష్ణుదాసుఁడు హితావళి గొల్వఁగినోడబేర మం
దుటకుఁ జనంగ హేమవతి * తోడనె శంబరవైరి శాతవి
స్ఫుటచటులోగ్గివంకరుహాసూనవవీనశరవ్రజంబు హృ
త్పుటమున గాఁడనేయ నృపపుంగవుఁ జేరఁగఁ గోరి యున్నడఁ. 113

చ. విలసిలమోహదాహపరిశేదన పొమ్మనియెత్తుపెట్టగా
వలపులవింటివాడు నెఱవారివనినను దోహదాహపరి
నలమినభీతి లజ్జ వలదం చరికట్టగ నింతి నంతలో
జలజహితుండు గుంకె నల + చానవెల లనలేనికై వడిన్. 114

వ. అయ్యవనరంబున. 115

తే. గీ. తరణితురగఖురోద్ధారతచరమలైల, గైరికస్థలపాంసుపుల్ + గప్పె ననగఁ
బల్లిమంబునఁ గుంతుమఁపంకమటుల, 1సాంధ్యరాగంబు మించె నిశ్చంద్ర మగుచు. 116

ఉ. కాలకథాదహార్తి 2దినకాలిహసంతికలోన యామిసీ
బాలకు సామ్మ సేయుటకు + భాస్కరుండక కనకంబు గాంచి క
లోలవతీవరాంతరములో నిడఁ దోచిన ధూమమృదమా
జాలము పర్వె నా రవలఁచాడ్పునఁ దారలు వోల్చె నెంతయున్. 117

కం. అప్పుడు హేమావతి తమి, ముప్పిరిగొన చిత్రభోగ + భూపాలునితో
నప్పప్పబాణకదనము, చొప్పడ నొనరించువాంఠ + సారఁ దమకమునన్. 118

చ. వరఁగెడువివస్మకొట్టడులు + భద్రముగా నొగి బీగముద్రలున్
గరిమ నొనర్చి తొత్తులకు + గానిన మొనంగి నికాయ్యకృత్యముల్
దరలిచి యత్తమామలపదంబుల నొత్తుచు నిద్రపుచ్చి మై
మెఱుపుగ శీతలాంబువుల + మిన్నగ మజ్జన మాడి వేడుకన్. 119

సీ. మెఱుఁగుఁగుచ్చెలమీఁద + జరతాబు పనిమీఱు చెంగావిరంగారు + చీరఁ గట్టి
4గుజరాతి జిగిస్తు + గోట్టుదాఁపెనడాలు రహిమించు పై తిణిఁరవికఁ దొడిగి
ఘుమ్మఘుమ్మనితావిఁగిమ్మచొకాటంపుఁ గలవంబు సొగసుగాఁ + గలయ నలది
తస్కరతస్కరఁ గాంతి + గుల్కఁజిల్కెడు జాతి మణిభూషణంబులు + మరుతఁదాల్చి

తే. గీ. తిలక మొగి దీర్చి మితభక్తి నలిపి వెంట, బూమె లెఱుగని యొకపాటిఁబుడుత యాకు
మడుపు లందీయ మోహంబు + మరులు గొల్పు, వెడలె నలభాను నిజకేళివేళ్ళసీమ. 120
వ. అటుల వెలువడి. 121

మొదటిరాత్రికథ.

తే. గీ. తనదుప్రాణంబు దైవంబు + తల్లిదండ్రీ, యనుగు చెలి యైనయలరాజహంస మున్న
దివ్యనవరత్నభువితరేదేవ్యమాన, కనకపంజర మొక్కింత + గదిసి నిలిచె. 122

చ. నిలిచి దరస్మితం బయినఁ నెమ్మొగ మించుక వంచి యాత్మఁ దాఁ
దలఁచినకార్యమెల్లఁ బ్రేమఁదంబునఁ దిన్ననికల్కివల్కులం
దెలిపిన రాజహంస మదఁతీసునిఁ గన్గొని పక్షయుగ్మముం
దలఁ గదిలించి యందుకు మఁసంబునఁ జింతిలి యవ్వ డిట్లునున్.

128

ఉ. అక్కట భర్త కాపురముఁ నాఱిడి పుచ్చి నృపాలమూర్తితోఁ
జొక్కి రమించునందులకుఁ జొచ్చినఁ దావకబంధువర్గముల్
దక్కువ చేతురమ్మ చరిత్రవృత్తులఁ చెడునమ్మ శిజాతికిం
బక్కున నిందఁ జెంది తలఁవంపులు దెత్తురఁటమ్మ మానినీ.

124

సీ. అత్తమామలు గన్నఁ నారడిపుత్తురు బావ పరీక్షింపఁ నేవగించు
మఱుదులు గాంచినఁ గఱకఱిసెంతురు వదినె లెఱింగినఁ వాసి చెడును
బంధువుల గనినవోఁ బరఁగ నింపెంతురు తోడికోడలు చూడఁ నాడికొనును
బతి గనుఁగొన్నవోఁ బ్రాణహాని యొనర్చు వాడవా రెఱిగినఁ వన్నెదఱుగు

తే. గీ. నరయ నిదిగాక యన్నిటఁ నాఁడుపుట్టు పుట్టఁబాంబు పుట్టినఁ బుట్టినింటి
కేని మఱి చొచ్చినింటికీఁ గీర్తిఘనత, దేక యపకీర్తి దెత్తురేఁ తెఱవ లెచట.

125

కం. అగుఁ బ్రాణహాని యవసిరి, యగణిత మగుమానభంగఁ మహాహా తెలిసెన్
దెగువయె యింద్రోపదవి యనఁ, దగు బుద్ధి జనింపఁబోలుఁ దరుణి నీకున్.

126

సీ. పంక్తికంఠునిమోహఃపరితాప మెంచెనే భువనమార జగత్ప్రభాత సీత
యలపుల్కిండుని శిబాండఁ నాన క్షి జెందెనే ప్రియహితామితనయఁ భీమతనయ
నహుషునివిరహంపుఁ దహతహ ల్పాచెనే సాంద్రోనద్దణచర్యఁ యిందుభార్య
మఱిసింహబలునిపెన్మాయలఁ జిక్కెనే యారడివనిఁ బూని యాజ్ఞ సేని

తే. గీ. మునుపటి పరివృత్తులు మహామూర్ఖచిత్తు, లై నదుర్జను లతిఘోరఃసూనసాయ
కాశ్రుజర్ఘ్నిరీతాంగులై యానపిదన, మాన ముడిపుచ్చుకొనిరఁటే మచ్చకంటి.

127

చ. పరిహితభక్తిచే వెలయుఁ పద్మదళవృత్తిమాననేత్రీకున్
వృత్తులుసోడు లేటికి ఘంఠివంబుగఁ బుణ్యము లబ్బు నెవ్వడుం
బతిని దిరన్మరించి పరఁభర్తలఁ జెందినభామ పుణ్యము
లతజలసేతుబంధములుఁ గావె వచింపఁగ నెంతనోదినన్.

128

కం. లలిజాగ్రీర్వృష్ణసుషు, పులను మనోవాక్సరీరఃములచే నేపే
శలనైన సతులు పరపురు, ఘటగోరిన వన్నెలేదుఁ చూవె ధరితిగన్

129

- కం. పతిసేవయే భూషణములు, పతిసేవయే జీవనంబు * భామామృణికి
బలిసేవయే సువృతములు, పతిసేవయే యిహముః బరము * భాగ్యములనుచుగ. 180
- కం. ఈశీరి హంసపలికిన, నారీమణిచెవుల నవియె * నారాచములై
దూతి చుట్టుకున్న నాటిసే, గూర్గకటాక్షములఁ గీటుకొని తనుబాడన్. 181
- ప. అత్తైవచిత్తం బెఱింగి మరాళం బక్కటా యిత్తరుణి 1దుష్కర్మాయత్త చిత్త
వృత్తి యయ్యె నిట్లుగుట మదీరితనునీలివాక్యంబులు దీనికిం బరువంబులై తోచుచున్నవి.
సమదమననప్రదర వేదనాదోదాయమానం బైన దీనిమానసంబు సామంబునగాని చక్కంబడ
దని కొంతదడ వంతరంగంబునఁ జింతించి వెండియు నారాజహంసంబు హంసగమన కీటనియె. 182
- తే. గీ. మానవతి నీవు పరసంగమమున కాన, పడఁ దలంచితీవేని జేపట్టు కొంచె
మైనచక్కనియొకయందఁగానితోడఁ, గూడియాడక రాజులఁ గోరఁదగునె. 183
- మ. అధిపు ల్కూర్గిరఘనీంద్రుని లధరం * బాసించుతేరితి భూ
మిధపు ల్కూర్గరాళకీలినదృశు * శ్రేస్తౌనఁ బొందించు పె
ట్ట ధరాధీశులు మత్తదంతిసము శ్రేలా నీకుఁ జెల్లటమా
డ ధరాభృతులచ యితైఱం గెఱిగి వేడ్కం గోర్క లీడేర్చుకో. 184
- కం. ఇలఁబతుల చిత్తవృత్తులు, గలయికలం దెలిసి మెలఁగు * కాంతల కెలమిం
జెలు వొనరు జయము చేకురు, నలఘుశ్రీసౌఖ్య మబ్బు * నంబుజగంధీ! 185
- ప. అట్లు గావున నితైఱంగునఁ దత్తరంబులేక నృపవరోత్తముల చిత్తవృత్తిందెలిసి హస్త
కొని వర్తిల్లు మని హంసంబు ప్రత్యుత్తరం బిచ్చు నవనరంబున. 186
- నీ. పినవెట్టి కనరెత్తి * యనకేగు ననగూటి పూఁజొంట్లతమఁగిండ్లపొంత కరుగఁ
బరుహమ్ములకు నిమ్ము * వడఁగ్రమ్ము నెఱహమ్ము దన్నరుల్ దిగులొంది * తావుఁ జేరఁ
దనరారు సిరిసారు * తనివారఁ గలవారు కనుగూర్కమది గోరి * కన్ను మూయ
రతిరూపు పసమూపు * గతిమాపు గల కాపు గుబ్బెత్త లెనటికై * కుండ లరయ
- తే. గీ. దూరదేశసమాగతఁధూర్త పాంథ, జనసమూహంబు పయనంబు * సాగలేవ
తెక్క లలరించి కుత్తుక * ల్నిక్కి మించి, కొక్కురోకోయటంచును * గోళ్లుగూసె. 187
- కం. తెలతెల నయ్యెను దిక్కులు, పలపల నుడుగణము మాయఁ * బాఱెను బత్తుల్
కలకలనఁ గూయఁ జొచ్చెను, దులదులఁ దుమ్మెదలు దమ్మితులుముల వెడలెన్. 188
- తే. గీ. అపుడు పేమావతీకన్య * హంసనుడువు, నీతిచాతురి వినునీతి * నేర్పు మాని
పడకయిలు నేరి కళవళపడుచు నిమిష, మొక్కయేమగఁ బవలెల్ల * నొనరఁగడపె. 189

- కం. ఉదయోపరి రవిసింహము, నుది మీఱఁగ నసత్తైలమత్తస్వైపముం
బాదువ గమకించి దుమికిన, యదనున దినకరుడు 1వశ్చిమాశకుఁ జేరెన్. 140
- తే. గీ. రసికుఁ డై నట్టికాలుపురక్తవాను, తనర బ్రహ్మాండ మను పెద్దఁ దవతిలోన
శాయి నిండాఁ బోసివచ్చిందమునను, గాదుతిమిరంపుగుంపు నిండాఁ బర్రె. 141
- చ. అనువున మిన్ననుం గడితఃపాలెతమంబునఁ గట్టపెట్టి శో
భనత్తచంద్రదీధితులఁపంక్తి జమాఖరుచు ల్లణించి యిం
తనుకొని కాలమఁ గణకుఁ డవ్వడు తీర్చి లిఖించినట్టి యా
దినవహలెఖివ్రాలనఁగఁ దెల్పిగఁ జక్కలు వర్రెవత్తటిన్. 142
- చ. జలకము లాడి చీనిబురుసావనివత్తము గట్టి మోమునఁ
దిలకముఁ దీర్చి కొన్నిరులు * నింది కచాలిని గల్పిగుబ్బలం
గలవ మలంది గందవడి * గమ్మునఁ బూసి నృపాలు నింటికిం
జెలియ చనం దలంచె రతిశిక్షకు రెండవనాటిమాపునన్. 143
- తే. గీ. పోవుచో నమ్మరాళంబు * పొంత నిల్వఁ, జెలియ పూనిన జిగిసిటు * కులుకుఁ జూచి
రాజపాంసంబు వలికె నోరాజవదన, పోయెదవుగాని యువమతోఁ బూనఁగి మనుము. 144
- కం. ఉపమ యెఱుంగనివారల, కపరిమితావస్థ లొందు * నది యెల్లద న
య్యుపమ యెఱుంగక కాదే, చవలత మున్నొక్కనక్క * నసుసెం బెలుచన్. 145
- చ. అనిన విని హేమావతి యిట్లనియె. 146

రెండవరాత్రి కథ.

- కం. ఆకథ వినియెద నుచువు సుధాకరకలు రాలఁ దేనెధారలు చిలుకఁ
లోకేశతరుంగమ యన; నాకలికి రాజహంస * మపు డిట్లనియెన్. 147
- కం. వినవమ్మా హేమావతి, కనవమ్మా స్థూలసూక్ష్మకార్యములు దగ్గఁ
మనవమ్మా నన్నొచ్చక్కనికొమ్మా మెచ్చుకొమ్మ * కథ విని పోమ్మా. 148
- కం. విభ్రామమణిమండన మన, నభ్రాంకషసాధకేతఃనాంశుకజనితా
దభ్రానిలహతగతిజా, తాభ్రామణిపాయశ్రీమోద * మవ్వర మమరున్. 149
- కం ఆపురవరమణిలో గుణ, దీపకనామమున భూమిఁదేవుం డలరుం
జూపట్టు వేదశాస్త్ర, వ్యాపారముచేత రెండవవిధాత యనన్. 150
- సీ. లఱఁగలుసున్నంపుఁ బెఱుమంటివట్టెలు దీర్చినగోడలు * తేజరిల్ల
నిండునున్నువుఁబూరె * నెఱచాదు బోదెలు దిద్దినదేవరమిడ్డె దనర

నారికేళపువ్వుట్ట • తీరుగా నలికిన ముంగిలిమలసాలె • ముద్దుగులుకఁ
బంచవన్నియముగ్గు • పద్మముల్ దీర్చిన బృందావనము లోఁగిఁ బండు వెలయ
తే. గీ. సినుదికివేసిన దోవతు • లుంచినట్టి, దండ మాపాననము నేయు • కుండమమరఁ
బడలిక లడంచు పనపాకుఁపంది రలర, నుండు నాబ్రాహ్మణునిగృహం • బుత్పలాక్షి. 151

చ. అతనికిఁ జారుశీల యను • నంబుజగంధనుగంధి యొప్పుఁ ద
త్సతి తనయుండు లేమిఁ బిఁతావముతోఁ గడుపుణ్యభూము లా
యతమరిఁ దొక్కఁ బూర్వసుకృతాంశముచే నొకఁ డుద్భవించె సం
తతశుభధాముఁ డప్రతిమఁ ధాముఁడుగా సుగుణాభిరాముఁడై. 152

వ. అంత గర్భాధాన పునవన సీమంత జాతకర్మ నామకరణాన్నప్రాశనచౌలోపనయన
వివాహప్రాజాపత్య సామ్యక్షేయ వైశ్వదేవ గోదాన న్నాతక పితృమేధంబులను పోడతేకర్మంబు
లెఱుంగం జేసి. 153

తే. గీ. వానితలిదండ్రు లత్యంతఁవత్సలతను, బూటపూటకు గోముపెంపానఁగఁ జెంచీ
ప్రాభవం బొప్ప ననమానఁనై భవమున, ఘనతపోడశకర్మాధికారిఁ జేయ. 154

వ. అంత నత్యంతకుశలస్వాంతంబున నవ్వటుశిఖామణి వేదవేదాంగాది బ్రహ్మవిద్యాభ్యా
సానంతరంబున, గానంబును గవిత్వంబును గొక్కొకంబును జూదంబును దేశభాషల విజ్ఞానంబును
లిపిలేఖనంబును జరాచరాన్యధాకరణంబును విలువిద్యయును సద్బ్రశాస్త్రపరిజ్ఞానంబును శాకు
నంబును సాముద్రికంబును రత్నపరిక్షయు సరదంబుఁ బటపుటయుఁ దురగారోహణంబును
మల్లశాస్త్రంబును బాకచమత్కారంబును దోహదప్రకారంబును ధాతుగంధరసవాదంబులును
గుట్టవనులవిలోదంబును మహేంద్రజాలంబును జలార్చిస్తంభనంబులును మొనకట్టును వాకట్టును
వయస్తంభనంబును వశ్యాకర్ణణమోహనంబులును విద్యేషణోచ్చాటనసంహరణంబులును గాల
వంచనంబును బక్షిగతిభేదంబులును యోగవాదంబులును వచనసిద్ధులును ఘటితాసిద్ధులును
నింద్రజాలంబును నంజనభేదంబులును ధ్వనివిశేషజ్ఞానంబును వంచనంబును స్వరవంచనంబును
మణిమంత్రక్రియలును జోరత్వంబును జిత్తదుప్రస్థాముటయు లోహకారకత్వంబును శిలాభేద
కర్మంబును గులాలకర్మంబును రథకారకర్మంబును శూర్పకారకర్మంబును జొట్లనిర్మించుటయుఁ
బటకారకర్మంబును నదృశ్యకరణియు దౌత్యకర్మంబును వేటనన్నాహంబును బెరంబును బాశు
పాల్యంబును గృత్రియు మైరేయంబుఁగూర్చునగయు లావుక కూర్మ కుక్కుట మేషాదులపోరు
హత్తించుటయు ననియెడు చౌషష్టి విద్యల మర్మంబు లెఱింగి యొప్పుచుండు. 155

కం. ఈరితీ సకలవిద్యల, నారూఢిగ నారి తేరి • యవ్వటుండు సదా
చారస్థితి గంగాయా, త్రార్థింభవిబృంభమాణఁహ్వోదయుఁడై. 156

సీ. సకళాతికుల్లాయి • యొకయింత గాన్పించఁ జుట్టియుండినవంచె • సాంపు దనరఁ
బడెఁడుబియ్యము వండఁ బాట నలచెల యుంచిన చిన్నియసిమి దోన్పినువేల
ముంజిపైఁ గనుపట్ట • ముద్దుగాఁ గట్టిన యంగవత్తుపుగుడ్డఁ చెంగు లలర
మాంజిక్తిగలిపిన • మంత్రాక్షరంబులు పోసినమాఁరేడుఁబుట్టు 1యమర

తే. గీ. ఛాతశాలియుఁ బరిపాటిఁ ఛావలియును, వజల వేదాంతశాస్త్రంబు • వాగ్నివట్టి
తాళదళపునక్రము చంకఁ • దనరఁ బూని, చనియె గడిచేరి యాబ్రహ్మఁచారి మీఱి. 157

కం. ఈలీల సకలపురములు శైలంబులు నదులు నిధులు • శాశుచయంబుల్
గాలువలు బల్లె 2వట్టము, లాలోకింపుచును బోయి • యవ్వలు వెదుటన్. 158

సీ. పాగ్లేయశైలాధిపాలక సంజాత కర్పూరఛాతలోఁకవృపూత
జలధినియకుఁ డేలు • నరసంపుటిల్లాలు బటుభగీరథతపఃఁఫలముపోలు
తారాధ్వజుట్టనోఁధతవేగకల్లోల యఘమహారణ్యదాఁవాగ్నికీల
చంద్రశేఖరశిఁఫలశుభ్రాశిసుమదామ చందనకుండేడుఁనద్యశభామ

తే. గీ. రంగమత్తుంగదీప్తతఁరంగసంగ, ఘుమఘుమధ్వానమేఘునిఁల్లోషవృత్త్య
దశాఘగుడ్డేలపాలాంశుఁయామునోర్చి, సంగతభ్రాంతిదాభంగ • గంగఁ గనియె. 159

మ. కని యభ్యుచితదివ్యతీర్థములలోఁ • గౌతాహలం బొప్పఁగా
ఘననిష్ఠారతి మీఱి భైరవున కఁర్ఘ్యం బిచ్చి నంకల్పముఁ
వినతుల్ స్నాన మొనర్చి తత్తటమహోర్ధ్వవానవిద్యాతివృ
ద్ధనికాయంబులు దెల్ప జాహ్నవిమహాత్వంబుఁ విన్క భక్తితోన్. 160

వ. అంత నాబ్రాహ్మణకుమారుండును దత్తీరవాసులకు నిజారితదృవ్యంబులు వ్యయంబు
చేసి గోభూతిలహిరణ్యజ్యవాసోధాన్యగుడరౌప్యలవణంబు లనుదళదానంబులను దులాపుడు
హిరణ్యగర్భ బ్రహ్మాండకల్పవృక్ష సహస్రధేను హిరణ్యకామధేను హిరణ్యశ్వ హిరణ్యరథ
హేమహస్తి హేమలాంగూల పంచలాంగూల విశ్వచక్ర కల్పలతా నవసాగర రత్న ధేనుభూత
పంఘటనంబులను షోడశమహాదానంబులు చేసి కాశికాపురంబున కరిగె నవ్వడు.

సీ. చిత్రీకూటసమానఁచిత్రీకూటవిమానభాసురంబు విశిష్టఁభాసురంబు
వై జయంతవితానఁవై జయంతవితానభూషణంబు నృపాలఁభీషణంబు
భానమానశశివృభానమానక్షేమసుందరంబు కిరాటఁమందిరంబు
సుమనసుతోద్దామ • సుమనసుతారామబంధురం బురు శూద్రాఁసింధురంబు

తే. గీ. సతతబహువై భవానద్యశవృభావ, కీర్తిరాజితకుండలీకృతనుగ్ధర
వజ్రముణిదీప్తవహ్నింశువలయవలిత, గోపురంబై రహించుఁ గాశీపురంబు. 162

ఉ. ఆవుటభేదనేంద్రీ దృష్ణః దావళికల్పితగోపురాల్పై
 నేపున మాపు రేపుఁ జను * నిందుదినేంద్రులపర్యతద్యుతు
 ల్బాపురె వీరికిఁ గృహణః బాధయ పర్యములందు నేకియఁ
 బాపిత మయ్యె నంచు మది * భాంతి వహింతుడు తాంతిశ్రీతముల్. 168

తే. గీ. అట్టిపుణ్యఫలంబున * కరిగి వేడ్క, గడలుకొన మణికర్ణికాః ఘట్టమునను
 నిలిచి జలచచ్ఛమున స్నాననిష్ఠఁ బూని, వెడలి మాధ్యాహ్నికక్రియ * త్వేగ దీర్చి. 164

కం. మణికర్ణిక మణికర్ణిక, మణికర్ణిక యనుచు నుడువు * ముజులకెల్లఁ
 గణనాతితపుదోషము, లణఁగి శతకృతుఫలంబు * లగునతి తలఁచెన్. 165

వ. అంతట నవ్వటుశిఖామణి నమకచమకంబుల రుద్రాన్యవయక్తంబుగా విశ్వేశ్వరు నభి
 షిక్తుండేసి పూజించి పృథక్పీఠనమస్కారంబులు గావించి యిట్లు సుతియించె. 166

సీ. జయభక్త మందార * జయదుష్టజనదూర జయజగదాధార * శరణుశరణు
 జయనిత్యకల్యాణ * జయభృత్యసంతాని జయరమాధివబాణ * శరణుశరణు
 జయగోత్రపుత్రీశ * జయరక్షితసురేశ జయపంచశరనాశ * శరణుశరణు
 జయశరద్ధనగాత్రీ * జయపావనచరిత్రీ జయకేందుశిఖినేత్రీ * శరణుశరణు

తే. గీ. జయనిశితకూలసాధన * శరణుశరణు, జయమహాఘోషానునాశన * శరణుశరణు
 జయహయీకృతనందిత * శరణుశరణు, జయమహాదేవిశ్వేశ * శరణుశరణు. 167

సీ. శ్రీసార్వభౌమచఃశిఖరిఫలవహర హారాయమాణమహాభుజంగ
 జంగమస్థావరః సంచారనమభావ భావజరూపవృభావహరణ
 రణరంగనిర్జిహ్వా రాద్రీమహాసుర సురయక్షసేవితః చరణయుగళ
 గళదరసాపిత * కాలకూటక్షీర క్షీరాబ్ధిపుత్రీశ * ఘోరబాణ

తే. గీ. బాణ రాక్షసనాయక * తానిదక్ష, దక్షకల్పిత యుగవిదారణాగృ
 యుగగ్రీహదినామధేయోత్పత్తిసిద్ధ, సిద్ధభయభంగ కాశివిశ్వేశలింగ. 168

కం. అని నన్ను తిండి వేడ్కలు, గొన లొత్తఁగ బ్రహ్మచారిఁకుంజరుఁడు గృమం
 బున దేవతాధివాసము, లనుహందఁగఁ గాంచి భక్తి * నలమినమదితోన్. 169

కం. చుంతిగొఱ్ఱవీరుని శితి, కంకుని భైరవునిఁ జండికం బటువివ్వ
 త్కంఠీరవ మపుడు మహా, కుంతితాత్పర్యములను * గొలిచి భజించెన్. 170

వ. తదవసరంబున బంచకోశంబునం గల మహాదివ్యలింగంబుల సేవించి యవోచ్ఛటు
 వాసి తైర్దికజనహితసమృద్ధి యగుగయకుఁ జని గదాధరుఁగొనియాడి పృయాగకరిగి త్రివేణీ
 సంగమంబునం గృతస్నానదానాద్యనుష్ఠానంబులై మాధవునారాధించి నవ్వువల్లంబుంగనుగొని

తిక్కేతీర్థంబులు నిందితావధి గైకొని పంచకోశంబున నొక్కమరకతలింగంబు సంగ్రహించి నిజస్థానగమనోన్ముఖుండై. 171

సీ. కావదీపై నంటఁగట్టిన యొకకావి శాటి కంబలి యాత్రోసంచి యలర నేతిలడ్డిగ నీళ్లు • నిందినసారకాయ బుట్టు లిర్వంకలఁ • బొసఁగియుంక నెగనెత్తి కుటుచగా • బిగియఁ గట్టినవంచె పై బిగించిన ప్లాత • బట్ట యొప్ప ముఖఘర్మములటోపి • ముఱుంగఁజుట్టినవలె కొనలు మరుల్లాల్కమున హరింప

తే. గీ. గమనజవమున నత్తాడు • కావ డదరి, కిట్టుక్కిన్ భుజమునఁ • గేలినల్పు గొడరుదాత్రిమాళిక • ల్కంఠసీమఁ, దనరవచ్చెను వేడ్క నఁజేసికొండు. 172

కం. ఈరీతిఁ దనగృహంబున, కారయఁ జనుదెంచి కావ • డటుడించి మహా ధీరుఁడు జననీజనకుల, కారూఢిగ సంఘటించె • సాష్టాంగంబుల్. 173

కం. తత్సయంబున వారలు, వత్సా మఱి యాత్రోసలిసి • వచ్చితె యని యు ద్యత్సంతోషంబునఁ దమ, వత్సనల్లిఁ జేర్చి పేమ • వర్ధిలి చెలఁగన్. 174

తే. గీ. శిరము మూర్కొని నదనంబు • చెమటఁదుడిచి, యాయురారోగ్యపుత్రపాత్రాభివృద్ధి గాను దీవించి యత్యంతఁకరుణ మెఱయఁ, గొడుకుతోడుత నిల్లని • నుడివి రపును. 175

కం. ఏయేపుణ్యస్థానము, లేయేతీర్థస్థలంబు • లేయేద్వీపా లేయేభూములు సూచితి, వాయామహిమలు వచింపు • మర్ధక మాకున్. 176

కం. అని యడిగిన తలిదండ్రుల, కనునయమునఁ గాశి గయ పోయాగలు మొనరౌ ఘనపుణ్యక్షేత్రంబులు, గని తెచ్చితి లింగ మిదిగొ • కాతుక మమరన్. 177

కం. ఈపురవరమణిచెంగట, నీవరమేశ్వరుఁ బ్రీతిప • నెంతయఁ జేయక దాపురము మోక్షలక్ష్మీకే, గాపుర మభివృద్ధిఁ బొందుగద మన కనియెన్. 178

తే. గీ. పుత్రోనివాక్యవిస్ఫురఁదోద్భవమునకుఁ, దల్లిదండ్రులు సంతోష • ముల్లసిల్ల నపును పాపాణభేదుల • కర్థమిచ్చి, నీవి నొకదేవళంబు గట్టించి రపును. 179

సీ. డంబైన గర్భగృహం బంతరాళికంబును 1ముఖమంటపంబును జెలంగ గాలిమంటపము పోకారంబు 2బోలీలు బోదెలు చుట్టలు • పొందుపడఁగఁ గప్పలచట్టము • ల్లనగోపురంబులు జగతియుఁ జప్పట • ల్సొగసుగులుక గచ్చుగోడలు తాతికంబము ల్పాలసున్నము సువర్ణద్వారసమితి నెలయ

తే. గీ. దృష్టిపాత్రోపుబొమ్మలు • దేజరిల్ల, నుఱుకుసింగంబు లరగూళ్లు • మెఱుంగుదోరణములు చిత్తర్పుకొంబనుల్ • రమణ కెక్క, దేవళము మించె నత్యంతవివృ మగుచు. 180

కం. ఆదేవళంబులోన మహాదేవుని నొక్కనివృత్తును శుభవేళం
బాదుగఁ బ్రీతిపై చేసిరి, వేదాగమశాస్త్రరీతి * వేడ్కదలిర్పన్. 181

సీ. చెఱఁగుఁదోవతిప్పెనిఁ * జీరాడఁగా జోడి తలచుట్టు ధౌతవశ్రుంబు మెఱయఁ
జెక్కులకును డిగ్గి * విక్కుటిల్లు విభూతి పెండెకట్టు లలాటభిత్తి నమర
గళమున నులిగొన్న * కావీదారముతోడి రుద్రాక్షమాలికల్ * రూఢిఁ దనర
మారేడుబుట్టల్ * మక్కళంతుక నంది గట్టిన చంద్రశేఖరుడు వెలయఁ
తే. గీ. బెట్ట మూఁతుడుగో మొగఁబీరవత్రి, పెట్టి ధూపార్తి దీపముఁ * బెట్టు చమురుఁ
బొందుపఱచుక మునిమాపు * పూజసేయఁ, గ్రీత కానాదితంబలి * హత్తుకొనియె. 182

కం. ఈతీరున నలతంబలి, భూతేశునిపూజసేయఁ * బుష్పంబుల నం
ఘాతము గొని తేలే మని, యాతల్లున నొక్కతోట * నమరఁగఁ జేసెన్. 183

సీ. సంపెగల్ మొల్లలు * జాజులు గన్నేర్లు విరజాజులును మంచి * కురువకములు
ప్రాద్దుదిరుగుచుపూలు * పొన్నలు మల్లెలు పారిజాతములు సేవంతి విరులు
తామర లూసర్యకాంతమ్ములు కల్వలు బొండుమల్లెలపాద * లొంగడతరువు
లల్లిపువ్వులును సంధ్యావర్తములు వాడగన్నేరులు తురాయికట్టుపూలు
తే. గీ. మాదిపత్తిరి గగ్గెర * మరువము కురువేరు దవనమ్ములును వట్టివేళ గుములు
లిల్వవృక్షములాదిగాఁ * బెద్దగలవి, పబ్బల నొకతోట వేయించిబాదిద్రీవ్వె. 184

మ. అమితానర్ఘ్యనిబద్ధశుద్ధశిశికాంతాయామసోపానసం
గమ మంబుగ్రహణాగలోరుపథికాకాంతస్ఫురత్కుట్టిమం
బమలాంభోరుహపండపాండుకుముదాచ్ఛామోదసంవాసితం
బస్మతప్రాయజలాభిపూర్ణ మగుచు * న్నా బావి యొప్పెంగడుక. 185

కం. అబ్బావిఁక జేయేతం, బుబ్బుచుఁ దంబలి యొనర్చి * యుత్సాహంబుక
గుబ్బతిలఁ గొన్ని చెట్లకు, నిబ్బరమున జలములెత్తి * నిస్త్రాణుండె. 186

తే. గీ. ఎలమినొకకొన్ని చెట్లుల * కెత్తియెత్తి, యలసి ముంగినమానుదోనానియుండ
గుండ నిండఁగా ముంచి * కూడుదినఁగ, నింటి కేగెను బడలిక * లంటి పెనఁగ. 187

వ. అంత నొక్క బక్కనక్క గుక్కుమిక్కునుచు షొక్కంబిక్కుటిల్లిన త్సుధానలంబున
దందహ్యమానంబై డస్సి. 188

తే. గీ. పుట్టలను దిట్టలను జెట్లఁ * బొట్ల గట్ల, వంకలను పొంకలను బీళ్ల * బొళ్ల జ్ఞాళ్ల
గుప్పలను దిప్పలను మళ్ల * గుళ్ల నూళ్ల, దిరిగి యాహారమండక * సారిగి యరిగి. 189

- నీ. వాణికై పోరాడఁ బచ్చి యెందఱు బ్రహ్మదేవుల మనువారు • దీరి చనిరి
పార్వతీరతులకై • బహుపోరి యెందఱు రుద్రుల మనువారు • రోసి చనిరి
సిరినిఁ జేవట్టఁగాఁ • జేరి యెన్ని దశావతారము ల్లఱిపించి • తీరిపోయె
శచిమారుమనువు రఁచ్చలఁ బెట్టి యెందఱ్ఱ నింద్రులమనువార • లేగిరహహ
తే. గీ. చూడనవి యెల్ల యుగచర్య • సుద్దులయ్యెఁ, బోయెఁ గాలంబు పూర్వవిస్మరణదప్పె
దార్థ్య మాలోచనము తెల్పి • దగ్గుపడియె, నారవిధి నేటి కీటాయె • ననుచు నడరి. 190
- తే. గీ. పాముజరరాగ్నిచేఁ గింకఁగోమి యనుచు, నడదవేదనచేఁ గ్వయా,స్యామి యనుచు
విస్మయపుమూర్ఛచే హఃహఃతోస్మి యనుచుఁ, బలువరింపంగ నాగె నంబుక్కవక్క. 191
- వ. ఇట్లు త్సుధాతురత్వంబునఁ గంఠగతపాణింబై నోరం దడిలేక మాటిమాటికిఁ బాదము
మూర్ఛల నలసి సాలయుచు మెత్తమెత్తగావచ్చి తత్కూపతలస్థిత దోగ్ధికాగ్రింబున నున్న
యల్పజలంబులం గంతంబు దడిపింపి యయ్యేలంబుముంగినవూర్నికి వెదురునకు నంటఁ గట్టిన
వారు పరిమళం బాఘ్నించి దోనిం బడి చని నేడి పశుకృత్రిజ్జవున త్సుధాభ్రాంబు వారిం చెద
ననితలంచి యుబ్బుచు నొక్కనుతమకంబున ముంగినవూర్నిపైకిఁ జివుక్కననొక్క యబ్బుక్కవక్క
దారువేసుబంధనంబగు చర్మరజ్జవుఁ దెగం గొఱికిన. 192
- తే. గీ. మూగ్రముఱుగ నెగయ గోమాయు వప్ప, డేకతాపప్రమాణమట్లెగసి కూన
గుంతలోఁబడి గుద్దువెల్గుఱుక నాల్క, నడుముగఱుచుక నజుచు • బెడిసినుడిసె.
- వ. ఇట్లు త్సుధాతురత్వంబున నాహారంబు చూచెఁగాని తనచేటు దెలియదయ్యె; నీవా
నక్కఱెఱంగున రాదనం మోగంబై చూచెదవుగాని యితరోపద్రోవంబులుచొరంప నయిన
నిలైఱంగునఁ జిత్తంబునఁ దత్తరంబు లేక తెలిసి మెలంగుమని హంసంబు నయోక్తులు వలుకు
నమయంబున. 194
- చ. అలమినవేడ్కఁ ఘోషకనఁకాంగులు మజ్జిగఁ జిల్కఁ గాఁపుఁగూఁ
తులు తెలియావనాళములు • దొక్కఁగ జేయగ జారనాయక
ల్పిలయముఁ జేకఁ దనకరులు • నొక్కనుభీతిని దాపుకొక్కఁగాఁ
జెలఁగుచు వేగుఁజుక్క పొడిఁచెఁ బలసూదనది క్కటంబునన్. 195
- కం. అంతట హేమావతి గే, హంతరమున కేగి పార్థివా యత్రమతిం
గంతుమనుకుంతదళిత, స్వాంతంబున నా దినాంతఃసంతప్తమనునన్. 196
- చ. కలవము గల్పిగుబ్బలను • గమ్మనుపూలసరాలు గొప్పనం
గులికెడిచంద్రాకాని నజి • కుచ్చెలఁ దీర్చినకోక శ్రోణినిం
దిలకము మోమునన్ మణులఁ • దీరినసాములు మేన వేరుకన్
1వెలయ నమర్చి మేల్మొనుగు వేసి • నృపాలునికేళిఁ దేలఁగన్. 197

మూడవరాత్రికథ.

కం. కలహంసోజ్జ్వలరత్నశ్రీ, కలహంసక యుగము ఘల్లుఁఘల్లుని మోయి
గలహంసగమన చనఁగఁ, గలహంసము హేమవతిని * గని యిట్లునియె. 198

ఉ. ఇంకొకగాథకద్దు విను * మింతటిలో బతి పాటిపోవఁ డో
పంకరుహాయతాక్షి యువభర్తల హత్తుక తత్తరాన మీ
నాంకునికేళిఁ దేలఁగఁ జనంగ నొకానొకమాట వచ్చినఁ
బాంకఁగలేవు బంతి యని * బాంకవలెం గులటావధూటిక. 199

కం. అని రాజహంసముణి వల్లిన హేమావతి వినోదకేళిగతి గిరు
కున మరలివచ్చి యాకథ, వినియెద ననువొండఁ దెల్పు * వివాగోత్తంసా. 200

వ. అని యడిగిన హేమావతికి హంసం బి ట్లునియె. 201

కం. విను మనఁగా ననఁగా వర, కనోజ్జ్వలకూటర్కూట * ఘనగోపురశో
భనకృతకధరీకృతనా, కనగరి మణిభద్రపురము * గల దొకభూమి. 202

కం. ఆనగరము భోగప్రీతి, భానగరిపుఁ డైనమాణిభద్రుఁడు భద్రా
నూనచరిత్రుఁడు కాంతిసుధానిధి వృపు లెంచ శాశ్వతముగ నేలు. 203

తే. గీ. అతనిచెంగట నసహాయుఁ * డనెడునాఁడు, చంద్రదోర్దండమండిత * మండలాగ్ర
దండితారాతిరుపుతల * గుండుగండఁడనడి బిరుదొంది తిరుగు నాఁయకులలోన. 204

సీ. భిండివాలాసికోడండభల్లాతక నారాచరోహణసఖరవజ్ర
ముష్టిముద్గరశూల*మునలభునుండిక ప్రియవ్రీకూర్మ 1కర్పటకటారి
కా గదాయోద్దండకణయకుంతాతళ పరశుతోమరచక్ర * పరిఘ పట్టి
సములుంకిణీలోడి*సబళంబు చివ్విలె సెలకట్టె యాదిగా * నిల నుతింపఁ

తే. గీ. దనరు ముప్పదిరెండాయుధములు మణియు, జిహ్మత చెయ్యముగ గండగ*తైర తుపాకి
గొరకనును గాలమును గ్రద్దగోళ్లు బుట్టె, చూరిబాణధరించు సవీరుఁ డెపుడు. 205

వ. వెండియు నవ్వీరుండు సమదండ గజదండ భృంగిదండ యెడమవరభృంగి కుడివర
భృంగి భృంగిపటలము పయివరపుండ సింగపుండ పౌడలికదండ యడుగుడుగుపౌడలికదండ
మద్దెలసంచుదండ కుక్కుటపుదండ మొదలుగాఁగల పదిరెండుదండల యఖండపాండిత్యంబు
దెలిసి, యెడమడుగుపరువడి కుడియడుగుపరువడి కదలుపరువడి దాటడుగుపరువడి కోపుపరువడి
ధారుధానుధోడ ఉరుధోడ అంత్రీటికనాట్యము ఝూటుధారు ధానుధాను కపాలు ధారుక
దారుకధాను ధానుధాను ఝూటు సీ పదునాలుగువిసరులమర్మంబులుం జూచి, కక్కి కొక్కిన

దొక్కెర, ముత్తెర దొక్కెరము కుమ్మరింపు జోడింపు సందుసీసంబును గొంతుమారును సమ
 సీసంబును సురాలంబును కేవలము గండనంబును గల్లంబును దొట్టును గిర్లయుం బరిబొందుటయు
 రొండివేటును ధణంబును గన్నాతును భారంబును చొంగిడియు బెట్లాగును తూణింపును సరి
 బిత్తరంబును లాగును ప్రియాలంబును దిణింగియు బాదనివారణంబును బాదగళాప్రియు
 గళకత్తెరయు గాశనిల్కడయు నృసింహంబును నను ముప్పదిరెండువిన్నాణంబులనాణెంబు
 పరిక్షించి, వంటియడుగుకత్తెర సర్వబంధకత్తెర జాగినకత్తెర పాదలికకత్తెర చిట్టడుగుకత్తెర
 పాపుపావులు జాగినపావు మొదలుగాఁగల పదిరెండుపరువళ్ల యగణ్యప్రాప్తిగ్నం బెఱింగి, హరిగతి
 గజగతి న్యాఘగతి మహిషగతి జంబుకగతి మర్కటగతి మాఝాలగతి హరిణగతి చటకగతి
 పక్షిగతి తాండవగతి నరగతి మొదలైన పదిరెండుగతుల యవార్యచాతుర్యంబు నేర్చి, విష్ణు
 చక్రింబును రామబాణంబును నాగబంధంబును దొలకరిమెఱుపును అల్లిమత్తును విస్సండును
 హస్తాధరణంబును బదభింసంబును బరిత్యామను లోబిత్తరి వెలిబిత్తరి సర్పాంకుశంబు మొదలు
 గాఁగల పదిరెండుకాయమానంబుల భేదంబులువిచారించి, లోమైన వెలిమైన యుసిమైన
 ముమ్మొన చతురమొన పుణ్యమొన పాపమొన చాటడుగుమొన దాటడుగుమొన కదలుమొన
 ఆరమీటుమొన నెఱమీటుమొన సరితాళంపుమొన యాదిగాఁగల పదిరెండు మొనల నారితేరి,
 లోవెలి గజ్జనుముకు చూరణనరకు మొదలగునలుకుల వగలు, దండనిల్కడకదలు తుటుము
 కలయిక మెలకువకింగలింపు దిశాపదిశలు పాదపుపారువ హస్తపుపారువ చేహపుపారువ
 నయనపుపారువ లివరాకడ ఎకనర పైసర భృంగిపటలము ర్దుంపు తెక్కు కరలాఘవంబు
 లాదియా జోషశోపవీతంబులరితులు నేర్చి, భ్రాంతంబు సుదృఢభ్రాంతంబును ఆప్తుతంబును
 అవిష్కృతంబును అప్టికంబును అవిదంబును ఆకరంబును అవికరంబును విశృతంబును మాను
 మంబును నిర్వర్త్యదయు విచిత్రంబును భిన్నంబును సవ్యజానువు అపసవ్యజానువు 2క్షిప్తంబును
 ధృతంబును గుడంబును లంబనంబును సవ్యబాహువు వీవీతబాహువు త్రిబాహువు సవ్యోత్త
 రంబును ఉత్తరంబును తుంగబాహువు సవ్యకరంబును బ్రధిత్తంబును యాధికంబును ఆపృష్ఠ
 ప్రోహంబును వల్లితంబును కుంచితంబును స్వస్తికంబు ననియెడి ద్వాత్రింశత్ప్రచారంబులు
 విచారించి, యవకృప్తరాశింబున సాటిలేక మెలంగు మఱియును.

206

ఉ. సాదన మేలు చెంపవయ • జగుగ వేలిలు రుమాలు మీసము

శ్రీదను జీరుకేలు జిగిమించఁగఁ గప్పినశాలు వైరులఁ

వాదులగెల్పువారు చెలువంబుగఁ దాల్చినపూలు నొప్పఁగా

నాదొరయెద్ద సరబళికె • లందుచు నుండు నతండు ధీరత్న.

207

తే. గీ. అరసికులభామ గుణభామ • యలఘుకామ, యతులితారామ యనమరూపాభిరామ

వదనజితసోమ యధికలాఃవణ్యాసీమ, హేమరేఖాసనామ యై • యింతి వెలయు. 208

ఉ. కన్నులచందము న్నగుమొగంబు విధంబును గల్గి పల్కులుం
జన్మలహంకము న్నడుముఁ చక్కఁదనంబును 1 బాహులందముం
2 బెన్నెటిగొప్పసోయగము 4 విత్తర మాచెలియందకాక యే
కన్నియలందుఁ గన్దొన మెఁగాదిగఁ జూడవె మూఁడులోకముల.

209

సీ. జల్లిమాటలుగాక 4 సరిసేయవచ్చునే నవరంబు లీ శిరోజాతములకుఁ
బూఁతసుద్దులుగాక 4 పోల్పంగ వచ్చునే చందనం బీమేనిఁగందమునకు
మాటమాత్రముగాక 4 ముటిదీటువచ్చునే గగన మిండుము సోయగమునకును
వదరుపల్కులుగాక 4 తుదిసాటివచ్చునే కిన్నెరకాయ లీచన్నుగవకుఁ

తే. గీ. జక్కఁదనమెల్ల ముల్లగా 4 సంతరించి, బ్రహ్మదేవుండు తననేర్పు 4 ప్రాక్షిచేతఁ
దీర్చి నృప్తియించె గాఁబోలు 4 దీనిననఁగ, వీఁటఁ జరియించునొక్కొకఁవేళ నదియు.

తే. గీ. దానిఁ దనివారఁ జూడనిమానవుండు, చూచి తలయూచి మెచ్చనినుజనవరుండు
మెచ్చి విరహార్తి నొందని 4 మేటిఘనుఁడు, కలుగఁ డెందై న మూఁడులోకములయందు.

కం. మద మొదవు కోడెవిలులకు, హృదయపుటాంతరములోన 4 రోమామాహేమిలో
రిబదివేల మన్మథులు పుట్టుదు రా సీమాటి కుచపఁటుత్వము గన్నె.

212

వ. అది మఱియును.

213

తే. గీ. బిడ్డసావలఁ గని పెంచు 4 జడ్డులేక, తిండిచేఁగండమెండై న 4 దండితన
నెనఁగు ననగూటినివెట్టి 4 కనరుచేఁగి, జారవాంఛావిహారంబు 4 నలుపసాఁగె.

214

చ. విటులకుఁ గొంగుబంగరము 4 వేడుకకాండ్రకుఁ బట్టుగొమ్మ యు
త్పటతరమన్మథార్థులకుఁ 4 గల్గుకుంజంబు భుజంగకోటికిఁ
ఘటితనిధానసీమ యువఁకాంతులచేరువవంట జార న
త్పటలికే 7 బంచదారయును 4 దానివిలాస మయారె యారయన్.

215

సీ. కురిమాపుమై శిసమ్మకరలచీరటువిప్పి చెల్లువైన సరిగంచుచీరఁ గట్టు
మెరుఁగంచుకమ్మలు 4 దొరయవంచటుడించి మణులరంజిల్లుకమ్మలు ధరించు
జటిపాటిసమ్మ దీసి మెఱుంగుకట్టాణి పూసలహారము 4 లొప్పనఁగఁ దాల్చు
గుత్తపురవికెదా 4 హత్తకుండఁగఁజేసి కలపంబు కులుకగుఁబ్బలను బూయు

తే. గీ. నడర బెడగై ననిమవాలుఁజడ నడల్చి, కుప్పె గన్నడ సవరంపుఁగొప్పఁబెట్టు
మురియు ముంగిట నిలుచుండి 4 మొలకనగవు, లెనఁగ విటభాగ్యరేఖ యా 4 హేమరేఖ.

చ. కలకలనవ్వుమోవి పలు ♦ గంటుల దీటుగుచంబు లోరగా
మెలువడఁ బైటవేయు నెఱ ♦ వింతగఁ గేరు మరుల్కొనంగ బె
భట్టుల గొనఁజూచు లేనివగ్గలుంగొని మాటికి గుల్కు గోటిచి
మ్ముల నొసరించు నవ్వెలది ♦ మోహపుఁ బ్రాయమువానిఁ జూచినన్. 217

సీ. ఏటిసీటికటంచు ♦ బాటిపంటెత్తుక పలుమాటు దిరుగు నిఁబ్బరముతోడ
రోలు రోఁకలి కని ♦ రూఢిగా నిల్లిలు దిరుగు నేపొద్దుఁ దత్తరముతోడఁ
గూరగాయల కంచు ♦ గోరి తా బాబుకును మఱిఁక మఱినేగుఁ ♦ గొమరుతోడఁ
బనిలేనిపనిజోలి ♦ గొని వాడవాడలఁ జరియించు 2సార కఁబ్బెరువుతోడఁ

తే. గీ. బోలికలనెంచు వలరాచఁపొగరు నిగుడఁగులుకుఁబ్రాయంపునెఱసిటు ♦ కోడెకాండ్ర
గమిఁక దనజగ్గజిగి సంఘకార మొనఁగవలపు కెట్టింప మెలగు నవ్వనజగంధి. 218

కం. తనకంటికిఁ బ్రియమయ్యెడు, కిఘనునొక్కనివెంట నంటి ♦ కాతుక మొప్ప
మననంటఁగొనిలింపక, చన దింటికి దానిబల్వ్యసన మే మందుఁ. 219

సీ. ఆనునొసెడుదాని ♦ హస్తంబురీతిని గుంచె దీసెడుదాని ♦ కొమరుమిగుల
జడచిక్కుదయ్యంబు ♦ చందంబునను జెట్టు విడిచినభూతంబు ♦ కిడఁకతోడ
మద్దెలలో నెల్క ♦ మర్యాద నెఱగలే త్తినబిల్లుసన్యాసి ♦ యనువుమీఱ
వల్లంబుపోనాడు ♦ కనైశ్శునిదెసను ముంగాలుగాలిసపిల్లి ♦ కృమముదోఁప

తే. గీ. గిగంతుమాయల నుమ్మెత్తకాయఁ దినిన, వెట్టితెఱగున వ్వననంపు ♦ వెఱపువొడమి
చికిరినెఱవన్నె కాండ్రోకు ♦ శివములెత్త, నెనసి చరియించు ఏల నా ♦ హేమరేఖ. 220

కం. ఈలీలఁ బురములోపల, మేలా ప్రియంపురూపు ♦ మీటగువారిం
జాలి భయ లజ్జలన్నియుఁ, దూలి చనన్ వెన్నుఁ జఱచి ♦ తొలఁగక కలయున్. 221

వ. ఇతెఱంగున. 222

చ. చవిగొని జార వీరరతిఁసౌఖ్యము దెప్పలఁ డేల నెప్పడున్
దివురుచు మోహవాఙ్మి మునింగి యొకానొకకాలమందునున్
శివశివకాఁపురంబువయి ♦ జింత యొకింతయు లేక చిత్తనం
భవు నిజమాయఁ. గప్పి కలఁపం దలవాకిట నుండు నెప్పడున్. 223

తా. ఈమర్యాదను గొన్నినాళ్లు సనఁగా ♦ హెచ్చైన కార్యముకై
భూమిశుం డొకనాఁడను పొమ్మనినచోఁ ♦ బూత్కారుడై యిగఁగి

పా. 1. కికిలనవ్వుమోవి పలు ♦ కంపులుదీడు పా. 2. నూరవచ్చెరువుతోడ పా. 3. ఘనుడంటక వెంట
పా. 4. నడకతోడ పా. 5. కెక్కునిలేవను గాలుగాలిస పా. 6. గళముమాయగ నుమ్మెత్త
పా. 7. దొకదిక్కుకంపిన మహాపూత్కారుడై

స్వామీ కట్టడఁ జేసితే యనుచు చీ * జన్మం బిదే లంచుఁ జం
తామగ్నత్వముఁ జెంది మందిరములోనఁ జేరి పెండ్లాముతోడ.

224

వ. అనహాయుం డీట్లనియె.

225

తే. గీ. భూవరుం డొక్కవయనంబు * పొమ్మటన్నమంచి దని వచ్చితిని నమ్మఁగించి నేను
నంబభము కంబభము కత్తి * చల్లి చల్లదంబు కేడెంబు ధట్టి తెమ్మంబుజాక్షి.

226

కం. అని పల్కరించినప్పుడె, ఘనకుంతల తొడును వాసెఁ * గదరా యని యిం
పొనర నవియిచ్చి పనిచినఁ, జనె నారఁడు పయనమై విఁచారముతోడఁ.

227

వ. అట్లనహాయుం డరిగినప్పట్లు.

228

కం. ఆహేమగేఖ మదిఁ గల, మోహవేశమునఁ దోడిఁముదియతోడఁ
బాహుబాహిఁ బెనంగెను, సాహో యని కంతుపాదశశహ రహిఁ గేరఁ.

229

వ. అట్లుగేరి.

230

చ. పాలువగు మావిలేజగురుఁపొందిక పోతపిరంగిలోన నె
క్కొలిపిన పుష్పగుచ్చ మనుఁగుండు పరాగపుమండు నింది వె
గ్గలపులబరాక్కమాగ్నిఁ గొనిఁకంతుఁ డనేటివరంగి భామగు
బ్బలనెడుదుర్గము ల్పొలిఁచార గుభలున నేసి యార్చినఁ.

231

కం. అభుకుచు మూర్ఛిలి తెలునుక, కళనళవడి లేచి మనసు * గాసిల్లంగా
భళిరా యని వెలువడి తన, నెళవరులను జూచికొనుచు * నిలుచున్నంతన్.

232

చ. మెలివడు తీగచుట్ల జిగి * మించినపాగ జనుంగువచ్చడం
బలవడు చల్వదోవతి యొయారపు గండపులబారె డొల్లుపో
గులు మణిముద్రిక ల్వలపుఁగుల్కెడువీడ్యము చంకవల్లి మం
ఘులైతుడ ముచ్చెలువ వెలయు * గుత్తగుణం డనువైద్యుఁ డొప్పగుఁ

233

తే. గీ. వైద్యమాత్రింబునన కాదు * వజలునట్టి, నిరుపమాకార స్వాప్యస్ఫురణచేత
నాశ్వినేయులతోనైన * నతఁడు వాడు, కెదిరి యోజంపకయె జబాబీయఁగలఁడు.

234

వ. మఱియు నశ్వగంధాదిఘృతంబును నైలేయకఘృతంబును పట్టలఘృతంబును
దూర్వాదిఘృతంబును బంచగవ్యఘృతంబును నార్ద్రాకఘృతంబును గదళీకండఘృతంబును గళ్యాణ
ఘృతంబును దండులీయకఘృతంబును గూళ్ళాండఘృతంబును మొనలయిన ఘృతంబులు
సేయునేర్చును, బంచాగ్ని చూర్ణంబును జిలేకాదిచూర్ణంబును బడబొనలచూర్ణంబును

మాణిమండ చూర్ణంబును మణీచ్ఛాదిచూర్ణంబును తాళినచూర్ణంబును నేలాదిచూర్ణంబును దుంబురుచూర్ణంబును గర్భూరాదిచూర్ణంబును బంచబాణచూర్ణంబును భృగ్వాదిచూర్ణంబును నాద్రిమైసచూర్ణంబు లొనరించు నుపమయు, 1జించిల్యాదిలేహ్యంబును క్షుద్రాభయారీలేహ్యంబును జతుష్టమిమణీచ్ఛాదిలేహ్యంబును 2గుసుమార్దాదిలేహ్యంబును బిష్టల్యాదిలేహ్యంబును బిల్వాది లేహ్యంబును గుండల్యాదిలేహ్యంబును మొదలుగాఁగలలేహ్యంబు లొనరించునై పుణ్యంబును, నారికేళాదిరసాయనంబును గుఱనాగరాదిరసాయనంబును శిగ్రుపుష్పరసాయనంబును జూలఫల రసాయనంబును సుకుమారరసాయనంబును భల్లతీరసాయనంబును సుదర్శనరసాయనంబును వారాహీరసాయనంబును విళంగాదిరసాయనంబును నమృతరసాయనంబును నాదిగాఁగలరసాయ నంబుల పొందికలెఱుంగువిధంబును, శరపుంఖాదితైలంబును లక్ష్మీనారాయణతైలంబును లాక్షాది తైలంబును ధన్వంతరీతైలంబును బంచార్కతైలంబును బాశ్పాత్యనింబతైలంబును విషముష్టి తైలంబును, కేతకీతైలంబును స్నేహార్కతైలంబును వాతాంతకతైలంబును బూతికాతైలంబును భూనాగతైలంబును భృంగామలకతైలంబును మొదలగుతైలంబుల పరిజ్ఞానంబును, నారికేళాంజ నంబును సౌవీరాంజనంబును వీరభద్రాంజనంబును నీలాంజనంబును గరుడాంజనంబును గవో తాంజనంబును గర్భూరాంజనంబును మొదలుగాఁగలయంజనభేదంబులఁగూర్చుచమత్కారంబును, నగ్నికుమారకము రాజస్యగాంకము బూర్ణచంద్రోదయము వసంతకుసుమాకరము వాతరాక్ష సము చంద్రహాసము చంద్రప్రభావతిరసము కందర్పాంకుశరసము షణ్ముఖరసము కాలాగ్ని దుద్రాగరసము తాళకేశ్వరరసము వృతావలంకేశ్వరము చాతుర్ధికరామబాణము విష్ణుచక్రరసము విశ్వంభరరసము బడబాసలరసము నారాయణరసము మదనభైరవరసము భార్గవీరసము జ్వరాం కుశము స్వచ్ఛంద భైరవమునంజీవరసము రసభూవతి చింతామణి మొదలైన దివ్యరసావధంబులు, గంధకవననాభులలక్షణంబులెఱింగి విఱుచుపావీర్యంబును, లోహభస్మ తామ్రభస్మ వంగభస్మ సీసభస్మ నాగభస్మ శంఖభస్మ సువర్ణభస్మంబులు సేయుమర్మాదయు, శీతభంజిలర్యాది మాణి భద్ర తాళినమాత్రలుగట్టు నవధానంబును, ఔరద్రావకగుగ్గులు పిష్ట కషాయంబులు మూలికలు కైకర్ణికలుసేయు నౌచిత్యంబును, సూత్రీస్థాన శారీర నిదాన శాస్త్రంబుల పరిచితియును, డెబ్బది రెండు నాడిభేదంబులును వాతపైత్యశ్లేష్మంబుల నుల్బణంబులై నత్తిశితవష్టి రోగంబులకుఁ దత్త చ్చిక్తితలు చేయుచాతుర్యంబును గలిగి రెండవధన్వంతరీ యనంబగు నతఁడు. 285

తే. గీ. వీధివెంటను రాఁ జూచి వెలఁదియనియె, నొర యిట్లుండవలదె యొయ్యార్ మహాహ
వీని జక్కించుకొని మారఁ విగ్రహమున, భంగవడఁజేయనిది యేటిఁ ప్రాథతనము.

కం. అని తనమనమున ననుకొను, చును నిలుచున్నంత దానిసాగసు నొయారం
బును గని మనసేజనమొకహనవిద్యను జూక్కి యాతఁడంచుకు రాగన్.

287

పా. 1. జించార్ద్రకలేహ్యంబును పా. 2. గావకుర్దాదిలేహ్యంబును పా. 3. పౌగ్ధవనత.

ఉ. ఎక్కడనుండి యెక్కడికి నేమిసృయోజన ముండి వోయె దీ
వక్కట నామ మే మనివనన్నియుఁ జెప్పి పరోపకారిరా
యిక్కలకంఠకంఠి యనియెంతయు డగ్గరఁ జేర మారుడుం
బ్రక్కలు నెక్కొనం బొడువఁజై కొనుమోహముచేత లేమయున్. 238

తే. గీ. అమలశశికాంతకాంత శు ధ్ధాంతకేళి, కానిశాంతాంతరంబునఁ ఘముర్ననెడ
పచ్చబచ్చెన చిత్తర్వు ధ్ధనులమించు, ప్రతిమనంఘటనల మంటఁపంబులోన. 239

చ. సకినెలకీలుకంఠమునఁజాయ మెఱుంగులసొంపు కేంపు ము
క్కుకొనల పచ్చరాచిలుక ధ్ధోల్లఁ దనర్చిన మేలుపట్టెయ
లికపయి జాఘరాజినుగు ధ్ధలేపునఁ జెందువలంగుపోషు త
క్కికగల జాఘవాగొలును ధ్ధగీల్కొనుమంచముపై మహాన్నతిన్. 240

తే. గీ. అపుడు గుప్తగుణాహ్వయుఁ ధ్ధై నవైద్యు, నెలమిఁ గూర్చుండఁ బెట్టి యాఁహేమరేఖ
పండుఁజులు కప్పొప్పుఁబాగములను, వేడ్కలోడుత నిద్దఱుఁవేసికొనుచు. 241

మ. సరసాలుం జిఱునవులు న్నురిపెముఁల్పయ్యాటము ల్వింతలుం
గరగింత ల్వలపించుట ల్పతురతఁబ్బాంక్ష ల్వినోదంబులుం
దరితీపు ల్వలపు ల్పిటారితనముఁబ్టాటంపులుం దచ్చన
త్నైఱచిన్నెల్మఱిపించుట ల్సొగసులుఁన్నీటు ల్పచారంపుచుకా. 242

సీ. ఆనక్రీడిఱనిఁయాలింగనంబులు నురువాంధ దరగనిఁఘరితవిరతు
లనుర క్షియనిఁయట్టి చుంబనములు తమివెలిగానిదం ధ్ధతక్షతంబు
లభిలాష లుడుగనిఁయతివపేటంబులు తాత్పర్య మెవలనిఁతాడనమ్ము
లానలు మాననిఁచౌశీతిబంధము ల్భావ మూననికళాఁస్వర్చనములు

తే. గీ. కలితకలకంఠకలహంసఁకలరవములు, పలుకు కివకివ కవకవఁపగ్గికట టకుట
కకుట కహాకహ హాసనముఁల్లభరవములు, చెలఁగ నిద్దఱు రతికేళిఁనలుపునపుడు. 243

చ. తెమలను నిన్నుఁ బాసి సుదఃతీ యని తీయనినీడుమోవి కా
యమృతరసార్మియేని సమఁమాయని మాయనిమోహదాహంసం
భగ్గిమ మెదలోన నెంతదలఁచా యని పాయనికూర్మితోడి నా
తమివరభావలందుఁ గలఁదా యని దా యనికొఁగిలింపుచుకా. 244

వ. ఇట్లన్యోన్యసరవసల్లాపంబుల గుప్తగుణుండు సురతకేళికాలోలుండై హేమరేఖతో
జెనంగునమయంబున. 245

సీ. కొప్పెరపెట్టుగాఁగొమకొప్పనొనరించి పైరుమాలు బిగించు ధ్ధపచ్చడంబు
నాగనల్లదళఁపూగపూరితమైన వడిలోన నిడికొన్న యడవ మొకటి

చాయలఁ దనరాదుఁ పకలాతియొరతోడి పృథుభుజస్థలిన్పొవ్వఁ పెద్దకత్తి
చీర్ణంపుఁబనిచేతఁ జిగిమించుకరమున సొంపైన నత్తునుఁన్నంపుఁగాయ

తే. గీ. పాదముల మెట్లు మెలఁ దాల్చుఁబడిన బాఁతు, చల్లి గట్టినవత్తంబుఁ చంకదుడ్డు
నమర గమనజవోద్భవఁ శ్రీమముఁ జెంది, యవ్వ డనహాయఁ డింటికిఁ నరుగుదెంచె.

కం. అరుదెంచి పురుషుఁ డుండెడి, యరువెంచి నిజప్రసిద్ధిఁ కందఱు నళికే
బిరుదెంచి రోషవశుఁడై, సరిదంచితఘోషభాషఁ జానను బిలిచెన్. 247

కం. జడియక యపు డాసతి యే, వడుపున బొంకంగవలయుఁ వనరుహంగంధీ
యడుగుం దప్పినయవ్వడె, పిడుగుం దప్పెననుమాటఁ పేర్కొన విసవే. 248

వ. అని. 249

ఉ. ఈవిధి హంసలోకవిబుఁ ధేంద్రుఁడు ప్రశ్న మొనర్చి పల్క హే
మావతి కొంతకొంత యనుఁ మానముతో బొటవేల నేలరే
ఘానిధమొప్ప వ్రాయఁ గుతుఁ కంబున నీ కిది తోచెనేని ను
ర్వీపరుఁ జేర నేగుమనిఁ వేడిన వవ్వపుఁబోడి యిట్లనున్. 250

కం. నినువంటికలతలకారిని, గనివినియెడువారి నడుగఁ గావలె గానీ
ననువంటివాని నడిగిన, వినపింతునె యెల్లు బొంకఁ వివరింపఁగదే. 251

కం. అని యడిగిన హేమావతి, కనురాగం బొప్ప రాజఁ హంసకలాపం
బనియె ననహాయఁ డటువలె, ఘనరోషం బుట్టిపడఁగఁ గర్జించుటయున్. 252

తే. గీ. వైద్యుఁ డవ్వడు గడగడఁ వడఁకి నాకు, బుద్ధియేమనిపల్క నవ్వపువ్వుబోడి
వెలవకు మటంచు దిట్టయై వెన్నుఁ జరచి, సంచివిడిపించి యపుడు స్వస్వామి కనియె.

చ. కడుపున శూలయెత్తి వడిఁ గాసిలి ప్రాణము లేగునట్లయై
తొడిబడ నీపులేమి ఘనఁ దుఃఖముచే వెతఁ బొంది యీమహా
త్ముఁడు స్మృతినేగఁ గాపు మనిఁ తొడ్కొనివచ్చితి నీతఁ డౌషధం
బిడుటను నేను జీవముఁ వహించితిఁ గ్రమ్ముట నేమి చెప్పదున్. 254

కం. అని యుప్పు రప్పు రనుచున్, నవ్వుతోదర రోగమునఁ బ్రియాంగన పొరలన్
గని కుస్తరించి వైద్యుని, మనమును రంజిల్ల జేసిఁ మమత దిలర్పన్. 255

తే. గీ. నీఋణముఁ దీర్పఁ గలవాడనేఁ యటంచు, బచ్చడం బిచ్చి బహుమానఁ మెచ్చ వైద్యుఁ
బంపి సందేహమందకఁ భార్యతాను, నిండువేడుకనుండిరోఁ నీరజాక్షి. 256

వ. అని మరాళోకేఖరంబు చెప్పిన నరాళకచ యగు హేమావతి తనమనంబున. 257

కం. సురుచిరమణితాటంక, స్ఫురితవృథ చెక్కులందుఁబూలయ శిరంబుఁ
మఱి తిప్పి పొగడ నహహ, గరితలమిన్నదియె కాక * కలదే వుడమిన్. 258

ప. ఆనమయంబున. 259

తే. గీ. మైవియల్లక్ష్మి కస్తూరిమళచీర, రేయి గట్టుక నడలించి * రేవటికడ
నుదయరాగంబు దాల్చిన * యొజువువోవఁదమముజాఱంగ సాంధ్యరాగము జనించె.

చ. వలవల నయ్యె దారకలు * పక్షులు గూయఁ దొడంగ దీపముల్
దెలతెలఁ బాతె దిక్కులను * దెల్విజనించె బినవృసూనముల్
దులదుల విచ్చే దావులకు * దొందడిఁ జేరిరి జారవోరు లా
మలయనమీరణంబు కడుఁమందగతిగ విహరించె నత్తఱిన్. 261

తే. గీ. తఱి యనుకళాదుఁ డుదయభూఁధరహసంతి, వరుణహేమంబునకు వన్నియలను నింపఁ
గాగ్రిద సీరార్చనత్రివ * కరడు నాఁగ, సూర్యబింబంబు పొడిచె సభార్యగరిని. 262

కం. మణిఘంటల మొలనూలుఁ, ఝణఝణయని మ్రోయఁ గేళిశాలకుఁజని య
య్యణుమధ్య నృపార్పితగుణ, గణయై వసియించె దివము * కల్పముగాఁగఁ. 263

ప. అని ప్రత్యుత్పన్నమతి చెప్పినవిని సంతోషించి నలుండు తరువాతి వృత్తాంతం
బాసతిమ్మని పలికిన. 264

మ. హరకోదండ విఖండనప్రమరభాఃహదండ దండాయథా
ద్యురుదిక్పాలసురానివార్యతరభాఃకోదండ దండంకభి
ద్ధరిణాక్షిమణిజీవనాకృతి నిజాఃఖ్యాఖండఖండాబ్జభృ
ద్భరసాభృద్రిపువాహనన్నిభయశోభాకాండకాండోదరా. 265

కం. ధారాధరఘృణివారా, వారణ రాజన్యవైరివారణ ధీరా
ధీరాజిత కుభకారా, కారణపురుషావతార * కరుణోదారా. 266

కలహంసోత్సాహవృత్తము.

కలుషమూర భవవిదార * కమలసారలోచనా, కలితహార వరవిచార * ఖరవిహార మోచనా
లలితసీరనిధిగభీర * లనదుదాఱికి ర్తినిర్దలితహార శరపటీర * దరసుధారసోత్కరా. 267

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కౌండిన్యనగోత్రోపవిత్రాయ్యలరాజాన్వయ సుధావార్ధిపూర్ణిమాచంద్ర
నిస్సహాయకవిత్వనిర్మాణచాతుర్యనిర్మల శ్రీరామనామసారాయణ

నారాయణమాత్యప్రణీతంబయిన హంసవింశతి యను

మహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

హంసవింశతి.

అష్టాంగశాస్త్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ శాంకరీశచాపవి

నాశ ధరాధీశ వంశః సలివనేశా

కేశహరాకాశ భరా

కాశ ఝరాబ్జాభిరామః కాంతియశోమా.

వ. అవధరింపుము నలరాజన్యనకుఁ బ్రత్యుత్పన్నమతి యిట్లనియె, నట్లు హేమావతి కేలినిశాంతంబుఁ జేరి రాజవిరహంబున నొంకొకరిఁ బ్రాప్తు గడుపుచున్నంత దినాంతంబు గావచ్చిన.

శా. ఆహేమావతి మానసాటవి 1 సముద్యద్ధి పిమ్మె బేర్చు మా రాహంకారివరాకృమానలము బాహ్యస్థానకేళ్యరమై యోహా వెల్పడి పెక్కురూపములచేసొప్పారి కన్పట్టినా గేహంతంబుల దీపపంక్తులు చెలంకె గెండు పొంగారంగన్.

వ. అప్పడు.

సీ. నునుపెక్కు జగిచెక్కులను మిక్కుటపుఁ జెక్కు గ్రమ్మెడ్డు పంజలకమ్మ లలర నిడువాలు గలకీలు యజ్ఞమేలు వగఁగ్రాలు గొప్పైన సవరంపుఁగుపై దనరఁ జెలిపువ్వు కళకొలివ్వువెలిరువ్వు చిలునవ్వు గలుగు నెమ్మొమునఁ యిలక మమర రహి గుబ్బులుల నిబ్బరము దొబ్బంగల గుబ్బకవరూఁద పైతిగిఁజివిక మెఱయ తే. గీ. బభ్రుకుబభ్రుకున గతులయం యదలికి బెభ్రుకు, కులుకుఁగొనున జాభ్రువాతభ్రుకులొలుకు మేటియొడ్డగా మలరార యీటుఁబూని, వచ్చి రాయంచకడనిల్చె యనదుహఃఖి.

వ. ఇత్తైఱంగున నిరుపమశృంగారతరంగితాంగయై రాజపుంగవసంగమార్గం బడుగుచుఁ దనచంగలు నిల్చిన యారాజాననావతంసంబునకు రాజహంసం బిట్లనియె.

నాల్గవరాత్రికథ.

కం. గమ్మత్తుఁజిమ్ము నొకకథఁ, గ్రమ్మఁజెల్పెదను వేణఁ ♦ గ్రమ్ము విరులపైఁ
దుమ్మెదలు జమ్ము జమ్మనఁ, గొమ్మా తలయూచి మెచ్చుకొమ్మా నన్నన్. 7

వ. అని యిట్లు చెప్పఁదొడంగె. 8

కం. కల దభ్రాంతమకేతన, చలదభ్రాంత బైన చైత్యశక మనుపురము
జ్వలదభ్రాంతచాదర్శన, వలదభ్రాంతపురీసువర్ష ♦ వారోదయమై. 9

సీ. వేదశాస్త్రపురాణ ♦ విద్యాగరిష్ఠులై విలసిల్లుచుండెడి ♦ విప్రవరులు
గరిడిలో సేఠహారతఁకారులై సాముల మీఁజిన రాజకుమారములుఁ
గోటికి బడగెత్తుకొనియున్న తెక్కెము లైక్కులై వర్ణిలు ♦ బేరిజనులుఁ
గడుధాన్యరాసులు ♦ గగనంబుతో రాయు కలిమిచే మించిన ♦ తాపుపక్షిలు

తే. గీ. భూరిమదధార లూరెడు ♦ వారణములు, ధాటిపాటవమున నొప్పు ♦ ఘోటకములు
ఘోరరణరంగవటు లైన ♦ వీరభటులుఁ, బ్రబలియుండఁగ వెలయు నప్పట్టణంబు. 10

కం. ఆపట్టణంబులోవలఁ, జూపట్టును దంతువాయఁచూడామణి రే
ఖాపట్టభద్రుడై సిరి, నేపట్టన నోరపార ♦ లింతయులేకన్. 11

సీ. కుంచె మగ్గపుగుంత ♦ గూటంబు వగ్గంబు పరిపె దొక్కుడువట్టె ♦ వలక దోన
పరిపరియచ్చులు ♦ చరికుండ యూడిత చీడు దబ్బలు దండె ♦ నాడె కోవి
కోఁతెపుల్లు నాల్గ ♦ కుసుతరికొయ్యలుఁ జొప్ప యూచలుఁ గోఁతఁచూఱుకత్తి
తారంపుఁ బడుగులు ♦ గండెలకప్పెర గోలము లాకలు ♦ నీలికడవ

తే. గీ. గంప డొల కళానంబు ♦ కదురు చెమికె, నూలు రాట్నంబు జాలంబు ♦ గ్రాలుగోడ
వజల నాశుభభద్రునిఁ వానభూమి, యవ్వరంబున సంతతం ♦ బొవ్వచుండు. 12

తే. గీ. గొప్పకన్నులు చిలుకవృష్ఠుగులుకుమోము, బవరిగడ్డము చక్కనై ♦ పరగు ముక్కు-
నెగుఱుజంబులు విపులత్వఁ మెనఁగుటొమ్ము, జిమిగులులీల కగనుపట్టు ♦ దొగట పెట్టి. 13

ఉ. ఆలది నేర్పుతోవగల ♦ యంసముఁ జందము జూపఁబూని కో
లాటము వేయుకై వడిని ♦ లాలితదృక్తరశపృథావశుల్
పాటిగఁ బోగువెంబడిని ♦ బౌర్యములం జరియింప వస్త్రముల్
ధాటిగ నేయు వపులుకఁతట్టన బెట్టు ఖణి లిణి ల్లనన్. 14

తే. గీ. అరవిరుల తేనియలచాలు ♦ మరునివాలు, మినుమిసలపోలు వలరాజు ♦ మేకిడాలు
మురిపెముల మెచ్చుకేజాలు ♦ ముద్దరాలు, వానియిల్లలు దొమ్మరఁవానిఁదోలు. 15

- ఉ. దానిముఖప్రభాగరిమ ♦ దాకనిపోక భావశేషముల్
దానిబెడంగుచూపులును ♦ దానికుడంబుల నిగ్గుచందమున్
దానివచోవిలాసములు ♦ దానికచాళిదురు ల్లఱింపఁగా
మానవతీలలామ విన ♦ మర్త్యు లమర్త్యులు నైన నేర్పరే. 16
- కం. జిగిజిలుకు కులుకుగుబ్బలు, నిగనిగలు చెలంగు నెఱులు ♦ నిద్దపుఁగన్నుల్
నగవుదళుకొత్తుమోమును, మగువా యాబిడకె కాక ♦ మఱికలదటవే. 17
- కం. తొడలందము నడుమందము, నడుగుందమ్ముల బెడంగు ♦ లాస్యము రంగుల్
జడతళుకున్ మెడకులుకు, న్నుడబెళుకుం జూడ నాఘఃసంత ని కమరున్. 18
- తే. గీ. చిన్నిచీమల నునుబారు ♦ చెలువయూరు, గదభికాకాండములమీఱు ♦ కాంతయూరు
లందముల మీఱు రఱిఁగేరు ♦ నలివసారు, దాని కెనయైననారు లిద్ధరణి లేరు. 19
- కం. కందరమాచెలి పొక్కిలి, కందర మావలననములు ♦ కచములు రదముల్
కుందరమానమములు నాకుం దరమా పొగడ నల కుఁకుందరనుకటిన్. 20
- సీ. మిళదంబుజలదంబు ♦ బలుడంబుచెలువంబుఁ దులకించు నమ్మద్దుఁకలికివేణి
సిరిపట్టు గలగట్టు ♦ జిగిగుట్టు వెలిఁబెట్టు చెన్నారు నక్కన్నె ♦ చన్నునోయి
నునుకుందుపై జెందు ♦ నని యిందురుచి గిగిందుపఱవఁగాఁ జాలు నఁబ్బలమోము
తెలిదమ్ములను గగ్గిమ్ము ♦ కళజమ్ము ననయమ్ము మిన్నయా నబ్బిటి ♦ కన్నుఁగవయుఁ
- తే. గీ. దావి తేనియబావి యంధములదీవి, మావిచిగురాకుచెంగావి ♦ మాదుశీవి
కప్పరంబులొలివి యక్కాంతమోవి, యనుచు వినులింప నానేతఁవనిత యలరు. 21
- తే. గీ. పరిమళ మెనంగు బంగారు ♦ ప్రతిమవంటి, తొగటవొల్లంటి జిగిసీటు ♦ తొలకరింప
సాగనుకాండకు మోహరాఁసులుజనింప, నూరయొకయోరఁ జెలువార ♦ బారసాచి. 22
- సీ. పోగువెంబడి బర్వి ♦ పొల్పు వాల్టాపుల ధళధళ లూపదండఁకళలసీనఁ
బుంజంపుకట్టు దెంఁపుటకుఁ బర్రెత్తుచో మట్టెల ఖణఖణ ♦ తెట్టుమోయిఁ
గేలెత్తుచో బాహుఁమూలజాతప్రభాచకచకల్ పైఁడి వఁసంతటూడఁ
బరిటఁ ద్రిప్పగ జాటుపైఁటలోఁ గప్పట్టు గుబ్బలమినమిన ♦ ల్లోబ్బులాడ
- తే. గీ. వింతవగకప్ప నెఱిగొవ్వు ♦ వీడ నెఱయు, నిగనిగ లాఱిసీలాల ♦ నింగి నింపఁ
గుంధరంబున నడుము కొంఁకుచు వడంక, నూలుదోఁచును వేడన్ నఁవ్యాలుఁగంటి. 23
- చ. కరములఁ గంఠకాలు ఘటలు ♦ ఘటన రాట్నము ద్రిప్పవేళఁ బైఁ
టర దిగజాఱ వెల్కుఁటుకు ♦ నబ్బురపున్ వెలిగల్గిగుబ్బపై
నరు లినుమంత చిందుగొనఁ ♦ జక్కని చూడ్కులుఁ జూచువారి వే
రురమున గాడ నవ్వెలఁది ♦ యోర్పునఁ గండెలు చుట్టు నేర్పునన్. 24

అ. వె. పడుగుఁ జేయువేళఁ బటము లల్లెడువేళఁ, గూడు దినదువేళఁ గూర్చువేళ
ముగని కన్మారంగి ఁ మూర్కగలను గూడు, నింటిపాడుగునఘల ఁ యిండ్లలోన. 25

కం. గడిదేటి జారవిద్యకు, వడిగట్టి దురంతకంఠు ఁ వనజశరాళిఁ
బడఁజాలనికతమున నా, వడువున నత్తొగటబోటి ఁ వర్తిలఁ దొడఁగెన్. 26

వ. ఇత్తైఱంగున నత్తైవ చిత్త జాయత్త చిత్తయై వర్తింపుచున్న నమయంబున. 27

సీ. నొనలిపైఁ జక్కల ఁ మిసిమి సామపురేఖ లనువొంద భుజముపై ఁ నసిమి సంచి
వాలువీనులగాజు ఁ నీలాలపోగులు పై నొవ్వు పొప్పలి ఁ పచ్చడంబు
మెలిగొనఁ జాట్టిన ఁ తలపాగ చెఱఁ గుంచి పైలపేటాటుట్టు ఁ పట్టుకాలు
కడిమిమీఱఁగఁ జంక ఁ నిడినబొట్టియోల డాకమోసెడు డుబుఁడక్కేల
తే. గీ. వఱల దిక్కుల నెంచి దుర్మార్గమైన, కీడు మేలును దెల్పుచుఁ గేక లిడుచుఁ
గెల్లెకొనుచును దనపేరు ఁ కేరికొనుచు, వచ్చె నచటికి డుబుడక్కిఁవాఁ డొకండు. 28

ఉ. ఆడుబుడక్కివానికి రఁయంబున భిక్ష యొనంగ నేతపూఁ
బోఁడి పగ్గోవ్కకస్థలినిఁ బూని తనుం గొనియాడువాని యా
మృడితనూక్తిపైఁ బెదవిఁమీఁదను లేనగ వంతురించి చిం
దాడఁగ ముప్పై బెట్టి బహిరంగణభూమిని నిల్చియుండఁగన్. 29

సీ. మెలిఁబెట్టి చుట్టిన ఁ తెలిపె తిలేపాగ చెవిసందిపాగలోఁ జెక్కుకలముఁ
దొడిగిన నెఱచల్వ ఁ నడరు నంగీజోడు జీరాడునడికట్టు ఁ చెఱఁగుకోనలుఁ
బడతలంబుల నెఱఱపాటుపాపేసులు తెక్కుగాఁ జంకఁ జీటిఖలేలి
నడికట్టు లో మొల ఁ నిడినకలందాను హస్తాగ్రమున పేలుఁదనరంబు

తే. గీ. మించుబాహువుమీఁదఁ గాశ్మీరశాలుఁ, జెవుల ముత్యాలపోగులు ఁ చెలువుదనర
నలఁతి నీర్కావిడోవతి ఁ యమర నటకుఁ, బాదవత్సంబు నేయు వ్యాపారి వచ్చె. 30

తే. గీ. వచ్చుచుండెడి వ్యాపారి ఁ పెచ్చువగలు, మెచ్చి యచ్చెలితమి మెచ్చి ఁ రచ్చనేయఁ
బగటువగమీఱఁ గోర్కలు ఁ బాదదీరఁ, బొగరుఁజూపులతోఁ బడఁవగలఁ జూచె. 31

ఉ. చూచినయంతలో మరుడు ఁ చొక్కపుఁ గవ్రపురాలయంటలఁ
లేజివురాకుఁ గోగివి నల ఁ లేమ పయోధరచక్రవాకములే
వే చలియింప హృత్పుటము ఁ బీటలువారఁగఁ దెవ్వతెవ్వనఁ
గోచునదాఁక నూఁది మది ఁ గోలుపడఁ వడి నార్చి వేసినన్. 32

కం. ఊహలు కుతుకబంట్లై, మోహము తలమునుక లగుచు ఁ ముద్దియ మదిలో
బాహుబాహి కచాకచి, కూహకమతి పట్టి పెనఁగి ఁ కో యనుచు వడిన్. 33

తే. గీ. అంత నయ్యింతి యింతంత యనఁగరాని, వంత మది గొంత చింతించి యంతనింత
కుంతపాతి కోర్వలేక దిశాంతవేళ, మంతనంబున వెడలి గేహంతరంబు. 84

చ. ఉరిసినవల వెండుకలు యాడినదంతము లంబకంబులం
గురిసెడు బాష్పజాలములు యాను వడంకెడుమనకంబుఁ గం
ధరఁ దగు తోలి పాదములు యదర్శనము ల్వడి చీరపోగునూ
తొరసెడు మంత్రసానిఁ గని యిచ్చెడువేడ్క నులించి మొక్కినన్. 85

ఆ. వె. 1. అలకించి లేచి యది యెవ్వ రని చీరి, యమ్మ నీవంటె యటంచుఁ బాదలి
యేమిపనికి వచ్చి యీనందవేళల, ననుచు నడుగఁ దొగటఁవనిత పలికె. 86

ఉ. ఆరయ నిమ్మహాపురికి హాసము మీనముమీఁదఁ జిల్క వ్యా
పారి యొకండు నిండు రతిభర్తను బోలినవాఁడు వచ్చె నే
నారసికాగ్రాహిణిగదియు నాన వహించితి నమ్మ వానితోఁ
గోరినపాండు నాకు నొనఁగూర్చిన నీ కొనరింతు సంపదల్. 87

సీ. నవరై న రతనాల యవిరెకమ్మల నిత్తు నవి నీకు మనసురా యటివేసి
యాకిముల్మమ్ముల హారమ్ము లొనఁగడు వానిపై నీ కిచ్చు యానందేసి
గరుడపచ్చల కీలుకడియంబు లర్పింతు నందుకు నీయాన యెడదేసి
తళుకుఁగెంపులనందిఁదండలు చెల్లింతు నీవానిపై నీబుద్ధి యానందేసి

తే. గీ. సూనకము తీగ మెడనూలు సాబగునాను, గుండ్లపేరును కైకాన్కఁ గోరినేతు
నమ్మ నావిన్నపంబు నీ వాలకించి, వాని ననుఁగూర్చు నీనేర్పు యాని మెఱసి. 88

మ. అనుచు వేడిన మంత్రసాని విని నెయ్యం బారఁగాఁ బల్కె నో
ననబోడి నినుఁ జూడ మన్మథునకై నన్ మోహముల్ బుట్టుగా
మనుజుం డీతఁడు భీష్ముడో ననకుడో మానీంద్రుడో వ్యాసనం
దనుడో యెంతటివాఁడు వీరి డయిన బంధాకోరుఁగాఁ జేసెదన్. 89

కం. సొనముందు పసరు రసమును, ఘనమణిమంత్రోపధములుఁ గైకరికకా
పును క్రియ మొగసిరి బంతిబ,దనిక గుళిక మూలై బూతిఁ దవలిచి తెత్తున్. 40

ప. అని చెప్పి పిడ్గాల్చిన. 41

కం. తనయింటికి హేమంతిని, చనె నానిశిఁ గడపి మంత్రసాని రహస్యం
బునఁ బాదపత్రిగాఁ దుండిన చక్కిఁకీ బోయి మొక్కి యనిపుణత మెఱయన్. 42

- నీ. దాక్షిణ్య మనురక్తి * దయయు విశ్వాసంబు బాంధవ్యము హితంబు * భయము భక్తి
యంతఃకరణము సఖ్యంబు బోరామియు నేస్తంబు శైలిమియు * నెనరు బ్రేమఁ
జల్లఁదనంబు వాత్సల్యంబుఁ గలుపుఁగోలనముఁ బ్రీతియు మంచిఃతనము మైత్రీ
ప్రీణవంబుఁ దాత్పర్యంబు గారాబ మనుగుణ్య మనుబంధ * మనుసరింపు
- తే. గీ. మద్భిక్యు జుట్టరిక మైక్య * మిచ్చకంబు, స్నేహ మనురాగ మానక్తి * మోహనియతి
నలిపి కడుఁ దక్కి ననిపించి * సాలయఁ జేసి, వేగపడ కప్ప డాత్మప్రీతినిమహిమ. 43
- చ. స్తుతులు వ్రసంగము ల్కథలు * సుద్దులు వార్తలు రాచకార్యముల్
చతురతరేతిహాసములు * శాస్త్రములుం దగుజాతిగాథలు
సతకడము ల్పూణములు * సామెతలుం బరిహాసకంబు లిం
గితములు జారజారింబు * కేళిచరిత్రముల న్నదించుచున్. 44
- ఉ. దేవపగాకు హానుకళ * దేవుడు నీదగురూపవై భవం
బేవిధినో కనుంగొని రఃతీచ్ఛనుఁ బాల్పడి చిక్కి సాక్కి నీ
సేవయ చేయఁ గోరి నిను * శీఘ్రమే రమ్మని పిల్వఁబంపె నో
భావజరూప యా లోగటఁ భామిని కామవికారచిత్తయె. 45
- తే. గీ. హత్తుకోవచ్చు నీవంటి * యందగాని, కట్టిముద్దులగుమ్మను * గుట్టుతోడ
ననిన మన సిచ్చి మదిలోన * హర్ష మెచ్చి, మంత్రసానికి విడ మిచ్చి * మమతతోడ. 46
- కం. ఆపనులకె యేకారెడు, తాపము గలవాఁడు గనుకఁ * దగ నాఠుఁడు ని
క్షేపముఁ గనిన దరిద్రుని, యేపుర ముద మంది తాపె * కిట్లని పలికెన్. 47
- ఉ. అచ్చటి కేను వచ్చి సమయం బగువేళ యెఱుంగఁ దెల్పినఁ
ముచ్చట దీర్ఘ నంచు ముదిఁముద్దియతో వివరించి పంపఁగా
నచ్చెలి తంతువాయకులఁబొంగన చెంగట నీవ్రసంగముల్
చెచ్చెరఁ విన్నవించుతఱి * చెట్టి దుకూలము లమ్మవేడుకన్. 48
- నీ. కలసమీపపుటూళ్ళు * కాపుగుబ్బెతల నిమ్మకి నాకర్షింప * మంత్రీవిద్య
బచ్చుఁ బ్రాయపువృత్తభవ్యహములనెల్ల వఱలఁగ గుమిగూర్చ * వల్లెత్రావు
చిల్లరనరకుల * పెట్టబేరాల కింపుగ లాభ మొందింపఁ * బూటకాఁపు
పెనుకోలుకాండ్రకు * జననమూహంబుల గణితిచూపెడు నాయకపరీభండం
- తే. గీ. ముద్రగిరిటియ భుజముపై * మొనయఁ జెట్టి, ఘంట ఖం గని మ్రోయ నంగళ్ళు బడిని
మరిగి తిరుగు సభాదికి * మణియకాండ్ర, కవనిబడికాఁపు నా వింత * నలరు సంత. 49
- కం. అంతట నానంతకుఁ దన, కాంతుఁడు వత్తమ్ము లమ్మఁగా నేగిన హే
మంతిని వ్యాపారివిటో, పాంతమునకు మంత్రీసాని * ననిపిన నదియున్. 50

తే. గీ. పోయి నమయంబుఁ దెల్పు నభిజాను వేద్యుఁ, వింత నెఱపూఁత గండంబు • విరులనరులు
కప్రపువిడంబు జిగిచల్పు • గలుగు సొగసు, దనర హేమంతి యిలు నేరె • దత్త యమున.

ఉ. చేరినఁ దంతువాయనతి • సిస్తుగ నిస్తులరత్నవస్తువి
స్తారసువర్ణ వర్ణముల • సంపద లిం పొనరించు కేళికా
గారములోన దివ్య మగు • కమ్మనితావుల హంసతూలికం
జేరిది మేరమీఱుతమిఁ • జేరగ మారునిపోతి కయ్యుడన్.

52

చ. త్వరపడి గల్చిగుఱ్ఱకవ • వాఁడినఖంబులఁ జీటి చీటి పై
సిరితఘకొత్తు తేటనునుఁ జెక్కుల ముద్దులు పెట్టి పెట్టి వా
తెఱ మొనవంటికొద్ది కసిఁదీఱఁ జాటుక్కుశ నొక్క నొక్క యీ
కరణఁ బరస్పరంబు జయఁకాంక్షఁ బెనంగఁగ నింతి పైకొనెన్.

53

నీ. చిటిలెడుగండంబుఁ • బెటిలెడుకస్తూరి చలియించురత్నకుండలయుగంబుఁ
గదలెడునెఱివేణి • విడలెడుపువ్వులుఁ జెమటఁ గరంగు కుంకుమపుఁబొట్టు
వికసించుకన్నులుఁ • బ్రకటించుమణితముల్ గంకణఝణఝణఁ త్కారవముఁ
బొడలెడుచనుదోయి • కడలెడుహారముల్ ఘననితంబాఘాతఁనినద మడర

తే. గీ. నిటలనంచలదలక ముఁతల్కట నఘాంక, మమితనిశ్వాసమారుతం • బరసుగేహ
దర్శనోత్సాహివతిచపేటప్రదాయి, యైనపుంభావసురత ముఁయ్యతివ నలిపె.

54

వ. మఱియు నయ్యపరిసురతంబుతమి యెక్కువయై దృఢకుచాక్లేషంబు విడువఁ జేయం
జాలక శీతకాలంబును, బ్రకటికృతతారకంబును సంక్లిష్టప్రియతమంబుఁ గావున నిశానమయం
బును, సంచలితవయోధరంబును నిర్గళితకృష్ణవేణ్యాదికమలంబుఁ గావున శరత్కాలంబును,
బలవరాగసంపాదకంబును గలకంఠకూజితంబును గావున వసంతకాలంబును, ధన్విప్రధానంబును
గలితవిశృంభంబుఁగావున సత్ప్రబంధంబును, గళితవననంబును బహుబంధబంధురంబును గావునఁ
బ్రబుధసిద్ధమార్గంబునుఁబోలి వెలయుచుండె.

55

ఉ. అనమయంబునం జెమట • లాత్యముఁ గవ్వఁగ నిండుబల్లిక
ల్లాసిలఁ జేయఁగాఁ గబళకాంక్షకు జీవము వేగురింప ని
శ్వాసము బాదుదీర నిజఃవల్లభుఁ డౌ శుభభద్రుఁ డట్ల నం
వాసముఁ జేరవచ్చి తలఁవాకిలిఁ దీయని పల్పె వల్లభన్.

56

తే. గీ. అవ్వ జేరితి నువనాఘ • నవలఁబనువ, నుండరి యేయుపాయంబుఁ • జూడవలయు
జూపొడుపు జారవాంఛలకు నై తె, తెలుపుమనివల్కెఁ గలహంసఁ జేవవిభుఁడు.

57

కం. అని యడిగిన హేమావతి, విని దీర్ఘోచ్ఛ్వాస మొనర • విడిచి నిజాంఘ్రిం
గనుదృష్టి నిలిపి మెల్లన, మునివేల న్నేల గీచి • మునుకొని పలికెన్.

58

- కం. తెలియ దెలుపనువలెనో, పలుములు నే బ్రహ్మలోకఃపర్యంతంబుం
గలయ వివరించి చూచితి, నలవడ దది నీవె తెలుపు * హంసవిడోజా. 59
- కం. అని యడిగిన హేమావతి, కనురాగం బొప్పు రాజఃహంసం బనియె
వినుము నిజాధిపుఁ డటువలె, దనుఁ బిలిచిన యువతి లేచి * తరలఁగ బ్రీతిగ. 60
- కం. మలచిన గుండె లొటుక్కుని, కలఁచిన వ్యాపారి వెడలఁగా నెటు లనుచు
దలఁచినచో వెఱవకు మని, నిలిచినదార్ఢ్యమున మానినీమణి వేడ్కన్. 61
- ఉ. అత్తఁజి బిత్తలై, ఘనముఁదాత్తనుచిత్తపు మత్తుతోన న
బ్బిత్తరి తత్తరింపకయ * పోన్కొని వాకిలి దీసి వేగమే
చిత్తజవంటినాయకుని, చెంతను నిల్చి తనీయనేల్రీముల్
మెత్తనిచేత మూసి దయ * మించఁగఁ దోడ్కొనివచ్చెన్ శెచ్చెరన్. 62
- ఉ. ఆవగఁ జూచి యవ్విటముఁహఁమకరాంకుడు చిత్తవీథిలో
నా వగమాని మానిని నఁయం బొడవం గనుసైగచేసినం
దా వగు చోటి కేఁగఁ దడఁనంతర మత్తులివేల మూసితే
పోవఁగరా దటంచుఁ 1బతి * ముద్దియ ని ట్లడిగెం బ్రియంబునన్. 63
- తే. గీ. అటల నడిగినప్పీయధర్త * యంబకముల, మూఁత చాలించి యా మించుఁముద్దుగుమ్మ
సిగ్గు కడ్డంబుగాఁ బతిఁచేల మలమి,కొనుచుఁ బలికెను జిన్నెలు * కొనరు చూప. 64
- చ. జలకము లాడఁ గోరి బురుసాపని చీర పడల్చి నందులో
పలికెఁ జనంగ నీదు నునుఁబల్కు వినంబడఁ దల్పుఁ దీయఁగా
వెలువడి వచ్చితిక వలపు * వెల్లువ దొట్టఁగ నంచు నాయకుం
గులుకుమీలారి గబ్బిచనుఁగుబ్బులఁగోఁగిటఁ జేర్చి పల్కినన్. 65
- తే. గీ. భాను తనమీఁద నెనరై న * బాగుఁ జూచి, చిత్తము గరంగి శుభభద్రఁకేభిరుండు
గుణవతి వటంచుఁ బ్రియురాలిఁ * గుస్తరించి, నిందుమోదంబున సుఖాన * నుండె నపుడు.
- కం. ఇంతయుపాయముఁ గలిగిన, నింతి చనవచ్చు జారు * నెనయఁగ, లేదా
కాంతుఁ డెఱిగిన నృపమణి,చెంతకు నేమొగముతోడఁ * జేరెదో చెప్పుమా. 67
- తే. గీ. అనుచు రాయంచ నుడివిన * విని శీరంబుఁ, ద్రిప్పి హేమావతి ప్రమోద * మొప్పఁ బలికె
నానె ముక్తార్థ యదిగాక * యాఁతుఁవారి,తల్లి యనుచును జిఱునప్పు * దలకొనంగ. 68
- కం. తెలవార నపుడు నీవపుఁగళికలతో నెల్లఁ బాఱఁగాఁ దనమోముగా
భళిర కథాలాపం బని, జలజేతుఁ డనియె కేళిఁనదనంబునకున్. 69

చ. చని జలజాఘ్రఁ డస్తగిరి • చాటున కేగినయంత మజ్జనం
బొనరిచి వాఁతఁపుంబనులఁనొప్ప దుకూలము గట్టి రత్నకాం
చనమయభూషణంబులును • సారపుమేల్లిలకం బమర్చి ఘ
మ్మనుభవ లూని యచ్చెలి నృపాగ్రికి చెంగటి కేగుచున్నెడన్. 70

మ. కని చక్రాంగబిడౌజఁ డిట్లనియె శృంగారంబు లెన్నయె మే
ల్లనరారె భరి హంతకారివిగడే • తన్వంగి రాజాంతికం
బునకుం బోయెద వేమొ యొక్కకథ యొప్పుం దచ్చమత్కారము
ల్పిని పోనిల్పిన నంటిపండ్లన ననుకా • వేయించు మంత న్ననన్. 71

కం. అన విని హేమావతి మోమున నవ్వు జనింపఁ గలతఁమునిపుట్ట సుమీ
కన నీదుకమవు బ్రహ్మకు, వినఁ తరమా యనుచుఁ బలికి • వినుపింపు మనన్. 72

కం. కప్పరవుఁడునుక లలవడ, వివ్వగ విరితేనె వాన • విడివడి కురియం
జొ ప్పడర హంససురవతి, చెప్పెను హేమావతికుఁ శేతయముఖకిన్. 73

అ యి వ వ రా త్రి క థ .

కం. ఆలింపు మహాభంగింకమ, కేళిప్రాసాదనీలఁఘ్నఁగిగాఢతమః
చాళీ నతతవిహారిను, రాళీ పురజారకులటఁమై సర మునఁగన్. 74

తే. గీ. పుర మొకటి యుల్ల సిల్లు సంపూర్ణ పూర్ణి, మానికాకరధిక్కారిఁమంజులస్య
యందు నొకగొల్ల సంవల్లఁతాంగిపిల్ల, విజయుఁ డనువేర సిరులచే • వెలయుచుండు. 75

సీ. కంబలి తలదుడ్డు • కవ్వము మజ్జగ బాన గొడ్డలి నుచ్చు • పాఁతలగుడి
కావడి యుట్టు చిక్కము నంది కడియంబు నూకలతోచ పొఁగాకుతిత్తి
బొప్పి మజ్జగముంత • బొటమంది పిల్లలగూడు దామెనతాళి • కోఁతకల్లి
తొర్రగట్టయు జల్లఁదుబ్బ 1 చిల్లడమంజ బూజబిందెలు వెన్నఁపూసచట్టి

తే. గీ. పాలబుడిగలు వడిసెల • పాఁతలమెట్టు, మలుపుమందులపొడిబుట్ట • మన్నములు
తోలుకుల్లాయి కొడుపును • దొడ్డికంప, చుట్టు చవిరెయుఁ కుదురొప్ప • సాలయు నతఁడు.

చ. కుఱుబి దోరచార సరఁగొం డైఱగొండ్లివి మూలబొల్లివి
నఱిగివి నెట్టు జోడుపులి • నల్లని వెఱువి పుల్ల చిల్లవి
బఱిగివి మొట్టివి గరకఁపల్లవి నాఁ దగువేళ్ల నొప్పెడు
గొఱియలు వేనవేలుఁ గల • గుంపు లసంఖ్యము లుండు వానికిన్. 77

తే. గీ. బోడ పొడ మట్టినా మంపు ధ బొల్లి పోరి, బాలనల పుల్లవెరబట్ట ధ చార బరగి
కలుకుగడ్డము తెలి మొట్టి ధ గార దోర, వనమపేరుల మేకగుం ధ పతనికుండు. 78

తే. గీ. మట్టె చేమట్టె కరవస్సె ధ మైలబట్ట, కోరతల పూజ వెట్టినిఁచార బోడ
పొడ కపిలకన్న బొలిచుక్క ధ పుల్లవి యను, పేళ్ల నొప్పావి మందలోఁ ధ బెక్కుగలవు. 79

కం. పలవి నలవి యెనుములు, బిలల నిడుగోడిగలునుఁ ధ బెంపుడు పెదపొ
ట్టెల్లను దుక్కెడ్డును విలసిల్లఁగ నావిజయుఁ డచట ధ సిన్లుగ నుండున్. 80

కం. అతనికి మంజుల యనఁగా, సతియొక్కతె గలదు దాని ధ సరి యెన్నుటకుం
గొతుకువడు రతికిఁ జతుర్దత, యితరుల నిక నెన్న నేల ధ యిందునిభాష్యా. 81

కం. ఆకుల్కు లాయెయారము, లాకనుదమ్ముల మెఱుంగు ధ లాకొనుబెడం
గాకుచయుగ్మముబింకం, బాకోయిలముద్దుబుల్కు ధ లతివకె చెల్లున్. 82

కం. ఆవిడ గర్భోత్పత్తికి, నై బగిసియుమాలి పతిరఁతాదృతిమీఁదఁ
లోఁ బొడమిన 1దుచిమించినఁ, బొబ్బలము గలుగు విటుల ధ పాలిడి యయ్యెన్. 83

సీ. వేశ్యాపతి చకోరఁవినరంబులకు సురి విట మృగావళికి లఁవిత్రికంబు
యవరాజికరులకు ధ నొనరారు నోదంబు కాముక వ్యాఘ్రంపుఁగమికి బోను
పాంథమానవమర్త్యఁపటలికి గాలంబు పల్లవోక్షములకు ధ నల్లెత్రాడు
షిద్ధకపోతరాఁజికి జేరు దీమంబు లలిభుజంగవిహంగఁములకు జిగురు

తే. గీ. జారకిరిపంతులకు మోటు ధ సరనశేశక, ములకు గట్టువ యుపకాంతఁముఖ్య చటక
నంఘములకును గుబ్బిక ధ శంబరారి, ఘోరరణహరి జయభేరి ధ ఘోషనారి. 84

తే. గీ. ఇట్లెఱంగునఁ జిత్రజాఁయత్త చిత్ర, వృత్తిఁ గైకొని జారుల ధ పొత్తు సలిపె
సలనటయు వేనటయు లేక ధ యటుల నయ్యుఁ, జూలు గాంచగ లేక యాఁసుడతి గుంది.

చ. తిరుమలకంచెపుష్పగిరిఁతీర్థములుం జని కొంగుముల్లనో
వరములు దంపతు ల్పడియ ధ వారిగఁ గాన్కలు నైచి యంతటఁ
బరికలు దృష్టిదీపములుఁ ధ బన్నినగదెలు పెట్టి యేమిటఁ
గర మగు పుత్రీవాంఛ కడఁగఁగానఁగలేక విచారఁబన్నులై. 86

వ. ఉన్నెనమయంబున. 87

ఉ. కొమ్ములు వీరణాలు జిగిగుల్మెడు వాఁతల కృష్ణలీలం
గొమ్ముగుడార్లు వీరుఁ డగు ధ కాటమరాజకథానులావముల్

బమ్మిన పుస్తకాలు ముఖవట్టిడి కట్టుడుమాలలు న్నెతా
సొమ్ములు నామము లెల్లయు * సుద్దుల గొల్లలు వచ్చి రెంతయున్.

88

వ. ఇట్లు వచ్చి.

89

సీ. ఘోషవిరణార్థ * ఖలిఘోషివాయించి పోటుబో కొమ్ములు * నాట నూది
దొనకొండగంగను * దొలుత నన్నుతిచేసి కృష్ణున కలిభక్తి * గేలుమోడ్చి
యాదికాలపుగొండ * నందఱు గొనియాడి తాతతండులవేళ్లు * దలచి పొగడి
బిరుదుల నరుదుగా * బేర్కొని మొఱయించి దీవించి వీరుల * తోవలెన్ని

తే. గీ. కులముపెద్దల కథ లామిఁకొనఁగఁ జెప్పి, సివము పుట్టింది పుత్రులఁ * జెందఁగలరు
వీరులను గొల్పుఁ డని చెప్పి * వీడుకొల్పు, జనిరి సుద్దులగొల్లలు * సంతసిల్లి. 90

వ. ఇట్లు వారలు సెప్పిపోయిన సత్యంతభక్తిప్రియపూర్వకంబుగా సంతట.

91

మ. కొలిచెం గాటచురాజుల నతులు చేకూర్చె మహావీరకుం
బాలముఖరాజుల నెంతోభక్తి పరతం * బూజించె నాగంగకుఁ
వెలయఁ వేటలు బోనముల్ సిడులు గాఁవించె సుతొత్పత్తికై
చెలి యాలాగున నల్ప దైవముకృపఁ * సిద్ధించె దద్వాంధయుఁ.

92

వ. అంత.

93

ఉ. మోము వహించె 1దెల్పు, మఱి * మోవిరుచు ల్దగ నందడించె, మృ
త్నామతి మించె, జన్మోనలు * శ్యామలకాంతి వహించె, యానముల్
వేమఱు మందగించె, గడువృద్ధి భజించెను గౌను, చిట్టుముల్
రామకు సంభవించె నభిరామతరంబుగఁ జీర చిక్కినఁ.

94

తే. గీ. అంత నొకనాడు శుభముపూర్వారంతరమున, మంజులంగన రంగై న * మంచిమణుల
నొఱపుగాఁ దీర్చి కట్టిన * యొక్కదివ్య, మందిరములోనఁ జిన్నికుఁమార్తై గనియె. 95

చ. వడఁకెడుకొను, రంగుతలఁవా సెనగట్టినకొంగు, పుక్కిటఁ
విడియపుఁజొంగు, మైలఁగొని * వేరెడుచేలచెఱంగు, పాలచే
పుడు చనుదోయిపొంగు, వజ్రపూసలవింతజెడంగు, నూనెకొ
మ్ముడిరుది, చుక్కబొట్టమర * ముద్దియ బొల్చెను బిడ్డకాన్మునన్.

96

వ. అంత.

97

కం. అది ప్రతివచ్చుకొరేఖా, భృదయమువలె శివినముదినము * పొడవున కళలం
బాదువంబడి లేఁబ్రాయపు, మద మెక్కుగ ముద్దుగులిక * మనమలారాన్.

98

- కం. చన్నులవన, యటుమీఁదటఁ, గన్నులవన, ముద్దుగులుకఁగలముఖమున మే
లొగ్గిన్నామిన, జిగిబిగినగ, చిన్నలమన చూచి వలచుఁ జిత్తజడయినన్. 99
- తే. గీ. తమకమున కొగ్గ దనమనేరము ఘటించి, తరుణతను వెళ్లఁ గొట్టింపఁ దలఁచి మదనుఁ
డీర్చుఁగుండలు వెళ్ల వేయించె ననఁగ, బాల్యము చనఁగఁ గుచము లేర్పడియె నఱికి.
- తే. గీ. కొమరపొక్కిలి బంగారుకుందె యందు, రతియు శృంగార ముపధాన్యరాశి నింది
దంచ నిడినట్టి రోఁకలిఁనుచుమీఱి, రోమరాజి దనర్చె నాఁహాఘోరఁగ. 101
- కం. చెందిర మామెయిసిరి సిరి, మందిర మామోము గోము • మదనారిలన
న్మందిర మాకుంచయుగమిందిర మావేణి యనఁగ • నెలఁత రహించున్. 102
- సీ. రాణించు నెఱికురు • లేణి కందకమున్న కనుబొమ ల్పక్కినుఁ • గనకమున్న
జిగిగుబ్బలు మొగాన • కెగయ నిక్కకమున్న నునుబల్కు నేర్చుగై • కొనకమున్న
చూపులుచుఱుఱు • జూడ నేరకమున్న వీనులు మరుకథ • ల్గినకమున్న
లలితయానము మదాఁలనతఁ బూనకమున్న 1 బెడగారు తివళులేర్పడకమున్న
- తే. గీ. చిత్తజాడు తమ్మిపూఁదూపు • చెఱుకువింటఁ, గూర్చి గుఱిచేసి తనునేయ • గొల్లవనిత
మమతఁ గని చోరసురతసామ్రాజ్యమునకు, దిట్టతనమునఁ బట్టంబుఁ • గట్టుకొనియె. 103
- వ. లవిధంబున ఘోషకన్యారత్నంబు శై శవయావనసంధిసమయంబున మన్మథప్రేరితయై
విజృంభించి వర్తించునవ్వడు. 104
- సీ. చిన్నిచన్నులు గోళ్ళు • జీరిచెక్కులుగొట్టి కౌగిలించు మటంచుఁ • గదియఁదివురు
గిలిగిత లొకకొన్ని • కలయంగ నెనయించి మోవి నొక్కమటంచు • మొనసి నిలుచు
నిచ్చకం బిగుహత్తఁ • బచ్చిచేరఁగఁ బల్కి ముద్దిడరా యని • శిమరియునచట
బకదారి కివకివ • లొకదారిమై జూపి తమి గూడరా యంచు • దాపుకేగు
- తే. గీ. శివవరతికి సొచ్చుఁ బరిహసఁకొత్తలాడు, జేష్ఠ లెనయించుఁ బొలయల్కఁచేతఁ గుందు
వెతల నేకారు మది నిట్లు • విటులఁ జూచి, చిత్తజోన్మత్తయై గొల్లఁచిన్నలాడి. 105
- చ. జిగి నెరవన్నెకాఁ డెదుటఁ • జేరినవేళల ముద్దుగుల్క మె
ల్లఁగ నడవం దొడంగు ఘనతౌల్యము చూపులఁ జూచు మోహపుం
బిగువునఁ బల్కరింపఁ జను • బెక్కుచుఁ బయ్యెదకొంగు డీటుఁ డె
క్కుగఁ జిఱునవ్వు నవ్వు 4నొడఁగూడిన సిగ్గున నేగు నవ్వలన్. 106
- తే. గీ. ఇట్లు చరియించు నయ్యింతియెమ్మె లెఱిగి, పొరుగున నెయ్యెడను నియోగిపుత్రుఁడొకఁడు
బారేఖరుఁ డనుబ్రహ్మ • చారి మీఱి, యెంటిపాల్పనఁ డెరువుల • నొడిసిపట్టి. 107

మ. అనమాలాప మచుంబితాధర మశఃశ్చాయాన్యోన్యవిక్రీడితం
 బసమాలింగన మసిరోత్సవ మద్ధైశ్చస్తంబతాంబూలితం
 బసుదంతాంక మసిగ్భయం బమణితం * బసప్రస్తవీన్యాగికం
 బసిధారావృత మైన చోరరతికార్యం బప్తు సంధించినన్.

108

సీ. చిఱుచెమ్మటలతోడఁ * బెరసినపాలంబు కనవంటిపీడిన * కవ్వఁగొప్ప
 కడురక్తిమము గల్లు * గండస్థలంబులు వెనుకకు దిగజాఱివేర్లు నద్రులు
 పులకలు నిండారఁ * బాడమినదేహంబు ధూళిధూనరితమై * దొరయవీపు
 మందస్మితంబైన * మధురతకోష్ఠంబు మందవీక్షణమయి మస్తకంబు

తే. గీ. తడఁబడ నడంతుచుండెడు * తలిరుదొడలు, వదలిన బింగిది నవరంపు * వలువ దనరఁ
 దిగి చూచుచు దనయింటి * తెరువు బట్టి, గొల్లప్రాయంపుఁ జిల్లలకొల్లి చనియె.

కం. అది మొదలు జార శేఖరుఁ, డొదవినయపుడెల్ గొల్లయగ్గలి నెంతే
 మదనాహవమునఁ దేల్పుచు, మది మీఱఁగ మరుని లంకఃమానిసిఁ జేసెన్.

110

కం. చలి విడిచి జార శేఖరు, కలయిక చవిమరిగి తెరువు * కాపట్టుక ని
 చ్చలు లేనిపనుల నెన్నే, నలవళుకు యుండు విరహ * మగ్గల మైనన్.

111

ఉ. కమ్మనిజున్ను మంచి నెయి * గట్టిది మీఁగడతోఁబెరుంగు చొ
 క్కమ్మగు జన్నుపాలు చిలుక నిసిదీసినవెన్నుమద్ద వె
 చ్చమ్మల కైదునాల్గు దినపాలకు శిమాడలములై లిమ్మయిం
 గిమ్మనఁ దెచ్చియిచ్చి రతికిం బ్రతిమాలుచుఁ బిల్చు నిచ్చులన్.

112

తే. గీ. ఇటుల నజ్జార శేఖరుఁ * డేలఁబట్టి, యింటిలో నున్నవస్తువు * లెదురునెట్టి
 వలపులకుఁ జిక్కి శిసాక్కికే * వలముదక్కి, సంతసంబునఁ గొన్నాళ్లు * జరిపెఁగన్న.

113

ఉ. అంతటఁ బెండిచేసెద మంటంతును దత్సేతితెలిండు * ల
 త్యంతమహోత్సవంబునఁ గులావళిలో దగురూపురేఖలం
 గంతునిఁ బోలునట్టి మృదుకాయము గల్గినవాని నొక్కశ్రీ
 మంతుని జూచి తెచ్చటఁ గుమారైవినాహముఁ జేసి రెంతయున్.

114

తే. గీ. వేగఁ దలబాల్గుఁ దోమడి * నాగవల్లి, యైనపిమ్మట నత్తింటి * కనువఁ దలచి
 పయన మొనరించి నెమ్మదిఁ * బ్రియముదనర, ననుఁగుఁగూఁతును నల్లని * ననిపిరపుడు.

115

ఉ. కలవ్విధిసంపఁ దా బసపున న్నలరించినబొట్టు నున్నఁగా
 దువ్విస కొప్పు వన్నెగల * దుప్పట మొప్ప విడెంబు పుక్కిటఁ

పా. 1. మందస్మితంబగు * మధురాధరంబును పా. 2. రూకలములై పా. 3. కేరడమలకుఁ జొక్కి
 పా. 4. డలఁబాల్గుఁ గాఁ జేసి పా. 5. దువ్వనతిరుగాఁ బసపుతో నలరించిన

1 మవ్యపు కొంగునూల్ రవలఁమట్టెలు పట్టెలపూలగాజులు

నివ్వటిలంగ గోపహరిఁగీతరఁగీతఁ పోవ ముందటన్.

116

సీ. నద్విజరాజనంశ్రీయమహాస్వదలీల శాఖలు కకుబంతఁచయముఁ బ్రాఁక
సాంద్రీపరక్రమఁస్థాయిత్వమున మించు జట లనంతావాప్తి * పటిమ మెఱయ
విష్ణుపదార్పితఁవిహితవృత్తిఁ దనర్చు నగ్రము ల్పస్తాశ్వు * ననుకరింప
నహిలోకరాధ్యుషఁకాధారమై యెవ్వ మూలంబు కుండలిఁముఖ్య దొరయఁ

తే. గీ. దనమహాగమవిఖ్యాతి * ధరణిలోన, నఖిలజనులకు నదృశం * బావహిలఁ
దేటవడఁగాను జూపెడు * తెఱఁగు దోఁప, మలసి చూపఁజెన్నతి నొక్క * మఱ్ఱిచెట్టు. 117

కం. ఆవటభూజము చెంగట, తోవను ముందట విభుండుఁ * దొయ్యలి వెనుకం
బోవంగ జారకేఖరుఁ, డావెలఁదికి నెదురుపడియె * నంతఁ వేడ్క.

118

చ. తమకముఁ బట్టఁజాలక, పథంబున ముందరఁ బోవు భర్తవి
కృమము దలంపఁబోక యధికం బగుమోహము నిల్పలేక, వే
గమె యెదురించి వచ్చు నుపకాంతుని వల్ల నకాంత తెప్పనం
గమకముఁ జేసి గుబ్బకవఁకొంగిట దార్చి నుఖించె వేడుకన్.

119

తే. గీ. బ్రామికలు దీర, నన్యోన్యభాష లూరఁ, గలయికులు జాఱ, దాసాస్తికణము లాఱ
సౌఖ్యములు మీఱఁ జేప్తులు * నరణి దేఱఁ, జెలఁగె నయ్యుద్దటకు దృఢఁక్లేషణములు. 120

కం. ఆయెడ నిజవతి సతి రా,దాయె సని తలంచి మరలి * తనుఁ జూచినచో
నాయింతి పతికి హితముగ, నేయనువున బొంకవలయు * నెఱిగింపఁగదే.

121

కం. ఆమాడ్కి హంస మడిగిన, హేమావతి యనియె నెవ్వ * రిడు నిజ్జేవం
బేమో వారే కనవలె, నేమచుచుం దప్పు దార్చె * నెఱిగింపుచునన్.

122

ఉ. హంసహిమాంతుఁ డిట్లనియె * నయ్యలివేగిని భర్తజాడ బా
రాంసమునందు వేగిలు కులఁకొంగన దేహము కంప మొంద సా
యంసమయాదిఁ గోకివలె * నారట మందుచు వీపుదట్టు మో
భ్రంసవరా యటంచు విటఁపుంగవు కర్ణము నాటఁ జెప్పినన్.

123

తే. గీ. జారకేఖరుఁ డాగొల్లఁసకియ నపుడు, వీపుదట్టుచు వెఱవకుఁవే యటంచు
పలుకరించెడునంతలోఁ, బజ్జపుబాజీ, దానిప్రియనాయకుఁడు భీతి * డాయ వచ్చె. 124

కం. వచ్చి యిది యేమెచెలి యని, విచ్చలవిడి వీపుజటిది * వెఱవకు మని లోఁ
జొచ్చిన భయమున నదరిన, గచ్చున నిట్లనియె గోపకన్యక పతికిన్.

125

ఉ. ముందర నీవుపోవ భయముకా వెదచల్లెడు నీవట్రుదనుం
కృందనుఁ జూచి గుండలు వశావకలై వెతఁ బొంది యీదయా
తుండలు పొందునం బ్రతుకుఁజోవుకు వచ్చితి లేకయున్న నా
కుం దరిలేక యొంటి నిటఁ గుందుడు గాదె యనుగువల్లభా. 126

కం. అని చెప్పి నిశ్శేషుడచేతను దన మోహంపువిలునిఁ దద్దయుఁ బొగడిం
చి నలినోచన వేడుక, దనరారఁగఁ జనియెఁ బతియుఁ దానుచు సరణిన్. 127

కం. అట్టియుపాయము నీకుం, దట్టి నృపుపొందుమాటఁ దలఁపుము లేదా
గట్టిగ నీమగఁ డెఱిగేటట్టియితే సిగ్గుపాటుఁజాగాదె చెల్లి. 128

ఉ. నావిని హంసపల్కు వదనంబున హాసము దోపఁ బల్కె హే
మావతి యద్దిరా మగలమూర్ఖు నెలంతదిగాక యింక క
దా వివరించి చూడ పనుఁభాసలిగో ననునంతలోపలకా
వేనిఁ గేళికాగృహము వే గదిసెన్ నృపమోహముగ్నయై. 129

న. మఱియు నయ్యహర్ముఖం బప్రకాశమానకావ్యలక్షణంబయ్యును బ్రకాశమానకావ్య
లక్షణంబై, యనిద్రాభువనాంతరాళపుండరీకసముదయంబయ్యును నిద్రాభువనాంతరాళపుండరీక
సముదయంబై, యుద్రస్ఫుటీకృతకువలయంబయ్యును బ్రస్ఫుటీకృతకువలయంబై, యభాసమాన
ద్విజరాజమానం బయ్యును భాసమానద్విజరాజమానంబై, యవిభాసితారాళిగణంబయ్యును
విభాసితారాళిగణంబై యొప్పె నవ్వడు. 130

కం. ఒకనిమిషం బొకమానం, బొకఘటికయ యొక్కయయన మొకజా మొకయే
ఙ్కొకదిన మొకకల్పముగా, నకి గడపెం బవలు విరహానంతాపమునన్. 131

కం. రవి యనెడు కాలచక్రము, దివసాంతప్రళయవేళ దీప్తాగ్నులచే
దివిఁ గాల్చి యడఁగ నమ్మసి, నివహం బన ఘోరతముము ఁ నిండెం బెలుచన్. 132

వ. అవ్వడు. 133

చ. చందరుకావిపావడపం న లెల్లఁ జిమ్మఁగఁ జల్వఁగట్టి కా
లం నెలు సందిదండలును హారములు నృసింహంశలమ్ములుం
బొందుగఁ దాల్చి వాసిలెడు పూలనరు ల్మచనీమఁ జుట్టి పొ
ల్పొందఁ గళాన గండవోడిఁ బూసి మృగేక్షణ 1వెళ్లవచ్చినన్. 134

కం. చూచి కలహంస మిట్లును, వాచావై చిత్రి మెఱయ మనితా చోద్యం
బై చెలువొందిన దొకకథ, యాదింది నృపాలుకేళి కడుగు మటన్నన్. 135

కం. ఆమధురతరసుధారస, సీమాసామోక్తిధారః ధృతలకు సత్సం

తామోదము చేసిన విని, హేమావతి యడుగ హంసః మిట్టని పలికెన్.

186

ఆ ఱ వ రా త్రి క థ .

శా. జంబూద్వీపధరారవిందముఖ కంఠచదృశ్యపరాప్రాయమై
సాంబవృన్ధ మనంగ నొక్కటి మహాస్థానీయ మొప్పారు ర
మృందై యప్పురిలోన నుండు హరిశఃర్యాఖ్యుండు విప్రావస్థవా
యంబుఁ శోభిలఁ జేయుకర్మకరుఁడు కల్యాణాంగి యాలింపుమా.

187

సీ. బలు కంచుగుబ్బబోల్తులుపులు తీనెలు వాకిలి నడవ చావడియు మగులు
1నఖలవస్తువుల ధాన్యముల కణంజలు దేవతార్చన మిద్దైతావి పడక
యిలు వంటకొట్టంబు ధరిగడి పసివొడ్డి పసపాకువందిరి ధావి తోట
మడిసంచి దోవతిమడతనేర్పిల్లంజెంబు ధమనికుండంబు బృందావనంబు

తే. గీ. నక్షతలచిప్ప సాన చిత్రాననమును, సిండి చిటిచావ పల్లెంబు ధిన్నై పెట్టె
కుశనమిత్వత్రములు పెట్టు ధిన్నైయటుక, యసురఁ గాపుర ముండు నయ్యగ్రహండు.

చ. అతనికి హేమచిత్ర యనునంగన ద్రుంగినవెన్కఁ జారుభా
స్సతి యను ముద్దుగుమ్మను వివాహ మొనర్చిన నింతి యొప్పెన
య్యతనునిచేతికత్తి చివు కంతయుఁ బోయినఁ జేవఁజిక్కు న
మృతి నెలజవ్వనంబు పొడఁమఁ జిగిదేతెను దేహసంపదన్.

189

కం. ఆపటుకుచములచందం, బాపెద్దపిఱుందుమందఁ మామో మందం
బాపాంకం బాబింకం, బాపంకజముఖకె కాక యన్యకుఁ గలదే.

140

ఉ. ఆమధురోష్ఠి గుబ్బకవఁ నభివసినెప్పుడగు లందమా
యామృతులోరుకన్నుగవఁ నన్నువ వెన్నెలలోల్కుచందమా
యామితమధ్య సోముకళఁ లామినమోము మెఱుంగులందమా
యేమని చెప్పనచ్చు నలి నేక్షణ లక్షణరూపసంపదన్.

141

తే. గీ. వక్రయానంబుతో నాగఁచక్రకుచలు, నిలువుగన్నులతో దేవసీలకచలు
నాతిమృదుగతి చపలేక్షణముల కలికి, క్రిందుమీదైరి కాదె పూర్ణేందువదన.

142

సీ. నెఱిగొప్ప మేఖసంజేశంబు కనుదోయి యందమా కువలయానంద ముఱయఁ
బొంకపుమోము ప్రభోధచంద్రోదయం బధరంబు మణిసారఁ మార చూడఁ

జెలువంపుఁ జిటునప్పు • శ్రీకృష్ణగారకౌముది సన్మయగంబు రసమంజరి నుతింపఁ
గరరుహంబులకాంతి • కావ్యప్రకాశిక ఘననిలేంబము రసాయనము దలంపఁ

తే. గీ. దను వలంకార మతనుశాశ్రుములు చూపు, లహహ మధ్యంబు నాటకం • బవనిలోన
విద్యలకు నెల్ల మూల మీఁవెలఁదిఁ గనిన, విద్యలు వఱింపఁగా నేల • వేతే బుధులు. 143
వ. అది మఱియును. 144

చ. బుగడలు నానుతీగె మెఱుఁపుల్లోనుకమ్మలు గుండవేరు బ
ల్పగడపుఁ జేకటుల్ రవలఁవల్లెరుపువులు కుప్పెసారముఁ
జిగికిడియంబు లాణిమఁజిఁచెక్కినముక్కర నిల్కుమెట్టెలున్
సాగను దలిర్ప నచ్చెలియ • సొమ్ముల నెమ్మెల నొప్ప నెంతయున్. 145

సీ. కప్పుఁగొప్పుఁ బడబఁగలఁ జూడనిఘనుండు వదనంబునకు వింతఁవడవిజనుఁడుఁ
గన్నుల కాళ్ళర్చఁగరిమఁజెందనివాఁడు సరసభాషలకు మెఁచ్చనినరుండు
ఁగబ్బిగుబ్బులను గ్రేఁగంటఁ జూడనివాఁడు గొను నుతింపనికాముకుండుఁ
గటికి శిరఃకంపఁపటిమఁబూనని మర్దుఁ డంఘ్రులు బాపురే • యననివిటుఁడు

తే. గీ. నాస్తి యవృతంబు దబ్బర • నహి హుళిక్కి, కల్ల మఱియిల్ల లేదు భూగతులలోనఁ
గ్రమ్మిజిగిఁ జిమ్ము నమ్మిద్దఁగుమ్మ హాయలు, చెలువ మెటువంటిదోకాని • చిగురుబోఁజి.

సీ. పాపట యిడి నూన • పంకెనతో నున్నఁగా దువ్వి నెఱులు కీఁట్లంబు వైచు
నెఱ యొమారముతోడ • నీటికాఁగులనీడఁ జూచి కుంకుమబొట్టు • నున్నదీర్చు
గంధంబు పూసిసఁగతి గబ్బిజిగుబ్బకవమీఁద గుత్తంపుఁరవికెఁ దొడుఁగు
నుమ్మెత్తపూరీతిఁ • గొమ్ముకుచ్చెలు నేలఁ జీరాడఁగాఁ జల్పఁచీరగట్టు

తే. గీ. నీటుబెనుకున దిగజాఱ • పైఁటచెఱఁగు, జగ్గు తోడ్రోపుఁ గాటుకఁసిగ్గు కనుల
మిక్కుటపుఁ జూపు మెఱుఁగు తఁకుంకు రనఁగ, వెడలు నొకవేళ గృహము నవ్విప్రవనిత.

కం. పతిరిని దృష్టి బొందక, మతిఁ జవలత వుట్టి యన్యఁమానపురతికిఁ
హితవుపడి మోహదశలఁ, బతిమాలి కృశించుఁ జారుఁభాన్వతి యెపుడున్. 148

తే. గీ. పురములోఁ గల్లు మోహంపుఁ • బొగరు చిగురు, కోడె నెఱజాణవిటులకుఁ • గొంతకొంత
వింతరతింత్రములు నేర్పి • విడిఁబడున్న, కంతుమదదంతి వంతంబు • గదియఁ దిరుగు. 149

కం. శులీలఁ గొంతకాలము, బాలామణి సంచరించు • ప్రాయమునాఁడే
కాలూఁదియున్న యిందిర, తాలిమిచెడి నిలువ కచలు • తలఁగినయంతన్. 150

సీ. కులమహీరుహనుహఁ, క్రూరకృతారంబు కోపాన్నివృద్ధి కృద్ధోరనాడి
సంసారసుఖై లశతకోటివలనరెబు దేహవృథాలతాదోహదంబు

శశిముఖద్వత్పతఃసంరోధిజంబీరఫలరసం బతిధైర్యభర్యశమము
పౌతిభాంబువృద్ధీమృవవనంబు నిజవహారచితనిదాపారచయఘనము

తే. గీ. సంతతాహార సంవాదిసంభ్రమప్రయత్నవిఘ్నద మతమతుఃధార్తిదాయ
యమితలఘుతాశ్రయస్థానమై కడంగు, భూరిదారిద్ర్యదోషంబు పొదివె నపుడు. 151

కం. అట్టిమహాదారిద్ర్యము, దొట్టిన హరిశర్మ ధృతియుఁ దూలక తృప్తం
దొట్టువడకుండఁగాఁ దన, పట్టపుటిల్లాలిఁ గప్పవడి పోషించెన్. 152

సీ. వంచాంగములు సెప్పి బాజారులోపల రంజిల యాయవాఁరంబు లెత్తి
తలమీఁద మంత్రాక్షరము లుంచి కలకాపుటిండ నుపాదానమెత్తి యెత్తి
గృహణసంక్రమణాదికాలంబులను రాచనగ రాశ్రయించి దానములుపట్టి
తలలు దర్బులు పూని తీరనన్నిధి మంత్రములు సెప్పి నీరుకానులు గడించి

తే. గీ. జన్మిదము లమ్మి గృహశాంతిజవముఁజేసి, శవములనుమోసి దుర్దానసమితి కొగ్గి
వచ్చునాదాయములు గ్రానవాసములకుఁ గాఁగ దినములు గడచె నక్కాలమునను. 153

తా. అంభోజప్రియతిగ్మదీధితిచయవ్యాఘాతనిర్భగ్నభూ
గంభీరోరుబిలోద్గతాధరజగత్కద్రూజరాడ్యోగన
చ్చంభద్రత్నఘ్నోభ్రమప్రదకనత్సూర్యోపలజ్వాలికా
జృంభత్యావక మొక్కవేసి జనించె గాలకూటాభమై. 154

చ. శరచరసాధ్యసప్రదము పర్యబక్షాఘమదప్రదాయకం
బురుజలపైన్యకారము సముజ్జ్వలసాంద్రమరీచికా సము
త్కరవనరూపకారకము గాఢపయోధియోగకార్యభీ
కరతఱిసీతనుప్రదము కానరభీష్మము గ్రీష్మ మెచ్చినన్. 155

చ. వలలను వర్తకగ్రణి నభశ్వల సాగరమధ్యమంబులో
రవి యనఁడోడమీఁద నవఃరక్షితిభృత్పురిఁ జేర రా మరు
జ్జవగతి సుల్లఁ బెట్ట నదిసాగక చిక్కినమాడ్కి సూర్యుఁ డ
య్యవసరమందు మందగతులనిన దీర్ఘము లయ్యె ఘనముల్. 156

తే. గీ. మలికాకుంజపుంజాభిమధ్యమన మరీచికా స్వాతివృష్టి గురియ జనించి
పత్రపుటశుక్తు లెండలఁ బగుల బయలు, పడిన ముత్రము లన మొగ్గ లడరఁదొడఁగె.

సీ. దేహంబు బలువెట్టదీసి సింహ నుండ జలువగాఁ బన్నీట పలక మాడి
ఘనసారయు క్తమై తనరారు పాటీరపంకంబు తనువున నింకఁ బూసి
విమలనాగరచూర్ణవిహితమా మాహిషదధ్యోదనము ప్రొద్దుతఱి భుజించి
బహుశలమబ్జకప్రసభసారథమిత్ర శీతలజలముల సేవఁ గలిగి

తే. గీ. కప్పురపుదిన్నె లమర బూజువర్షములఁ జగురు బొన్నల వసియించి ధీతవార
జాతకరతాళవృంతము ధీతులు వీవఁ బ్రొద్దు పుట్టిరి కొండలు ధీ భాగు లపుడు.

తే. గీ. అట్టివేసివేళ ధానాధ్యుఁ డైన, యచ్చటినియోగి చలిపండి ధీలాది యందుఁ
బెట్టఁ గట్టడిఁ జేసినఁ ధీద లగుటఁ జారుభాస్వతి హరిశర్మ ధీచేరి రట్టుకు. 159

సీ. లవణశుంఠిజంఘలరసానుయక్తముల్ నీరుమజ్జగకుండ ధీబారు లలర
లఘులయైలానూనఁలలితసారభమిత్ర శీతలజలకుంభధీజాత మమర
జీరకకై డర్యఁచారుగంధములొల్లు పలుచనియంబుల్లవంట్లు దనర
రవయచ్చ నీరుల్లిరసము నిందినకొల్లుగంజకాగులగుంపుకడరహింప

తే. గీ. గంధబరిష్టలామజ్జఃకప్రశస్త, కాయమానమహర్మహఃరాయమాన
మందపవమానఘనసారఃబృందవేది, కాయ వితాన పానీయశాల యొప్పె. 160

వ. మఱియు నచ్చలివందిరి గవామడినమాకలితవాయుజాతసంచారంబు గావున రఘు
రామమనోరంజనంబును, బాంధజనసంతాపహరణంబు గావున సత్కృతానంగమంబును, గబంధ
ప్రచురంబు గావున దండకావనంబును, సితాభ్రనంచయకలితంబు గావున శరత్కాలంబును, నమృత
సంపూర్ణకంఠంబు గావున సురేంద్రనివాసంబును, ఛాయానమేతంబు గావునఁ దపననిల
యంబును, వివిధకుసుమసంగంధంధురంబు గావున నారామంబును బురడించు నవ్వడు. 161

కం. అచ్చలివందిరిలోపల, వచ్చుచుఁ బూయ్యేటి పరసఃపారికి జల మం
దిచ్చుచును జారుభాస్వతి, యచ్చట హరిశర్మయందు ధీ నానమయమునన్. 162

చ. ఉపమరి బుద్ధిశాలి వినఁయోర్తముఁ డప్రతిమప్రభావళి
తపనుఁ డవార్యధైర్యుఁడు నుదారచరిత్రుఁడు సర్వసత్కృతా
నిపుణుఁడు రూపనిరతవఁనేరుహసాయకుఁ డొక్కవిప్రుఁ డా
తపపరితప్తుఁడై జలముఁ ధీద్రావఁ బ్రసాసలిఁ జేరి వేడినన్. 163

తే. గీ. చారుభాస్వతి శీతలఃజలము లపుడు, సింహాశోఁ డెచ్చి యిచ్చి వీక్షించి వాని
చక్కఁడనమున కలరారి ధీసరస కేసి, యలఘుసాహసమునఁ దమి ధీనిలువలేక. 164

కం. ప్రక్క లెగఁబాడువ మన్నఘుఁ, డక్కోమలి పతికి వెఱవ ధీకానందముతో
నక్కునఁ జేర్చుక పాంథుని, జొక్కుచు నుండంగ మగఁడు ధీచూచె లతాంగిన్. 165

తే. గీ. ఎట్లు బాంకంగవలె నవ్వ ధీదిండువదన, నేర్పు గలిగినదానవు ధీనృపతిమాధి
కేళికై తేను నీడి ధీకేవలంబు, దొడ్డగాదు విచారింది ధీలోన చెప్పును. 166

కం. అనిన కలహంశపలుకులు, విని హేమావతి విచారఃవిపులాబ్ధి మునిం
గినమది నా కిది తెలియదు, వినిపింపుము నీవె యనిన ధీవిధిహరి యనియెన్. 167

చ. అటువలె జారుభాస్వతి ధారామరుఁ గొంగిటఁ జేర్చఁ జూచి తాఁ
జలులతరోగ్రభాష హరిశ్చంద్ర యదల్పినఁ దొట్రుపాటునం
బెటలక యీతనిన్ వినుము * పిన్నతనంబున దేశచారియై
పటుగతిఁ బోయె మాతులునిపట్టి సుమీ యని లేనిదీనతన్. 168

తే. గీ. కాంతునకుఁ దెల్పి మఱిమఱి * కాఁగిలించి, చెమటకణములఁ దనపైఁట * చెఱఁగుచేతఁ
దుడిచి యాతని కేల్వట్టి * తోడితెచ్చె, మేల మాడుచుఁ బాసియశాల కవుడు. 169

సీ. గొనబు నెన్నొళ్లకు * త్రొత్తలుగా నేటి కైన ని న్నెనయ నా * కశ్యపనుచు
నీకు నామీఁ దాన * నిజముగాఁ జెప్పమా నాయందుఁ బ్రేమ కథా యటంచుఁ
బదిదినా లుండక * పారిపోయెద నన్నఁ బోనిచ్చునా వెట్టి * దైన ననుచు
నీప్రాద్దు సుదివసం * బేనోము ఫలమొ నా మనసులో నెంజలి * మానె ననుచుఁ

తే. గీ. జేరిక లానర్పి తేనియల్ జలుకఁ బలికి, మోహ మూరించి తరితీపు * మోపుకొల్పి
యతనిమీఁదను బలికిని * హితము వొడను, మున్నె యొనరించి వానితో * మురియఁ దొడఁగె

కం. ఈకరణఁ జారుభాస్వతి, యాకాంక్షలు దీట నాఁ డహర్నిశ మతనిఁ
దీక్షొల్పి రతులఁ జివురం, జేకల్పివీరు వక్షఃనేయక యుండెన్. 171

కం. అటువలె గాలోచితసంఘటితో క్షియార్పి నీకుఁ * గలిగిన భూభృ
న్నిటలాక్షుఁ గదియఁ జిటిపాటి, నటనలఁ బోవమ్మ కుండనవుడనిబొమ్మ. 172

చ. అన విని మందహాసము ముఖాబ్జమునం జిగుర్నొత్తఁ గర్ణవే
ష్టమహాకాంతి చెక్కుల హుటాహుటినాట్యము నల్ప నౌరయం
చును దలయూచి వేకు వగుఁదో జెలి కేళిగృహంతరంబునం
దెనసి నృపార్పితేచ్ఛఁ బవఁతెల్లను ద్రొబ్బుచు నుండె నంతటన్. 173

చ. నమయమహేంద్రబాలకుఁడు * సారసమిత్రుఁ డనేటి పద్మరా
గము వెన మాయఁ జేసి కుతుఁకంబున హా యని నీలవంతులఁ
భ్రమవడఁ భాసి ఝూ యనుచుఁ * బల్కి సుపాణులఁ జేసి చూపెఁ జి
త్ర మనగఁ బ్రొద్దుగ్రుంకెఁ దిమిరం బెనెన్ దివి నొప్పె దారకల్. 174

కం. ఆవేశను గృహకృత్యము, తావేగమె తీర్చి పేర్చుతమకంబున రా
క్షసేంద్రునిఁ జేరగఁ హేమావలి నెమ్మదిఁ దలంచి * మహితోత్సుకతన్. 175

ఉ. దిద్దిన నాభినామము, కందించిన మేల్మడిచాటచీర, మై
నిద్రపుఁబూత, పుష్పములు * నింది ముడించినకొవ్వ, రత్నము

లద్దయుఁ గల్లుసొమ్ములు, గొళమ్మునఁ జొక్కఁపుఁజుక్క యొప్పఁగా
ముద్దియ వచ్చి హంసమణిఁముందర నిల్చె నృపాభిలాషయై. 176

కం. నిలచిన యాహేమావతి, పొలిచిన కరుణాస్మృతంపుఁభారితరోక్తల్
మొలచిన దృష్టిఁ గనుంగొని, దలఁచినపని కపుడు హంసఁధరణిపుఁ డనియెన్. 177

ఏ డ వ రా త్రి క థ .

కం. మున్నొక్కపట్టణంబున, సొన్నారి మిటారి నేర్చు • శూరత్వము గై
కొన్నదియై నడచినకథ, చెన్నుగ విని పొమ్ము కడువిచిత్రము కొమ్మూ. 178

తే. గీ. అనిఁ జిటునప్పు నవ్వె యఁయ్యంబుజాతీ, యేమి చిత్రంబు గల్పించి • తింతలోన
శీఘ్రముగఁ జెప్పి దయచేసి • నెల వొనంగు, మరిగెదను రాజుపొందున • కనిన నవును.

కం. కాదంబవంశవల్లభుఁ, డాదృతిని బరాకు మాని • యక్కా వినవే
మోదమున ననుచుఁ జెప్పెను, మేదురమాధుర్యసాధుఁమేధాభాణిన్. 180

కం. విను మనఁగా ననఁగా నిల, ఘన మణివర మనెనుపురము • గలదొకటి వినూ
తనకేతన పటజాత ప,వన హతసురసురతఘ్నఁవనవారం బై. 181

చ. కమటము కల్లనంచి యొరఁగల్గును గత్తెర సుతై చీర్ణమున్
ధమనియుఁ శ్రావణంబు మొలఁత్రాసును బ్రకృడ నీరుకారు శా
ణము పటకారు మూస బలుఁనాణెవరీక్షలమచ్చు లాదిగా
నమరఁగ భద్రకారకనఁమాహ్వయుఁ డోజొకఁ డుండు నవ్వరిన్. 182

చ. కరఁగను బోఁతఁ బోయఁగను • గ్రాఁచి కుదించను గమ్మిదీయఁగా
నొరయఁగ వన్నియల్లిగుల • నుండఁగఁ జూపఁగఁ బూజెగట్ట రే
కరయఁగ దీరఁ జెక్కఁబడి • యచ్చునవ్రేయఁగ సుద్దగించఁగా
సారిసి విచిత్ర చిత్రముల • సొమ్ములు సేయ నతండు నేర్పిలన్. 183

కం. కంతువసంతజయఁతుల, నంతసమున గెలువఁజాలు • సౌందర్యమునన్
సంతతసంపద్ధిమఁ గృతాంతజడాప్తుని జయించు • నతండు శుభాంగీ. 184

ప. మఱియు నాభద్రకారకునిదుకాణంబు నాడీవచయంబు గావున శరీరంబును, శుక్రాంగా
రకప్రశస్తంబు గావున వక్షత్రమండలంబును, గుంభతులూదినహితంబు గావున రాశికుటంబును,
గాంగేయశిక్షకంబు గావున శిఖండిభండనంబును, మధూచ్చిప్తసంయోగంబు గావున యవననివా
సంబును, వప్రోష్ణతంబు గావున మహేంద్రపురంబును, మూషికావృత్తంబు గావున శూన్యాల
యంబును, దీక్షసాధనయుక్తంబు గావున యుద్ధరంగంబును, శ్రావణయోగంబు గావున వర్షాకాలం
బును ననుకరించు. 185

- తే. గీ. ఆతనివధూటి శుకఘోటి ♦ నలరు మేటి, యొకయఁ డేలేటి నీమాటిఁయొకపు గోటి
కొన నగయిమాటి యిదియేటి ♦ కుటుకనేటి, పోటి కదిలేటి శుభవాటి ♦ నీటుమెఱయు. 186
- తే. గీ. దానికచకుచగళలక్ష్మీ ♦ బూనఁ దలచి, నీలశైలాబ్జములు నీడుఁజాలమి గన
కనపు కట్టెలు నీర్లును ♦ గడఁగి మోయఁ, జేసె నే మనవచ్చు నఁచెల్లువ చెలుపు. 187
- కం. కుందంపురవలు గుప్పెడు, తుందిలపుం జన్నఁగవయుఁ ♦ దొలతేనెలకున్
విందు లొనరించువలుకులుఁ, జందురునింబోలు మోము ♦ సకియకె యమరున్. 188
- కం. కుపలయ మాకనుఁగవజిగి, కుపలయ మావలుదపిఱుఁడు ♦ కుచకాఠిన్యం
బవలయ మామోహన. తార్వలయ మానఖము లనఁగ ♦ రమణి రహించున్. 189
- మ. కచశోభాగరిమంబు నెప్పుడుము సై ♦ కంబున్ మధుప్రాయమా
వచనవ్యాహము లోచనాబ్జములధావశ్యంబు శృంగారవ
త్కుచకుంభమ్ములపొంకమున్ ముఖకళాంకూర ప్రభావంబు న
వియ్యచలశ్రోణికిఁగాక నేనకియలండ్లదెన బ్రవర్తిల్లునే. 190
- నీ. కుప్పె రాగడిబిల్ల ♦ కుంకుమరేఖ పావటబొట్టు కమ్మలు ♦ బావిలీలు
లలిసూర్యచంద్రనంకలు సూనకము కెంపురవలవల్లెరుఁబూవు ♦ రావిరేక
బుగడలు నాఁదీగె ♦ సొగసైన మెడనూలు కుతికంట్లు సరవణ ♦ గుండ్లపేరు
సరిగె ముక్కుర బన్నఁసరము లుత్తండాలు కంకణంబులు తల్లు ♦ కడియములును
- తే. గీ. సందిదండలు నొడ్డాణ ♦ మందమైన, ముద్రికలు హంసకంబులు ♦ మ్రోయుఁగడ్డె
లలరు బొప్పిలికాయలు ♦ గిలుకు మట్టె, లాది యగుసొమ్ము చాల్చి యఁయ్యబల మెఱయ.
- కం. దానినెగాదిగఁ జూడని, మానవులుం దానిపొందు ♦ మదిలో నెప్పుడుం
బూని తలఁపని పురుషులఁ, గానము త్రిభువనములందుఁ ♦ గలవారలలోన్. 192
- కం ఆశుభవాటి మనోహర, వేళలతర మృదులవాక్యఃపుష్పమాధురిచే
నాశపడి మారభూతా, వేశమునఁ జరించు వీట ♦ విటయాథంబుల్. 193
- శా. నీవీబంధము చక్కదిద్దు నెఱివేఁగికి 5లేస్సఁ గై సేయుఁ గె
మోవిం జిల్లుదగస్మితంబు విజిహూఃపుల్కాయఁగాఁ జూచుఁ జ
నేప్రవ ల్లన్నడఁ జేయు నెచ్చెలియతోఁ ♦ కే కేల దట్టిందిచా
చావైచిత్రిని ముచ్చటాడు సకి తేక ♦ జారు ల్విలోకింవఁగన్. 194
- తే. గీ. ఇటుల తమిమిరి యానారి ♦ యేపురేగి, తిరుగు నవ్విటఁ గల్గిన ♦ ధీరవిటుల
పొందునకు నానపడి పోవ ♦ సందులేక, కుందుచుండును విరహోర్తిఁ ♦ జెంది యెప్పుడు.

వ. అంత.

196

మ. చిగురుంగతి వజీరుమాటువటువం * జెన్నందు నొయ్యారపు
 1 సాగనుం గుల్మెడునీలు కాఁడొకడు మేల్సన్నారి ధూర్జాఖ్యచే
 దగఁ జెం పొందినవాఁడు శిల్పిఘనశాస్త్రవక్రియ త్నీర్వఁగా
 దెగువ న్నిల్వెను భద్రకారునకు సంఠేవాసియై వేడుకన్. 197

కం. వానికుశలత్వసంపద, వానిమనోహరిరూపవైభవముదగఁ
 వానిఘనబుద్ధి జూచి యహీనకరుణ నింట నిల్చి * హిత మలరారన్. 198

తే. గీ. కీర్తికై భద్రకారుఁ డాధూర్జవకుఁ ద, నింటనే యన్నవస్త్రాదు * లిమచుఁ గల్లు
 పనులు నేర్చుచు నుండంగ * భక్తిమీఱ, 2 నందు వేడుకఁ గొన్నట్లు * నాతఁడుండ, 199

కం. కందువమాటల బెనుకుల, మందస్మితరుచిరవచనమాధురిచేతఁ
 దుందుకుఁ జెంద ధూర్జని, డెందము గరఁగించి చెలి ఘంటించెను రతికిఁ. 200

తే. గీ. ఎడతెగనిమోహ విమూరించి * యేపురేగి, 4 వేశ్యమున నొంటిపాఱైన * వేశలందు
 మదనకదనంబునకుఁ జాల * మరులుకొనఁగఁ, జేసె శుభవాటి ధూర్జని * చిత్ర మలర. 201

చ. అలయక భద్రకారుఁడు గృహంబున నుండినయవృద్ధుల వే
 డ్కలఁ బను లభ్యసించును దండంబడ కాతఁడు లేనివేశలం
 జెలఁగుచు వానిభార్యకడఁ * జేరి మనోభవకేళికాక్రియల్
 తొలఁగక యభ్యసించు శశితుల్యుఁడు ధూర్జనమాఖ్యుఁ డున్నట్లన్. 202

తే. గీ. స్నానసానాన్నవస్త్రాదిసంగ్రహంబు, భద్రకారుఁడు సెల విచ్చె * బనికే మెచ్చి
 వానిచెలువంబునకు మెచ్చి * వలసినపుడు, చాల శుభవాటి సెలవిచ్చె * సంగమంబు. 203

కం. ఈతీరు నకలభోగము, లాతతగతి నడచుచుండ * నాధూర్జాఖ్యం
 డాతలిరుంగతి గలదొర, 5 వేచికటారికిని నడ్డ * సేయక యుండన్. 204

వ. అయ్యవసరంబున.

205

ఉ. ఆదర మొప్ప నొక్కదివసాంతమునందు దుఃఖాణముం బహి
 ర్చేదిని భద్రకారుఁ డమరించుక ధూర్జనిఁ జూచి మిదైలో
 బోదియమీఁడనున్న తుల * పొందుగ దీనుక రమ్మటంచు న
 మ్మాదముతోడ నంపఁగ నముద్రగభీరుఁడు పోయి చూడఁగన్. 206

తే. గీ. వానియొయ్యార మొకవింత * యైన నపుడు, చూచి వలరాచ రాజ్యంబుఁ * జూరఁగొలువఁ
 దలచి శుభవాటి ధూర్జతోఁ * చాల్మీలేక, తలుపుఁ గదియించి రతికేళి * నలుపుచుండ.

పా. 1. సాగనుం బ్రాయము గల్గువాఁ డొకడు పా. 2. వలఘుకుప్రూష సేయుచు * నాతఁ డుండ.
 పా. 3. మహించి పా. 4. విమలగతి పా. 5. చేరినరాజకిని

- కం. చెన్నారు చుంబనంబులు, జిన్నారివగ ల్విన్నోదఃచేష్టలు జన్నెల్
గన్నారఁ జూపి యపు డా, సొన్నారి మిటారి ధూర్తః సురతుల గలఁచెన్. 208
- కం. ఈలీల మదనకదనా, లోలత్వముఁ బూని యింటిలోపల ధూర్తం
జాలన్యం బొనరించినఁ, దానిమి చెడి భద్రకారఃధన్యుఁడు చింతన్. 209
- చ. తడసె నిదేమొ ధూర్తఁ డలః దర్పకు బోలినవాఁడు భార్యయుం
గడు రతిఁబోలు రూపుసిరిః గల్గిన జవ్వని యేమిత్తోహముల్
గడిమి నొనర్చిరో యనుచుఁ గా లటునిల్లక వచ్చి గట్టిగా
గడలిడుతల్పుఁ జూచి ఘనఃగర్జితభావలఁ బిల్చె శిష్యునిన్. 210
- తే. గీ. అప్పు డాచాయ యేచాయః సద్భివుమసికి, హితముగా బొంకవలయు నోః యింతి యనుచు
హంస మడిగిన దరహంసః మలర మోము, వంచి హేమావతీసాధ్విః యంచకనియె. 211
- కం. ఒకకొకరి బుద్ధి యెట్లొ, యకటా తెలియంగ బ్రహ్మశ్రేణు నను వశమా
1 ఇఁకదావక యిది నీవే, యకుటిలమతిఁ దెలుపు మనినః హంసం బనియెన్. 212
- మ. విను హేమావతి భద్రకారుఁ డటులః స్నేగంబుగా వచ్చి శి
ష్యునిఁ బిల్వక భయ మంది వాఁడు జనితాస్త్రకవ్యధం గుండ నా
తని భీతిల్లకు మంచుఁ జెప్పి తులసూత్రంబు ల్పెసం ద్రొంచినే
సి నిరాఘాటత నేగి వాకిలి పడఁల్పెన్ నాయకుఁ డూఱుచున్. 213
- వ. అట్లు వాకిలి దీసి భర్తతో మఱియు నిట్లనియె. 214
- చ. తులఁ గొనితేను మంచిగుణఃపుర్యునిఁ బంపితి రొను మీరలుం
బిలిచినఁ జూడవత్తుఁ గదః భీతిని దారము లన్ని దెంచి తాఁ
దలుపు గదిచి సూత్రములుః త్రాసునఁ గూర్చుచునున్నవాఁ డిసీ
పలువ మఱెంతనేర్పరనిః భర్తకుఁ జూపి దురుక్తు లాడినన్. 215
- తే. గీ. ఎంతలే దింతెకద దీనిః క్షిప్తు లనకు, తానె పోయెను గాంత చేః దప్పిపోవ
నేమి సేయుదు మని ధూర్తః నితర మనక, డెందమున సందియ మొకింతః చెంద కపుడు. 216
- కం. ఎప్పటివలె నూడె విభం, డప్పగిదిని సూక్ష్మబుద్ధిః నారయవలె నో
యొప్పలకుప్పా నీ కని, చెప్పగ హాసంబు ముదముః జెలువము దోఁపన్. 217
- కం. ఆవేళ శిరఃకంపము, గావించి యయారె యని చొఁకాటం బగనే
భీవానముఁ జేరెను హేమావతి వ్యవమోహ మగ్నుఃమానస యగుచున్. 218

మ. కనదృశాలయమా మహాలిలమునం • గన్వట్టు భాస్వచ్ఛముం
తనవానర్ఘ్యముణి దటిన్యధివనః తాఞ్జిత్తునిం జేర్చెన్
మును దాఁగై కొని కాలకృష్ణుఁ డన నంభోజాపుఁ డవృశ్చిమాం
బునిధిం జేరెఁ దదబ్జవాభరుచి నాఁ • బొల్పొందెఁ గ్రొంతజేతలుల్.

219

వ. అయ్యవనరంబున.

220

సీ. విటమనోధృతిశిలాః విచ్చిన్నతాటంక తాటంకమణికాంతిః తతులు వెలుంగఁ
బల్లవమాననః పటుడై ర్మహారకళాహారకస్తామ • మాఘభింప
గమనమృద్ధాద్ధాన్యజ్జగణశీతకంకణ కంకణాంగద ర్మణః త్కారమడర
జారాత్మదృఢతానః మీరాహీనంతాన సంతానకుసుమవాః సనలు వొలయ
తే. గీ. యువజనస్వంతతాశిన్యః దవనమీర, బంధు ఘనసారఘనసారః గంధసార
సారభోదారః కంకుమస్థానకంబు, దనర రాయంచకడకు సత్తరుణివచ్చె.

221

ఉ. వచ్చినఁ గాంచి హంసకులః పల్లభుఁ డాతలిరాకుబోడి మై
లచ్చికి నిచ్చగించి యనులావకలావకభారవజ్జతఁ
మెచ్చి నృపాలుపాలికిని • మేకొనిపోయెద వేము పొమ్ము నా
ముచ్చట లాలకించి కడుఁముద్దురుగుల్మెడు ముద్దియా యనన్.

222

కం. అనిపల్కు నంచవాచా, తనుమాధుర్యమున హాకి • తత్కథయేమీ
వినియెద నన హేమావతి, కనురాగం బొప్ప రాజహంసం బనియెన్.

223

ఎనిమిదవరాత్రికథ.

మ. కలదు ల్లిథిన్-టికాపటలజాగ్రిద్వాలేపంఘాతనఁ
చలదభిస్థలినిల్వ నల్కి తదవఃస్థం బావఁ దదూభమిరా
ట్కులమాధి శరణంబు వేడుటకుఁ దోఁజొవచ్చెనో యంబుడం
బులనఁ మత్తకరు ల్పెలంగ నొకపో • ల్కున్నాగళుంజం బనన్.

224

సీ. గోఘరిక్కులజోళ్లు • వేగ్గమువిచిగుఘః జెలుఁ బుక్కిఁబుల్లఁసిలు సుభు
దూండు బాహులు గిండు • చెండుబో ల్పాలిండు కండ్లు మీ ల్లింగాఁగిఁ విండ్లు బొములు
జూపు మారునితూపుఁ • జూపు మోములయేపు బాపురే శరీరాపు • మావనోపుఁ
గప్ప పెన్నెఱిగొప్ప • లొప్ప చీఁకటియొప్పఁ గప్ప నవ్వులు విప్ప • కప్పరములు

తే. గీ. బొంగు బంగారురంగు లఃవం గడంగు, నంగలతల నెనంగు మెఁబుంగు గుంపు
లనుచు నిజరూపవైభవం • బళలజనము, లభినుతింపగ వెలయుదు • రచటినతులు.

225

వ. పెండియు నవ్వరంబు నర్వమంగళాభ్యుదయనివాసంబై హిమమహిధరంబు పోలికిని,
సుధర్మావదరూపరమ్యంబై మేరుభిరిభాతిని, బురుహుత్తమశోభితంబై శ్వేతద్వీపంబుకరణి,

బుణ్యజనానందసమ్మద్ధిదంబై యలకాపురంబులీలను, విబుధమనోరంజనకరంబై యమరావతీ
వట్టణంబుచాడున, రాజహంసాభిశోభితంబై పద్మాకరంబువై ఖరః, 1జతురాస్యవాణీప్రచురంబై
సత్యలోకంబు విధంబున నొప్పు నెప్పుడు. 226

సీ. గొడియ బీగము లావుగొలును తోవలియడ్డమోని బోల్తులుపులు * మగులుగోడ
గాయధాన్యంబుల * కణఃజము ల్బియ్యంపుగరిసెలు టిక్కిలు * సరకులుండు
మిదై చిల్లరులు నఃమృదుదుకాణము బచ్చుమభిగె బొక్కనపిల్లు * మచ్చులుఁ దల
కషణంబు నాణెముల్లలకట్లనంది గోతము తెక్కకడితెంబు * దడము భరణి

తే. గీ. తక్కటి సమస్తవస్తువు * ల్లనరునటుక, బావి నుగ్గులకుచ్చెల * పాడివనుల
గాడి జాలారి దెవనూడు * గాబుతోటి, యెప్ప ధనదిత్తుడనుబేరి * యుండునచట. 227

సీ. జాజికాయలు రాన్న * జావతియ హరిద్ర నాగర గంధక * నాభిరసము
శిలతిమధురంబు దుఃస్థాభా కైలా శిలాజిత్తులు మురుదాద్రుసింగు హింగు
నన్న భేరియ వన * యక్కలకర పంచలవణచవ్యములు బోళము మణిశిల
పిప్పల్లు కోష్ఠపు * పిప్పలీ మూలంబు హరిదళ నాగకీసరము * లింగి

తే. గీ. లీకము సదావవేల్లు ధాన్యాకములును, గటుకరోహిణి వటిక జంఘాలవచ్చ
కర్పరియుఁ గారవియు కేణుక మతివనయుఁ, దాళకము మాంసి నఖము నేపాళములును.

తే. గీ. ఊరపాషాణములు సభోళకంబు 5లైదు, గ్రంథితగరంబును యవానికద్యయంబు
కచ్చరములు మరాటిమొగ్గులు కుసుమములు కుందురుష్కము * తెనగెగలవు.

సీ. గంటుభారంగియుఁ * గంకుష్టమును మెంతి మంజిష్ఠి జిలకట్ట * రిమోనివసపు
7విషకంబు కాలామ * వేతనంబును నీరుచించలంబును బులిచించలంబు
జీవకంబును నల్లజిలకట్ట పుష్కరమూలంబు కాంపిల్యమును సముద్ర
ఫేనంబు ధాతకీసూనంబు రిసాసువుల్ గజపిప్పలై కేమంకంబు చిత్రి

తే. గీ. మూలగోరోచనములు కావోతత్కార్య, యష్టిమధుకంబు శీవంతి * ముష్టిగొడ
తైల సావీర రసముఘంజనములు వెలి, గారమును గల్గి యుండు నఃజ్ఞేరియింట. 230

వ. మఱియును.

131

సీ. వింతగాఁ బుంజీభవించి నానాధాన్యములరాను లుండడి * నిలయములును
నకలరత్నాకరస్థలములై యేకీభవించి విస్మయ మిచ్చు * వేశ్మతతులు

పా. 1. జతురాస్యవాసికంబై పా. 2. ల్లనరు చున్న, వాడపిడుకల కుచ్చెల పా. 3. లమరకర్పూర
కృ * స్థాభి కైలా పా. 4. బొంకి, యలమిశర్కరలెల్ల పా. 5. జీలకరయు బోళంబును పా. 6. మెలకుకు
పా. 7. వెల్లులి పా. 8. సానువు, లుచ్చరులును గజపిప్పలియును, గాకమాదియు స్థానేయకంబు చిత్రి,
మూల గోరోచనములుఁ గావోతత్కార్య

- నఖలదేశంబుల • నమరు నాణెములపుంభవించిన చిత్రాగేహములును
జీనిచీనాంబరానూనబృందంబుల మందీభవించిన • నుందీరములు
- తే. గీ. సర్వరసవర్ణములు టంకసాల వేర్ము, చావడి హమాదినునుమేలు • సరకుగలిగి
నాలుదిక్కులపేటల • నగరజనుల, కలర నమ్ముచు ధనచిత్తు • డచట వెలయు. 282
- కం. వానికి వసుమతి యనఁగా, మానిని విలసిల్లు నొకతె • మదనునిచే నా
నానవసుమతూజిత మగు, చీనీజము దాళి యనఁగఁ • జెలుపు దలిర్పఁ. 283
- ఉ. అబిడమోము గోముజిగి • యాబిడముద్దులకావిమోవిని
గ్గాబిడ కప్పగొప్ప సాగ • నాబిడ 1నూరలకోపు చూపు జ
గ్గాబిడ గబ్బిగుబ్బసిరు • లాబిడ లేయనదై నకొను సొం
పాబిడ యారుతీరు చెలియూ వదియింపఁ దరంబె యేరికిన్. 284
- కం. అలరులబ్రాయపుఁ జిన్నల, కలిమి రంజిలి మెఱుఁగు • కరుగునఁ బోయఁ
విలసిల్లు 2నటనపుత్రిక, పాలుపున నప్పటిలోనఁ • బాలఁతుక మెఱయున్. 285
- చ. పాలఁతుకకొప్ప కృష్ణతన • బూదినయంతనె మోము సూడుచే
దలకి విధుస్థితి దనరె • దాళక చన్నులు చన్యతాకృతిం
బాలిచె నహింవలేక నడుముఁ పారయాపు నహించె నిట్టివా
ర్తలకు మధుద్వివత్వమును • దాచెను జక్కెరలోల్కు మోవియున్. 286
- సీ. కులగోత్రములవారి • నిలిపి కట్టెలు నీళ్లు మోయించుచుండెడు • ములుచండనము
తనుగన్నవారలఁ • కిదన్నిబంధనమున చెలఁగి పంకావాప్తి • తేర్పు సూడు
వినుతకళాధ్యుడౌ • ద్విజరాజు ననిశంబు దోహకరునిజేయు • దూషణంబు
ఘననరసితిఁ జెంది • తనరు మానసీమ బహుభంగములఁ గూర్చి • ప్రబలు నగడు
- తే. గీ. బ్రహ్మ వాయుగఁజేసె నప్పద్మ నేత్రి, కలరు కుచలైలములును హస్తాంబుజములు
నవ్యముఖచంద్రదింబంబు • నాభివరసి, మెఱసి కాశల్యకక్తి నిర్మించిమించి. 287
- కం. అంబుజముల కంబుల బిం, కంబుల నగు నయనయుగము • గళముఁ గుచంబు
త్పంబులఁ గ్రొంబగడంబుల, డంబుల నిరసించు నప్పఁడంతిబెడంగుల్. 288
- కం. డాలా మెఱుఁగులు గ్రొంబగ, డాలా నెత్తావిమోవిఁడంబులు కోదం
డాలా కనుబామ లతనుని, డాలా వాల్చాపు కలప్పఁడంతిబె యమరున్. 289
- ఉ. గుబ్బులనీటు మోముపన • కుంతలబృందమునిగ్గుఁ గొనులో
జబ్బుదనంబు గన్నుగవఁచందముఁ జెక్కులతేట మోవి సుఁ
-
- పా. 1 మేర తెలియెక్కుఁ జూపు పా. 2. నటనవర్ణము పా. 3. దన్నిత్రోక్తుక నిల్చి
పా. 4. ఘనతర స్థితిఁ జెందఁదనరు సరస్వీను పా. 5. లన మిటారి రహించుఁ.

- గబ్బిచకచ్చకల్ రదనఃకాంతి కటిసలియుబ్బు గంధరం
బబ్బర మాడుతీరు దరఃహానము లెన్నగళకృమేతగళ. 240
- తే. గీ. దానిసాగ సాత్మలో మెచ్చి, తలగివచ్చి, కేరి మీనంబుపై ముద్దుఁకేలు వైచి
యడరి నిట్టూర్పువుచ్చి యయ్యారె యనని, మానవుడు లేడు భార్యఃకలోనఁ జాన. 241
- కం. అటువంటిరూపరేఖా, పటిమం దనరారియుండు ఁ భామిని రతులఁ
ఘటియింపక పరతరుణి, విటుడై ధనచిత్తుఁ డెపుడు ఁ వెలయుం జెలియా. 242
- తే. గీ. అటువలె నిజాధిపాయకుఁ ఁ డన్యమృగదృగ్, గానుకూల్యాగ్రిచిత్తుడై ఁ యహరహంబుఁ
1దిరుగఁ దనమీఁద వసలేని ఁ తెఱగుఁ జూచి, వసుమతియుఁ గాంచె జతరాంకఁవాహనంబు. 243
- కం. పతి నడచునట్లు నడచెడు, నతియ నతివృత యటండుఁగి ఁ సజ్జను లనుచుం
బతి పరదారలఁ గూషిన, సతి జారులఁ గూడఁ దొడఁగె ఁ సమృదలీలఁ. 244
- తే. గీ. ఇటుల నావై శృంగంపతు ఁ లేపురేగి, మనసులెవ్వలఁ గల్గిన ఁ మరులు కొల్చి
నెరిమరునిమాపు తమచూపు ఁ నిగ్గమంబు, వెట్టి మరుదివ్వకేగుదు ఁ రెట్టులైన. 245
- కం. ఈతీరు కొంతకాలము, 2నాతియుఁ నాతఁడును నిచ్చు ఁ నడచుచు నొకనాఁ
దాతతమదనశరాహత, చేతఁకంజాతుడై నిఁశీధిని చేడ్కన్. 246
- కం. అత్తింటినిొడలికి గా, హత్తుక నతఁ డుండె నొకయుఁసాగ్రిణిఁకొత్తై
యత్తన్వి యటకె పోయినఁ, జెత్తఁజె డెనకొల్పె రతుల ఁ చివ్వకుఁజేరఁ. 247
- తే. గీ. తాను గోరినకన్య యీఁతరుణి యనుచుఁ, జేరె నానకి చే ధనఁచిత్తుఁ డవ్వ
డా యువాగోనరుం డీతఁ ఁ డా నటంచుఁ, గదిసె వసుమతి యత్యంత ఁ కాంక్షతోడ. 248
- వ. అయ్యవనరంబున. 249
- మ. 3వహసానంఘటితస్త నగ్గిహాణసంఁజాతాంగరోమోద్గమం
బు హతాచ్చుంబిత సాటలాధరముఖాంఁభోజాక్షిగండంబు దు
స్సహనీవీచ్యుతికంచులీహృతినఖాంఁచద్దంతగాఢక్షతా
వహనం బిద్వర కయ్యె సంగమము 4దిఁగ్వారార్పితంబయ్యెడఁ. 250
- కం. కలయికల నాఱజంబులఁ, గులనలిఁగా నతఁ డెఱింగెఁ గోమలి మగఁ డీ
యలఘుఁ డని తెలిసినపు డెటువలె నచ్చెలి బొంకవలయు ఁ వనితా చెవుమా. 251
- తే. గీ. అనిన పేమావతీభాను ఁ హంసదిక్కు, చూచి యది యెట్లుబొంకెనో ఁ వోద్యమహా
తెలియఁగాఁజాల నిది నీవె ఁ తెలుపడఁగ, డెలుపు మనివల్కు రాయంప ఁ తెఱవకనియె. 252

- కం. అవేళ నాయకుడు 1కో, సావిలహృదయాంబుజాతుఁడై యూనిశిలో
 సీవిటకు 3నేమివనిసిం, గా వచ్చితి వనుచుఁ గినియఁ * గామిని యనియెన్. 253
- తే. గీ. ముగఁడ నామీఁడ సీకింత * మమతలేని, తెఱఁగుఁ గన్గొని కాళికాఁడవి కేను
 బడుచుఁడవమున మ్రొక్కి నాఁపతిని రతికిఁ, గూర్చు నీసేవ సేయింతుఁ * గోర్కీమీఱ. 254
- కం. అని వేఁడుకొనిన యవ్వడ, ఘనకరుణామృతకటాక్షఁగరిమను గాఢ
 జనని ననుఁ జూచి పో వతి, నెనసెద వనునంతలోన * నిట నెఱిఁగితి నిన్. 255
- ఉ. వింతలు కాళికాజనని * విశ్రుతసత్యములంచుఁ బల్కుఁగా
 3నంతటిలోన నచ్చెలియఁకై చనుదెంచిన జారుఁ షోక్కు కుం
 జాంతరసీమ నుండి యిది * యశా నిజ మంచు వచింప వరకుం
 డెంతయు విస్మయాకలితఁపృథ్వుటుండై నిజభార్య నున్నతిన్. 256
- తే. గీ. స్తుతులఁ గరఁగింది సామంబుఁతోడవేడి, గ్రుచ్చి కాఁగిటఁ జేర్చి నీఁగోర్కు లలరఁ
 తేసెద నటంచు బాసలు * చేసి నతిని, దొడరి ధనచిత్తుఁ డింటికిఁ * దోడితెచ్చు. 257
- కం. అది మొదలుగఁ బరభానులఁ, గదియక ధనచిత్తుఁ డెపుడు * కాంతామణికిన్
 4మది రంజిల్లఁగఁజేయుచుఁ, బొడలెను నీ కట్టినేర్చు * పొసఁగినఁ బొమ్మా. 258
- కం. అనవిని నాసికఁ దర్జని, యునిది కడుశిరంబు దిగిప్పి * యోహాఁ చిత్తం
 బని తెల్లవారిరాఁగఁ, గని హేమావతి వియోగఁకలసం జనియెన్. 259
- వ. అని పృథ్వీత్పన్నమతి చెప్పిన విని సంతోషించి నలుం డాతరువాతివృత్తాంతంబు
 జెప్ప మని ప్రార్థించిన. 260
- మ. స్మరవాత్సల్యవిశేషరక్షితవసీఁమాతంగమాతంగనం
 హరయోషిన్నుతపాదపంకరుహశోభాభంగభ్రాభంగభా
 స్మరసర్వామరమానిచిత్ర జలరుఁబ్బారంగసారంగరా
 ణ్ణరవద్యస్తుతిజాతముత్పలకవన్నీలాంగనీలాంగదా. 261
- కం. నవనాశన జగదవనా, దవనామ విషాన్నిహరణ * దారుణ భువనా
 భువనాధిపనుత నవనా, నవనాభిద్యుతిజితార్కఁజానరనవనా. 262
- పృథ్వీవృత్తము.
 మలాచలమలాచలవలయఁకూటఘోషీఘోషీ, తలాతలతలాతలాది జగఁదభ్రద్విద్యార్థ్యహృ
 త్కళాధరకళాధర ప్రబలఁకాత్మకారోవక్యత్కళాధరయిలాధర ప్రతిమఁధైర్యచర్యకరా.
 గద్యము. ఇది శ్రీమత్కేండ్లవ్యసగోత్రీపతి త్రాయ్యులరాజాస్వయ సుధావార్ధిపూర్ణిమాచంద్ర
 నిసృహ్మయకవిలేక్షనిర్మాణవాత్సర్య నిసంద్ర శ్రీరామనామసారాయణనారాయణామాత్య
 పోటీతంబయిన హంసవింశతి యను మహాపౌబంధంబునందుఁ ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

హంసవింశతి.

శ్రీరామాయణము.

శ్రీరామాయణము.

శ్రీరామాయణము.

రాజా రాజాధిరాజా రాజస్థిజనే

వాజాతహర్ష మునిజన

తాజలరుహచండధామ దశరథరామా.

వ. అవధరింపుము, ప్రత్యుత్పన్నమతి సలరాజన్యవ కీటనియె; నట్లు ప్రభాతపమయంబు గావచ్చినం గనుగొని. 1

మ. చని పూజప్పర మొప్పుచుండెడు మణిసాధంబులో గెంపుతా మొనముక్కుల్లల పచ్చతాచిలుకతో * శ్లోల్పొందు బంగారపుం బని రంగారెడుతూగుటుయ్యలపయి * బాగొప్ప మే నేర్పి యా వనజాతాక్షి దినాంతవేళ మనుజున్వ్యామిస్పృహణీన యై. 2

చ. మిడిగలవజ్రపుక రవల * మిన్నులకమ్మలు జాతికెంపుతా కడియములు నుపాణలచో * తాటపుహారములు మృగీమదం బడరెడుపట్టుచీరసాగ * సా నన దాల్చి నృపాలుకేళిక నడచె వధూలలామ తమిఁనాటివచిత్రము తత్తరింపగన్. 3

కం. ఆయెడ హంసమలాగ్రిణి, యాయోహమణిని గాంచి * యనుపమవచన శ్రీ యలరంగ నొకచిత్తోపాయపుంగళ విను మటంచు * బలికి వచించెన్. 4

తొమ్మిదవరాత్రికథ.

ఉ. సాలము మిన్నునంటి ఘనఃసంపద గాంచె నగడ్త యీర్వ్యచే దాళ కనంతభోగములు * తద్దయః బద్ధనః దాను జేందె నా 5

- మేలనఁ గోట యున్నతియు • మిక్కిలి భేయము లోతు గల్గి శో
భాలితం బనంగ నొకఁచట్టణ మొప్ప నితంబిసీమనే. 6
- కం. ఆవీటిలోన రంగా, జీవకులాంభోధి పూర్ణశీతమయూఖం
డై వెలసి చిత్రీఘనఁ డనఁ గా వార్తకు నేక్కి యెపుడు • కాపుర ముండున్. 7
- తే. గీ. హరితహరిద్రకృష్ణవర్ణకృతావదాత, శబలపాటలధూమల • శ్యామకపిల
వర్ణములఁ గూర్చి చిప్పల • వాగెలునిచి, చిత్తరువు వ్రాయు గుళ్లలోఁ • జిత్రఘనఁడు. 8
- కం. సురవిద్యాధరకిన్నర, గరుడోరగసిద్ధసాధ్య • గంధర్వహరి
ద్వరయతూనసలినజ, హరిహరమర్త్యుర్నివరుల • నతఁడు లిఖించుకా. 9
- సీ. హరికరిమృగఖడ్గఃకిరతక్షుద్వీపి పైరిభగోకర్ణ • శరభచమర
గంధర్వరోహిషఃగవయభల్లకరామ శశజంబుకోష్ఠాశ్వశల్యకోక
చామీరరోరణఃశ్వానాతుకపిబభ్రు నరతేర్యలూతాఖఃనర్పమకరి
శతపదిబస్తమఃతస్యధులీకుళీరాని గాఢేయరక్తపాఃకమకనకృ
- తే. గీ. గోమహిమజలకుక్తి చిఃకోదములును, సింగిలీకాలరయమింద • 1 చెలిదిపురువు
కొక్కువెంట్రువనలికిరి • కోణలాది, గాఁగలుగు జంతువులఁ జిత్రీఘనఁడు దీర్చు. 10
- తే. గీ. గరిమి డిబ్బంది చొఱపందిఁగాఁడు రుంద, గరుడ బెగ్గోలు రేచు గఁగ్గరము రాళ్ల
రాచి పెంకులజెట్టి పున్నాచిపక్కి, పేచి చెక్కెలచే రను • పేళ్లఁ గలుగు. 11
- సీసమాలిక. గరుడండు నంపాతి • గండభేరుండంబు చీచురా యాడేలు • చెవులంత
వాల్లెము భైరజఃపళము సాశ్వము డేగ గూడ బాతులంగి • కుందటిల
పాలనారాయణఃపక్షి పాములమింగు డంచవేష్టము గగ్గడ • క్రొంచ మాబ
లగు డోద గొరకు తెల్లనివంత జలకట్టె గూబ శంబరకాకి • గుబిలిగాఁడు
నామాలకేతఁడు • నల్లన కప్పెర కాకి యంబటిదారిఁగాఁడు మూఁగ
చిందర లకుముకి • చిఱుత పీతువకోడి కారుకో డేకులఁనారిగాఁడు
ముడుగుకోడియు డాబఁముట్టెకోడియు బోద పొన్నంగి కళ్లేటి • బొల్లోడి
గొంగడి కక్కెర • గొక్కెర గొరమంక పూరేడు కనుపెంటి • నీరుకాకి
వెలిచె లావుకపిట్ట • చిలుక జీనువకొఱ పెడినకేర్పము డబ్బుఁబెలవ నెమిలి
జిట్టువ మునుగపూఁజిట్టువ గిజిగాఁడు వలడ పొడిపిట్ట • వంగపండు
భరతము కోకిల • పసిరికెతంగేడు గొరవంక జక్కవ • చెఱువుకోడి
పట్టుజీనువు కొంగ • పాటేరు పిచ్చుక పోలుక పిక్కిలి • మిలముచ్చు
చిలుక చకోరంబు • జిబ్బిబాయు జబాయు కొండపిచ్చుక వానఁకోకిలయును
మౌనపొక్కిటిగాఁడు • మూలకాకి బెనాసి పాపెరగొరవంక • పంది కైర

- గట్టిబంబును జాతకము కంక చిటిచెల్వ పొనుపెంటి యేటింఠ ధూతపోతు
గున్నంగి కనకాక్షి ధ గుడిసె బయ్యకపుల్ల సీతువ బెగ్గురు ధ జిక్కుతుడుక
ఆ. వె. పిటి నేలనెమిలి ధ పెనుగువ్వ బకదారి, పాపురాయి సివడు ధ పలువరిఠ
చెడలుకోడి గువ్వ ధ వడరు తోకలవేడి, యాది యైన వత్తు ధ లఠఁడు దీర్చు. 12
వ. అదియునుంగాక. 18
- ఉ. వానిమనోహరాంగవిధవంబును వానిముఖేందుకాంతియున్
వాణివటూక్తి విన్మరణ ధ వానివిలోచనదైర్ఘ్యసంపదల్
వానియురస్థులోన్నుతియు ధ వానిభుజప్రతిభావిశేషముల్
మానిని యేమి చెప్ప ననఁమాన నవీన రదీయవై ఖరుల్. 14
- కం. ఆరనిగృహమున విద్యా, చాతురి కలరారి నృపు లొనంగ రహించున్
జాతిహయవస్త్రభూషణ, మారంగద్రవ్యమణివఁమాజము లెపుడున్. 15
- కం. పౌరుషముఁ దారతమ్యముఁ, గారుణ్యము దానధర్మఁగరిమయుఁ గులవి
ద్యారసికత్వము వినయము, గౌరవముం గలిగి చిత్రీఘనం డట్లరున్. 16
- కం. ఆచిత్రీఘనన కల వల,రాచవజీరునిజిరాగుఁతావకు నెనయై
సూచింపఁదగినసాగనుది, వాచాలి యనంగ నొక్కఁపనిఠ చెలంగున్. 17
- ఉ. ఆకమలాక్షి చంచలదృఙఁగంచలసీమల బెక్కురళ్ళులా
యాకలకంఠివల్కుల లలఁరార సుధారస మొల్కుకుల్కులా
యాకనకాంగియంగరుచి ధ హాటకకోటులఁ జిల్కుకళ్ళులా
యా కుటిలాలకఁ సరసిఁజాననుఁడై నను నేరఁ డెంచఁగన్. 18
- కం. హరు లాపల్కులు తుమ్మెద, గరు లాకచరుచులు నడలు ధ కరులా కడళీ
తరు లాతొడ లిందునిచి,తరులా గోల్లెంచఁ జౌధఁతరు లానరసుల్. 19
- సీ. మాటలా యమృతంపుఁదేటలా కపురాల మాటలా యని జారఁకోటులెన్నఁ
గన్నులా వెలిదమ్మఁచెన్నులా మగతేటియన్నులా యని వల్లఁవాకులెన్నఁ
జేతులా సుమలతాఁ జాతులా కిసలయభ్యాతులా యని యువఁకాంతులెన్న
గుబ్బలా యవరంజిఁలిబ్బలా రుచిమించు దిబ్బలా యని పాంథఁఫీరులెన్న
- తే. గీ. గోరులా రిక్కపారులా ధ కులుకుఁదళుకు, నవ్వులా జాజిపువ్వులా ధ నాటునీటు
చూపులా వాడితూపులా ధ సాలపుఁదెలుపు, ననుచు విటు లెన్నఁదగు నింతి ధ యతనుదంతి.
- చ. వగ లిగురొత్తఁ జిత్తరుపు ధ వాయుము సారెకు దీనిఁ జూచుచుం
దగ నని వచ్చునంభవుఁ డుదారదయామతిమీఱ మేలుబం

- తిగ నొనరించి తత్పతికిఁ • దేకున నిచ్చిన మేటిజాళువా
జిబిగిఁగ్రమ్మ బొమ్మ యన • సింధురగామిని యొప్పు నన్నతిన్. 21
- తే. గీ. కురులు కుననంపదను జెంది • కొమరుమిగుల, ముఖము రాజవిభూతిచే • మురియఁ దొడఁగె
గటి మహాచక్రవిభవము • ల్లాంచె ననఁగఁ, జెలఁగు వాచాలి గమననిర్జితమరాళి. 22
- ఉ. ముద్దులుగారు నెమ్మొగము • మోహరనంబులు చిందు గుబ్బులు
దిద్దినయట్టులుండు జిగిఁదేతెమచెక్కులు కావిమోవియు
నిద్రపుజాళువాపసిఁడి • నిగులు జిల్లు నయారె దేహము
దద్దు నెన్నఁగా వశమి • దానినవినెలొననంపదల్. 23
- తే. గీ. దానివగలకు లోఁజిక్కి • దర్పముడిసి, దర్పకాస్త్రాన్నికీల దంఁదహ్యమాన
మానసుఁడు గానినరుఁడు భూమండలమున, వెదకినను లేడు సుమ్ము సాంధ్యలలామ. 24
- చ. అది తమయూరిదేవళమునందు దయ నైలకొన్న భక్త
మదుఁ డగురామచంద్రపెరుమాళ్లలరం దిరునాళ్లలోన నిం
పొదవఁగఁ దార్మికవాహనమహోన్నతితోఁ దిరువీధు లేఁగఁగా
ముదమున నమ్మహోత్సవపుముచ్చటఁ జూడఁ దలంచి రా నటన్. 25
- తే. గీ. వరఁగఁ బదియాఁగుజ్జలంపొలింప • లమర్చి, గంటచేదియు బంగారుకలశ మెత్తి
కంచుగుబ్బలు రావిరేకిలును బోవ, పక్షములు దీర్చ నొప్పు చంపురమురాఁగ. 26
- మ. జగతీశ్వరులు కాగడాలు బలుబంజాయిలు మోంబత్తులుం
బగలాత్తు ల్లివిటీలుఁ దిర్వలిఘలుం • బంజ ల్మహాశ్వతులుం
దగ సూర్యవృథ లాయిలాయిలుగను జంఁదగిజ్వోతులు మైనపు
జగలాన్నిచ్చెనపంజ లారతులు నన్నిజ్వోతులు వెలఁగన్. 27
- వ. అప్పు డప్పవృత్తాయతాక్షునితాదృశమహోత్సవం బేకశరీరంబున నిర్మించిన
సంతుష్టి గా దని కాయపూహయోగసామర్థ్యంబున ననేకదేహంబులుఁ దాల్చి భక్తి సంయుక్తి
నిరుచిక్కిం జేరి వీక్షించు సూర్యచంద్రబింబంబులఁబంబునంబాలుచు పట్టుగొడుగులు ధవళాత
వత్రంబులు రాశింప గరుడధ్వజాది కేతనజాతవాతంబుల సంతరిక్షంబున నుండ నభిషేకదలుచుండెడు
నుడుగణంబుల పదువున నక్షత్రబాణవరంపరావతితతారకల చెలువుమీఁద బౌతాలభూతలంబుల
నంచరించు సంచున వియ తలంబునఁ దారు విహరించుచందమున పవ్విజ్వాలికలు గురియుచు
గగనంబున కెగయు కాకోదరానీకంబులవీడ రిప్పురిప్పున నెరిరి చను నాకనపుఁజువ్వలు మింట
నెఱయ ననంతకోటిబ్రహ్మాండనాయకుండైన పుండరీకనాథుం డేతేరం గనుంగొని మహివేదండ

యానలు సేనలు నల్లిన నులసిల్లు వెండివసిండి కొవ్విరితంశంబుల పాండిత్యంబునఁ బలుదెఱంగుల
 బిరుదులు వింజామరలు ఘోషారభటి నెఱయ రాలు సువర్ణవర్ణంబు లగుపూవుమొత్తంబులు
 భూనభోంతరాళంబులం గప్పి యొవ్వంబుండఁ దదుత్పవవీక్షణకుతూహలనమాగత శుక్ర బృహస్పతి
 బుధాదులవగిదిం బగులొత్తులు వెలుంగ వెండియుఁ జక్కబాణంబులు నాకాశచక్రంబులు జంట
 బాణంబులు శతముఖబాణంబులు దాటబాణంబులు దేబబాణంబులు గురుజులు కుండబిరుదులు
 సంపంగిపూలబిరుదులు నల్లకలువబిరుదులుఁ దురాయిబిరుదులు పెద్దబిరుదులు చెయిబిరుదులుఁ
 జక్కబిరుదులుఁ బంచవన్నెబిరుదులు గజబిరుదులుమొదలయిన బాణవిద్యలవైఖరులు చిత్ర
 విచిత్రముగాఁ జూపుచు బాణకారులు ముందరనడువ రుతహృద్దమరు పురభిద్దమరు సహచర
 చయధక్కాహుడుక్కారఫణానకలహపటహ తమ్ముటావజనిస్తాణ ఝల్లరిమర్దళమురజఫణా
 తుత్తుంభికజద్దరి పాశకోశకోశిలు 1 మోఃభేరులును డోలునాదు గుమ్మెతతమ్మెట విరగాయరును
 యొంటికంటియరును పంబ జమిడికతప్పట గిడిబిడితుడుము చక్కించయుంకియునుఁ దాళమహా
 త్రాళంబులును శేగంట చిటితాళంబులును జటికెలు ముఖిణి శంఖకాంస్యశృంగకాహళంబులును
 సన్నేగాళనఘ్రి కర్ణకొమ్ము నాగసరమును సుతిచెంగు సింగినాడము పిల్లగ్రోవి తోరువీకలును వీణ
 దువ్వీణ స్వయూధువీణ మనోహరవీణ నారదవీణ బాణవీణ సరస్వతీవీణ స్వరమండలంబు తంబుర
 రావణహస్తంబు రవాలుఁ గిన్నర తిపికిన్నర సిద్ధకిన్నర కామాక్షి చారుతర దండె మొదలయిన
 హృద్యానవద్య వాద్యవిశేషంబులు దిక్కులు బిక్కటిల్ల నిర్ఘోషంబులు జోరుకొల్ప నడుగడుగునకు
 నీరాజనంబులు నేకారతి పంచారతి యశఘారతి కుంభారతి శేషారతి గరుడారతి పురుషమృగారతిమంగ
 ధారతి యేకదళారతులు జికుమారస్వస్తిక సభామంటవ రంగవల్లిక లింగస్వస్తిక సర్వతోభద్ర గిరి
 బంధ మయూరనాట్య నాగబంధవింజామరవృజనచక్రత్రీసింహతలాట బృందావన కల్పవృక్ష
 పాలనముద్ర గంగాతరంగ శంఖచక్రవద్యంబు లనుపేరులు గల్గిన మ్రుగ్గులు మాణిక్యమాక్షిక
 పరీవాళ మరకత పువ్యరాగ వజ్ర నీల గోమేధిక వైడూర్యంబు లను నవరత్నంబులం దీర్చి
 పుణ్యభూమినులెత్తుచుండ దశాంగగుగ్గులు సామ్యాణిసర్జరసశ్రీవానసరళ యావనవృక్షధూపం
 బులు ఘుమ్మరను వాననలుఁ గ్రీమ్మకొనఁ బశ్చిమభాగంబునఁ బరమభాగవతోత్త
 ములు శ్రీవైష్ణవులుఁ గులశేఖరులుఁ దైరర్ణికులు యతిరాజవింశతి పూర్వదినచర్య యుత్తరదిన
 చర్య క్షమాభాషశము శతగోపస్తవము శ్రీగుణరత్నకోశము ముకుందమాల యవ్వకోకి చరమ
 శ్లోకి యాభవందాదస్తోత్రముఁ దిరువాయిమొష్టి తిరుమంత్రద్వయంబు మొదలయిన ద్రావిడప్ర
 బంధములు ప్రవత్తి పూర్వకంబుగాఁ బ్రసంగింప నల వనసలంబులనుండి చూడవచ్చిన బ్రాహ్మణ
 క్షత్రజ వైశ్య శూద్రులునుఁ గోమటి కమ్మ వెలమ వెంకరి పట్ర గొల్ల బలిజ కుమ్మరవారును
 వలగండలుబెస్తలుచిత్తువారును కమ్మరి వడంగి కాసె కంచర యగసాలవారును ఆసికారి వడ
 సాలె సాలె సాతు సాతీన సాతాని కటికవారును ఘటియకారచిత్రకానిమిత్రకారులును భల్లు జెల్లు
 జాండ్ర తొగట గాండ్రవారును వంది మాగధ వైతాళిక జైన ఘూర్జర కర్ణేజి భాయతలహడి

గౌడమిశ్రులును బేహరి భూయ చటికి నృగాలక ఖత్రిజాతులును బోయలు ఎఱుకులు చెంచులు ఏనాదులు జలగరి వానె వన్నె గట్టు తంబళి యిడిగె మేదరవారును వీరముష్టులు మాష్టీలు ఒడ్డె యుష్పరులును నసిధారకరబ్బాటు మైలారిమన్నెరి తలారులును తురుక పింజారి విప్రవినోదులునుజాతి కర్త దొమ్మరి డొమికి బొమ్మలాటవారును నింద్రజాలిక మహేంద్రజాలిక హస్తలాఘవ నూత్ర నాటకక్షేరకరజకకుండనాటకులును బోగమువారును డెరనాటకపుజంగాలును జంగాలు బిద్దెము వాండ్రు తెలకొకబత్తులు శివనత్తులు బత్తులు పలనాటివీరులు పరిహాసకులు సుద్దలకుమాళ్లు కొమ్మూరిదాసళ్లు తవిరుదాసళ్లు తన్నీరువాళ్లు కోణంగులు సేవపరులు వననలు పడిగెవారు కంది కావళ్లవారు పరంగు లింగులీనులు పరాసులు 1వరంఠీలు 2నానకపంథు లేకదండ త్రిదండ లేకాంగులు వానప్రస్థులు యోగు లవధూతలు పరమహంసలు బైరాగులు జటాధారులు దిగం బరులు గోముఖులు నియమస్థు ల్సాధ్యబాహులును రాడేశ్వరులు గొరడజోగులు కాటిపాపలు మందపిచ్చులు పిచ్చుగుంటు చర్మకర్మలు చంపాలమాతంగులు తలక్రిందుజోగులు రామ గోవిందు లానియగు వారును బురోభాగంబున నేల యీనినచంపంబున వెలివిరిసినచాక్షున నినుళవిధంబున మిడుతగమిలగున బేడిసెకదుపుథంగిని ఆకుఁజిలుకలమొత్తంబువంతునఁ బెరయ్యిగలపగిదిని స్వాతిబకంబుల వీణను గంగాతరంగంబులకై వడి జలబుద్ధ్యదంబులవై ఖరి వర్షధారలపొల్కిని రామరావణబాణవంఁపరలరీతినిఁ బుంభానుపుంభంబులు లక్షోపలక్షలు శాఖోపశాఖలుఁ గోటానకోటలు సంత్యాతిసంఖ్యలుగా నమచు నమయంబున.

28

కం. నెత్తికూకట మార్లుచి విదగ్ధ మంచి కుమాళ్లుగలుగ • దయచేసిన నో
పెరుమాళ్ల ని యావాచా, లిరుమాళ్ల నొసంగి మొక్కి • యేగుచు నుండన్.

29

కం. ఆయెడ వరదత్తుం డను, కాచుకరేఖాసమాన • కలితాకారుం
డా యింతియున్న చ క్కెడఁ, బాయక నిలుచుండి దానిపై మోహమునన్.

30

ఉ. కందువమాటలాడి వగఁకాడితనంబులుసూపి నన్న లిం
పొందగనల్పి చేరికల • నుల్లము రంజిలఁజేసి తమ్మలం
బందగనిచ్చి మెచ్చి భుజఁమందుఁ గరంబిడి నవ్వి చేప్పఁ గే
లిం దమికేచి గుబ్బలు భఁళీయని నల్పి రత్నైకచిత్తుడై.

31

కం. ఆవాచాలిని నంకే, తావాసమ్మనకు ర మ్మంటని ప్రార్థింపం
గా వలచి మనసుమెత్తని, దై వానితునోభిలాష • మలరం దీర్చెన్.

32

కం. అదిమొదలు సుదతి-మదములు, బొదలఁగఁ దుడలేనిమోహముల కాస్పదమా
మదిని ముదంబులు గుడిగొన, మదన ప్రదర ప్రభగ్ను • మర్మస్థలయై.

33

- చ. చవిగొని జారవీరవరఃసంగమ సంగ్రహణిక్రియా మహా
 త్నవ మశేషబద్ధమనః * తద్ధితబుద్ధిని సంచరింప న
 య్యుచితమ నొక్కపుత్రికః సముద్భవమొందె మఱితనై నఁ బ
 ల్లనురతం బసహ్యతః దలంపక యెప్పటియట్ల నల్పగన్. 84
- ఉ. సాంపుల నింపు చిత్తరువుఁ * జూడఁగ వచ్చితిమంచు వేడ్క మో
 హంపువయస్యుఁ డిచ్చటికినై పఱతేడెయటంచు మీదె యీ
 సంపదలుల్లసిల్లు ఘనఃపద్మమటంచును దానికోసమై
 గుంపులు గూడి 1వీటివిటఁగోటులు వత్తురు బోటియింటికిన్. 85
- కం. ఈలాగు జారకోటికి, మేలొ సభిమతముఁ దీర్చి * మెలఁగుచు నుండే
 కాలమున నొక్కనాఁ డొక, జాలుండను విటునిచిల్చి * సంధ్యావేళన్. 86
- తే. గీ. పురమువెల్పడి కాళికాపుణ్యభవన, నీమ సంతేత మటకీపు * చేరు మనుచుఁ
 జెప్పి వాచాలి పరిలేనిచోప్పుఁ జూచి, పుత్రి నిద్దురఁబుచ్చి తాఁ * బోయె నటకు. 87
- తే. గీ. పోయి యాకాళికోవలఁపొంత నిలిది, కటికమబ్బున నలుదెన * ల్లలయఁ జూచి
 జాలుఁ డాచాయ లేకున్న * సంకయించి, మనసు దెలియంగ డాఁగెనో * యని తలంచి. 88
- ఉ. చీచుచిటుక్కు-చున్న వినుఁ * జిమ్మట బిట్టున నేగునంతలో
 నే ముదమంది చూచు నరఁగిం బశుపక్షిమృగాదిజంతువుల్
 వేమఱుఁ బోవుచప్పుడులు * విస్మయమందఁగ నాలకించు నా
 హ మఱిరాకతక్కనె యటంచుఁ దలంచు వియోగవేదనన్. 89
- కం. ఏరా తాళఁగలేరా, రారా నన్నేచనేల * రారా రాపుల్
 మేరా మోహనరూపక, రీరా యెటాడాఁగి పల్కఁగింప వడేరా. 90
- మ. అని వాచాలి ప్రియంపుఁబల్లవుని డాఁయుం బిల్వఁగా మోగియు వా
 గ్వన లాలించి నిజాంగనాగళరవఃప్రాతం బిదౌ నిశ్చయం
 బనుచుం దన్నిభుఁ డప్ప వొక్కపనికై * యాదారిగాఁ బోవుచుం
 గని యిల్లేటికిఁ జేరె దిందనుచుఁ దక్ * ఘ్నింపఁ గాంతంలేటన్. 91
- కం. ఎటువలె బొంగఁగవలెనో, కుటిలాలక నీవు తెలిసికొమ్మని యనఁగా
 నిటునటుఁ జూచిది తెలియదు, పటుసూక్తిని నీవె తెలుపు * పత్రిప యనినన్. 92
- కం. ఆ మానసాక మప్పుడు, హేమావతి కనియెఁ దను నిఃశేతుఁడు గదుమఱ
 భామయు ధైర్యమువదలక, తా మగనికి ననియె వేడ్క * దళుకొత్తంగన్. 93

- ఉ. అయ్యలు సందేవేళఁ జని యాడఁగ నింటికిరాక తక్కితే
నియ్యడ నీడువెంటఁ జరిఁయించుచు వచ్చునో యంచు నాశచే
నుయ్యలలూఁగుప్పాణముల • నోర్వక చీరెడ వీటఁజూచితే
నయ్యడలేడు చెల్లనిఁక • నేమియెనర్తు మనోహరాధిపా. 44
- కం. అనివాచాలీ నతి వల్కినవిని యాచిత్రీఘనుఁడు • కినియకయంతక
తన మనసు వకావకలై, చనఁ జెడితి నేటఁగెవంచు • నతితో ననుచున్. 45
- తే. గీ. నగరమునకేగి యిద్దఱు • నాల్గువీధు, లరయుచుండంగ వాచాలి • యంతలోన
భవనమున కేగి చనుదెంచి • భర్తతోడ, వేడ్క లిగుకొత్తఁ జెప్పెను • వింతగాఁగ. 46
- కం. నే నింటికేగి చూతుఁ గదా నిద్రాసక్తిఁ బూని • తనయుండున్నాఁ
డో ననమననా రమ్మని, మానిని దోడ్చెచ్చె మగని • మందిరమునకున్. 47
- తే. గీ. అట్లుతోడ్చెచ్చి నిద్రించు • ననుఁగునుతుని, లేపి ముద్దాడుకొనుచుఁ • వొల్లింటియట్లు
చిత్రఘనుఁడును వాచాలి • చిత్రమలర, నిండుమోదంబున సుఖాన • నుండి రపుడు. 48
- కం. ఆరీతి నేర్చుగలిగిన, భారమణునిఁ జేరుమనుచుఁ • బులుఁగులవొర తఁ
జీరఁగ హేమావతి విని, యారా చెలియాఘళం బటంచు గణించెన్. 49
- కం. ఈరీతి కథకుఁ జొక్కి పయోధుహముఖ మెచ్చు నవ్వ • దుత్పల్లవృం
కేరుహ గంధానిల మరు, చేరఁగఁ దెలవారవచ్చె • దృఢమని యంతకన్. 50
- సీ. పల్లమంచము 1లేపు • వయిదలగడబిల లగరుధూపముదివ్వె • లడవము చిటి
చావ జాబిల్లికిఁ నాన పువ్వులచెండు తఱకు దంతపుగద్దె • తావి కుడుక
గొడుగు పావలు గంధఁవడిపెట్టె గంధపుగిన్నె సున్నపుకాయ • గిండి సురటి
తంబుర నిల్వట్టఁదము తమ్మపడిగెయు వీణ కస్తూరి రుద్రవీణె పునుగు
- తే. గీ. కరవటం బాకునంబెల • కవ్వరంపుఁగోవి బాగాలు బకదారిఁగూండుఁడనద
లోవలెనెలు చిత్తర్పుఁగిని గలుగు, కేళినిలయంబుఁజేరె నఁక్కిరవాణి. 51
- కం. చేరి దినాంతంబైన వ, నేరుహముఖ కుసుమచాపఁనిర్మకృతరా
సార మొకయింతసైఁపక, భారమణిరమణుఁజేరఁబోయెడు బుద్ధిన్. 52
- సీ. జలదపాలిరహించు • చంచలాలతలన వేణిఁ గై తకదళఁకేళి మెఱువు
నినవిభాంకురముమైతిని దమ్మిఁజేరె నాఁ గాశ్మీరరేఖ వఃక్రమిమునఁ దనర
జయశంఖమునకు ముత్తియపుఁజల్లులువేసె మరుఁడు నా గళమున • నరులుదూఁగఁ
బువ్వుగుత్తులఁ గప్ప • పుప్పొడి యన గండవడిపూఁత గుబ్బులఁ • బరిమళింప

తే. గీ. రమ్యమేఖలఘశఘశల్ • రత్న హేమ, కలితనూపురఝశఝశల్ • చలువవలువ
పశవశల్ గిల్లుమట్టెల • గిలగిల్ ర,హించ రాయంచకడనిల్వె • జంచలాక్షి. 53

తే. గీ. నిలిది హేమావతీనామజలరుహాక్షి, హంసకులపట్టభద్రీ నే • డైన మాన
వేంద్రకడ కేగుమని సెల • విమ్మటన్న, శిరము గడలింది రాయంచ • చెలియ కనియె. 54

శా. అక్కా రత్నపుబాళ సామ్మ లివి లెసామెన్ దుకూలంబహో
చొక్కంబై తగె బుక్కపూత సుముముల్ • సొంపారె నేబాసు నా
దిక్కుం జూడు శిరోవిధూననము సంధిల్లె వచోమాధురిం
బొక్కంబైప్పెద నొక్కగాధ విను మెచ్చుల్ మెచ్చి పొమ్మంతటా. 55

కం. అనుచున్న హంసపలుకుట, వినుచు నలినాక్షి పలుకు • వినియెద నని తల్
గనుచున్న చీన ధారలు, పెనుచు నవఫణితి నపుడు • బినభోక్త యనున్. 56

ప ది య వ రా త్రి క థ .

కం. వినుము సుధానిధి యచుచే, రున గృహ్లాతీరమందు • రుదిరోన్నతకాం
చనగోపురాధరీకృత, ఘనగోపురమైనపురము • గలదొకటి నతీ. 57

సీ. ట్రైమఖేల ద్వధూజనదత్త ఖనదీనిసాహార తుందిలహంసవయము
హితవయస్యానవంశ్చితకల్పితరుసుమనగ్న్వితసాధయోమాకచంబు
సాలశృంగగళారికాళిపునఃపునః పతిత నిర్జరనతీభావణంబు
జనకార్విగోగ్రాప్తవనభూజఫలవృద్ధభర్మగోపురశుకీపైకగణము

తే. గీ. మందిరవిటంకకలరవామండకలక, లారవప్రతిరావతాశ్యమరనాథ
కేళికాగారమణికుడ్యపాళికంబు, దనరువస్తునమ్మద్దంబు • తత్సృరంబు. 58

వ. మెడియు నవ్వరంబు విబుధరాజమనోరంజకంబై సుధర్మాస్థానంబువై ఖరి, బురు
జోత్తమాధిమానంబై మేరుపుబోలికిని, రాజశేఖరకుమారాధీనంబై యమరసై వ్యంబురేవను,
పుణ్యదననమ్మద్దంబై యలకాపురంబుచామ్మన నొప్పచుండు. 59

కం. కరితుంగరిభటోర్వీసురభూవరవై శృశూద్రీ • సురుదిరసాధా
వరణజయభేయతరుణీ, పురుషోపనాదిగరిమఁ • బుర మది వెలయున్. 60

ఉ. భూతియుఁ గావుబొట్టు మెయిఁబూనినమూలెలు కన్నుకల్మముల్.
చేతికడెంబుదాయెత్తులఁ • జేర్చినమందులు మంత్రీ తంత్రీకో
పేతపునాగబెత్త మరంపెట్టలు నొప్పంగ రాద్రీకర్మణి
భూతదిక్కిత్తుకంజొకఁడు • పొల్కుగ నచ్చటనుండు మానవీ. 61

సీ. పైగాలిబారినఁ • బాఱుఁ బిశాచకతండంబు లెలను • దలదిలి
పొలకునఁ గనుగొన్నఁ • బోవు దయ్యంబుల వినరము వ్రీకిచే • విస్తరిల్లి

- చేరు విన్నప్పడే ♦ దూరమై చను భూతచయములు దిగులున ♦ సరభసిల్లి
 తొడరి నిచ్చినయంతః ♦ దొలఁగు దుష్టగ్రహవృచయముల్ భయమునఁ ♦ బరిధవిల్లి
 తే. గీ. యునుకు నారాద్యకర్మనికరము సోఁకఁ, బ్రేతభేతాశమాపిసి ♦ పితృభోక్తృ
 కామిరి శాకినీ ఛాకినీ మదాంధ, భయకరబ్రహ్మరాక్షసు ♦ ల్పలఱిల్లి. 62
- కం. కూరిగగ్రహ చోరగగ్రహ, చారగగ్రహ కూశ్మశాక ♦ చండగగ్రహ కా
 తేరి గగ్రహంతరగగ్రహ, వారిగగ్రహములును బోవు ♦ వానిఁ దలంపన్. 63
- కం. వెలగల రావుల మఱుల, వెలుగులఁ బాడిండ్ల శూన్యవిపినముల నుయ్య
 గలుఁగుల నిలువక తొలఁగుచు, మలయక భూతములు వానిమంత్రోద్ధరికిన్. 64
- కం. ఈలాగు మంత్రీమారుత, తూలకణీకృత నమస్త, దుష్టగ్రహలఁడై
 యాలోకాలోకాంచిత, భూలోకఖ్యాతి నరఁచు ♦ పాలుపొందు నభ. 65
- తే. గీ. వానిప్రియురాలు విరివాలుఁ ♦ బూనఁజాలు,తేఱు తమినేలు జవరాలు ♦ రేఖఁబోలు
 మేలుగల జానువాడాలుఁ ♦ గ్రాలు ముద్ద,రాలు ఘనురాలు చేరున ♦ వాలుఁగంటి. 66
- కం. కందనపుబొమ్మ తేనియ, చిందెమక్రొవ్విరులకొమ్మ ♦ శృంగారము చె
 ల్వందెమకొమ్మ శుభాకృతిఁ, గందర్పనికొమ్మ దానికథ వినవమ్మా. 67
- అ. వె. వాలుమీలఁబోలు ♦ వామాక్షి చూపులు, సోము గోము నోము ♦ భామమోము
 మించు మించు నంచు ♦ నొంచు మై తఱుకంచు, మిన్ను చెన్నుఁ దన్ను ♦ నన్ననడుము. 68
- మ. భళిరా ముద్దుమొగంబు తేటలపురా ♦ పాలిండ్లసాం పద్దిరా
 బెఱకుంగన్నులసోయగంబు కటిబిల్బింకంబు సేబాసురా
 కులుకుంజెక్కులనిక్కు మిక్కుటపుండ్రెక్కు లొచ్చెక్కుటంబాయె రా
 తలరా దీనికి సాటిలేరని విలుత్ ♦ తక్ మెచ్చ 1బోఁటింపగున్. 69
- చ. ఘనకనకంపుసాంపుగల ♦ కాయము కాయజతూవు తూపులక
 జెనకనచూపు కోపులు విశేషము తోషముఁ జిల్కువల్కులుం
 దనరునవినసూనముల ♦ నవ్వెడునవ్వులు తేనెసోనజా
 ల్కొను పెనుతావిమోవి యల ♦ కోమలికే తగు నొప్పు చొప్పుడక. 70
- కం. నెలరామొగమును నునువె, న్నెల రాజవాక్షి నవ్వు ♦ నీలపురావ
 న్నెల రాజులు చెలికీలడ్ల, నెలరాలజయించు మిగుల ♦ నెలతనఖంబుల్. 71
- కం. నెతికురులగుఁ గంధరములు, ధరములకన్నును గుచాలు ♦ తగ నుందరముల్
 దరముల సిరి చిత్తరముల, దరము లతాతన్విగళము ♦ ధర వర్ణింపన్. 72

కం. ఇటులఁ దులఁగెనిరేఖా, వటిమయు జవ్వనముఁ దనరఁ • బలిపై నడుచు

ల్పొటమరిలి యన్యపురుషుల, ఘటియింపం దొడఁగె రతికిఁ • గామిని వేడ్కన్. 73

సీ. ఏనాటి కేచావ • మెఱుంగనికన్నుల కిడియెఁ గాటుకరేఖ • లేపుమెఱుఁ
బుట్టి పున్న మెఱుంగఁనట్టి నమ్మేనికి బసపునల్లు ఘటించె • మిసిమి బెడుకఁ
గలనై నఁ బంకించి • కలయదువ్వని వెండుకలు దువ్వి కొప్పడె • జెలువమెలుక
నన్నఁడు సాగవనేఁదెఱుంగనిగుబ్బుల కలరించెఁ గంచుర్లి • వలపుఁజెలుకఁ

తే. గీ. బూర్వ మెక్కాలమందైన • ముడునఁగొనని, విరినదులఁ జాటెఁ గ్రొమ్మడి • సిరులుదొలుక
నెదుట విటకోటి నెనసేటి • మదమునాటి, యాజసముమించి యాచంపలాక్షి యవుడు. 74

ఉ. పాటలు మోముల్లివ్వుటలు • జైటమరించుట లోరచూపులుఁ

మాటలు ముద్దుజంకెనలు • మవ్వపునవ్వులు గోటిచిమ్ములుఁ

నీటుదొలంకుచిన్నలును • నెవ్వగనన్నలు లేనియూరుపుల్

మేటిగ నల్పు వింత వగ • మిండలఁ గాంచి వధూటి మాటికిన్.

75

సీ. పూటపూట మెఱుంగు • నీటుగాఁ జెట్టించుఁ గమ్మలుగ్రొమ్మించుఁకాంతలీన

మాటిమాటికి నూనె • పాటిగాఁ బదనిచ్చి తలదువ్వి కొప్పడు • వలపుఁదెలుప

గడగడకును జెట్టె • నిడివనుగ్గడితంపుఁ జలువలుగట్టును • జెలుపు దనర

దినదినంబును వింత • దెరలఁ జెక్కటపుసాములు చాల్పు నెమ్మనఁ • దభకులొలుక

తే. గీ. గళమునను బూయు గండంబుఁగండవడియుఁ, గ్రొమ్మడిని జెక్కునవరంబుఁగ్రొమ్మిరులును
సాగసు దనరార విటకోటి • సాక్కి తిరుగఁ, జిత్తజాయల్లచి త్తయై • చిగురు బోడి. 76

తే. గీ. మదనపీడితయై యగ్రామానవాళి, లాష మెదఁబూని యిటుల నలంకరించి

తిరుగుఁచుండెదపిననాఁడె • వెరపుపఱుచు, కొనియెఁ దమిడిట నమ్ముద్దుఁగుమ్మ విటుల. 77

కం. కరణమును నూరిరెడ్డిని, గరిమం దగుపారువత్తెఁగానిఁ దలారిఁ

దజ్జియైనవేళ నీ నలుగురితోఁ బొరివోనిరతులఁ • గూడిసుఖంచున్.

78

సీ. పురిబాహ్యనంకేతవరగృహంబున కేసి మామికాళిప్రాయ • మలరఁ దీర్చుఁ

దజ్జియైనయెడఁ జేనిఁదగ్గఱకేపోయి ప్రియముగొల్పఁగ రెడ్డి • పేమఁదీర్చు

సంచారికాలయఁనల్లికిఁ బిల్పించుక యధికారికోరిక • లమరఁ దీర్చు

నెనయువేల్చె యున్నఁ • దనయింటికిపిల్చి గరిమతోఁ గరణంబు • కాంక్షదీర్చుఁ

తే. గీ. బగలు రాత్రులు నెడఁబాయఁ • బడకయున్న, మోహపరితాపవేదన • ల్బుదిరి బెడరి

చెదరఁ జేయంగ వేఱాకఁచింతలేక, చండమదమత్తభద్రవేదంధగమన.

79

తే. గీ. సాగసి సాగయించి నెఱయారఁచూడ్కిఁ జూచి, పలికి పలికించి చిన్నలు • బయలు నెరపి

భ్రమసి భ్రమయించి తనకు లోఁబడఁగఁజేసి, వలచి వలపించు నది యెంతఁవాన్పై న. 80

- కం. ఈసిరిని గొంతకాలం, బాసలివిటకోటిఁ గూడి • యలరుచు మోహం
వస్థల జరువఁగఁ బతి కొక, ప్రస్థానము సంభవించె • బ్రమదం బెసఁగన్. 81
- చ. వరపురభూమిధర్మ కులఃభామిని కుగ్రములై నభూతము
ల్లిరముగఁ బట్టి బాధలిడు • తెంపుననుండఁగ నానిమిత్త ము
న్నరపతి పిల్వనంపఁగ ఘనం బగువేడుక రాద్రకర్మఁడ
త్తటి నెఱమాంత్రికుం డగుటఁ • దద్దయు నేగఁ జికిత్ససేయఁగన్. 82
- తే. గీ. అటుల నిజనాయకుం డేగి • యన్యరాజ, పురవరముఁ జేరె నంతటఁ • బాలఁది యలరి
తొడుసు మాలఁ గదా యంచు • దుడుకుచేసి, విటుల నలరించె నిచ్చానుఃపృత్తిమీఱ. 83
- కం. ఆజ యొకింతయులేమి మనోజవయోవిటులకున్ మనోభవనమర
ప్రజ్ఞలఁ జూపుచు రతిపై, సుజ్ఞానము వొడమి పడఁలి • సొంపున నుండన్. 84
- కం. ఈతరు కొన్నిదివములు, చేతోజాతాహవములఁచే దనరారన్
శీతాంశువదన మెలఁగఁగ, నాతలవరి యొక్కనాటి • యామిని వేళన్. 85
- ఉ. 1పువ్వులదండఁజుట్టి సిగఁ • బొందగుఁ జందురుకావిజాభివా
మవ్వపుటంచు పద్మపురుమాలు సుగంధపుఁబూత నేతచే
రవ్వగుచల్వదుప్పటికఁరంబున నాకులుఁ జంక వలముక
నివ్వటిలంగ దానికడ • నిద్దురఁజెంద బిరానవచ్చినన్. 86
- కం. చూచి ముదమంది యంతట, లేచినదై యెదురుగా నిలిచి కేటకేలం
జాచి కొని పట్టి మెల్లనె, యాచెలి తనకేలిగృహము • నతనిం శేర్చెన్. 87
- ఉ. చేర్చి ఖరాళము ల్లుగు • చిల్కలకోళ్ళఁ దనర్చి వట్టచేఁ
దీర్చిన తూగుపాన్మునఁ గడించినకమ్మనిపువ్వుసెజ్జపై
దార్చి వినోదము ల్సలిపి • దర్శకదర్శకప్రవీణయై
చేర్చుచు నుండఁగా రతికిఁ • బేర్కొన రెడ్డి ప్రియంబు సంధిలన్. 88
- సీ. కమ్మివచ్చడమును • గంటిలపోగులు మొలఁజేటి కమ్మలముదుగువలె
నించుచల్వరుమాలు • వెండ్పొంకు లుంగరంబునుఁ జుక్కబొట్టు సొంపొనయు మెడను
గందంపునుచుబూత • కర్ణయుగంబున నేర్పుక జెక్కుగఁన్నేరుపూలు
కత్తెకగడ్డంబు • గజైలు నందెలు నాదించు జిగినకలాదిత్తి
- తే. గీ. పాదములఁ గిక్కిరియి • పలుకుమెట్లు, గుచ్చుటుద్దాలు జేపట్టుఁకోలయమర
రెడ్డి ప్రియరానివాఁటఁ • బ్రేమనిలిచి, వాకిలి నడల్పు మనుచుఁ బిల్వంగ నపుడు. 89
- పా. 1: పువ్వులతోడి కోరికి

- కం. తలవరి గజగజవణఁగిన, గలఁగకుమని వీపుఁజఱచి • ఘనురా లరనిఁ
నిలిపియొకమూల నట్టువ, నలమిన్ వాకిలి నడల్పి • హితమలరారన్. 90
- తే. గీ. రెడ్డి నిట్టొకఁ బిలిచి నీరేయహఁమీ, వాకిలిగడించి యవ్వుడు • వానికీలు
పట్టుకొనివచ్చి కయ్యపై • బవ్వలింది, నవవిలుతుకేలి నిద్దఱు • పెనఁగుచుండ. 91
- చ. తెలితలపాగ చొక్కమొలఁతిత్తి భుజంబునఁ జల్వపచ్చడం
బల చిటివేల ముద్దిక యొఁయారముమీఱఁ బొగాకుమట్ట సొం
వలరెడు కావిదోవతి పదాబ్జయుగంబున ముచ్చెల్లొప్పగా
నలనిభుఁ డంత గామకర్కఁణం బటకై చనుదెంచె నంతటన్. 92
- కం. పెనుతలుపుగడియఁ దీయ్యని, ఘనురాలి నరెందు పిల్వఁ • గాఁపుకొడుకు తా
విని దిగులొందిన వెఱవకు, మని రెండవమూల నటుక • నాతని నుంచెన్. 93
- తే. గీ. ఉంచి కదలకు మిచ్చట • నురగ మొకటి, కలదటంచును దెల్పి యా • కాంత వేగ
కరణమును వాయఁగాఁబోయి • గడియఁదీసి, లోవలికే బిల్పి మఱలఁదఁబ్బునుగడించి. 94
- మ. దయ కద్రా యని పల్కరించి తమఁ జెంఁగంజేసి లేవవ్వలం
బీయ మొందించి కడించి ముద్దు లిడుచుం • 1బృద్ధీధరోదస్తన
ద్యుని బల్ తొమ్మున 2గమ్మిక్కిమ్ముకొని మోఁదం బొప్పఁ గావించి యా
వియవాకారనుమధ్య నంగమనుభోఁ ద్వలస్పృహధీనయై. 95
- కం. తనివారక సరికట్టక, యనివారకమోహదోహఁభామోదము హె
చ్చినమీఱక నవ్యోన్యము, చనవారఁ గళాదు లరసి • సమరతిఁ జెనఁగెన్. 96
- చ. ఆనమయంబున. 97
- కం. నిలువంగి యొరమెలికల, తలపాగ ఖలీలి శాలు • తావిమొందుబాఁ
తలు పోగు లంఘిరక్షిలు వెలయఁగ వేపారి వచ్చె • నైవెలఁదుకకడకున్. 98
- మ. వగకాఁడై చనుదెంచి కివిని బహిఁద్వారంబునన్ నిల్పి త
ల్పు గడం దీయు మటంచు నావచ్చినులాంభోజేక్షణం బిల్వగా
దిగులుంబొంది నియోగి యెట్టులచున్ • దేహంబు కంపించ నా
చిగురుంబోడి యమాత్యువీచడఁచి తాఁ • జెన్నొంది శీఘ్రింబునన్. 99
- కం. మూఁడవమూలను నట్టువ, పై డించి నియోగి నయ్యంబుల యధికారిం
గూడఁ జని తలుపు నడలిచి, వేడుకఁ గీచాలయమున • వేగమె చేర్చెన్. 100

తే. గీ. చెక్కుచెక్కిలిగదియించి • చెలిమి మించి, కాంక్ష లూరించి చిన్నలఁకలిమిఁ గాంచి
మొలకనప్పులఁ దేలించి • మోహముంచి, కళలఁ గరఁగించి సంధించి • కాఁగిలించి. 101

చ. మునుకొనిమూఁడుమూలలను • మువ్వరు గుక్కలుమింగఁ జెంగలిం
చిన తమిచాల హెచ్చి మరుఁజెటతెఱంగున డొంకిడొంకి పా
ర్లినగతిఁ బొద్దుకాడిచనుఁలీలను నిద్రఱు నేకకాంతతో
ననవిలుకానిపోరునఁ బెనంగెడువేళ నిశేష్యురం డొగిన్. 102

తే. గీ. వరధరాధిపుభార్యను • బట్టినట్టి, భూతముల వెళ్లఁగొట్ట భూఃభుజఁడు మెచ్చి
ధనవరిహ్మరవస్త్రము • ల్లన కొనంగి, యంపకమునేయఁ దనయింటి • కరుగుదెంచి. 103

కం. తలుపు నడలింపు మనుచుం, గులభామను కాదగ్రీకర్మఁకుఁడు బిల్చినవోఁ
దలఁకెడివేపారి మన, శ్చలనముపో వీపుఁజఱచి • సంభ్రమ మొదవన్. 104

ఉ. నాలవమూలయందు నుపఁనాథునినుంచి కృశాంగవల్లియై
యీలుపు భక్తియుక్తిఁ దమి • హెచ్చు భయంబునఁ దల్పుఁదీసి యా
శ్రీలనరోజకన్నుగవఁసిల్ల నె కాపిలుఁ గడ్డి కాఁగిటం
దేలిచి యింటిలోపలికిఁ • దిన్నఁగఁ దోడ్కొనివచ్చె మెచ్చుచున్. 105

తే. గీ. వరధరాధిపుభార్యకుఁ • బట్టినట్టి, భూతముల వెళ్లఁగొట్ట భూఃభుజఁడుమెచ్చి
తనరఁగా సీకొనంగి • ద్రవ్యమేది, కనుఁగొనదఁ జాపు మన కాద్రఁకర్మఁ దపుడు. 106

చ. తెమలని చిమ్మచీకటిని • దీపములేకను జాపుటెట్లు దీ
వము గొనితెమ్ము చూపెదను • భద్రముగా నివి నీవె దాచిపె
ట్టుము మును దాఁచుమూలనె కఃకోరకుచా యని పల్కరింపఁగా
నమితభయార్చ చిత్తులయి • యయ్యధికారిముఖుల్ చలింపుచున్. 107

కం. మునుపటిమూలనెదాఁచు మఱిని భార్యను బొడిచియాడె • నది దీపము చూ
పినఁ జూచి వీడు మ మ్రోచుచునో యనుశంకచేత • మదిఁ దహపడుచున్. 108

చ. నలుపురు గుప్పడెప్పుమన • నాలుగుమూలలనుండి దుంకి వి
చ్చలవిడిఁ బాఱసాగినను • సాహస మొప్పుగఁ దద్విభుండు గొం
దలవడి చూచి వీరెవరు • దాపక చెప్పము చెప్పకున్న న
గ్గలమున నివ్వధింతు నని • కత్తి యహో యెరదూసి పల్కినన్. 109

కం. ఆవేళ నెట్లు పొంకం, గావలయునో కొమ్మ తేటఁగాఁ జెప్పి ధరి
శ్రీనిధుని నెనయఁ జను మనఁగా విని యోచించి వనిత • కళవళపడుచున్. 110

- ఉ. వింతకథారహస్యములు * పీనులవిందుగవింటి బాఝరీ
కాంతునకై న కళ్య మిదిగాదు వచింపను బ్రహ్మలోకవ
ర్యంతము చూడఁ దోచ దిది * హంసవతంసను నీవెఱెప్పి భూ
కాంతునిఁ జేర నన్ననువు * గాథలచేతన ప్రోద్దుఁద్రోయకన్. 111
- కం. అనవిని మే ధైర్యజాణవు, గనిచెప్పఁగరాదె యెంత * కథయిది నే నీ
కును దెలియకున్నఁ జెప్పద, వివనే ఘనురాలి బొంకు * విధమవలీలన్. 112
- చ. వినుము నికేళ నీవు చని * వేటాకయూరికిఁబోవ నాటిరా
తిగిని నొకతెం బరుండఁ గనుఁదప్పికిఁ గప్పడఁ గొన్నిరూపముల్
కనుపడి మమ్ము నీమగఁడు * కాలిడనీయఁడు మానలంబులం
దునిమెన మేము నిన్ననుచుఁ * దూరిన నం దొకభూత మయ్యెడన్. 113
- తే. గీ. నాతి యీవేళకును గాదిఁనాము నిన్ను, నీదుమగఁ డింటి కరుదెంచి * నిలిచినపుడు
మాలెరువు దాను రాకుండ * మనివిచెప్ప, చెప్పకుండిన నీచావు * సిద్ధమనుచు. 114
- కం. బెనరింది నాటిరాతికిఁ, గదలెన్ భూతమ్ము లంతఁ * గనుకూర్చెనువే
ళ. దినము దినమును వడి నా, యెదుటం బొడకట్టి పయివఁయింబడి యల్కన్. 115
- కం. పని యెదు నాల్గు భూతము, లదయత ననుజూచి నీనిఁజాధిపుఁడు మముఁ
మెదలంగనీయఁ డియ్యెడ, విదళింతుము నిన్నుఁబట్టి * వెలఁదీ యనుచున్. 116
- కం. ఇంతకుమునుదనుకను న, న్నెంతయు బాధించె నింటి * కీవివ్వడు రాఁ
బంతముచెడి నీభయమునఁ, గాంతుండ యవి పాణిపోయెఁ * గనువడిఁ గంట. 117
- కం. ఈరీతి నీభయంబునఁ, బాతెడుభూతములఁ జూచి * భామా వారె
వ్వారని సంశయమున నను, మారించడలంది తహహ * మది దయలేకన్. 118
- కం. నీ వింటలేనితఱి భూతావళిచే 1నొప్పియగుట * కంటెను నీచేఁ
జావఁగనుట లెన్నగు నటుఁగావున నిదె చంపుమనుచుఁ * గంతము వంచెన్. 119
- ఉ. వందిన భామినీమణి నఁవార్యకృపం గని తద్విభుండు హ
స్తాందిత మండలాగ్రము రఁయంబున నవ్వలఁ బాఱవై చి రా
ణించినవేడ్కఁ గొంగుటను * నిల్పి నెఱు ల్కొనగోళ్లఁదీడి లో
నుంచవేసేమ యంచు వినఁయొన్నతి నూటలంబుచ్చి యంతటన్. 120
- తే. గీ. భూతకావునుబెట్టి విభూతిఁబట్టి, యంత్రములుగట్టి వెఱవకు * మనుచుఁ దట్టి
పోయె లెమ్మన్న స్నానాన్నభుక్తిరతుల, మగనిఁ గరఁగించె ఘనురాలు * మమత తోడ.

కం. అని యంచ పలుకు నల్లటి, నినుఁ డుదయాద్రిని వసింప • నిటికిఁ జని యా
దిన మెల్లఁ గడిపి యామిని, చనుదెంచిన నృపతినెనయు • సంతోషమునన్. 122

ఉ. కొప్పున జాజిపూలు మణిఁకుండలము లైపులందుఁ గంధర్వ
గొప్పునుపాణిపేర్లుఁ జనుఁగుబృలఁ గుంతుమపూఁత పుక్కిటం
గవ్వరపుణ్విడెంబుఁ గనఁకంపుకడెంబులు చేతులం గటిం
జొప్పడు చల్వదువ్వలువ • సొంపు ఘటింప లతాంగి వచ్చినన్. 123

కం. కనుఁగొని హంసము తరుణి, విను మొండొక పిన్నకథ విశేషముతో నే
వినియెడ నని నీవనినన్, వినుపించెడ వనిన విరహ • వివ్వలబుద్ధిన్. 124

కం. దినములు నీ గాథలచే, జనఁగాని నృపాలుఁడేర • సాగకపోయెం
జనియెడ నేడైనను నా, మనవిది విని వేగఁ జెప్పఁమా పఠగమున్. 125

ప మ నొ క ం డ వ రా త్రి క థ .

కం. అని పలికిన హేమావతి, గని పల్కెఁ బఠంగవిభుఁడు • కనకంబును పే
రునఁ దగు పురి నొకవిపుం, డనవద్యుఁడు చండశర్మఁడన దశరారున్. 126

ప. అతఁ డక్షర లక్షణంబును, ఋగ్యజుస్సామాధర్వణంబులును, వేదాంతమై శేషిక భాట్ట
ప్రభాకర పూర్వోత్తరమీమాంసాది శాస్త్రంబులును, బ్రహ్మాండ విష్ణు నారద మార్కండేయ
నామ నాక్షేయ గారుడ భవిష్య ద్భాగవత స్కాంద మాత్స్య లైంగ కూర్మ నాయు వరాహ
పద్మ బ్రహ్మవైవర్త బ్రహ్మాత్మరఖండంబులను పదునెనిమిది పురాణంబులును, ఆది నభారణ్య
ద్యౌగ విరాట భీష్మ ద్రోణ కర్ణ శల్య సౌప్తిక శ్రీ శాంత్యుపాసని కాళిమనా సాత్వమేధ
మాసల మహాపర్షిణిక స్వర్ణారోహణంబులను పదునెనిమిది పర్వంబులును, వాసిష్ఠ శౌనక
గౌతమ గాలవ నాథగ మహేశ్వర బ్రాహ్మ్య షాఢభగ్గు గురు ఆత్మేయ నారద పారాశర భార
ద్వాజ విశ్వామిత్రీ రురు మృకందు రై భ్యవంహితలనుస్మృతులు పదునెనిమిదియును, శిక్షా కల్ప
జ్యోతి ర్వాక్యకరణ నిరుక్తులును, ఉక్తాత్మక్త మధ్యపత్రిష్ఠ సుపత్రిష్ఠ గాయత్రీ ఉష్ణిక్ అనుష్టుప్
బృహతీ పక్షి త్రిష్టప్ జగతి అతిజగతి శక్వరి అతిశక్వరి అష్టి అత్యష్టి ధృతి అతిధృతి కృతి ప్రకృతి
అకృతి విశృతి సంకృతి అభికృతి ఉత్కృతి యను నిరుపదాఽఽ చందస్సులును, బైలజ రోమజ
వాసిష్ఠ సోమసూర్యాది సిద్ధాంతంబులును, ఉపమారూపక దీప కావ్య త్రాస్త్యక్షేపా ధాంతరన్యాస
వృత్తిశేష సమాసా క్యతిశయోక్తుశ్చేక్షా హేతు సూక్ష్మ లేఖక్రమ రసవత్ ప్రయోజ్యసి వర్యా
యోక్తి సమాహి లోదా తావహ్నివ శేష విశేషాక్తి తుల్యయోగి తాప్రస్తుతప్రశంసా వ్యాజస్యతి
నిదర్శనా సహాక్తి పరివృత్తి సంకీర్ణ విభావనాద్యలంకారంబులును, అమ రామరశేష విశ్వ
శాశ్వత శబ్దావయవ యాదవ వైజయంతీ నానార్థరత్నమాలి కాకార హలాయుధ వాగురి కేశవ
తారపాల ధన్వంతరీ ధరణీ ధనంజయ రథస విశ్వప్రకాశ మాధవ చింతామణి జయప్రీతావ

శుభాంగ జయపాల క్షీరస్వా మ్యేకాక్షర ద్వ్యక్షరాది నిఘంటులును, సంస్కృత ప్రాకృత శౌర సేని మాగధి పైశాచి చూళికో క్త్యవళం శాంధ్రములను నష్టభాషలును, స్వరనిత్యసమాస పుత కాశ్యాదేశ ప్రాచిప్రాస యోగవృద్ధ్యభేద దేశీ యాభయ శకంధ్య ఖండవిభాగ వికల్ప ప్రభునామ భిన్నవర్గ సంయుక్త వికల్ప జక్కటియెక్కటివలెక నరస యనుస్వరఋజువులనం బరగుముప్పదియతుల విధంబులును, సమనామనాయుత సంధితోభయ ప్రాచి వికల్ప బింద్యర్థ బిందు ఋజుప్రాస త్రికారసమలఘుప్రాస మైత్రింత్య దుష్కరద్వంద్వ త్రిప్రాస చతుఃప్రాసా ద్యష్టాదశ ప్రాసంబులును, మగణ యగణ రగణ నగణ తగణ జగణ భగణ నగణంబులును, జంఙ్గోద్యో సూర్యగణంబులును నువగణంబులును బ్రయోగించి తత్తద్దేవతాలక్షణంబు లెఱింగి శయ్యా ద్రాక్షా నారికేళపాకంబుల కవిత్యరచన లెఱింగి సకలవిద్యాపారంగతుండై యుండె నవ్వను.

127

తే. గీ. అతడు తననతు లిద్దఱు • నహరహంబు, వా దొనర్చుట సైవక • వలపుఁగులుకు పిన్నపెండ్లమునున్నమై • పెద్దభార్య, భాషిణీనామఁ గడనుంచె • దోష మనక.

129

*సీ. నేజిగొప్ప నెఱరంగు • నీలంపునదుగిచుల్ నారదభావంబు • జూఱగొనఁగఁ గలికి కాటుకకంటిచెలుపు భారద్వాజ గరిమంబునైన • జీకాకుపఱుప మించు సిబ్బెపుగుబ్బ • మినుకులు కుంభజ నద్యృతమంతయు • జడియఁజేయ మందయానపుఁ బొగ్గిఁముము మతంగజద్దైర్య పర్యాయ మెంతయుఁ • బగులఁజేయ

తే. గీ. నవసుధామయ మధురోక్తి • నైపుణములు, శుకమనోవృత్తి నెంతయుఁ • జులుకఁజేయ మెఱుఁగు జిగినిచ్చువగజక్కు • నెఱతనంబు, వెలయఁ జరియించునదియు నఁప్రీతిలోన.

తే. గీ. మగఁడు పెఱవాడవై చిన • మట్టుమీఱి, బిడ్డపావలఁ గని యెత్తి • పెంచుజోలి లేదు గావునఁ దిండివే • నూఁది పోత, బొమ్మగతి నుండు నక్కొమ్మ • యెమ్మెచిమ్మ.

చ. కుడువ సమస్త భాగ్యములు • కోరికమీఱఁగఁ గట్ట వస్త్రముల్ దొనుగ విశేషభూషణములుం దనరార నలంద గంధముల్ మునునను మంచిపువ్వులును • మొత్త ముగల్గిన భోగసీసలై పడఁతుక లుండనేర్చు రకు • ప్రాయమునం బెఱతొనైన డాయకన్.

132

తే. గీ. పిఱుఁదుఁ బిక్కలుఁ జెక్కులుఁ బెడఁగుదొడలు, వెడఁదఁముఁబులును జన్నులుఁ పెండ్రికిఁడు నందులేకుండ బలియుట • నకియమనసు, జారసంభోగకేళికి • స్వారివెడలె.

133

వ. అది మఱియును.

134

*ఈ పద్యము శాళివహన చక్రవర్తిచేది.

- కం. బారుల మదిజేరగ నా, సారీమణి మోవి లేతనవ్వోనగించా
హారంబుల తారంబుల, హీరంబుల నగు రదాళి * యించుక మెఱయున్. 185
- తే. గీ. మనసు నిలువక తమి మెచ్చి * మాటుమగల, వెడకుచుండగ నవ్వు డాపీధివెంట
వితవరదేగి 1 చెంతకు * వేగముగఁడు, వచ్చె భాషిణి కనువిచ్చి * మెచ్చిచూడ. 186
- *ఆ. వె. విప్రుఁ డివ్విధమున * వీధి నేతెంచుచు, సాలసి కెలకు లరసి * చూచికొనుచుఁ
దన్నుఁ జూచుచున్న * ధరణీసురాగ్రీణి, తరుణిఁగాంచి దాని * దఱియవచ్చె. 187
- తే. గీ. వచ్చి ధర్మాభివృద్ధి గావలె నటంచుఁ, బరమభాగీరథిని మహాభాగ్యవతిని
యనుచు దీవింది నా కింత * యన్న మనుచు, వేడ భాషిణి యావిప్రవిధున కనియె. 188
- కం. వేరెయ్యది యూరెయ్యది, మీరెయ్యెడ కేగఁదలచి * మెట్టితి రిలకం
చారసి యడిగిన బాడబ, సారసలోచనకు వేష్క * జతురుం డనియెన్. 189
- చ. మునుపు ప్రసిద్ధిపాఱఁ దమఁ, మూడవతాతతరాన నుండియుం
డిన యది కాణయాచిగను * డెంకణధారుణియందుఁ దండ్రి నన్
గని చదివించు బుద్ధి నయఁగారికి నప్పననేసి యక్షగా
న్యునిగ నొనర్తునంచు బడి * కొయ్యనదోడ్కొనిపోరె 140
- సీ. న న్నయ్యవార లోనామాలు దిద్దుకొమ్మనినవోఁ గడుపునొప్పనుచు నేడ్చి
దండమునను గుఁకింతముపెట్ట రమ్మన్న సంగుళివ్రణమాయె * ననుచు జూని
శిష్యులచేఁ గాలు, సేతులు బట్టించి తెచ్చి పద్మముఁ జెప్పఁ దెనులకుండి
పలక వ్రాయనటంచు * బడి కెత్తుకొనిపోవ బలంబు లేదని * పలుకకుండి
- తే. గీ. యలుకచే నుండ బుగ్గలు * నులిచి తిట్టి, తొడలు వడిపెట్టి గోదండ * మడరఁగట్టి
రెట్ట లెగఁబెట్టఁ బట్టించి * తేపు మాపుఁ, గొట్టు బెట్టగ నజ్జనకోలదెగను. 141
- సీ. గద్దించి తిట్టిట * దిద్దుమంచును వేగిలు బట్టించినచట నేఁ * బట్టకుందుఁ
బలుమాట లో యని * పల్కుమంచును గొట్టి చెప్పిన శిలవృత్తి * దప్పకుందు
నొకటికి పెలవియ్య * నుఱికి చీకటిదాఁక బసులగావరులవెంబడిన పోదు
జననియడుక్కొని * చదువుకోఁ బొమ్మన్న విసక వేమటు వెక్కివెక్కియేడ్చు
- తే. గీ. సారె పద్యపుఁబలుకవేఁ * జమురుపూతు, నవ్వును బెద్దపలక పొక్కిల్తఁ జేతు
బాలరామాయణము పుస్తకాలు దాతు, వేయనజ్జనకోలలు * విజిదివైతు. 142
- కం. చరికుండ పగులఁగొట్టుదుఁ, బరువడి నూల్గింబుదెగించి * పాఱఁగవై తున్
మఱిమఱి బలపము లిచ్చిన్, బారినమలుచుఁ బగులఁగొట్టి * పోయె నటంచున్. 143

పా. 1. జతురాఘ్యవిప్రుఁ డొకఁడు,

* కాశింపురపుల యం దంతట నీగితమున్నది, తాళపత్రప్రతిలోలేదు.

తే. గీ. నన్ను బింగీలు పెట్టించునాడె యయ్యవారు నిద్రింపగాఁ జూచి * చేరి యచటి
చింతశ్రీలోమృవంచుక * సిగకుగట్టి, విడిచి యుజితి నయగారు * మిడికికూయ. 144

తే. గీ. అంతః దలిదండ్రు లయగారు * లదిమొదలుగ, వేడివెనలలు వేసరి * విడువ నేను
గొంటవగ నాతతాములఁ * గూడుక వలు,గాకిచ్చేట నాలలఁ * గ్రండుకొంటి. 145

వ. అంత మఱియును.

146

సీసమాలిక. దూచియు జాబిలి * బూచి కన్నులకచ్చి, గుడిగుడికుంచులు * కుండెనగిరి
చీకటిమొటికాయ * చింతాకుచునుదులు పులియాటలును జటపొట్లకాయ
తూరనడుంకాలు * తూనిగతానిగ చిడుగుడు మొకమాట * చిల్లకపై
దాగిలిమూఁతలు * తనువిల్ల యాలకి గుప్పటగురింజ * కొండకోఁతి
చిక్కణవిలయు * జెలెము గొడుగును బిలదీపులు లక్కిబిక్కిదండ
గడ్డనబోడి యొక్క సికొక్కు బరి గాయ పోటు గీరనగింజ * బొంగరములు
పెంచులజేరి దోపిలు గాలివటాబు నరిజేసి పుటచెండు * చాకిమూట
గోట దొర్లుచుకాయ * గొబ్బిళ్లు మోపిళ్లు నీగపోనబంతి * దూగిలాట
వెన్నెలకుప్పలు * వేలిబొట్టనగిరి సింగన్నవత్తియుఁ * జిందువజ్రపు
గచ్చకాయలు కిట్టుగానుగతివ్వళ్లు గుట్టపెక్కుడు మంటిగుట్టునుట్లు
కాలికంచును * గట్టెగుట్టము వినాయకుతిరూనకొట్టాట చమర
కా యొత్తి గొడుగు బొంగరము రామన్నాట పొడుగుట్లు నయ్యాల * బోర వక్క
బండ్లికలును జొప్పజెడ్లకుంచులు గంకెదులాటలు * గనికొండ
లీనగాజులు పోతుటి నెగుట్టులు నాలుకంబాలాట * వటకోఁతి
దంటిన్నర మంటిగంటిపొట్టలు సింగన్నదాటులు * జిరుకురతి
బాదల్లు తాటాకుచక్రాలు చక్రాలితివ్వడు తోచిడు * లొప్పగాయ
పాడుపాతర మట్టుపాతరల్ బంతులు చిమ్మనగోవులు * చిట్టుబుట్ట
లాకుపీకలు జిండోలాటలు చుండ్రు గిలకలు చిటికెలు * కీచుబరలు
కోలాటములు పిల్లగోవులు గుమ్మడి కోవికూఁతలు నూడుకోవు లొడ్డు
విడుపు నెమ్మడుకాయ * విండమ్ములాటలు పులికూడములు కట్టెపుట్టచెండు
దాయాలు సొగలాలు * దాటురా చదరంగమును పోతురాట్లును * మూఁతపొడుపు
వామనగుంటలు * వడి గుప్పిగంతులు చెఱకులపందెముల్ * చిమ్మటాలు
తుమ్మెదరేపుట్లు * కుమ్మరసారెలు బండారుబనవన్న * వత్తికాయ
తిరుగుడువిల్ల లతివ్వళ్లు జరుగుట్లు చిటితాళమీలలు * నటికెట్లు

తే. గీ. 1తిక్కుబిల్లు మెనపులేర్లు చిక్కుముల్లు జవిహకుచిల్లలు • తాళపాము
లకట యగచాట్లప్రాతన్ • యాడుకొంటి, జమవుపై సంధ్యపై వాన్ • చాల లేక. 147

కం. విను మాట్లాడగఁ బెద్దలు, ననుగని పనిసేయునును • నాటిన్ కోవల్లు
బున నేవలాడ వినలేకను దేశభ్రమణవృత్తి • గైకొని మఱియున్. 148

కం. నత్యాశన పాతుగడనై, విత్యానము మాని వింతవిషయముల వడిన్
యాత్యావస్థలఁ దిరిగితి, రాత్రి పవళ నక వినుము • రాకేందుముఖ. 149

వ. ఇంత యేమిటికంటేని. 150

సీ. తల్లికిఁ గలనై న • దయలేదు నామీఁదఁ దృప్తి యెప్పుడు చూచి • వేండ్లపడును
బినతండ్రి బెదరించు • బెదతండ్రి కారిండు • బెడతల్లి యూరక • బెట్టునిట్లు
బినతల్లి మెఱిగెలు • బెట్టనవిటుచును నన్నదమ్ములు మాడ • రకులకరుగా
వదిలెను ముఱిందఁచి • వడరుచు శాపింతు రక్కలుఁ జెల్లెండు • లెక్కఁ గొనరు

తే. గీ. మేనమామలు బావలు • గానివానిఁ గాగఁ జాతురు మావాడఁకట్టువారు
కంటగింతురు నన్నంటఁ • గమలజాతు, వ్యాతఫలమేమియో కాని • ననజగంధి. 151

తే. గీ. ఇంక నన్ననగలపు నా • హీనదళలు, నావదలుఁ జెప్ప నేటిమీఁ • దాటు నెలలు
పట్టు నది యేటిజోలి నాఁపావధలము, నేటితోఁ దీత నోకోమ్మ • నిన్నుఁ జూడ. 152

కం. అని చతురాఖ్యుఁడు వేగమె, తనవృత్తాంతంబుఁ జెప్పి • తరవాఱి ట్టుధా
ర్థిని దస్సితి భోజన మిచ్చుమని భాషిణి వడంగఁగాన • యది యిట్లనియెన్. 153

కం. ఈవేళమాత్రో మన్నము, గావించెదఁగాని మాపుఁకడల దినము
నీవు పరుండెదవా సుఖి, జీవితముగ నిభట నొకటి • సెప్పెద నీకున్. 154

తే. గీ. అనినఁ జతురాఖ్యుఁడామాట • కాళఁ బొంది, నీవు చెప్పినమర్యాద • నిజము నేను
జేయఁగలవాడనని బాసఁ • జేసి యప్పుడు, భోజనమొనర్చి వెలువడి • పోయి యతఁడు.

సీ. అప్పడే యేమని • యుడుగనైతి నటంచుఁ బలుమాటుఁ దలఁచి యూర్పులునిగుడ్డు
సీసారి చని వేడ • నేమనునోయని నంకోచమునఁగొంకి • చక్కఁబోవు
నస్తమయము గా దఁటంచుఁ బాదచ్ఛాయ లొనఁబది వ్రేల్చెందొకొనుడునుండు
నీయూర గడియార • మిడలేదోయని విధివిధివెంబడిఁతోయి • వెడక మాను

తే. గీ. లీలఁ బవళించు దిగ్గన • లేచిపోవు, నిలుచువోలను నిలువక • నివ్వెదొక్క
కోరిచందానఁ జతురాఖ్యుఁకుండు దిరుగు, వెలదిపై మోహ మెద హత్తి • వెట్టియెత్తి.

పా. 1. తే. గీ. తాటియాకులచిలుకలు • తాళపాము, లకట యగచాట్ల ప్రాతన్ • యాడుకొనుచు
జమవుపై సంధ్యపై వాన్ • చాలలేక, పొలఁది యారీతి నేఁత్రాదుపుచ్చుచుండ.

కం. ఇటులఁ దమి హెచ్చి మారుడు, సటలం బెట్టంగ నొచ్చి * సడి నటునిటుఁ జెం
దుటకు వెఱసొచ్చి రతిసంఘటనార్థము మిగుల వేఁగు * కాలమునందుక. 157

ఉ. భానుడు గుంకఁగాఁ గని యపారముదంబున బొంగి భాషిణి
మానినియిలు చేరి వగఁమాటల తేటలఁ బొద్దుపుచ్చి యా
హనిపుణోక్తులం జెనక * నాబిడ జూ చిటురమ్మటన్నచోఁ
బూనిక నిలు చేకొనెడు * బుద్ధికిఁ జొచ్చితి వేమి చెప్పరా. 158

తే. గీ. మంచి తగ్గగురస్తవా * దెంచఁ బరక, కెత్తుకొమ్మన్నఁ బాతిక * కెత్తుకొంటి
వనినఁ జతురుండు వణకఁగ * నవ్వళించి, జడియకు మటంచుఁ గొఁగిటఁ * జక్కఁజేర్చి.

గం. తరితీపువగలుఁ జిన్నెలు, మురిపెములు వినోదకథలు * మోహపుభావ
ల్పరిపరివితలతలపులు, నెఱయంగాఁ జూపి సురతఃసీరధి ముంచెన్. 160

వ. ఇట్లు చెలంగి. 161

చ. “కురు సురతకీయాం, ప్రణయఃకోపమతిం త్యజ, పూర్వసంగమం
పరిచిను, దేహి గాఢభుజఃబంధన,మంగజశాస్త్రవాసనాం
స్మర, రదఖండనం ఘటయ, * మా మవ మారితరా, మ్మఖ్యతం
విరచయ” యంచుఁ బల్కెఱును * వేడ్క వచితురు జారదంపతుల్. 162

వ. ఇట్లనోన్యనరససల్లాంబుల నెడతెగని మోహాతిరేకంబున సంఘటనాల్కథల్ల
మల్లయుద్ధ మహాధీతనన్నదబుద్ధిని పరికట్టుం జెనంగి యులసిల్లి కరంబులు కరంబుల నురంబు
నురంబున ముఖంబు ముఖంబున నూరుపు లూరుపులం గీలుకొల్పికొని నిద్రించు నమయంబున. 163

చ. వనితయు నిద్ర లేచి తెలఁవాఱెను లెమ్మని జారు లేపి నీ
వనుదిన మిట్లు రాత్రినమఃయంబున వచ్చి యనంగనంగరం
బున నను డాయ మంచు నెఱమోహముతో వినుపించ మంది దం
చును వదియించి వేడ్కపడుచుం జతురాహ్వయుఁడేగి నెఱయన్. 164

తే. గీ. ఏగి సంధ్యాద్యసప్తాన * మెలమిఁదీర్చి. పురములో రచ్చశాస్త్రులఁ * బొద్దుపుచ్చి
యస్తమయము సమీపన్ * మయిన నేటి, కేగి మజ్జనమాడి యఁభేచ్ఛతోడ. 165

కం. అక్షతరం బార్థాంశుక, మక్షయ కరపాత్రే మమర * సతః డప్పరిలో
భిక్షాండేహి యటంచు న, పేక్షం బ్రీతిగ్రహముఁ దిరిగి * భీక్షంబెత్తున్. 166

తే. గీ. ఎత్తితెచ్చిన భిక్షాన్న * మెల్లఁ జల్ల, శాకమిడునింట భుజియించి * సకలవైశ్య
జాలయాచనలబ్ధతాంబూలచర్మ, నోపశోణిమ మోమున * నొకపునెఱవ. 167

కం. మనుజులు నిద్రాశయై, యెవరినతటి నాల్పదిక్కు * లోగి జూచుచు వే
చని భాషిణియింటికి మద,మునఁ జతురుండు నిచ్చ దాని * ముచ్చటఁ దీర్చున్. 168

- వ. ఇట్లు ప్రతిదినమున నతండు భాషిణీయోపాభిసారియంబు దీర్చుచున్నంత. 169
- మ. ఉపాపాకూరితనూనిధూనన జనఃప్రహోపభూజ్యంభమా
 యా హసంతీజ్వలనంబు శీతవపమాఃనస్పర్శరోమోద్ధమా
 వహనాంగాఖలజంతునంఘము హిమఃప్రాతావృతాజాండ మి
 మ్మహిమిఃదం బాడనూపె నెయ్యెడల హేమంతంబు దుర్దంతమై. 170
- నీ. నకలదిశావ్యాప్తః బకశీతీకృతములు బహుళనిద్రాముద్రః పంకజములు
 నిబిడవర్షితమహాః సీహరకణములు శీతశోత్ర రజాతః వాతతతులు
 వర్షితనిర్ధూమః పహివానంతులు గై రవవికననః కారణములుః
 దాలవృంతవిహారః కేళిదారణములు యామిసీ నముదయాః యామదములు
- తే. గీ. నరనమ్మగమద మేచకాః గురుసుగంధ, బంధురస్త్రీకుచద్వంద్యః బాఢయక్తి
 చశితపురుషావళీ శీతః సాధ్యనములు, భానురము లయ్యె హేమంతః వానరములు. 171
- ఉ. శాంతములయ్యె నెండలు నిః శాంతములయ్యె వధూకుచంబు ల
 త్యంతము వాడి వేడిమికిఁ ♦ దాంతములయ్యెఁ బయోజము ల్పూర్ణా
 క్రాంతములయ్యె నాతెజలు ♦ శాంతములయ్యె మహోష్ణవస్తు లా
 శాంతములయ్యెఁ దావులు నిః శాంతములఁ హిమవారిబారికిన్. 172
- తే. గీ. అట్టి హేమంతకాలంబునందు నొక్కనాడు చతురుండు భాషిణీతోడఁగూడి
 రాత్రిఁ బరిపరీతుల ♦ రసికవృత్తి, సురతకేళుల నై పుణిఁ ♦ జూపునపుడు. 173
- చ. నెలపునఁ జండశర్మని గః నివృత్తులుంబిని లేనిపోనివా
 దుల జగడించి యిత్తెడలఁ దోలిన వాల్చిన చింతనొంది యూ
 ర్వులెనయ దై వమా యనుచుఁ ♦ బొక్కుచు నెవ్వరుఁబలుగ్రంఠుఁ బే
 రెలుగను భాషిణీయవతిఁ యింటికి వచ్చె నతండు ఖన్నుడై. 174
- తే. గీ. వచ్చి యచ్చండశర్మ తా ♦ వాటికడ, నిలిచి తనయగ్రమహిషినిఁ ♦ బిలువఁగానె
 గుండె రుల్లని చతురుండు ♦ గొంతుచుండ, వతని నె ట్లితి యిలువెల్ల ♦ ననువవలయు.
- కం. ఇది దెలిసిన నృపుననయం, బద మని రాయంచ వలుక ♦ భామామణి నా
 కది తెలియ దెలుల ననువునొ, విదితముగాఁ దెలుపు మనిన ♦ వివాగం బనియెన్. 175
- తే. గీ. అటుల నిజవతి తనుఁబిల్వ ♦ విటుని కేలు, వట్టి తోడైచ్చి భాషిణీః పద్మగంధి
 తలుపుఁ దెజుచు నామూల ♦ నిలిపి వాని, నాత్మనాథుని కెదురుగా ♦ నరిగి యుపుడు.
- ఉ. నెయ్యము మీఱఁ దచ్చరణః సీరజము ల్లసోఃక ముక్తికి వే
 డ్కయ్యెడఁ బల్లవింప హృదఃయంబున భాషిణి యాత్మనాయకుఁ

- శయ్యకుఁ దార్చి దివ్యై లిరుఁచక్కి వెలుంగ ముసుంగువెట్టి నేఁ
డయ్యెడకై న నేగవె చక్కి యని పల్కి పరుండె దిన్నగన్. 178
- చ. అనువచనంబు దన్ను నొకఁయన్యగృహంబున కేగు మంచుఁ బ
ల్కినదని యాత్మ నెంచి వడి • గేహము వెల్గడి యావిటుండు పో
యినతరువాత భాషిణి నిఃశేతునిదగ్గఁ జుండ్లనైచకం
గొనకొన లేనివాడు లోపఁగూర్చి చరించెను వేగునంతకున్. 179
- కం. జారులపై నానత్తులు, నాదుల కున్నటుల నాత్మఁనాయకులవయం
గోరిక లున్నవె యని ఖగ్గ, మారయ వచియించుతటి నిఃశాంతంబైనన్. 180
- మ. కని హేమావతి దానిమెచ్చుచు నమఁగిన్నెర సాధంతరం
బున నక్షిపనిజాభువాగొలుసుల • బొల్పిండు నుయ్యాలపై
ఘనతంజేరి వసుంధరాధివ వియోగప్రాప్తి ఘస్పాంతమా
దనుకం గుంది తమిసమాట కెద మోఁదం బంది యాపిమ్మటన్. 181
- సీ. నకటాక్షదీప్తి కాంచనరత్న తాటంక ధగధగల్పింకల్లు • దలఁగఁదోయ
నకపోలకాంతి మాఁకిక హారవలికా చకచక లానిద్రోచంఁదిక్కులుగాయ
నవలయధ్వని హేమఁనవప్రీతికిణికి ఘణఘణల్ శ్రుతి కౌతుకముఁకమోయ
నస్థానకసుగంధిసారనదళదామ ఘుమఘుమ ల్హారోత్సవములజేయఁ
- తే. గీ. గభుకపనిచిల్ల వగనేత • తభుకు లొలుకు, జాభువాకమ్మి నరిగించు • చలువవలువ
ధళధళ లజ్జపువ్వుమొత్తములు గురియ, నంచకడ జేరె సాతానిమించుఁబోడి. 182
- కం. చేరిన హేమావతి ముఖ, మారసి నెఱజాణ వాడు • వసునినము మెయి
న్వేత్తోక వగ గుల్మఁగ శృంగారింపఁగ ననుచు ముదము • గల్పించి యనెన్. 183
- పంచాంగవరాత్రికథ.
- చ. మనవి పరాకుమాని వినుమా యనఁగాననఁగా కల్పంగభూ
మిని సిరి కాన్పదంబు జనఁమేజయుఁ డేలు సుగంధబంధురం
బనుపుర ముల్లసిల్లు మణిహార్యవినుతసకేతనచ్చల్లా
జనితసువాతధూతసురఁసాలపఠిత్తుమధౌతవిధియై. 184
- శా. అం దుండు భసితతీర్థంబుమును గామాక్షు ల్లడ ల్లక్షపా
లందంబుదెడు కావివస్త్రములు రుద్రాక్షున్ దువాళించు కా
లందె ల్పాదుకలు నృగాజినము బెత్తం బొప్ప సంసారయో
గిందుం డొక్కఁడు సూర్యుఁ డీకవదభక్త్యైకాగ్రిచిత్తాబ్జుడై. 185

వ. అతండు పృథివ్యప్రేక్షావాన్వితాశంబులను పంచభూతంబులును, ద్వ్యక్షకుశ్చోత్పత్తి
జిహ్వోఘ్నాణంబులను జ్ఞానేంద్రియంబులును, వాక్పాణిపాదపాయావస్థలను కర్మేంద్రి
యంబులును, శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులను విషయేంద్రియంబులును, మనోబుద్ధిచిత్తాహం
కారంబులను సంతోకరణచతుష్టయంబును, జీవునికోగూడిన పంచవింశతితత్త్వంబులగు నవి
యెఱింగి యను నియమానన ప్రాణాయామప్రత్యాహారధ్యానధారణసమాధులనంబరంగు
నష్టాంగయోగంబుల జతురుండై కమలయోగబ్రహ్మగారుడ సుఖవీరకూర్మసిద్ధానంత
కుక్కుటాననంబుల నిశ్చలతనిబిది చేచకపూరకకుంభకంబులను, బ్రాణాపానవ్యాసోదాన
సమానంబులను ప్రధానవాయువులను, నాగకూర్మకృకరదేవదత్తధనంజయంబులను సుప
వాయువులను స్వాధీనతనొందించి, యిడాపింగళసముమ్నా మార్గంబులను, నున్మనిమనోన్మలను,
నాదబిందుకళలను, సాంఖ్యతారకామనంబులను, మంత్రహతలయరాజయోగంబులను,
మూలాధారస్వాధిష్ఠానమణిపూరకానాహతవిశుద్ధాక్షయసహస్రారంబులను చక్రంబులను
దెలియనేర్చి యాత్మానాత్మపరమాత్మజ్ఞానాత్మస్వరూపంబులెఱింగిన సత్పురుషుల
నాశ్రయించియు దత్త్వలబ్ధిగానక కేవలంబులైన ముతీధురంధరుండై యుండెనంతట. 186

కం. ఆరాధ్యుండు తమచుశాచారమునకు గురునుపాత్తుఁ జేయుచుఁడు స్రీయం
బారంగ నతనికిఁ బ్రేక్షింపఁ, వీరున శివత్తుండండుఁ బినరుహంగంబి. 187

తే. గీ. సంతతమ్మును జంగమాశ్రయనలు నల్పి, భామవారంబునను వీరభద్రునిపల్లె
రంబులిడి వారి పాదతీర్థమున భుక్త, శేషమునఁ దృప్తిబొందుచుఁ జెలంగు నతండు. 188

సీ. అయ్యవళి ముఖ్యమై తనరారెడు మిండజంగంబులుఁ మెఱసి నడువ
గౌరఁ ఘేమల్లవృంగంగకు నను కంచికావల్ల వారునుఁ గలసి చనంగ
గుమ్మెతల్కిన్నరఁ గల్గి వాయించుచు బైరవజోగులాఁ బడిన కదల
బసవగంటలు బ్రహ్మార్పణశంఖములు మోయి శివరాత్రిజంగాలుఁ చేరికొలువ

తే. గీ. లకుసతిలపిష్టచూర్ణభాగశసమసిమి, యుల్లిపచ్చళ్లు పులిదోసెఁ బూరుబిండ్లు
మూలజోలలు చిటిగాళ్లుఁ మోసితేగ, నాతఁ డేటేట శ్రీశైలఁ మరిగి వచ్చు. 189

తే. గీ. వెట్టితై వంబు ముదిరి యేవేళనైన, పారపార శివా మహాదేవఁ యనుచుఁ బల్కు
పలుకులేకాని యితరసంభాషణంబు, లాడఁ దెన్నఁడుఁ బెండ్లాముఁతోడనైన. 190

కం. ఆతనికి విశాలయనంగఁ దరుణి యొకర్లు దనరుఁ గమ్మలిరిలకో
రీతురకరాతులాయము,లో తేజగ్రతన మనుచుఁ లోకులు పొగడన్. 191

కం. దాని వికాసపువదనము, దాని చొకాటంపు గబ్బిఁతఘటలగుబ్బుల్
దాని పసమించుదేహము, మానవతీ పొగడ శక్యమా విధి కైనన్. 192

సీ. నీలాల రుచి నవ్వు * నెఱిసిగ్గు మొత్తమ్ము తమ్ముల నిరసించుఁ * దగుమొగంబు
గంబురాభుగభుగ * ల్లల్పించు నునుబల్కు- పల్కుదు రాజులపనను మించు
మించులనిర్జించు * మెయివేపాంకంబు కంబుసోయగముల * గళము మాడు
మారుగుడారము * ల్లానినిగుబ్బలు బలుదీవి నగు నితంబంబుమహిమ

తే. గీ. హిమమయూభాస్వయూరులయేవు దెగడు, గడుమరంభలసాగము జంఘలు జయించు
నించువిలుకానిశరధులఁ నేణనయన, యనఘపదములు కెంజిప్తుల వహించు. 198

కం. చివ్రరా వాతెఱి నల్లని, కవురా నునుసోగవెండుగొకలు పుత్రదేవీల్
నవురా దేహము ముద్దుల, దవురా యని జనులుపొగడ * నావిడ యడరున్. 194

తే. గీ. దానినెమ్మెనుమెఱుగు దాఁ * బూనగడఁగి, పుత్రదేవలంది చిదవలై * ముద్రవోసి
యొఱసి పట్టంబు వడికాఁగి * నెఱయఁజిమిడి, కరఁగి నీరయిపోవును * గలువకంటి. 195

ఉ. సారసమానవీనఘృణి * సంపదఁ గాంచును నెమ్మొగంబు కా
సారసమానవిభ్రామము * సారె జయించును నాభియుగ సుధా
సారసమానమాధురిని * జాల రహించును మోవి చంద్రికా
సారసమానవద్యరుచిఁసంతతి మించును శాంతహాసముల్. 196

శా. పున్నాగంబును గెల్పఁజాలు రుచిరాంభోజాస్యవేణీరుచు
ల్పున్నాగంబును నవ్వనోపు నెఱయ * లోలాక్షియూనంబులం
బున్నాగంబును కేరియాక్షి మెఱయుం * బూజోడినూగారుజాల్
బున్నాగంబును మించు నాభిచెలువంబుక సారెవర్ణింపఁగన్. 197

కం. అతనుజయధర్మలీలా, హితవృత్తిఁ గన్పొనులు రహించె ననుచుఁ దా
మతనుజ యధర్మలీలా, హితవృత్తి రహించి మించు * నితికుచంబుల్. 198

చ. అది పతిభక్తి మిత్రక దిఁనాంతముదాఁచను సేవఁజేసి యిం
పొదవఁగ నారగించి వనఁనోత్ర మభూషణపుష్పగంధసం
పదలనుడేలి రేలు ప్రియభర్తను సిద్ధేపుగబ్బిగుబ్బుల
గదియఁగఁ గాఁగింపఁ జనఁగారగని కోపవిఘ్నార్థి తాత్మకై. 199

కం. శివదత్తుడు హరహరయని, యవలికేజోరంకులాడి * యని తను దొడ్చిం
గ వయసుదిగనుక నాశలఁ, దివురు నృతి కతుల మోహఁదిక్షి చెలంగన్. 200

సీ. పదము లొత్తెదనంచుఁ * బతిజంఘికలు దన లొడలపై వ్రేసికో * మిడిసిపడును
నడుము పట్టెద నంచు * నాధుని చిఱుతోడ ల్పుణికినఁ జేయని * పోరలు నవల
నుపబ్బు మెగఁదోయ * నుంకించి మోముపై మోముఁజేర్చివఁజూచి * ముడుగులాడు
వేర్పెట్టికలుదీయ * వెనకెత్తి హస్తంబు కుచములపై వ్రేసి, కొనినఁ దిట్టు

- తే. గీ. బక్కలోఁజేరి కాఁగిఁటఁ జక్కఁబట్టి, కులుకుగుబ్బల నెడ తామ్ము ధ్రుమ్మికుమ్మి
రలిబలాత్కారమునఁ జేయఁ ధృతివహించు, ప్రేయసిని జూచి రోయుచుఁ ద్రోయు నతఁడు.
- కం. ఈలాగు నిచ్చనిచ్చలు, వాలుగు లెక్కింబుఁబానుఁవాని దురంబుల్
లీల నొనరింపఁ జూచు విశాలను చీరంకులాడిఁ చను మని తిట్టున్. 202
- తే. గీ. అతఁడుపరసౌఖ్యమునకెగాఁ కాహబాంధఁ, దిహమహాన్నత సౌఖ్యాప్తిఁ కింతయైన
తాతి కిడునట్టి గిలిగింతఁతైతనర్పుఁగాని ద్రియురాలిచేష్టలుఁ గలఁచ వలని. 203
- వ. అదినుతియును. 204
- సీ. ఎడలేక కవనూడి యేప్రాదు రతిసల్పువారి వైఖరుల కేకారఁ దొడఁగు
సయ్యాటములు గల్గుఁ జంపఁగ్రీడకుఁ గెలిచి వేమాటు గ్రుఁక్కిల్లు మ్రొంగు
గండర్పు కేసులఁ బొందు నతీపతు లానక్తికిని భావఁమందుఁ గుండు
సురతఫలవనఘావరుల మైత్రికి మాననమున సిట్టూర్పులుఁ నల్పి పొక్కు
- తే. గీ. విరిలకోరీదునేవారిఁదురముఁ గోరి, మీరి పోరాడు సుకుమారఁమిథునతతుల
వైభవముఁ గాంచి హామించుఁ వడిఁ దపించు, నంగమవిహీనయైన యాఁజలజవయన.
- తే. గీ. కుడువఁ గట్టను దొడుగనుఁ విడువ ముడువ, నెంతగలిగినఁ బ్రాయంపుఁటింతులకును
గ్రామ్యధర్మంబు లేకున్నఁ గలుగు దుఃఖ, మెంతని వదింపవచ్చునోఁ దంతిగమన. 206
- తే. గీ. వినుము నానావిధంబులఁ దినము దినము, రాత్రి రమణుని గదియఁ బోఁ రంకులాడి
పోవెయని తోయి గుబ్బులఁ బొందు పైట, చెరఁగు బలుచుకఁ బండు సుఁసురసురనుచు.
- ఉ. మిన్నక యిట్లు భర్తతనఁమీఁద విరాళి వహింపకున్న నా
కన్నియ చూచి యాముదివఁకారునితోఁ బని యేమి నా కటం
చున్నిరసించి పంచశరఁసుందరహాపుల జారవీరులం
గొన్ననవింటివాని మొనఁగం గదియించెద నంచు నెంచుచున్. 208
- కం. రేచిన శివదత్తునకును, సేవలు సేయుటలు మానిఁ చిత్తం బలరక
భావజనిభు లగు జారుల, తోవలు గనుచుండె విరహాదోహళకాంక్షన్. 209
- చ. చికిలి విభూతిరేఖ జిగిఁజల్లెడు కన్నులకాంతిజోక హా
టకమణిభూషణంబులమిటారపుఁడెక్కులమూఁక వాననా
భకనుమగంధసంపదలఁ తేటగుసిమ్మలపీఠ యెప్పఁగా
వకట విశాలనామసఖి హర్షముతోఁ జరియింపుచుండఁగన్. 210
- కం. అంతట నితాంతహర్ష, స్వాంతయుతమృతజనరఁవక్కుభిరిహరి
ద్దంతశ్రుతియై నగర, ప్రాంతంబునఁ గోడి పడవఁ పండుమ సాఁగెన్. 211

తే. గీ. కాదిప్రాంతలు దారాలు * కట్టుముట్లు, ముష్టులును నీళ్ల ముంతలు * మూలికలును
గత్తులపొడుట్లు మంత్రము * ల్కట్టువనరు, తెనయ వచ్చిరి పండెగా * ధేవురేగి 212

తే. గీ. వేగ నమిలి పింగళికోడిఁడేగకాకి, వన్నె లై దింటి కిరులందు, వెన్నెలందు
రాజ్యభోజనగమనని, ద్రావిమరణము, లను విచారింది యువజాతులను వదించి. 218

నీ. వట్టెజుట్టుది మెలఁపుట్టజుట్టుది గూబ చిలుక జుట్టుది మూఁగ * చిలుకోడి
పెట్టమార్పుది యరక జుట్టుది బోరది బూడిదెవన్నెది * పొడది సెల్ల
కాలుది గుజుది * గాజులగాడుసోగలది పంకెట్టది * గడ్డెకాళ్ల
దెట్టని దురగలి * దీక్షలదారము నల్లది కొప్పది * తెల్లయురగ

తే. గీ. పిల్ల వేళ్లది మొద్దుది * నల్లయురగ, లనఁగఁ దగు కత్తి కాల్పుంజ * లందులోనఁ
బసపుపావట్లు కాలందె * తెనఁగునట్టి, రావిరేకలు బిరుదులు * తీవి గలుగు. 214

నీ. గరుడండు శరభంబు * కంచుడమారము రణభేరి కార్చిచ్చు * తాతిబొమ్మ
రామబాణము మిత్తి * రాహుశ్చు పిడుగు హంపీరుండు పుంజులఁవేరువెత్తు
గంజగ తైరగుండఁగాలంబు మాప్తీడు పట్టభద్రుఁడు జెట్టి * భైరవుండు
కత్తులపొది సింహ, గాలి జేతాళుండు పనులపాతర పాదగ్రసము చిలుకు

తే. గీ. టప్పు సుడిగాలి చక్కంబు * నమ్మిజడిద, శూలము పిరంగి వెలివక్క * సాళునంబు
కాళరా త్ర్యంశకుండు పండెగాండ్రమెచ్చు, ననెనుపేరులపుంజుల * గొని మొగించి. 215

చ. చొరఁబడి కాచి ప్రాంతలును * చుట్టియుఁ గత్తులు వ్రేసి నందిటం
తెనయఁగఁ బట్టి చెక్కు గజఁపించి గె రేర్పడ గీచి నిల్చి కొం
1 కెరయఁగఁబూని వంగి లపుఁడించుక దీడుచుఁ జెల్కెనేసి న
భీరిమజ్జిఁ యటంచును ఖఁభీఁభి పుంజులు దన్నులాడఁగన్. 216

కం. కృకవాకువునొగిబట్టిన, కకపికవా దడచుచుండఁ * గాలజ్జరఁ
ర్వికడను నిలిచిన శకనా, మకు నొకనాయకునిఁ జూచి * మానిని మెచ్చెన్. 217

ఉ. మెచ్చినయంతలో జగురుఁమే లడిదంబు ఝరాన దుస్సి బల్
వచ్చనివింటిబోయ చెలిఁపైఁ బడి నిబ్బరపుబ్బుసిజ్జెపు
నృచ్చలగబ్బి గుబ్బకవ * నాటఁ గచిక్కనఁ గుమ్మిక్కిమ్మి తా
నచ్చుగఁ జేర్చి యార్చె హరిఁజాక్షిమనంబు గలంగ నెంతయున్. 218

తే. గీ. అపుడు తనుదాన తెలుసుక * యుజ్జనయన, కులుకు గుబ్బులఁ జిన్నారి * గోట్ల రవికె
పిగలఁ బోకము డూడిపోఁ * జేర్మిత్తోడ, శకునిఁజూచుచుఁ దనయింటిఁచక్కనిలిచె. 219

- చ. అతః డొకనీటికాల్పకడ ♦ కంతట వేచని తామ్రచూడ శో
 నితయుతహస్తముల్ గడుగునేర్చున నుండఁగ వానిచెంతకుం
 గుతుక మెలర్చఁగాఁ జని శశకుం గని కోమలి కొంకుపాటుతోఁ
 గొతుకుచుఁ బల్కె నొంటి నిటు ♦ గూడునె రా ననువంటిదానికిన్. 220
- కం. అని నీశఁ గాఘ్నగడుగుచుఁ, జనఁగావలె నమ్ముచెల్ల ♦ సరె తడవాయెం
 గన నెవ్వారును లేరని, ఘనకుంతల పల్కుచుండఁగా శకుఁ డంతన్. 221
- కం. ఇంతి యెవ్వరు లేరని, గొం తేటికిఁ జేసె దెవరు ♦ గొనిపోయెదరే
 యెంతవనివచ్చె నేనిదె, చెంతనె యున్నాడ భీతిఁ ♦ జెందకు మనినన్. 222
- చ. విని చిటునవ్వు నవ్వి భువి ♦ వింతలు పో మగనాండ్రీ నీగతిం
 బనువడ నొంటినుండఁ గని ♦ పల్కుట నాయమె యంచుఁ బల్కి నీ
 వనుదిన మొందు నుండు వెపరై నను వచ్చెద రేల చెప్పుమా
 ననవిలుకానివంటి నెఱుఁనాయక యంచు విశాల వేడినన్. 223
- కం. నేనుండునెపుడు మాహురి, లోన న్నాపేరు శకుఁడు ♦ లోలాయతనే
 తా) నారుల మాననములు, పూని కనుంగొనెను బుద్ధి ♦ భూమిఁ జరింతుఁ. 224
- వ. అని చెప్పి నవ్వుచు వెండియు నిట్లనియె. 225
- కం. ఈవీట నొండుచిత్రము, గావించేపాటిదానిఁ ♦ గన మీవఱకుఁ
 నీవై తె జాణ వాడువు, గావోలు న్నాట లటులఁగా వినఁబడియెన్. 226
- కం. అదిగాక నిన్నుఁజూచిన, మొదలున్ మదనాస్త్రజాలఁములబడితి ననుం
 గదియించి గబ్బిగుబ్బల, పొదువుక నీడేర్చు రతులఁ ♦ బొనఁగించి నభి. 227
- తే. గీ. అనిన విని యావిశాల యశఃరారయనుచు, మెచ్చి తనమదిలోఁ గల ♦ మేలిమెఱిగి
 తెలిసితివి జాణ వాదని ♦ పలికి యతని, రమ్ము నాయుంటికిపు డని ♦ నెమ్మి మీఱ. 228
- కం. తస్మింతగతిం దనయింటికిఁ, దిరిగి తిరిగి చూచుకొనుచుఁ ♦ దెరవయుఁజనె నా
 స్థానిని వడి శకుఁ డాబిడ, శరణమునకుఁ జనియె వేడ్క ♦ నసులొత్తంగన్. 229
- తే. గీ. ఇద్దఱిరితి నింటిలో ♦ కేగినప్పు, డొంటిపాలుయ్యె శివదత్తుఁ ♦ డింటలేని
 కతన వని పొంగి యన్యోన్యఃకాంక్షలూర, సురతకేరికి జలరేగి ♦ చొచ్చిరపుడు. 230
- చ. అలనతలేక సహ్యగుణఁ ♦ మందక తగ్గక లొట్టుగపాటునం
 గలఁగక పాగిలుమాలక వికారము బొందక యాలసింపకం
 దొలఁగక నిద్రమబ్బుగొని ♦ తూలక నిద్రలు నేకకాంక్షతోఁ
 దలిరుకటారికానిబెడి, దంపుదురం బొనఁగించి రెంతయున్. 231

చ. లకుముకులట్ల నర్చములఁలాగునఁ గుక్కుటజాతిచాడ్చునం
బికములలీలఁ బాదవఁపుఁబిట్టలలీకున జెట్లవీఁక థే
1. నుకముల పోల్కి మేషములఁనూఁకుడుభంగిని భైరవాశ్వయు
గ్యకమువిధాన సింహములఁకై వడిఁ బోరి రహాసచాతురిన్. 282

తే. గీ. అటులఁ దమిసీరకుండడి * యానతోడ, ముచ్చటలు దీఱ నిరువురు * మొనసి పెనఁగు
నేళ శివదత్తుఁ డింటికి * వేగ వచ్చి, చూచియ మహాగ్రోహవిఁస్ఫురితుఁ డగుచు. 283
వ. ఇత్రైతంగున. 284

కం. ఘరించి కనుల నివ్వల, వక్షంబులు గుఱియఁ జూచె * వల్లభునకు నా
ధర్మిణి యపు డేవిధమున, హర్షము గావింపవలయు * నని యడుగుటయున్. 285

తే. గీ. హంసకులసారవభామ నీ * వనుదినంబు, కథకుఁ గథ కీటు నన్నడుఁగంగనేల
చెప్ప మేలగు హరింపఁజేసె మగని, ననిన హేమావతిని జూచి * హంసయనియె. 286

కం. విను మటుల మగఁడు కోపము, పెనఁగొన వగగులుక పలుక * భీతిలక యా
వనజదళాకారవిలోచన ధైర్యము చెదరనీకఁ * జతురత ననియెన్. 287

కం. మరుక్కేఱ గలయ నవ్వలి, కరుగవెచ్చీరంకులాడి * యని నను నిచ్చల్
నిరసింతువు యోగివి గన, నర కా నీవాకె తాఁకె * నాకున్నేఁడన్. 288

చ. పలుమఱు రంకులాడి యని * వల్కెడు నీవచనం బమోఘమై
నెలకొనఁదాఁకె సిద్ధుడవు * నీమహిమం బది యేల వర్ణమై
తొలఁగు నటంచుఁ బల్కి చెలి, దూరిన నాత్మతపోవిభూతిచే
దలకొను వాక్యసిద్ధికి ముఁదంబు గొనెన్ శివదత్తుఁ డెఠయన్. 289

చ. అటుల నిజాధివాఘఁ డపు * డాత్మచూహర్షగుణోపలబ్ధి కు
త్కట మగు మోదమందఁగను * గామిని జూచి ననుం బతివృతా
పటిమ వహించు మంచు బహుభాషలఁ బల్కుము పల్కుకున్న నీ
కిట ఘటియింతు హర్ష తన * వేటికి నేటికి నింద వచ్చిన్. 240

తే. గీ. అను నతివాక్యమునకు స్త్రీహర్ష కలికి, తనను వాక్సిద్ధికిని నచ్చుఁతంబుఁ జెంది
నీవీక మహాపతివృతాభావమహిమ, వెలయవే యని యోగి దీఁవిం చెఁబ్రీతి. 241

కం. అటువలె దీవించుచు నెప్పటియట్లనే నేఱులేనిపక్షంబున న
జ్జటిలుం డుండెను జెలియును, బటుముదమున మెలఁగుచుండె * బడఁతుక వింశే. 242

కం. ఆరీతి మహాపాయము, నేరిచిన్ రాజుఁ గదియ * నెలకొను మన నా
కార జగజంత యని తెల్ప, వాఱుటఁ గని భామ కేళివసతికిఁ జనియెన్. 243

వ. అని ప్రత్యుత్పన్నమతిచెప్పిన విని హర్షంబునొంది నలుండు దరువాతివృత్తాంతం
జానతిమ్మని ప్రార్థించిన. 244

మ. నిరవద్యస్వయశోవినిర్జిత మహానీహాతనీహారభూ
ధరపుట్రీశ్వర కామ్యగోత్రవిధికాంతా గౌరతా గౌరవా
కరమందార పటీర శంకర పతాకాతారకా తారరా
డరవిందోద్భవవాహ పవ్యదితి పాతాహార కాహారవా. 245

అనులోమవిలోమకందము. రామాకుజరాజసుత ర
సామరసుమరాగకర సుమాకర నమరా
రామ నరకమాసుర కగ
రామ సురమసారతసుజ రాజకుమారా. 246

తోటకవృత్తము. సారణ వారణ ర వారణరత్న
సారస సారస ర సారసపత్న
శారద శారద ర శారదకీర్తి
హరిమ హరిమ ర హరిమమూర్తి. 247

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కృష్ణుండస్వనగోత్ర పవిత్రాయ్యులరాజాస్వయ సుగావాగ్నిపూర్ణిమా
చంద్ర నిస్సహాయక విత్తనిర్మాణచాతుర్యనిష్ఠంద్ర శ్రీరామానామ
పారాయణనారాయణమాత్యప్రణీతం బై నహంసవింశతి యను
మహాప్రబంధమునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

హంసవింశతి.

చతుర్థాశ్వాసము.

పదుమూడవరాత్రికథ.

శ్రీరాజితజితవారిధి
వారిధికన్యాంశజాతఃపసుధాపుత్రీ
భూరిస్తనకుంకుమఘన
సారమృగీమదసుగంధఃచర్చితవత్సౌ.

వ. అనధర్మిపుము ప్రతిత్పత్సమతి నలునకీటనియె నల్లు ప్రభాతకాలంబుఁగావచ్చినఁ గనుంగొని. 2

కం. చిగురాకుబోడి శుప్పడు, మగరాజిసిరాయిడించు * మందిరభూమిన్
వగరాజిలెడు తొగరా, జగరాతిన్నియ వనించి * సాయంజె నన్. 3

కం. కని జలకమాడి భూమ్మలఁ, దనరంగ నలంకరించి * తరలేక్షణ రా
క్షనయునిపై మోహంబునఁ, జనఁగా రాయంచ చూచి * సఖితో ననియెన్. 4

తే. గీ. అక్క రుచిగల్గు చక్కెర * లానవాలు, పెట్టెదవె యొక్కగాఢఁ జెప్పెదను వేడ్క-
నది నవీనప్రవాళరాఁగాధరోష్ఠి, వినిన నొక్కింతనేర్పు నీఁకెనయు సుమ్మి. 5

కం. అనవిని చిటున వ్యోలయం, బనిచెఱుపుల కథలు చెప్పి * పొగ్గవల జేరం
జననీయ వై నఁ జెప్పము; వినియెర నను నతికి హంసఁవిభుఁడీటనియెన్. 6

తే. గీ. పూర్వమున బ్రహ్మసభకేను * బోయి కొంత, కాల మందుండి యజుఁ డంపఁకంబు నేయ
మానననరంబునకు నచ్చి * మామకేన, కులజులను గాంచి భువి జూచుఁకోర్కి పొనమి. 7

నీ. హిమవన్ని పథమేరు, హిమకూటాస్తోదనువోఁగమలయనింఁగ్గతికూట
మాల్యవస్మంధర * మైనాక గంధమాదనసహ్యపారియాఁత్రకసువేల

ఋక్షవచ్చతశ్శృంగ • ఋశ్యమూక మహేంద్ర సౌమను గోశ్శృంగ • చంద్ర వృషభ
శాలేయ సుశీర బీజ మతంగ కైలాస శతకేతు భృగుసీల • చక్రీవశ

తే. గీ. కనకమేఘంశుమత్సుప్త • గరుడభద్ర, చిత్రీకూట సుదర్శన • శేషసింహ
రోహణ శ్రీగిరికౌంచ • రుద్ర సత్పత్ని, నూర్యమోహనముఖిరు • లూచి యంత. 8

సీ. శోరింక నలతుమ్మ • గొటిక కోడారెయ్య వెనుతు రూఘగ దంతి • వెట్టినిమ్మ
చిటిగార సుందరి • చీ కెట్టదుమ్మయ్యఁ దెలదుమ్మ యులింద • కళిఠొట్టి
జమ్మి బలుసు గారఁచండ్ర పటికి తెల్ల పూలిలాద్దుగ జిడ్డు • బుడ్డతుమ్మ
కలివె రేగుండ్రయ్య • గచ్చ పెన్నంగయ్య దుడ్డుమంగయ్య భూతఃతొట్టు శోల

తే. గీ. మాడ్చు చిటికొక్కి సీతాయ • మండ్ర తొట్ట, వెలగ వాసుడు పల్లెరు • ములక వేచ
నగిరె స్తీర్గబ్బి మొదలుగాఁ • జగతిగల్లు, కంప లన్నియ వేవేగ • గడచి కడచి. 9

సీసమాలిక. జిల్లేడు వెంపలి • జడ్డువెంపలి పైఁడితంగేడు తంగేడుతగిరి నుస్తె
ములువెంపలి ములుస్తె • గలిజేరు గుంటగల్లేరును దంతిబంధారి నేల
తంగేడు మెట్టబంధారి దుండుగ బ్రహ్మాదండి భూతుల పెట్టదండి చల్ల
పిలిముడుపు చెంగ • పిలడ్డు చిత్రమూలము నలతీగె శోలాకుహన్న
ముయ్యకుహన్నయ్య • మొగవీర తుత్తెర బంకతుత్తెర హంసపాది గంట
కామ జీలుగు మెట్టదామర వెట్టిసెవగ జంబిరము కాచి • నల్లకాచి
శ్రీతులసియ సంబరేణు నేలుసిరి కేశ్వరి నేలవే మూటి • చల్లగడ్డ
నవాడేవి జుట్టున • చలిపిండి చిటిముటి పెన్నేరు వివబాద్ది • పిండి కొండ
నెమలాయి గొలిమిడి • నీరుప్పబ్బలి వచ్చివేరు గన్నే రాఁడు, బీర చేతి
బీర పేరాముటి • పీచరములు గొలిమిడి చేతిపొట యుమ్మెత్త తిప్ప
తీగె విష్ణుకౌంత • తీం దౌట్టచిత్రమూలము దొండతీగె ముల్లంగి గొల్ల
జిడ్డు మల్లెకు • చేగొడ్డ చంద్రకాం తెట్టనియబ్బెండ • యెట్టతుమ్మి
కుప్పి నూర్యకౌంత • ముప్పడు నరవంజ గాడిదెగడవర • కన్నె కొవర
నల్లగంటనపూలి • తెల్లగంటన యుత్తరేణు గుబ్బిరి సంబరేణు బండి
గురింగింజ గురువింద • తురకపత్తియ్యఁ బత్తి తిలపిడ చబ్బెండ • చెలివినికి
వెలగ వివమదారి • వెట్టికుండెన మంచికుండెన కలబంద • గువ్వగుత్తి
మామెనయును నేలఁమామెన యటకమామిడి దూలగోవెల • మేకమేయ

తే. గీ. నాకు నల్లేరు నులిజెము • డాకుంజెముడు, నేలతీట కసిం దెయ్యఁ • గోలచెముడు
బొంతచెము డల్లియును నదాఁముస్తె మొదలు, గాఁ గలుగునట్టి చిట్టచెల్లఁ గాంచి యంత.

సీసమాలిక. రాపి మామిడి కొండఁరాపి మేడియు బ్రహ్మమేడియు జీడిమామిడియుఁ జింత
పులిచింత మోదుగు • ములుమోదుగును వెల్ల పుల్లవెలగ వెట్టిచిల్ల చిల్ల

బూరుగ కలుగొట్లు ♦ భూతపాదరి కుక్కబూరుగ చిటిగొట్టి ♦ భూతనెడె
నేరేడు మఱి యల్లనీరేడు పాదిరి తడగూబ తడటేకు ♦ కడపబట్ట
కడపకొడిత పాలకొడి శెట్టలొద్దుగు చిరిటేకు లొద్దుగు ♦ జడ్డుపాల
కలుజువ్వి జువ్వి వావిలి కొండవావిలి మ ద్దినుమద్ది నీరుద్ది యుద్ది
తెలకొంచనము తుందిల మెట్టకొంచన ముప్పి తెలుప్పి నీరిప్ప యిప్ప
తాండ్ర చందన మేపి ♦ దాసాన మెట్టదాసానము చిందుగ ♦ జారజేన
మట్టి విరికి తొండి ♦ మట్టితూ కిబ్బెడ పెద్దవిరికి వక్క ♦ గద్దనలి
కాకితూ కందుగుకానుగ వరగోగు గోడు బొట్టుకవిక్కి ♦ గోగు కొండ
గోగు పొగడ ములుగోరంట గోరంట వెలమ సుంకేనరి ♦ వెట్టివిక్కి
నారువ సురపొన్న ♦ వారిజమును బొన్న నెలి మూలుగబిళ్లు ♦ నెమిలియడుగు
కొండగుమ్ముడు రేగు ♦ గొరవినంపగి కొండపంపెంగ మారేడు ♦ సరళదేవ
దారు గుమ్ముపమోవి ♦ తప్పిసి కుమ్మరపోల్కి గుగ్గిల మెట్టపోల్కి వేగి
దేవదా రుసిరికె ♦ తిలకము తెలనగిరి వేవ కరివేవ ♦ తురకవేవ
వేరువనగుత్తి ♦ వెట్టినారువ రేల వనన కరకకొమ్మి ♦ పలుకరేగి
బండచింతయు నల్లబలుసు సురభి చీకి రేనికూకుడు నెమ్మి ♦ ప్రింఖణమ్మ
భూతాంకుశ మశోక ♦ భూరజప్రమ్మలు బోళము మంకెన ♦ పులుసు గంగ
రేగు తక్కిలి ములువేగి భూచక్రము మొక్కపు కొక్కెన ♦ మొల్లమూనిను
మానుమంతేబీర మంకెన గిరికర్ణిక పెడమల్ల కొండముక్కిడియుఁ గోల
ముక్కుదాడిమ బీర ♦ మొగలింగ గోదాడు నేదాడు ఖహూర ♦ మీఠ నేల
తాడి బగ్గిన పోకతాడు కొబ్బెరచెట్టు పెద్దమాను పతంగి ♦ బెండ గలుగు

తే. గీ. కణుదు రిరుగుడు కాలుగ ♦ కాన్ల సన్న, విరిగి సోమింద గున్నంగి ♦ నిరిసెనంబు
మొదలుగాఁగల్గు బహువిధభూరుహములు, నిండియుండెడు కానలఁపిందు లరసి. 11

కం. వెన జంబూన్లక్షకొం, చనుపుమృతశాల్యలికుత ♦ శాకద్వీపా
లనఁగఁ గని కంటి లవణే, తునురాఘ్నుతదధిపయోవిశుద్ధజలాబ్ధి. 12

నీ. స్వాయంభువోత్తమ ♦ స్వారోచిష బ్రహ్మ దక్ష వైవస్వత ♦ తామసేంద్ర
కాచ్య రైవతరుద్ర ♦ భాచ్య చాక్షుష సూర్య లనెడు చతుర్దశఃసనువులు మఱి
బ్రాహ్మర్షి దివ్య బార్హస్పత్య సౌర చాంద్ర గురు సావన పితృనామ కనప
మానమ్ములును గేతుమాల కింపురుష హిరణ్య యైలావృత ♦ రమ్యక కురు

తే. గీ. భరతి భద్రాశ్వ హరిసంజ్ఞ ♦ వర్షములును, భారతీంద్ర కశేరుగభస్తి నాగ
తామ్ర కాపిణి సౌమ్య గాంధర్వకాఖ్య, లమరు నవఖండముల నొప్ప ♦ నవసయందు.

- సీ. దగ్గివల విడేహ మాశవ మత్స్య మశయాశ కొంక ణాంగ విదర్భ * కురు పులింద
చేది తెంకణ వత్స * సింహాళ కర్ణాట మగధ ఘోట కలింగ * మద్ర యనన
కుకురు బాహ్లిక పాండ్ర * ఘూర్జర నేహాళ శక వంగ కాంభోజ * సాల్య లాట
సారాప్ర చోళాండ్ర * శబర పాండ్య వరాట కుంతల కేక యావంతి కాళ
తే. గీ. నాట కరహాట సింధు గాంధార నిషధ, కేరళ కర్మాళ పాంచాల * శూరసేన
కోన లోత్కళ కాశ్మీర * కుత్స బర్హణ మరు హాణాఖ్యసర్వదేశములు చూచి. 14
- కం. యమునాతమసామధ్య, శుమః గమతోత్పలమరందనంగ్రహణాద
భృమదభృమద్భృమరవి, భృమగీతతతాభృనరతగంగిణి చెంతన్. 15
- సీ. పాడయెండగాయని * పొన్నగున్నలనీవఁ గ్రొమ్ముత్తియపుటరంగులఁజెలంగు
గొజ్జంగిపాదరిండ్రపజ్జలఁ బచ్చకవృములు నిండినద్రాక్షవందిలి గల
శశికాంతకుట్టిమఃస్థలుల బన్నీటి తుంపరజల్లు జలయంత్రపాళి దనరు
కేర కేళాకూళి * కేరవ చక్ర చకోర హంసభృమరసారపాదికలిత
తే. గీ. కలకలారావ విస్తార * కమల కుముద, సార భాగార నీహారనీరపూర
వీచికావార దుర్వార * విహృతి ధీర, శీతలనమీర కాసారసీమఁ గంటి. 16
- వ. మతీయుఁ దత్కాసారంబు ననిమిషసంచారయోగ్యం బై యమరావతీపురంబును,
శంఖమకరకచ్చసాధిప్తానంబై యలకావట్టణంబును, ధార్ద్రాప్తవిహారస్థలంబై హస్తినగరంబును,
బకేనివానంబై యేకచక్రంబును, శంబరాధారంబై కాంతారంబును, శింశుమారచక్రప్రకా
శితంబై మేరువును బద్ధావనంబుగావున పుండరీకాక్షువక్షస్థలంబును, కూర్మలీలావిలాస
భాసమానంబుగావున యోగీశ్వరువడువును బురుడించుఁ దత్తీరంబును. 17
- కం. పల్లవిత లలిత పుష్పిత, సల్లలిత మరంద వలిత * నత్పలిత మహీ
జోలసితాభృంకవమై, యుల్లము రంజిలఁజేయు * నొకవన మొప్పున్. 18
- ఉ. ఆవనసీమ నొక్కతరు * వంబరచుంబితశాఖయై ముదం
బావహిలంగఁ జేయఁ గని * యాగమనశ్రమమున్ త్సూధాత్తియుం
బోవ ఘటింపఁ బూని యల * భూజముపై వసించి నాకగం
గావనజాతజాతేనిసఖండము లానుచు నుంటి నయ్యెడన్. 19
- ఉ. కొండలు క్రిందుమీడుగను * గూల దిశావలి వీల, నప్తవే
దండము బుర్వి వాల్లఁ, ద్వరితంబున వారిధు లింకి కాల్ల బి
హ్మండము తూల, నాదిమమహాహివసూకరసూర్యమూర్త లొం
దొండఁ గలంగి సోలఁ జటులొద్దతి నుర్రెను నేలయు మొగ్గిగ. 20
- వ. ఆవృదు. 21

- చ. హరిశ్చంద్రుడైత్యవరుణానిలయమవభర్త లాది యా
మరకరిమేషవాహరిపుమానవశక్తిమృగాశ్వసంధులఁ
గురువచిశక్తి దండవర * కుంతగుణధ్వజఖడ్గశూలభృ
త్కరులయి కుంభయంత్రగతిఁ * చాల్పిరి దిక్కురసై న్యసంగతిఁ. 22
- కం. ఆతటి నే నాకనమున, కాతతపందీనగతుల * నతిజవ మొప్పం
గాఁ దెలివి నెగసి చూడఁగ, భూతలచలనం బడంగి * పోయినదివఁ. 23
- కం. ధరణీసుర భూభృద్వి, ట్పురణజభటరథగజాశ్వ * సద్దస్తులచే
నిర వొంది పాండ్యభూమిని, బరిపూర్ణం బనఁగ నొక్కపట్టణ మున్నున్. 24
- తే. గీ. కని మహామోద మొనరింపఁగాఁ బురంబు, కాపురంబుగ నుండెడు * ఘనజనముల
కలిమి బలిమియు వీక్షించు * కాంత వోడమి, యొక్కసాధంబుపై దీగి * యుంటి నందు. 25
- తే. గీ. పరకతలగుడ్డ యొకపాటిపచ్చడంబు, ముడుక నీర్కావిదోవతి * మొలనునంది
తిత్తి వెండుంగరము వేలఁహత్తి మెఱయ, నుండు శకుఁ డను పేదనియోగి యొకఁడు. 26
- *సీ. డేత్రీఘోరంబులఁగిరిసెతులు వక్కాణించి సావర్ణగణితోక్త * నంభ్యు దెలిసి
మిశ్రితగణితార్థంబులితమనన్ముడై గాఢవ్యక్తిర కంగణిత మెఱిగి
త్రైరాశికాద్యంతఃసారాంశము గ్రహించి సూత్రగణితములు * జూచ్చికలంది
మఱి భిన్నగణితంబుమార్గమెల్లను గాంచి పరగణితంబులు * పారఁజూచి
- తే. గీ. నిఖిలసిద్ధాంతసూత్రము * తేర్చి జగతి, గణకకులసార్యభామత్వగణనకుఁ దగి
గణితమర్మజ్ఞుఁ డితఁ డని * ఘనులు మెచ్చు, దెలిసి యతఁ డెంతలెక్కనఁ * డేటవఱుచు.
- సీ. త్రైరాశికవ్యక్తిర సువర్ణపంచరాశికమేరుపార్వరాశికసమాధి
కారవీరాచార్యః సూతకుంటాహ్వయచ్చాయార్యభటబృహజ్ఞతతోత్క
లితవస్తరాశిక * లీలావతీవర్ణ వర్ణములడేత్రీవాస్తభాగ
గణితసారచతురంగవ్యశంసాధనాధీయబీజభిన్ననవరాశి
- తే. గీ. క ఘనఘనమూలశ్చింతితసూర్య, సోమసిద్ధాంతయుగలభ్యశోధరత్న
ఘట్టితై కోనరాశ్యాదిగణితతతులు, దెలిసి యతఁ డెట్టిలెక్కనఁ * డేటవఱుచు. 28
- తే. గీ. నరవి గుడికట్టుగా చెంగవరుస వాగిసి, యంతకము వేసి కుళవర్ణ * వాయకట్టు
దీర్చి దినవహినఫరగతి త్రివేర, నొకవణ నిర్ణయింప తేనాహి యతఁడు. 29
- చ. చదువులుచెప్పి చూచి మఱి * సారకుఁ గూలికీ లెక్కవ్రాసి చూ
చదయతఁ గోలుకాఁ డగుచు * నన్నిట మండువల న్నటించి చూ

చదియునుగాక రాయనపుటార్కుల ఘంటము లాకు దుద్దులుక
వదలక మోసి చూచె నొకపట్టునఁ బొట్టకు లేక తక్కినన్.

80

కం. పొరుగుగువారికిలిమికి, గుడిగాఁ దా నెత్తోగోడు • గుడుచుచు వీటం
దిరుగాడి ప్రాద్దుగ్రంథెడు, వఱ కొకపాతికకుఁ గొలుచునవడిఁ గొనితెచ్చున్.

81

తే. గీ. తెచ్చి సుఖమతి యనునామధేయమునను, బరఁగు ప్రియురాలిచేతి కేర్పడఁగ నీయ
నాబిడన్నంబు సంకటి • యంబలియును, జేయ నవరేయవేళ బోసేసి పోవు.

82

కం. అతఁ డీలాగున గ్రాన, స్థితికై యూరెల్లఁ గలయఁ • దిరుగాడంగా
నతనాలు మరునికేళికి, వెలఁగొని తిరుగుక భుజంగవీరులఁ గనుచున్.

83

కం. ఒనవరి వగలది ముద్దుల, దసియాడెడుగౌను గలది • యందములది పైఁ
డి నెత్త వమేలుచాయల, పన గలదని విటులు దాని • పసికలవడుచున్.

84

తే. గీ. ఎనయ నేవేళలందైన • నేపురేగి పురిని గల జారు లత్యంతమోహము లగుచుఁ
గ్రుక్కీఁలు మ్రొంగివొనుచు నొక్కొక్క రొనర, తిరుగుచుందురు దానింటితెరువుఁబట్టి.

ఉ. ఇందుఁడు కందు నందపురఁహిం దగు నుందరి మోముగోము తా
నందమి నిందిరేందుముఖనందనుఁడుం దనడెందమందు నిం
దిందిరకందబృందకచ • దృక్త తిచందముఁ జెంద జాఘవా
లొందమిఁ గుందు జారులిక • యుగ్మలిఁ బొందమిఁ గంది కుందరే.

86

తా. నత్తావు తెచ్చెచల్లుపుష్పలతల • న్నైమేను సింగంపురా
మొత్తంబుక నునుగొను శ్రీలగరిమంబుక వీను లందము ద
ళిత్తుం గ్రొవ్విరిగుత్తులక మినుకులొంట్లుక గల్పిచన్దుబ్బులుక
నెత్తమ్మిక గళదేరుమోము దెగఁ • స్సీమాటి రంభక నగుక.

87

కం. ఆనుఖమతి తరుణవయ, శ్రీనంగతి వలరు విటులఁ • జేరి రతులక
వేనరకనూసుకొల్పక, తా నుఖవడి వచ్చునట్టి • ధన్యులొనన్.

88

చ. ఒకనికి మోవిచుంబనము • లొక్కనికి జనుగుబ్బుపోటు వే
ఱొకనికిఁ జెంపెట్టు మఱి • యొక్కనికిఁ బిగిగొగిలింపు లొం
దొకనికి గాఢసంగమము • లొక్కనికి రతిబంధనై పుణు
కకవిక చూపు మన్మథుఁడు • గట్టిన ధట్టి వదల్చ నియ్యకన్.

89

చ. దుసికల బారుచీకటుల • ధూతొనుచుండెడుకీలుగంటుపైఁ
బన పొనరించు నిగ్గు గల • ఫాలతలంబునఁ జాదుబొట్టు దృ
గ్వసరిని గజలంబు వరకాలున నంచులుఁ జీటుచీర దా
రనమగుపుష్పకంచుకము • రంజిలగాఁ జరియించు వీధులన్.

40

తే. గీ. ఇటులఁ జరియింపఁగా దాని యెమ్మె లెఱిగి, వట్టియనుమానములచేత యెట్లుగంది
కని విరూపిణిగాఁ జేసి కౌంతవీడి, చనియెద నటంచు నెమ్మది శకుఁడు దలంచి. 41

కం. ఒకనాటిరాత్రి యింటను, పోయకడం బవ్వలించి నంభ్రమమున జాం.

డ్రకదేశమునకుఁ జనియెద, నొకపని కని వేగు యామ మొందెనువేళన్.

42

తే. గీ. పయనమై లేచి పోవుచో భార్యతోడఁ, జెప్పి యొక్కొంతదూర ముచ్చిగురుబోడి

సాగ నంపి బహిశ్శంక శేఁగ నతఁడు, దిరిగి కిరుంచి వేగ మందెరము సాచ్చి. 43

ఉ. దూలముమీఁదియట్టువను దొంగవిధంబున నిశ్చలాంగుడై

తాలిమిఁ జిక్కఁబట్టి కులఁతామరసేక్షణచర్యలెల్ల నా

మూలముగాఁ గనంగొనెడు బుద్ధిని నాశకుఁ డుండునంతఁ బ్రా

త్నైలశిఖాగ్రభాగమున సారసమిత్రుఁడు దోచె నంతటన్.

44

కం. పనిపాటఁ దీర్చి సుఖమతి, పనివడ నేఁ డింటితోడును బాసఁ గదా యం

చును నెల్వడి చని వీధిని, మనసిజవేదనల జాలిమూలి తిరుగఁగాన్.

45

సీ. గౌరిపంచాంగము గౌలిపంతును పంచపక్షులశకునము త్రైవిడికంటి

పలుకులరీతులు ప్రశ్నభాగంబులు గల్బులుగూ యంగఁ గలుగు మేలు

కీడును బోచిల్ల జా డెఱింగెడు నేర్పు దిక్కు విదిక్కులు దెలిసి మడుపుఁ

దుమ్ములక్షణములు తొడరు కాకరవంబు సాముద్రకన్ఠిఁ జతురమహిమఁ

తే. గీ. దెలియ నేర్చినయొకమహాధీరవరుఁడు, శకునవిద్యాదికవిచక్షుఁడు సాకు

మార్యరేఖల మారట మారుఁ డైన, యవనిదివిజంఘ మతిమంతుఁ డనడువాఁడు.

కం. ఎదురై నఁ జూచి సుఖమతి, కదియం జని వాని సాబగుఁకలిమికి మోదం

బెదనొంది యతని నో నవ,మదనా యని పిలుచునంతఁమూత్రనె యతఁడున్.

47

తే. గీ. దీని దగ్గరించుకొనవలెఁ దియ్యునిలుతు, దురముపనిలోకి నేఁడు ముద్దుగ నటంచుఁ

దలఁచునంతటిలో జాణఁతనములాడి, లోఁబఱచి వాని దోడ్తచ్చె లోలనయన.

48

మ. అటులం దోడ్కొనివచ్చుచో గులుకు టాఁయ్యారంబుగాఁ జూచుఁ బా

క్కలపుణ్ సిబ్బెపుగల్గిగుబ్బనెలవంక ల్పము గాన్పింపఁ బై

పట మొక్కొంత నడల్పుఁ బచ్చిదొరలఁ భాషించు లేనప్పుఁ

నటలుం జేష్ట లొనర్పుఁ పై పయిఁ బడుఁ జూరుండు హర్షింపఁగన్.

49

చ. నిలయములోని కిట్లు పిలు నింపుగఁ దోడ్కొని వచ్చి మెచ్చి కం

బళము ముదంబునం బఱిచి పలపుఁ డందు వసించినంతన

య్యధిక చ యేక్రియం గననొ యట్టునపై నిజభర్త యుండుటం

దెలిసిన భీతికే సుదఃతీ యపు డేమని బొంకుఁ జెప్పమా.

50

- చ. అని యల వానజాలివులుః * గా వనజాక్షినిః జీరి వేడివఱ
విని తలపోసి చూచి యిది * వింతమమీ తెలియంగలేను నే
త్తున నది భర్త కింపు మదిః * బుట్టఁగ నెట్టులబొంకఁ జెప్పవే
యనఁ గలహంసవంశకలః శాంబుధిచంద్రుఁడు కాంత కిట్లనున్. 51
- కం. విను హేమావతి సుఖమతి, తనవల్లభుఁ డటువమీఁద * దాఁచుకయున్నాఁ
డని తెలిసి ధృతి చలించక, యనుపమచాతుర్యధుర్యంత్రై విటుమోలన్. 52
- కం. వక్కా కిడి నద్వక్తిని, మొక్కి కనుంగీటి శకునఃములు చూడు వరుం
డెక్కార్బున కేగెనొ, యక్కార్యము లెవఁగ నఫల * మానో కావో. 53
- తే. గీ. లెన్నగాఁ జూచి చెప్పము * లేదుచేతఁ, జనిన నావతి శీఘ్రుంబె * నఫలుఁడై ను
రక్షితంబుగ వచ్చునో * రాఁడొ యనుచుఁ, దెలివ వేడివ నానైగఁ * దెలిసి యతఁడు.
- సీ. అంగుళిక్రమమున * నశ్వని భరణియుఁ గృత్తిక రోహిణి * మృగశిరాద్ధృ
హివఁగఁ బునర్వసు * పుష్య మాశ్లేషయు మఘ పుబ్బ యుత్తర * మతియు హస్త
పరవిఁ జిత్రియు న్నాటి * పరఁగ విశాఖానురాధలు జ్యేష్ఠయు * రమణ మూల
పూ రోహితరాహుఁ * బుద్ధిని శ్రీవణ ధనిష్ఠలు శతభివ * హోవవదలు
- తే. గీ. సుత్రరాభాద్రీ లేవతు * లానర నంది, మేష వృషభ మిధున కరిగి * మృగప కన్య
కా ధలాని ధనుర్ముక్తి * కలశ మీన, రాశి సంఖ్యలు వరున నేర్పడ గణించి. 55
- తే. గీ. సూర్య శశి భామ బుధ జీవ * శుక్ర మంద, రాహు కేతుగ్రహస్థాన * రాశికూల
చారహోరోపచయ కేంద్ర * సారసీచ, పరమసోచాచ్చంశలగ్నము * ల్పదిలపటిది. 56
- తే. గీ. జన్మకర్మసాంఘాతిక * సాముదాయ, కాంగజామిత్రైవై నాశిశానివామ
పార్శ్వవేధలులత్తలుభావ దుస్వభావదుష్టాస్తమయములఁ * బరిహరించి. 57
- సీసమాలిక. ద్వాదశాబ్దాబ్జమాత్రగ్రహసూత్రసమ్మతాంశకారీమానదిని మరసి
పద్మసింహావనఃఫణికుార్మనరచాప కుంతలఖలజీవ * కుంభవర్ణ
శనిఖడ్గధగజాశ్వప్రూహనాడికాదిద్విధచ్చత్రద్వితియపంచ
విధదశవిధరాహుఃపృశ్చికలాంగూల పంచపవళలాక * పక్షిడింధ
కామాఖ్యతోరణ * గౌళిక్షుత శ్వేనయాత్రా త్రికాలసూర్యఫణిజయక
ఘోరకాలానల * గూఢకాలానల భూచరభేదర * పూర్ణభూమి
చంద్రకాలానల * సంకట సూర్యకాలానలరాహుకాలానల కపి
వర్ణులభాస్వర * వామగోళిద్వితియతృతియమాతృకా * చతురద్వి
వల్లేశ్వరాహ్వసేవాద్యోగతుంబురు ప్రస్తారవర్ణతోభద్రాకులకు
లాలిలోలామహాలక్ష్మీనఖిక్షితివ జయలక్ష్మీక్షేత్రపాలభూమి

- తే. గీ. ఘనపులిందశ్శిలాపురి • వెనకకటక, కాలరేఖనుహమాళిఃకానిరామ
యాఖ్య లలరారుచక్రము • లందు బీజ,వంక్తి లిఖించి తత్ఫలాఃఫలము లరసి. 58
- కం. ఈలాగుచక్రముల గ్రహ,జాలము లిఖించి చూచి • చంద్రాస్యవరం
దాలయమున దాఁ గుండుట, కాలజ్ఞాఁడు దెలిసి వలికెఁ • గాఠక మెనఁగన్. 59
- తే. గీ. కడుపులోఁ జలగదలక • కలికి వినుము, నేడు రేవటఁ దలపువ్వు • వాడ కరఁడు
రాఁగలఁ డటంచు శవధ మేర్పడఁగఁ జెప్పి, యతఁడు దానిలు వెలువడి • యపుడ చనియె.
ఉ. ఆనమయంబునందు శకుఁ • డట్టువపై వసియించియుండి యెం
తో సుముఖత్వ మొప్పుఁ గని • తోయ్యలిభక్తికి నచ్చరిత్రోలి
లాసుగుణ ప్రసిద్ధికి భఃభా యని మెచ్చుచు డిగ్గి వచ్చి రా
వే నరసీరుహక్షి యని • వేగమె కాఁగిటఁ జేర్చి వేడుకన్. 61
- కం. ప్రమదా నీపాలిప్ర,త్యము భక్తియుఁ గంటి నందియము లే దిఁక నం
చు మనోరాగంబున శకుఁ, డమితస్తుతు లొనరఁ జేయ • నది యిట్లనియెన్. 62
- తే. గీ. కాంత నే నన్నుకోరాదు • గాక నన్నుఁ, బోలఁగల సాధ్వ్యు లున్నారె • పుడమిహిస
ననుచుఁ బతితోడఁ జెలరేగి • యాదుకొనుచు, నిండుమోదంబున నుభాన • నుండెనపుడు.
చ. అని కలహంస చెప్పిన నఃయారె కథాస్థితి యంచు మెచ్చికోం
చును దవనోదయప్రభలు • నుండరి గన్గొని యింటిలోనికిం
జని పవలెల్లఁ బోఁగడపి • సారసమిత్రుఁడు పశ్చిమాదికిం
జనినయనంతరంబ మనుజుప్రభుపై విరహంబు మీఱినన్. 64
- సీ. కళదేరు కస్తూరిః,తిలకంబువాసన లవనగంధములకు • లంచ మొనఁగ
నవరత్న తాటంకఃవివిధ కాంతిచ్చటల్ మనుఁజెక్కుజిగిఁ గాఁమక నొసంగ
నలరుమానికపుసఃయగఃపుదండలైక్కు కలితాంగదీప్తికే • గట్టు మిడఁగఁ
జెంగావివలిపెంపుఁచీరంచునరిగడా ల్పదకోణఘృణులకుఁబలన్నులొనఁగ
- తే. గీ. మదనమదహస్తి విడివడ్డమాడ్కిఁబడఁతి, పుడమియొడయనికడ కేఁగ • బెడఁగునడల
నకుచువడిఁ గడుఁగ్రొమ్మడి • నడలి విరుల, జడి పొడవు నిల్లువెలువడి • చనఁగనపుడు. 65
- కం. కని రాజహంసవరుఁ డి, ట్లను భలి మేల్జాణ వాడుఁవా సాగ నమరఁ
జననాథు నెనయఁ బోయెదో, విని ఘోష మొక్కకథ యటన్న • వెలఁ దిట్లనియెన్. 66
- మ. కలహంసాధిప శీవునాకొఱకున్న • కల్పించెదో కాక పె
ద్దలచేఁ బూర్వము విన్న వాఁడవో మహాఃదై వప్రసాదంబో విం
తలును మ్మిట్లు వచించ నన్యులకు మేఘాశక్తి నిఁబోలువా
రలు లే రింక భళారె చెప్ప మనుచుఁ • రాజాస్య కిప్రార్థించినన్. 67

పదునాల్గవరాత్రికథ .

- కం. ఆమానసాక మభినవ, తామరవసురందబిందుఃతరబృందంబుల్
సేమించుగుఱియు వాక్కుల, హేమావతి కనియె 1మోద * మిగు రొత్తంగన్. 68
- చ. వినుము విదర్భదేశమున * విశ్రుతమై సిరులందు విహ్వలం
బన నొకపట్టణం బమరు * నచ్చట నొండాకవైశ్యుఁ డంతయుం
దనరు హిరణ్యగుప్తుఁ డను * నామముతోడఁ దదీయభార్య హ
స్తిని యనువేరునం బరఁగుఁ * జెప్ప నశక్యము దానివైఖరుల్. 69
- కం. మిలమిలమిలఁ దగుకులబలు, పోలియలరుల వలపుగులుకు * పోలఁతుక నవ్వున్
దోలు కలికులచలదలకలు, చెలిసాలపులపలుకు లలరు * చిలుకలకొలికీ. 70
- కం. విరులా శివగవులు నీలపు, నరులా కురు లుబ్బుగల్బిఁచన్నలు జాల్వ
గిరులా యూరు లనంటుల, సిరులా యని జనులు మెచ్చు * జెలువ చెలంగున్. 71
- కం. శిశుదమ్ములనరి కరములు, గుండమ్ములతీరు రదనఁకోరకపంక్తుల్
మందమ్ములు గమనమ్ముల, చందమ్ములు పొగడఁ దరమె * నఖయందమ్ముల్. 72
- ఆ. వె. కలువచలువ చెలువుఁ * గైకొనుకన్నులు, జగ మెటుంగు రంగుఁజగ మెటుంగుఁ
గులుకుఁ దోలుకుమొలకఁగుబ్బల పనగల, వనిత మేలు కొక్క * వనిత మేలు . 73
- సీ. బలితంపుఁ బులివంపు * కళఁజెంపు జఘనంపుఁ బోడి మెన్నఁగ నొక్కఁనాఁడు పట్టు
విరితమ్ములను గగిమ్ము * సిరిఁజమ్ము వదనమ్ముచెలువ మెంచుట కొక్కఁనెలయుఁ బట్టు
నిరులెప్పడును గుప్ప * నెఱికప్ప గలకొప్పఁ బ్రణుతింపఁగా మహాబ్ధంబు పట్టు
జితజంభ కరికుంభ * తతదంభ కుచకుంభయుగ మెన్నుటకు నొక్కఁయుగము పట్టుఁ
- తే. గీ. జొక్కలపుఱిక్కగమిగిక్కు * తెక్కుఁజెక్కు, నఖములనుతింపవేధదిఁనమ్ము పట్టుఁ
గెంజిగురు సంజశెంబాయఁపుంజఁదెగడు, పదము లెన్నంగ బ్రహ్మకల్పంబు పట్టు. 74
- కం. ఘనజఘన స్తవయుగములు, మెనుకను దనుమోలె నుద్దఁవిడి నొత్తంగాఁ
జవలేక యూరుమరుగుల, వివమితగతినిల్చె గౌను * వియదాకృతితో. 75
- సీ. విష్ణుసాదంబులె * వేమఱు మేఘంబు చంద్రుండు ముట్టె నీశ్వరశిరంబు
తీర్థంబులోఁగొని * ధృతి నిల్చె శంఖంబు కోరి ప్రిసాదంబుఁ * గౌన ఘటములు
విదంజనుండిన సాధుఁతరులఁ జెందెనులతల్ దండె వ పొదదండ * నుండె విరులు
పుణ్యనదీనదంఁబుల నిల్చె బులిసమ్ము లలపితామహునాజ్ఞ * నలరె నంచ

పా. 1. మోచ * మిగు రొత్తంగన్. పా. 2. నఖములు పా. 3. చిందం బనఁదగు గగిమును,
పా. 4. బువద దాగె నవఁ గౌను * భామకుఁ దనరున్.

పా. 5. దందనుండిన సాధుఁతరుల దాఁజెను లత లతనుసర్పముల తోఁదనియె విరులు

- తే. గీ. కుంతలానన కంధరా * కుచనుబాహు, నఖకటియానవటుశోభనత వహించి
1 దీటురాలేక పంచలఁదిరిగె నహహ, చెలియ తనయంగముల బాస * చేసినటులు. 76
- ఆ. వె. మొగము నిండియుండు * మోహంపుఁగన్గవ, యరము నిండియుండు * నుబ్బుచనులు
వీపు నిండియుండు * వేనిజొంపంబు, దానిఁ బొగడ బ్రహ్మకై న వశమె. 77
- కం. ఆహస్తిని యావన ము, త్సాహమునగా బిడ్డపాపనందడి లేమిక్
మోహనతరవిటవృషభ, పూహములకు వల్లెత్రాటియొఱపున మెఱయున్. 78
- చ. మిడిగలనూనిచేకలులు * మేలిమినూలలపూనదండలున్
కడములు నందిబొందెలును * కమ్మలమించులమించుమించులున్
నిడి బుగడల్ జరాసరిపెఁగిలఁ దనర్చినకట్లదండ చే
గడ కుతికంట్లు నూనకము * ఘల్లను మెట్టెలు పూని వీగుచున్. 79
- కం. అది గరగర నగుపురుషుం, డెటుటం బడ వీడు జీవి తేళ్ళరుఁ డయినన్
మడిగలదుఃఖం బెల్లను, దుడముట్టు నటంచు మోహ * దుర్దశ నొందున్. 80
- వ. అది మఱియును. 81
- చ. ముదమునఁ బల్లెవట్రిలకు * మూఁటకు ముల్లె కటంచు నాఘఁ డిం
పొదవఁగ నేఁగ జిహ్వాజనఁపొందికలమగ్నఁగోరి వీధులం
గదిసి చరించు జిన్నెలను * గాసిలఁజేయుచు మోహకాంక్షతో
మదనుడు నూనచిమ్ములు సుఁమాళముతోడుతఁ జమ్ముచుండఁగన్. 82
- వ. ఇట్లు సంచరించు నయ్యవనరంబున. 83
- శ్రీ. హేరాది యొడ్డాది * భారాదులను వచ్చు గోనెలు తణగాలు * గోతములును
నూలానునగలు కంఠిటాలు కంబడికట్లు మూఁటలు చిక్కాలు * బాటమండు
వలలారణము బట్టువార లడుక్కలు సుంకము చీటికానులు మగాలు
కావలి దేవళ్ళ కానులు కుప్పబత్తెము విశేషము దోవఁబీర్వ యర్థ
- తే. గీ. మాన్యములు తరుగువిడుపు * మడుపుమఱియ, గానికోల్కానిబింబ్రోతు * కరణములకు
నారిసెట్టి బసివిగణాచారుల చల, వాదిలెక్కలు రాబట్టు * వాఁ డొకండు. 84
-
- పా. 1. దీటురాలే మటంచును * దృఢమనీషఁ, తెలియ యంగమ్ములకుఁ బాస * చేసినటులు.
పా. 2. చెల్విన, నెదిరిన తిలకించ నేమఁగిల్పరుఁడయినన్ పా. 3. భారజనఁ యూధహితప్రదభాగధేయమై
పా. 4. నీ, బహుఘంటకొడలతో * బలువిడి నేరెంచు గోనెలు తణగాలు * గోతములును
నూలానునగలు కంఠిటాలు కంబడికట్లు మూఁటలు చిక్కాలు * బాటమండు
వలలారణము బట్టువారలడుక్కలు సుంకము చీటికానులు మగాలు
దినునులకున్నట్లు త్రెమువిశ్చేయమకావు, తిరువర్ణమాన్యమ్ము * తరుగువిడుపు
గీ. తే. నిడుపు లెక్కలైనవచ్చి * మడుపు మఱియ, గానికోల్కాని బింబ్రోతు * కరణములును
నారి సెట్టి బసివిగణాచారులచలఁ, గమ్ముకొని నిండువేడుకఁ * గలనీమెలఁగు.

ఉ. సుంకరళోలుకాడు సరఃసుం డనువేరిటవాడు చూడ నే
ఱాంక వసంతకంతుల జయంతుని నెంతయు బోలువాడు ని
శృంక నలంకరించుక హుళారున వీధికి వచ్చుచుండి యా
వంకజలోచనం గని సెఱబా సని మెచ్చినయంతలోపలన్.

85

చ. పొగడహిజారుచెంగలువబొందల మేలికిపువ్వుధట్టి సంత
వగి విరితేటిమలెననఁపాగ శిరీషపుగోషుఁఫేషు మేల్
జగి తొగడాలు జాజిబిరిసిం గొని చిల్లహుమాయితేడి బల్
1 తెగువతోనకి ధైర్యమున * జేయని యా ర్చెద తామ్ము గుమ్మినన్.

86

సీ. వీధివాహితప్రసాదోవగోనృదోగ్రోవప్రదోపవితర * చపలదైన్య
వరుషసంతాప్రసాద * చరమవిలాపనిర్వేదనాసూయావిషాదగర్వ
మోహంధకారసంస్కర్షభావవిహీనచీరసుప్తిధృత్యపస్పాదమైనన్
హర్షవిజ్ఞానశంకాలస్యసుఖనామధేయముల్ గల్గివ ర్లునట్టి

తే. గీ. ముప్పదియు మూడు సంచారములను మగ్గి, స్వేదవైవర్ణ్యరొమాంచ * విస్వరాశ్రు
కంపముల్ ప్రళయస్తంభఃకము లనఁ జను, సాత్వికపుభావములచేత * జడిసి తెలిసి. 87

సీ. సాక్షాత్కరించిన * చంచలాలికియో మాటాడనేర్చిన * మణిశలాహ
జేవంబువచ్చిన * చిత్తరుబామ్మయో కడురూపుదాల్చు శృంగారరసము
చేట్లు వెలసిన * చిత్తరుపూరమ్మయో చెజలామజాబిలిచిన్నికళయొ
కలితరేఖ నటించు * కమ్మనత్తావియో మోహింపఁ జేయు సమ్మోహనంబో

తే. గీ. కాకయుండిన నీతళ్ళు * కాంతిముఱుపు, సాగ నలంకృతికళయును * సురభిశుభద
విభ్రాముంబులు గలవె త్రివిప్లవముల, నిండియున్నట్టి చక్కని * నెలఁతలందు.

88

కం. కరములు సుమలతికాశ్రీ, కరములు చిఱునవ్వు లిందు * కరములు పద్మా
కరములు నాభీరుచు లా, కరములు సాగసులకుఁ జెలికి * గల యవయవముల్.

89

కం. నారి కెన సఖలు వేరే, లేరే దొరఁడెగడునిటల * లీల లయారే
యారేపునమరునారే, నారేఖకుఁ దనుఘనాభి * నాగను మెఱయున్.

90

కం. బాలాద్యక్తి వాలా, వాలాఱుంగన్ను లతుల * వనజశ్రీలా
శ్రీలా చెవులు సులీలా, లీలావతికంఠరవములెఱువా బాలా.

91

సీ. శశిరేఖశశిరేఖ * సత్కలాసౌందర్యములు మాయఁ జేయు నిచ్చెలువతీరు
పద్మినీపద్మినీపరిమళజాతుల నలరించుచుండు నిక్కలికిసారు

రేవతిలేవతిః రేఖావిలాసముల్ తలఁకింపఁ జేయు నిఃత్రదానిముఱువు
వరహేమవరహేమఃసురుచిరలీలలు గరఁగంగఁ జేయు నీకాంతహరువు

తే. గీ. తారఁదార నుదారను + దారసించు, భద్ర భద్రీనుభద్రను + బరిహసించు
నౌర యిట్లుండ వలదె శృంగార మనుచు, మెచ్చి పల్కొలు బలుమోహఃమెచ్చికెరలి.

కం. మిఱు కై నయ్యాశృశాంగీ, మణి నివ్వడు మోహిసీనుఃపతమంతాశ్ర
ర్షణకళ నాకర్షించుక, కణకం బలుగతుల రతులఁ + గవిసేద ననుచున్. 93

కం. మది నూహచేసికొని తన, నదనంబున కవుడె వచ్చి + చలమునఁ దన్నున్
మదనం డేవగఁ దమిచ్చే, నొదవిన యొకయమృతసిద్ధఃయోగమునందున్. 94

సీ. వైష్ణవి కామారి + వారాహి చాముండి బ్రాహ్మి మాహేశ్వరి + బగళ లలిత
కాత్యాయ సిందారిః + కాళరాత్రి భవనేశ్వరి మహామాయి పం, చవళ దుర్తి
భగవతి మాతంగి + బాల మహాకారి కామేశ్వరియు భద్రఃకారి శక్తి
మలహరి కృష్ణాక్షి + మాధవి శాంభవి శాకంభరియు లఘుఃశ్యామ హంతి.

తే. గీ. మోహిని కామరాజాఖ్యఃముఖ్యుడేవి, రాజరాజేశ్వరియు మంత్రఃరాజరాజ
ముఖరిహసిణి భైరవి + ముఖ్య మూల, మంత్రములలోన మోహినిఃమంత్రీ మరసి. 95

సీ. కమభక్తి శుక్లపః క్షమునఁ బుష్కారమినాడు హస్తిని వీధి + నమచువేళఁ
గుడియడు గిడుమన్ను + గొని తెచ్చి శయనమందిరము గోమయమున + నెఱయ నలికి
మధ్యమంబున నెఱఃమంటిపట్టిడి వనపున ముగ్ధిసంగి మధ్యఃమునను మన్ను
నెఱపి యాపై ని నఃస్థైలఃతరూపము వాసి చుట్టుయంత్రీము గురుఃస్తుతి యొనర్చి

తే. గీ. మొదల నోం శ్రీం వినిర్మించి + మోహమోహి, నీ పటుస్వాహ యనిమంత్రీ, నియతఃసీర్చి
యందు దిగ్బంధన మొనర్చి + యరుణగంధ, పుష్పఘావదీపాదులఁ + బూజఁ జేసి. 96

ఆ. వె. లక్షజపముచేసి + లక్షణయుతముగఁ, దద్దశాంశను మధుఃతర్పణంబు
తద్దశాంశ మగుచుఁ + శగు పలాశలతాంత, హామవిధియుఁ దీర్చుచున్నయపుడు .97

సీ. మినుకొప్ప నునుకొప్ప + మినుమిన ల్లూలాడఁ గన్నులతళతళ + మిన్నులాడ
బునుగీతనెఱపుతః, భగ భగ త్రైజలాడ గుబ్బలచకచక + త్రొక్కిబుల్లూడ
జిగ్గిపున తగు మేనిధగధగ లిరుగాడ నగుమోము నిగనిగల్ + నాట్యచూడ
కటినుండువిరిదండఁగనుగచుల్సలాడ నందెలరుళరుళ + ల్చించులాడ

తే. గీ. నెదుల సాక్షాత్కరించుమోహినికీ వతఁడు, గరిమెతో లేచి మ్రొక్కినఁ + గరుణఁ నూచి
తనరు బూర్ణాహుతి యొనర్చి + తప్పకుండఁ, దంత్రము ముగింపుమా నీవు + వలఁచినట్టి. 98

కం. వర మొనఁగెద నన నటువలె, జరిగి మనోజాత పంచశత యని యంత్రా
వరణము దుడిచి మడిప్పిత, ము రయంబునఁ దీర్చు మనిన + మోహిని యంత్రన్. 99

తే. గీ. మంచి దని యచ్చెల్లని నావహించి శక్తి, తెచ్చి ముండట నిల్చి యధృశ్య యైన
సంభ్రమంబున సరసుండు * సరసరతులఁ, బరవశత్వంబు నొందించి * భ్రమము గొల్పు.

చ. కనుగవ విచ్చి చూచి యల * కామిని యెక్కడి దీనిశాంత మీ
ఘనుఁ డితఁ డెవ్వఁ డిట్టిరతిగల్గుట యేమని విస్మయంబుచే
మనమున నెన్ని యే మయిన * మంచిదె నామదిఁ గోర్కెఁ దీర్చెఁ బి
బ్బినమొకరాంకు నింకఁ దనభృత్యునిగాఁ బని పూని యేలెదన్. 101

వ. అదియునుంగాక. 102

తే. గీ. భద్రుఁ డన దత్తకుఁ డనంగఁబుఁగు కూచ్చిమార పాంచాల విట వీరఃపుర నాగ
రిక విదూషకు లనఁ బ్రాథఃరీతి మెలఁగు, నాయకులవంటిరనికఁ డీనాయకుఁ డని. 103

చ. మనమున మెచ్చి నాయకుఁడ * మానెఱజాణపు ప్రాథ వేక్తియన్
గొని రతి నేలినాడ వనుకూలము నా కిది నిచ్చనిచ్చుల్
ననవిలుకానికేళలఁనన్ వెలయించు మటంచుఁ బల్కినన్
విని సరసుండు మంచి దది * వేడుక నాకనిపంపె నింటికిన్. 104

కం. అది మొదలుచేసి హస్తీని, మది రంజిల సరసుమీఁది * మమతను నిచ్చ
ల్కదనునికేళికఁ బిల్చును, దుడఁ దనగృహమునకు సందు * దొరికినయెడలన్. 105

వ. ఇట్లు విహరింపుచుండి యొక్కనాడు. 106

కం. మధ్యాహ్న వేళ జనతా,రాధ్యం డగుసరసుఁ డలరి * రతిపతికేళి
సాధ్యత 'బుద్ధిమతాం కిమసాధ్య'మృని యావధూటి * నదనమె చేరెన్. 107

తే. గీ. చేరినప్పటి సరసునితీరుఁ జూచి, భుజము లుప్పొంగి హస్తీనీపుష్పగంధి
కలయఁబడి మిఱి వన్నీటఁ * గాఘగడిగి, 1 మేలమునబట్టి తోడైచ్చ * మెచ్చిపెచ్చి.

నీ. జీవదంతపుడగాఁజీనీసఖానుమేల భుకుటద్దపుబిళ్ల * బెఱకురవలు
వంతసంతనఁ జేసి * విష్ణుగాఁ దాపిన హురుమంజుపాసల * మెఱుఁగుకుచ్చు
లునిది తీర్చినసాంపు * మిను కై నకెంపురా మొనముక్కు లూడెడు * ముద్దుగులుకు
కభుకుఁగొంబని వచ్చ * చిలుకలు రహిమించు తొగరాచలువరాల * నెగడు లోవ

తే. గీ. గలవగలనిండువచ్చనిజలుగుప్పిరియ, కలల నిరవొందు చిత్తర్థు * కవ్వరంపు
మెప్పు మేల్కల్లు చవికొల్ * మెఱయు హంస,తూలికాతల్పమునఁజేర్చి * తోయజాఱి.

కం. తొడరి నునుగబ్బిగుబ్బల, పొడ వడఁగఁగఁ గాఁగింది * పొడమినదార్ధ్యం
బెడలంగనీక మన్నఘ, బెడెదపుదురమం దతనికఁ * బ్రియ మొందించెన్. 110

తే. గీ. ఇత్రైజుంగున వారిద్దఁ జేపురేగి, మిథునకార్యప్రవిష్టులై * మెలగుచుండ
దానిపతియింటి కరుదెంచి, తలుపుఁదెఱుపు, మనిన నది యెట్లు బొంకఁగఁ * జనునొ చెపుమ.

తే. గీ. తెలిసినా నీకు హేమావశ్రితాంగి, తెలియకుండిన జెప్పదఁ * తెలిసికొనుము
విభుఁ డట్లులఁ దన్ను బిల్చిన * విటుఁడు వడఁక, వెఱువకు మటంచు ధైర్యంబుగఁజిపి యపుడు.

చ. మునుఁగిడి వండియుండుమని * మోహముతోడ వితర్కి జాపి తా
నును రను రంచు ఖన్నయయి * యొయ్యన నేగి కవాట మవ్వలగా
జెనజెనఁ ద్రోచి మూటఁ దలఁ జెట్టుక వచ్చినభర్త కింత సా
ధ్యన మొదవంగఁ జెప్ప విని * వాఁడు వితావిత యేమి యం చనెన్.

118

వ. అనిన హీనస్వరలున.

114

కం. అడిగినవతితో నిటను, దడవాయెను నుంకరీడు * తవలెక్కలకై
వడియున్నాఁ డదె కనుమని, వడఁలి యతనిఁ జూపఁ జూచి * భయ ముప్పొంగన్.

115

కం. వెను కడుగు లిడుచు నవ్వలఁ, దనపొరుగింటను విభుండు * దాఁగినచో జా
రుని రతిత్వవ్యాప్తఁ జే, తనిపి వెడల ననిపి తకుని * ధన్యని బిల్చున్.

116

తే. గీ. పిలువ నతఁ డెప్పటల్ల నభేదమైన, కూర్మిగో నుండె నతి దాను * గుండరదన
వింటివా యట్టిచాతుర్యవిశదశక్తి, నీకుఁ గలిగినఁ బోవమ్మ * నృపతి నెనయ.

117

చ. అని కలహంస చెప్పఁగ మహావరణంబున నాలకించునం
తన తవనోదయప్రభలు * తద్దయుఁ గాన్పడఁ గేలికానికే
తవమున కేగి యచ్చట నుధాకరబింబనిభాస్య పొద్దుగుం
కిన దనుకా వియోగమునఁ * గేవలముగ వెలిఁ జెంది యంతటన్.

118

కం. కుముదమ్ములు కుముదమ్ములు, నముదమ్ములు గాఁగ మెఱయు * సాయం బైనఁ
రమణీమణి భువరుచిభా, రమణీఘృణి సిరుల నిరులు * రంజిలువేళన్.

119

సీ. తారకావృతవయోఽదమునూడ్కి నుమదామపరివృతం బగుకొవ్వు * పరిశ్రవల్లఁ
దీఁగన నలు హఃప్తి నచందమున మేన సొగసుగా రతనంపుసామ్మ లలర
వదనచందుని గూఢఃపచ్చిన రోహిణి ముఱువున ముత్రైపుఁముక్క రమర
మంచుగప్పిన గట్లఁనంచున వలిపెంపుఁ బైటలో గల్పింబులు చెలంగఁ

తే. గీ. బరఁగు జగదాలవగదాలభరణిలోనఁ, గాగ్రీలు మగరాలగరాల * లీల విడపు
టరుణరుచి జల్లు నోరఁ జుల్కురునమెఱయ, వచ్చినిల్చినయా హేమఃపతినిగాంచి.

120

కం. జలజభవాశ్వాని బిట్లనుఁ, తెలియా యింకొక్కగాధ * చిత్రితరంబై
చెలు వొందది చెప్పెద వినఁ, గలవే యని యడుగ వినెదఁ * గాకని నిల్వఁ.

121

వ. హంసం బిట్లనియె.

122

పదునేనవరాత్రికథ.

మ. ఇతరధ్యానము మాని నీవు వినుమా • హేమావతీ దానివిడ
క్షితిలో జత్రవిదిత్రవస్తునితతుల్ • జెన్నాడు కాంచీపురి
స్థితుఁడై కాపుర ముందు శూద్రుఁ డొకఁ డా • శ్రీద్రవ్యప్రితి బాత్రమై
శ్రీతనానాజనభాగధేయ మగుచుకా • సీరాంకనామంబునన్.

128

సీ. ముంగిటఁ బులిజూడఁములు గీచియుండిన రచ్చబండలు గొప్పఁపరిహారగోడ
పంచతీనెలు చాచుఁవల్పెలు ముమ్మూల గూండ్లు దీర్చినయట్టిఁగోడ లలరు
దేవరచవికె పంఁదిరి కోళ్ల గూడులు గొట్టు గుంటుక కాడి • కొత్తవల్పు
లట్టువగల గాడిఁకొట్టుంబు వలగడ కంపపాతినలేగఁకదువుదొడ్డి

తే. గీ. ప్రతి గూంటంబు తొట్టియుఁ • బలకపీఠ, బావి విడకలకుచ్చెల్ • పనులమేపు
మంగలము దాలి తో లిరుక్కుఁమూర్నినందు, గలిగి విలసిల్లు నాతనినిలయ మెపుడు.

వ. అదియునుంగాక మఱియును.

125

తే. గీ. ముద్దగిడగరపులమార్పు • ముసుగుపచ్చ,మార్పు జంకపురివరంగి • మల్లెమార్పు
పాల్పవరకొమ్ము నూగారి • పైరజల్లి, 1మనర తెల్లెఱ్ఱకొన్న లఁమ్మంగఁగలవు.

126

సీ. జడకొట్ట కొట్టలు • చామలు వెలిచామ కుట్టారి కారిక • కొండబరిగె
బరిగెనజ్జయ గిడఁగిరపజ్జ మొట్టుపాల్గిడచే న్నెద్దరాఁగెయును యవము
గోదమ పెదనువ్వు • కుటునువ్వు తెలినువ్వు కుసుమ వెల్లగిసెయు • గోఁగు జనుము
చిటితొఁట వెలిపెద్ద • చెవరంగి పేరామిడము చక్కెర చితాముఁదమును మఱియు

తే. గీ. మినుము తెఱతెల్లకంది చిఁరెనగ సెనగ, పిచ్చ నలవచ్చ కుటుపిల్ల • పెనరగాయ
మళ్ళు నలనందు లుబ్బడాల్ • నల్లతెల్ల, యలవలు పటాణములు పుట్టఁకొలదిగలవు.

సీసమాలిక. బంగారుతీగెలు • గంగాజలమ్ములు కస్తూరినిగరాలు • కటకనరులు
నివ్వపూరాజనా • లేనుంగుకొమ్ములు మల్లెశ్రీగంధులు • మదనగంధు
లేలకరాజనా • లీశ్వరప్రియములు రావిపూరాజనాల్ • రత్నపరులు
కుసుమపూరాజనా • ట్లుత్తి బల్లుత్తులు కస్తూరిపట్టెలు • గంధనరులు
మండిగండ్లిలు నాగఁమల్లెలు తీగెమల్లెలు కృష్ణసీలాలు • వెలునడాలు
మన్నభాణాలు • మరువంపుమొలకలు పన్నుమణింగెలు • జన్నుబొాలు
పొన్నశ్రీరాజనా • ట్టునుగురాజనములు ముద్దుపా్రి లారళ్ళు • ముత్యనరులు
సన్ననూదులు పచ్చఁగన్నేర్లు గోదండరామము లేనర్లు • రాయనర్లు
చంద్రీవంకలు జీనినరులు కాంభోజాలు పంగాకు బుడమలు • పొంగు బొాలు

జిలకర రాజనా • ల్పింతపువ్వులు గోరురాజనా ల్పాదపోత • రాజనాలు
గొబ్బికాయలు బలుగుత్తులు పాలమీఁగడలు శ్రీరంగాలు • కామదాదు
రామబాణాలు రెక్కాములు వెన్నముద్దులు జిల్మ బుడమలు • దాళువాలు
తెక్కపాలలు కాకితెక్కలు పుష్పమంజరీలు నీతాభోగనరులు శౌరి
కుంకుమల రణబెండికొడుకులు పిచ్చుకగోళ్ళు ప్రియాగలు • గుజ్జాబాణాలు
గరుడనరు లోతుగంటరాజనములు మోదుగతొడిమలు • ముదుకనరులు
పచ్చనరుల రెడ్డిపాలవంకలు మఖభోగులు వచ్చకరూర్వనరులు
నివ్వరు దైబ్బన • ల్పీరుకాపులు గాజకప్పెర ల్కురువడా • ల్పంతనరులు
సాలంక లలుగురాజనములు సంభాపు లవనరదాదు మోహనపునరులు
మణినరులగునరులు • మంకెన ల్పగడంపుతీగెలు మడిపాగిలు • దేవనరులు
లత్తుకజాత్తులు • లక్ష్మీమనోహరా ల్పారతీసేదలు • బాహుపురులు
వజ్రపుడగుకులు • వాననరాజనాలవ్వాజివంకెలు • గవ్వనరులు
నంపంగిపూవకు • జాజిరాజనములు గంబూరరాజనా • ల్పన్నెనరులు
తుమ్మిపూరాజనా • లమ్ముకుకొడిగెలు జీనువముక్కులు • చిలుకముక్కు
లేదుకట్టలవంక • లిసుకరాజనములు పులిగోళ్ల వంకెలు • బొగడనరులు

తే. గీ. జల్లిగోకరాజనములు • నలవరులు, దెల్లనల్ల చెన్నంగులు • దీననరులు
నాది యగుపేర్లు గలుగుపక్షతరియింట, నుండుశతకోటిబారువు • లొక్కదినను. 128

తే. గీ. దొండకాయ ములుకకాయ • తొట్లకాయ, జంబికాయయు వెట్టలనందకాయ
వెలయు నునైకాయయు రామములుకకాయ, మేడికాయ కాచరకాయ • గూడ నింక. 129

నీ. రామగుమ్మడి యోబరాజగుమ్మడి చారగుమ్మడి బూడిదెగుమ్మడులును
గిండిపాటయుఁ నీఁ గెఁగిన్నరపాటయును బీట నముద్రపుబీట నేటి
బీట పిచ్చుకపొల్ల • పెద్దపొల్లనుఁగుదంతపు పొల్లు • తంబలు వెలి
కాకర పొట్టికాకరలు మేఁకచెవి చిక్కుడు పాలగణపుల • గోరుచిక్కు

తే. గీ. డులు సుగంధాలు బొంతసంఘటలు సురభులు, గంజివందిటికపురపొంకాయలు తరు
బూజుపుచ్చ కురాసానిపుచ్చ పెద్దదోన నక్కదోనలు నాని • తోఁటంగలవు. 130

ఆ. వె. చేమ కంద గెనును • చిట్టిగోరు పెండ్లెము, పొసంగు తెల్లె గెనును • భూతగెనును
లల్ల ముల్లి పనపు • ముల్లంగి వెల్లుల్లి, గాజరయును మొకలుగాఁగలవు. 131

చ. గురు గొట్టాది చెంచలియుఁ • గుచ్చలి చిట్టి తగ్గి తుమ్మి దు
స్సరి బలుగూటిబొద్దినిలి • చల్మిలి పల్లెరు రూకపాత్మె వె
ల్పరగెనె ముస వెల్ల చెవిపావిలి దొగ్గలి పొన్నగంటి దే
దరి కరవంజి చేతర నదాపయు గొండలి కొండపిండియున్.

తే. గీ. పాల వాయింట తక్కులి • బచ్చలి కొయి, గూర చక్రవర్తము చిల్లకూర గోలి
కూర దుంపబచ్చలి తోటకూర కొలిమి, రాకు సోపు మెంతాకు చుక్కాకుగలదు.

సీ. పసన సీతాఫలా • ల్లిపనిమ్మ గజనిమ్మ దూదినిమ్మ యనాన • మాదిఫలము
నారదఖగూర • నారికేళాదులు రామఫలాంజార • జామఫలము
లలరారు బొంతకీర్తి కీర్తియుఁ జోక పిప్పలి నేరేడు • పెద్దవెలగ
రామావధియు గమ్యరక జడిమామిడి బాదం, పెనురేగు • పాలఫలము

తే. గీ. చెట్లు పండడితోటలు • చిట్టి గొట్టు, చెఱకు రసదాళిచెఱ కెఱ్ఱ, చెఱకు నల
చెఱకుతోటలు కలుజోడు • నీర్పి దినుసు, కారపా కాకుతోటలు • గల వరనిశి. 184

సీ. మామిడికాయయు • మారేడుగాయయుఁ గొండముక్కిడికాయ • కొమ్మికాయ
గడుగుకాయయు మొల్లకాయ యందుగుకాయ లుసిరికెకాయలు • సుసైకాయ
లేకరక్కాయయు • వాకల్లికాయయుఁ జిఱినల్లికాయయుఁ జిల్లకాయ
కలబంద గజనిమ్మకాయ నార్దపుకాయ చిననిమ్మకాయయు • జడికాయ

తే. గీ. కుండెనపుకొమ్మ మూమనకొమ్మ బుడమకాయ యలము మిరియంపుకాయ కలివి
కాయ కంబాలు కరివేపకాయ లాది, మైన యూరుగాయలు గల • వరనియంట. 185

తే. గీ. పంట మోలూటి పెడగంటి • పాకనాటి, యరవెలమలాదిగొండాఱి • మొఱునుగోన
కొణిదెకాపులు మొదలైన • ఖోణిదనరు, కాపులకు నెలమిన్న యక్కాపుకొడుకు.

తే. గీ. అరనికొక్కకులాంగన • యగ్గిమహిషి, చనినపిమ్మట నత్తకేళిని యనేటి
పేరుగల్గినదిన్నాలు • వినరుహస్త్రుఁ, డేలుప్రియురాలు నాగ సాంపెక్కి క్రాలు. 187

సీ. మొఱుగండుకమ్మలు • మొఱులు గెరలముక్కర యుడ్డబుగడలు • కట్లనరులు
వీరైన చింతాకుఁతీగెయల్లిక నాను వలేరుబూవులు • బన్ననరము
కుప్పెనారము మెచ్చికొన్న సూలలదండ యందగించినజోడుఁ నందిబొందె
నిగరమైన సిరాజివగడాలచేకట్లు శాంతికడెంబు లుంగరపుజోళ్లు

తే. గీ. గిలుకుమట్టెలు జంటీల • గులుకు ఆవికె, నన్నమా వేయుగన్నుల • చలువచీర
పసిమిఁ జిల్లెడుముంజేతిపచ్చలమర, దుడ్డెలనమునఁ దిరుగునా, రెడ్డిసాని. 188

కం. అచొక్కపుజిగి చన్దవ, యాచక్కనిమొఱుగుబారు • లామోమందం
బాచక్కనిహావహా, చూచిన మరుడైన భాగింతి • సాలయక యున్నే. 189

సీ. మేఘేందుకార్దుక, మీనదర్పణవజ్జిక చముఖభూనేత్ర, గండనాన
దరసుధాబింబకుండశ్రీమణికరీరగళవాగధరదంతకర్ణజిహ్వ
పద్మలతాధరభంగభగమ్మగేంద్రకరభుజాకుచవళిఁకక్షమధ్య
బలతుండచక్రికాహళతారవల్లవనాభ్యురుకటిజంఘ, నఖరపాద

తే. గీ. ప్రియనవిద్యుమచలదళఃపత్యోకనక, కదలికాపర్ణకాముదీఃగంధసార
మార్దవాంగుళ్యనంగనఃపృథుచిచరమ, చరమభాగస్థితమగంధః చానమోజయు. 140

కం. మినమినలీనెడు మేనున, నొనరిన యావనజనయనఃనూతననలినా
ననమున ననువుగఁ గనుఁగొనఁ, దనరిన కనదనఘనఖనిఃదానసునాభిన్. 141

సీ. పలుకులు కపంపుఁబలుకుల వర్ణించు చూపు మూరునితూపు, రూపుఁజూపు
గరములు బినభీతిఃకరములై సిరులొందు జడజగ్గు విరులకు, జడతసేయు
మందయానము హంసఃమందము నిరసించు 2మైనెగ్గు కొమ్మించుఁమదమణించుఁ
గుచములవన లాతిఃపుచముల నిర్జించుఁ జెక్కింపు ముకురాలఁ, జెక్కినైచుఁ

తే. గీ. దావికెమ్మొవి యమృతంపు, బావివీయారు చెన్నారు చీమలఁబారు దూరు
నూరు లలరారు ననలుల, పారు గేరు, గాంత యగుఁ గాంతలతికాంతఃకుంతకాంత.

కం. కమలంబులఁ గమలంబులఁ, గమలాననలోచనములః కాంతి జయించు
బ్రమదాపులఁ బ్రమదాపుల, రమణీమణివాలుఁజూపు, రహి నిరసించున్. 143

తే. గీ. దానిబిగబ్బిసిబ్బంపుఁ, దభకుటుబ్బు, గుబ్బుచన్నులకాగిలిఁ, గోరనట్టి
మానవాగ్రణి వసుమతీఃస్థానములను, వెదకి చూచిన లేడుపో, విద్రుమోష్ఠి. 144

తే. గీ. అది మనోజ్ఞము లై నయాఃహారములను, గంధమేం దై నమదముచే, గన్నుఁగాన
కమితపల్లవరతికేళి, కాన నొడమి, మీటుచిత్తముతోడ నేకారఁదొడఁగె. 145

సీ. పనివంటవార్డులఁబాధ లించుక లేక తీరెడు మంచినంసార మొదవె
నల్తమామలపోరు, నారుదూ రెఱుంగక పొంద తనిచ్చఁగాఁపురము దనరె
గుడువఁ గట్టను బూయఁ, దొడుగ వస్తువులు యథేచ్ఛముగా నుండు, నిల్లుదొరకె
బట్టిపల్లార్చ కేవట్టన దయఁ జిల్లు మనసు గల్గినయట్టిమగఁడు గలిగె

తే. గీ. నింతగల్గిన నేమి నాఃహృదయ మెఱిగి, మమత దీఱును బదివేలఁమంది మగలఁ
గలుగఁజేయక చెడుదోసఃకారిబ్రహ్మ, యొకనిగాఁ జేసె ననుచు నూరక తపించు. 146

కం. ఆపావ మేమి చెప్పదుఁ, గాఁపుది మదమెత్తి కన్నుఁ, గానక పురిలోఁ
జూపరుల నెవరినై నను, నేపున సంభోగకేళి, కెనయంజూచున్. 147

చ. అటువలెఁ జూచువేళ నొకఁ, డంగదనామకఁ జాయుధోపదే
వటకుఁ బ్రయోజనార్థము రఁయంబున వచ్చిన వానిటెక్కుచో
క్కుటపుటాయార మారఁ గని, కాఁపుది మోహము నిల్వలేక మి
క్కుటపురతిప్రయత్నమునఁకుం గరఁగించెద నంచు నిట్లనున్. 148

- తే. గీ. ఎన్నఁడును రానివాడ వీ • వేమి పనికి, వచ్చినాడపు కూర్చుండు • వన్నెకాడ
మంచ మడ తెచ్చి యింటిలో • నుంచినా నటన్న విని వాడు పోవలెననుచుబలుక. 149
- ఉ. పోవలెనంటి వాలి నగుఁమో మటుచూడక నీడ నుండ లే
వో విలపించుబిడ్డలకు • నొయ్యనఁ జన్నిడి నిద్రఁ బుచ్చు బోఁ
గావలెనో భ్రమించు విటఁతైలయల్కలు దీర్చబోయెదో
శ్రీవిభవోత్తమా యెఱుంగఁజెప్పఁమటంచును శెట్టవట్టుచున్. 150
- తే. గీ. కోర్కె నిండఁగా దుద్దుఁగొంగ డవుడు, పఱచి యాతని మంచంబుపైకిఁ జేర్చి
వలచి వలపించి చిన్నలవగలు చూసి, యెనసి రతికేళి నేల నఁయ్యగురుబోడి. 151
- వ. ఇతైఱంగువ. 152
- కం. అసిరుడచేష్టఘోలన, మనివారితదంతఘాత • మఠిచిత్రతరం
బనిదంపూర్వానందం, బనుపమగురుసురతసౌఖ్య • ముప్పినయంతన్. 153
- కం. ఈలాగు నిచ్చ నిచ్చలు, మేలుగఁ గోరికలు దీఱ • మిథునత నన్నున్
దేలింపు మనుచు ననిపిన, జాలం బాదుగ నతండు • నలుపుచు నుండెన్. 154
- కం. అలకాపువగల చిలుకలఁగొలికికీ దమి యింతయైనఁ • గోల్పడక ముదం
బలరారి యుండ నొకనాఁ, డెలమిని నయ్యూరిజేరి • హిత మలరారన్. 155
- చ. ముదుకరుమాలుగుడ్డ భుజఁమూలమునం గడితెంబు మీఁదఁ బ్రాఁ
తది యగుదువృటంబు మొలఁ • ద్రాడును గీనరయండు తిత్తి న
న్నది నెలవంకనామము విఁనాయకు నుంగర మంగుళంబునన్
బాదలగ రత్నగుప్తుఁడు నఁమున్నతి నింటికి రాఁ బ్రియంబునన్. 156
- కం. ఆనత్యకేళినీనతి, నానత్యసమాన వై శ్యఁనాయకురూపం
బానఁ గొని చూచి మోహముతో నరనము లాడుకొనుచుఁదోహమొదవన్. 157
- కం. వక్కాకుఁ బొగా కిడు మని, చక్కటికిని బోయి పైఁటఁజాఱగ నెదుటన్
మొక్కనగ వొప్ప నిబంబడి, దక్కితి విక నెందుఁ బోయెదవురా బావా. 158
- తే. గీ. అనుచుఁ దమి నిల్పలేక నఁయ్యంబుజాఁకీ, వలుదగుబ్బలఁ గొంగిట • బలియఁబట్టి
సురతకేళులఁ దేలింది • చొక్కచుండ, నపుడటకు నచ్చి యయ్యంగఁదాహ్వయుండు.
- ఉ. వచ్చితి రెడ్డిసాని తలఁవాటిలి దీయు మటంచుఁ బిల్వ లో
పెచ్చినసాధ్యసాప్తి నపు • డెంతయు వై శ్యఁడు సంచలింపఁగా
నచ్చవలాఁకీ వాని భయఁమందకు మం చొకగాదెలోపలం
జెచ్చర నుంచి నాయకుని • చెంతకుఁ జేరి మహాసరాగయై. 160

- డి. వాఁకిలిఁగిసి చొక్కటపు • వాలుగకన్నులఁ దేలఁజూచి నా
భీకదళాక్షి కుందనపులిబ్బుల నేలెడు గుబ్బుచన్మోనన్
✓ సోఁకఁగఁ గాఁగిలింది నెఱుఁసాంపునఁ శేభిగృహంబులోనికిం
దోఁనిపోయి వాని రతి • నూతనసంభవపారవశ్యమై. 161
- కం. అలకాపునంపదలఁ దన, రలకాపువధూటి యానఁనాలంకృతికా
ర్యలకాపుంజితయై వేడ్కలఁ గాఁపుర మొప్పఁ జేయు • కాలమునంధున్. 162
- డి. నల్లనికమ్మిపచ్చదము • నామఁపు బొట్టును గుచ్చుటద్దముల్
తెల్లరుమాలు వలై మొలుఁ • దిల్లి కరంబునఁ గోల వ్రేళ్ల నం
ధిల్లిన వంకటుంగరము • తీరగుపూజలజంటిగుండ్లు రం
జిల్లఁగ రెడ్డి వచ్చి తనఁచెల్లను వాఁకిలి దీయఁ బిల్చినన్. 163
- కం. ఆమెడ నిద్దఱు మిండలఁ, బాయక రతిసల్పు కాపువడఁతుక యెటులన్
మేయింది బొంకవలె జెపుమా యని చక్రాంగవంశఁమండన మనియెన్. 164
- డి. ఆవచంబు నేడ్క విని • యకాదల యూచి నిడూర్పు పుచ్చి హే
మావతి పల్కె హంసవర • మాటికి మాటికిఁ బృచ్ఛ యేల నీ
వే వినుపింపుమా వినెద • వింత సుమీ తెలియంగరా దదె
ట్లో విశదంబుగా ననిన • నుత్పలగంధికి హంస మిట్లనున్. 165
- చ. తననిజనాయకుం డటులఁ • దల్పు నడల్పు మటంచుఁ బిల్చినన్
విని యల వన్నెకాడు భయఁవిహ్వలుఁ డైన నడంకవద్దరా
యని నగి వీఁపుఁ దట్టి చనుఁచూ పగఁ జాటుచు మల్లి చూడ కే
మనకయు రెడ్డితోడ నని • యాసఱి పంచిన నాతఁ డంతటన్. 166
- వ. మంచి దని యవ్వడు. 167
- కం. త్వరితమృతం దలవాఁకిలి, దెఱచుక బంధ్రపుతు నోటిఁతీటయుఁ దీఱన్
బారిపారి వదరుచుఁ జనియెడి, తెఱగు నిరీక్షించి రెడ్డి • తెగువ న్మగవన్. 168
- తే. గీ. పిలిచి కోపారుణాక్షుండై • వేర్చి పలికె, నేమె బంధ్రాతుగాఁ డీటు • లెమ్మొమ్మెఱసి
వచ్చినాఁ డదిగాక తా • వదరుకొనుచు, బోవుచున్నాఁడు సెప్పమా • పువ్వుబోఁడి.
- కం. అని పలి యడిగివ జడియక, వినుచూ యని రెడ్డిసాని • వింతలు గులుకన్
నునునగ వొప్పఁగఁ జెప్పెను, గనుమా యీసెట్టిగాని • ఘర్షణ మొదవన్. 170
- తే. గీ. నగరివారలు పిల్చుచున్నా రటంచుఁ, దఱుముకొని రాఁగ నిలుఁజూచి • తలుపువేయ
గోడతడు దూఁకివచ్చి తోఁడ్కొనుచుఁ బోవ, రెడ్డి లేడుగదా యని • యడ్డవడితి.

ఉ. అంతట నీవు వచ్చితివి • యాతఁడు నాగ్రహవృత్తిచేత న
 స్నాంతయు దూఱుకొంచుఁ జనియెడ మగఁడా యని చెప్పి వైశ్యుని
 జెంతకుఁ జేరఁ బిల్చిన వఃసింహకుసులము వెల్లి సాధ్వసా
 క్రాంతశరీరుఁడై యెదురుకట్టకు వచ్చిన రెడ్డి నవ్వుచున్. 172

తే. గీ. వాని దయఁ జూచి నే నున్నవాడ నీవు, భయపడకు స్వేదగా యని • పల్కరించి
 పొమ్మనిన మస్తకవిధానము చెప్పి, యేగె నాతఁడు తనయింటికి • కేమి యనక. 178

ఉ. ఆవిధి బొంకనేర్చిన నృపాగ్రాణిడగ్గఱ కేగు మన్న హే
 మావతి నాసికాగ్రమున • మాటికి వేలిడి కర్ణపత్యో
 భావలి చెక్కుల న్నుటనమాడ శిరం బటు లూచి మెచ్చుచున్
 వేవినఁ జూచి యంత నిజఃవేశ్యముఁ జేరఁగ నేగె గొబ్బునన్. 174

కం. ఈగరిమను నిజగృహమున, కేగి ధరాధీశమోహఃప్రాదయాంబుజయై
 యాగజగామిని యొండొకలగున దినమెల్లఁ గడపి • లలి నిశి యొనన్. 175

చ. ఘనశతకంఠకంఠకలఃకంఠఘనాఘనసీలకంఠకం
 జనయనఖండరీటబలః శాసనసీలతమాలమాలికా
 ప్రిణతమృగేక్షణాచిహరః భారమృగీమదచంచరీకకా
 ననకిటికోటికజ్జలవఃనద్విపనన్నిభ మైనచీకటిన్. 176

ఉ. కొప్పన జాజికొవ్వీర్లులు • గుంటమగంధపుఁబూత గుబ్బలం
 గొప్పసుపాణిరానదులు • గోమలదేహలతాంతవల్లికం
 గప్పెడుసొమ్ము పెన్సిరులు • గన్నులపండువు లాచరింపఁగా
 నప్పటియట్ల వచ్చి హరిఃశేఖణ నిల్చెను హంసనన్నిధిన్. 177

ఆ. వె. నిలువఁ గలువకంటిఁ చెలువంబు వీక్షించి, దినముదినము కొక్కఁ తెఱఁగు దోచ
 సాగమఁ బూననేర్చు • మందరాంగిని సీవె, యనుచు మెచ్చి హంస • మనియె నతికి.

ప దు నాట వ రా త్రి క థ .

మ. పొగడం జొప్పడు శౌరసేనజగతిం • బుణ్యోపలబ్ధం బనే
 నగరం బొక్కటి యందుఁ గాఁపురముదీర్ణప్రాధిలో నుండు భ
 ద్రగుణోపేతుఁడు సూతవంశజుఁడు కుంద్రాలాభిధానంబున
 దగఁ జెంపొందినవాఁడు రూపజితకంఠదర్పండు భామామణి. 179

తే. గీ. రాజ నలరాజ రతిరాజఃరాజరాజ, రాజ రాజాత్మజామర్త్యరాజ జవన
 రాజ రాజితరేఖావిరాజమాన, సౌమవాకారసంపత్తిజరువు నతఁడు. 180

కం. తరణిజనుతరణిధరణీ, తరుణీరమణీయవేణిః • దతనిర్వి రిణీ
వరరమణీమణిశ్రితజన,దురితాటవ్యరణినుగుణః శ్రోణి యమునన్. 181

తే. గీ. ఈదుకొయ్యలు తెప్పలు • సీదుకాయ, లరడ లరిగూళ్లు పడవలు • తరులుపుట్లు
చేపడవ లోడ లాదిగా • జెలగునట్టి, యంబుతరణంబులకు నెల్ల • నధిపుఁ డతఁడు.

కం. ఆకర్ణదఘ్నపుణ్యక, ఛాకర్ణనలలితహృదయుః • డనమానయశం
డాకర్ణధారుః 1డతులను, ధీకర్ణుడు ధీవరకులఁజేవుం డరయన్. 183

తే. గీ. కొడమ తిట్టడకొడమ దొడ్డిబుద్ధుపటంబు, చాప యె త్తిలిసూడయుఁ • జలుదూడు
లుంటగాలంబు తెర డెమ్ము • లుసురుగాల, మొనుకుగోరకపుణసాక్షు • లెనఁగుచుండు.

కం. మెడవల నన్నపువల త్రో, పుడువల డొంకవల మిట్టముక్కిడివల దాఁ
టుకువల సింగిత మనుకువ, లెడవల కండవల మొదలఁయినబలువలలన్

సీ. నీరుకుమృతపురుష • నీరీగె తలకప్ప తెలిడెమ్మ కరివెల • పాలికె నత్త
గుల్ల చుట్టుడుగుల్ల • కురిమింద నాచుడుగవ్వ మురుండము • కాకిచిప్ప
నులిబిల్ల యెరబిల్ల • పురుగు గోదురుగప్ప కప్ప యెత్తిలి యెండ్రొగియ జెలగ
గులుగురితయు నీర్లుగుట్టు శంఖనఖంబు పులుకాసి నసిమిరి • బుంగపుడపు

తే. గీ. పిలుక నిరూత కొచు తాఁజేలు పిడక, మొనలి శింశుమారము పెద్ద, మొనలి నీరు
పాప నీరేళ్ల నీర్వల్లి • పొచ్చిపురుపు, లాదికొరగానిజంతువు • లన్నివిడిచి. 186

సీ. కొరడ దానరికొయ్య • కొట్టమీ నులనముచ్చంగి బేడిన జెల్ల • చారమీను
వాలుగు ముకుదొమ్మ • వల్లికతట్ట పుత్రడికాను పూమీను • కడిసలంబు
వక్కె చిత్తెర నీచు, పాచెర మలుగు మీ నరిజె యిల్లెపుచేప • యాకుజెల్ల
మిసికల రుజ తేలు, మీను దొల్లిక తాతికొరుకు మాపురముచు • గుంటముక్కు

తే. గీ. మోర పక్కిన దొండును • గూరముక్కు, పులరుజ గెచ్చె గెండెము • బొమ్మదాయ
యల్లెడ మృవ్వచేపయు • గొల్లదొందు, పరిగె కొయ్యాదియగుమీలఁ • బట్టు నతఁడు.

కం. కులకాయకపుంజాలరి, కులనాయకమంబుతరణః కోటిశత్రుం
బులు తూర్ణక్రియశానన, మలపడ కుద్దాలుఁ డందఃశానన మెలగున్. 188

తే. గీ. మేలుబలువాలుగల నేలు • మిసిమిగాళిలు, కన్నగవడాలు మరువాలుఁకరణిబోలు
మరిపెములపోళిలు కల దొక్క • ముద్దరాలు, పానియిల్లాలు దొమ్మరఁవానిదోలు.

తే. గీ. దానినామంబు తగు భద్రః, సేన యనగ, రూపయోవనగరిమ నాఁరూఢి కెక్కి
యీదుజోడును నరి సాటి • యెందులేక, విట్టవీగుచు నుండు నోఁవిదుఁమోక్షి. 190

సీ. జడ చిల్వ యాన్యంబు • శశి నొనల్ నెల బొమ్మ ల్మనువు లక్షులు తొవ • ల్నైన గంధ
 ఘలి చెవుల్ శ్రీ దంతములు మొల లధరంబు తలరు చెక్కిల్ దృఢములు గళంబు
 జిగిశంఖ మంగురు • ల్పగడాలు కరము లబ్జములు కక్షములు భోగములు భజము
 లు లతలు గుబ్బలందులి వధు లూర్మలారసి నాభి గుహ కౌఠ బయలు కటి యిల

తే. గీ. దొడ లనంట్లు మోకాళ్లు బిరడలు పిక్కలు శరధులు గుల్మములరడలు ప్రవదములు
 కూర్మములు గోరులుడు లమగులు మహాత్మ్యలములు వెబలమ్మై యొవ్వలలనకెపుడు.

కం. కెంపా వాతెఱ జిగిబిగి, శంపా నునుమేను మోముఃసా రిందునిమేల్

సాంపా బలభిన్నాభిఘ్నా, గుంపా కుంతలవిభూతి • కోమలి కెన్నెన్.

192

సీ. సారంగసారంగఃసారంగములఁ గేరు గమనంబు కనువోయి • కచభరంబు
 సారాబ్జసారాబ్జఃసారాబ్జముల నేలు వదనంబు కంఠంబు • వదయుగంబు
 పున్నాగపున్నాగఃపున్నాగములఁ బోలుఁ దీరై న నాభి నూఁగారు నడుము
 తారకతారకఃతారకమ్ముల మీటు దంతము ల్మఖములు • దరహాసనము

తే. గీ. వడిఁబ్రవాళపృవాళపృవాళలిలఁ, దనరు భజములు వేళ్లు నఁత్రావిమోవి
 రమ్యతరచక్రచక్రచక్రములఁ దెగడు, ముదితజఘనంబు చనుగన • ముగుగులరయ.

కం. మబ్బులు గిమ్మెడు కొమ్ముడి, జొబ్బిల్లెడు తేనెమోవి • సాబ గౌ మొగముఁ
 సిబ్బెంపుగబ్బిగుబ్బులు, నిబ్బరమా పిఱుడు లోడలు • నిగ్గుచెలంగున్.

194

సీ. మృగధరబింబంబు • మెలత నెమ్మొము మృగంబు కన్దోయి ధరంబు లుదుటు
 గబ్బిసిబ్బెపుచనుగుబ్బులు బింబంబు తాచిచక్కెరలోలు • మోవి తీవి
 సుమచాపబాణంబు • లమరు పాదమ్ములు సుమములు నవ్వు చాపములు బొమ్మలు
 బాణము లొక్రివ్వాడిఁరాణించు వాజ్ఞాపు లఱులు నిద్దపుఁగుటిఁలాలకంబు

తే. గీ. లమ్యతరహావిహారంబు • లలరుకురులు, నమ్యతములువల్కులు దరంబు • రమణిగళము
 మావి కెంపుచివుళ్ళు సఃమ్యత్కరములు, హారములు దంతపంక్తిసోయగము లరయ.

ఆ. వె. భృమరకములఁబోలుఁభ్రమరకములడాలు, పృథులకుచములొఱయుఁ • బృథులకుచము
 లతనుభామఁగేరు • నతనుభామాకృతి, యలరుఁ గొమ్మఁదెగడు • నలరుఁగొమ్మ. 196

శా. ఆరాజన్ముఖమూర్తినిలచికురం • బొచెక్కుటద్దంబు లా
 శ్రీరమ్యాధర మాభుజాలికి లాఁసిబ్బెంపుచన్మబ్బజో
 డారోమావధిపంక మానడలయొయ్యారంబు వీక్షింప న
 మూరుండై నను దానిసంగతికిఁ జేఁమఁ బంబు గాకుండునే.

197

తే. గీ. అదియుఁదల్లి జనియించినది మొదలుగ, సంగమామేల్ తలకెక్కించాలదివురు
 సంత సువకాంతసంగతి • యెప్పేనేని, యాకసము తూటుమీడుచుకొమ్మెనఁ జనును. 198

సీ. కలికివొకాటంపు • జెగుకుచూపుల ముద్దు కనుబావల్లంకింతుఁకొనినడు హూయలు
కలయక మాటలఁ • గరఁగించు చెలువంబు లాన పుట్టఁగ నవ్వఁనట్టినేర్పు
తేలింది చేతులు • ద్రిప్పెడు పొంకంబు హద్దించి తా నుచుఁక్కనెడు సాబగు
చిన్నలవనఁ జూపి • నన్నఁ జేసెడితరు ముక్కుపై నేరీడి • చొక్కువగలు

తే. గీ. వలుదగుబ్బలఁబయ్యెదఁనై చు కివి, నఱుకుమెట్టెలకొద లీన • నడుచు సాగను
విను త్రిజోకములందుం • వెలఁదులందుఁ, గానఁబడ దెన్నటికి నై నఁ • గమలగంధి.

తే. గీ. అదియుఁ గొవ్వన వీరు వాఁగనక చొచ్చి, ఒక్క గలవాని రూపుసాంపెక్కువాని
బలము గలవాని రథులఁ దేర్చడినవాని, గనిన విడువదు వానితోఁగలసి కాని. 200

వ. ఇల్లునుదివప్రవర్ధమానానూనమోహతిరేకంబున నన్యమానవవితానమీనకేతనాద్యోధ
నాధీనమానసాంభోజమై యయ్యంభోజనయన విజృంభించి మెలంగుచున్న యవనరంబున. 201

చ. ఒకఁడు కిరాతదేశమున • నుండెడు కోమటిపాలెనెట్టిపు
త్రకుఁడు హిరణ్యనామకుఁడు • తండ్రి యదల్పిన నల్లతో నఖ
ప్రకరము గొల్వఁగా నుక్యతిఁపాలవ మొప్ప మహానదు ల్నిధుర
నకలముఁ జూడఁ గోరి చన • నత్వరయానమునకా ముదంబునన్. 202

వ. ఇల్లు చని చని. 203

ఆ. వె. బడరికాగు హేతుఁకదలికాచంపక, వహుపదేవదారునై మిశములు
దండకావనంబు • దనరు వింధ్యాబవి, యూదియగు మహావనాభు లరసి. 204

సీసమాలిక. గంగ వరస్థలి • కాలింది గాతమి చిహ్నోత్సల విశాల • శీత చంద్ర
భాగ కావేరి విశాళ సితాలక శీతలవాహిని • సింధు సరయు
గిరి యిరావతి గండఃకి దత్త కృష్ణవేణిక శంబమూల దేవిక తృణఘ్ని
బహుళ విశాఖిని • బ్రహ్మభాగ సురాన వాలుకావాహిని • వర్ధమాన
శోకావధూతఃసినాకిని ఋతు తామ్రీవర్ణి వలని తామ్రీవతి వితదురీ
నర్మద బాహుద • నంద చిత్రిత యుత్పలావతి కపిల మాంజ్యవతి త్రిదీప
లక్ష్మణ హరిణిక • లాంగలిని త్రిసామ ద్యుమతి కుముద్వతి • తుంగభద్ర
ఋషిత జితావగ • ఋజ్వభద్ర సునంద భృగువర గండఃకి • భీమరథి మ
హాజల గోమతి • హంసావ భీష్మరగండీక హరిగండీక శరభద్ర
బ్రహ్మగండీక నీల • పద్మావ తిశావతి హిరణ్యశాఖావతి హిమక్రాంచ
హరితల మానసి • హంసకంజ సుమేధు సౌభద్ర కాశికి • చక్రీధార
శ్యామ మహాత్మక • సోమ మహావక్త్ర శైవోపాశావతి • చంద్రీమత్ర
పంచగం ధ్యరుణప్రోభంజని వల్లవ వజ్రీవాలుక శూక • వరుణవక్త్ర

పంచమహామాయి • ఫల్గుణి సురకర్తృష ధనుష్మతి వితస్త • చంద్రవర్త
 స్కందావతి నమూల • చక్షుకదంబక పుండరీక వయోష్ణి • భూతపాద
 కూట వైఘయః జిత్రకూట వేదవతి నక్రవతి వేగవతి నేత్రవతి గర్భ
 వతి యింద్రానందియః • గృతమాలకృష్ణపాద జయంత వందశాత్రాఖ్య శుక్తి
 మతి హరిద్యుతి సువర్ణతటి మణివృథా స్త్రీ కజల బష్పల శుచి సింధు
 వర్ణ కాశ్యపి మణిఃకర్ణిక నందాకిని మలహరి సానుమతి 1. క్షీర
 కౌమోదకీ నఖమోమిత కరతాల వేదత్రయి మయూఖ • విలయ వివిత
 భవనాశనియ సర్వపాపహ కిటికీ పోదవేదస్మ జంబూక కుంభ
 గావుణియ త్రినంద్యః గాయత్రీ ఋషికుల్య ప్రభవిష్ణు వలికూట • రత్నకృష్ణ
 తోయపావష్ణి విదుష్టద సర్వద వైర్లదృష్టిద్యుతి • వందవార
 శీఘోదయః బ్రహ్మత • చెయ్యేరు గుండకమృయః గుందుమొదలుగా • మహిందనర్పు

తే. గీ. పుణ్యకూలంక మబ్రుందముల నమంద, వికస దరవింద గంధిల • విమల కమల
 ఝరవరంబుల నురుభక్తి • జలక మాడి, సకలదానాదిసత్త్రియల్ • సలిపె నంత. 205

తే. గీ. శార్ఙ్గోటి గదాకోటి • శంఖకోటి, చక్రకోటి త్పరుఃకోటి • చంద్రకోటి
 సిద్ధకోటి మహాకోటి • చిత్రకోటి, పుణ్యకోటి ధనుఃకోటి • ముక్తికోటి. 206

తే. గీ. వద్మసర సీంద్ర సరసి • బ్రహ్మసరసి, శుభ్రసరసి మహాసర • సభ్రసరసి
 గృభ్రసర సీందుసరసి • క్షీరసరసి, మానససరసి నన్మల • స్నానమాడె. 207

సీ. స్వామిపుష్కరణిలో • స్నానంబు గావించి శశిపుష్కరణి నీరు • చల్లులాడి
 చంద్రపుష్కరణిలో • జలకంబు ఘటియించి సోమపుష్కరణిలోఁ జూచ్చి పారలి
 గుహపుష్కరణి నీర • కొమ్మనొచ్చి నొనరించి యమృతపుష్కరణిలో • నాడి వెడలి
 నిత్యపుష్కరణిలో • నీర్లాడి చిత్రపుష్కరణిలో జోతలఁకృమము జూపి

తే. గీ. శంఖపుష్కరణిని గుంకి • చక్రపుష్కరణి మునిగి దేవతాపుష్కరణి దొలంచి
 క్షీరపుష్కరణిని దూకి • సేతుపుష్కరణిని మజ్జనమాడి సంగ్రహత మెజయ. 208

సీసమాలిక. మత్స్య కూర్మ పరాహ • మాండవ్య సరసిహ రామ పరశురామ • రామ వామ
 న మహేంద్ర వృక్ర గో • నారద శంఖ పాండవ శార్ఙ్గి పత్యగస్త్య విజయ జయ
 కపిల వసిష్ఠ మార్కంధేయ భృగు జహ్ను వాయు ముని బ్రహ్మ • వరుణ విష్ణు
 ధర్మ పరాశర • దామోదర కపింజల శుక కౌండిన్య గాలవ హిరణ్య
 వను కృష్ణ శాండిల్య • వజ్ర కాశిక ధనంజయ ముక్తిదేవ్ద • సర్వవిప్రు
 ల సరస్వతి ముద్గల భరత పర్వత పరమ కాశ్యప శేష • పంచగోప

రైభ్య భరద్వాజః * శ్రీభ్య తుంబురు గౌతమ జటిల భార్గవ * మాధవ గురు
బాభ్రీవ్య పుణ్యగోపాల ముకుంద తిర్విక్రమ సార గోవింద మోక్ష
కు ల్యాద్యు తామృత * గోమంత సురకృప నారాయణ మను జన్మార్దవ హరి
వైకుంఠ కేశవ * వాసుజేవ పతంజలి విరజ ధన్వంతరి కురు భోగ
సావన శ్రీధర * సావజ పృథ్వీమ్న పురుషోత్తమ పరమపురుష సిద్ధ
పాతకనాశన * సావహ శాల్వాదు విమల భాస్కర హరకమల సోమ

ఆ. వె. నామధేయములను * భూమిలో సార్థత్రీ, కోటితీర్థములను * మేటి వనఁగఁ
దనరునట్టి నూఁటఁ యెప్పిది తీర్థాల, స్నానదానవిధులు * సలిపె నంత.

209

వ. మఱియును.

210

కం. తిరుకోళము నూతిమోటయు, చెఱువు మడుపు లొండు కుంట * చెలమ పడియకో
నరు బుగ్గవాగు దొనతల, తరిగుండము లోన డిగ్గి బావి దొరువులన్.

211

సీ. సంకల్పములు సెప్పఁసాగి బ్రాహ్మణు లుండ భైరవార్చ్యం బిచ్చి * భక్తితోడ
స్నానంబు గావించి * నందిమాతౌమి దక్కఁ గల ధన మెల్ల బాపల కొనంగి
కపిలగోఘృతములు * గ్రీముకపర్ణంబులు గుడములు ఫలములు * గుగ్గిలంబు
గానుక ల్పత్తులకట్టలు భూలసరాలు గైకొని మోదారసము జిల్క

తే. గీ. నార్ద్రీనస్త్రంబు లంగంబులంట వడికి, కొనుచు నమృత నడుగడుగునకుఁ బెద్ద
మాట గోవింద లనుచును * నూటయెనిమిదితిరుపతులలో స్వాములఁ * దెలియఁజూడ.

వ. మఱియుఁ దలంచి చనిచని.

212

మంజుగతిరగడ. శ్రీవై కుంతఃక్షేత్రీబునఁ దగు వాసుదేవునకు * వందన మొనరిచి
యామోదస్థలియందలి సంకర్షణునకుఁ గర్ణాఞ్చాదనముల నిడి
సరవి బ్రహ్మాదఃస్థలమునఁ జెలంగిన పృథ్వీమ్న నకును * బ్రణాతి యొనర్చుచు
సమ్మోదాఖ్యఃస్థలమున నుండెడు ననిరుద్ధునకు సమారాధన మని
సత్యలోకమున * సతముగ వెలసిన విష్ణువునకు గోవిందలు సల్పుచు
సూర్యమండలము * సాంపుగఁ బ్రబలిన పద్మాక్షునకుఁ బ్రసవ తి పహింపుచు
క్షీరాబ్ధినలి * శేషశయనునకు పాస్తస్వస్తిక * మనువందింపుచు
శ్వేతద్వీప * క్షీతిఁ బ్రభవించిన తారకహరికిని * దండము లొసఁగుచు
రమణ బదరితారణ్యంబందలి నారాయణునకు * నమృత లొసఁగుచు
నైమిశపుణ్యవనంబునఁ బొందిన హరికిని మంగళహారతు లెత్తుచుఁ
దనరు హరిక్షేత్రంబున నెలకొను సాలగ్రామస్వామి గణింపుచు

బావగ నయోధ్యాపురిలో, జెలగెడు రఘునాయకులకుఁ బ్రణిపాతము లని
 మధురాపురిలో, మహినుల జెందిన బాలకృష్ణునకుఁ బ్రాణాచారము
 మాయాస్థలిలో, మధుసూదనునకు నిరతం బల్లోనేనే శ్లనుచును
 కాశీస్థలిభాగ్యశయానునకును నమరగ నూర్ధ్వశ్శయంబులు జొనుపుచు
 దలచ నవంతీస్థలిలో నవసేవతిదేవునకును, బ్రాంజలు లిడుచును
 ద్వారవతి యాదవకులభక్తుల దాశహస్తములు, దప్పక కొట్టుచు
 వ్రజపురిలో, దావలమై చిక్కిన గోపీప్రియునకు, గొబ్బిళ్ల నుచును
 వసతిగ బృందావనమున నిలిచిన సందాత్యజునకు, నతు లొప్పించుచు
 సలరగఁ గాళియహృదతలమునఁ గల గోవిందునకును, గొండిమ లెన్నుచు
 గోవర్ధనమునఁ గొలువై కన్పచు గోవవేషునకుఁ గొనేగ లొనర్చుచుఁ
 దనరు భక్తలోచనపాపఘ్నస్వామికి 1పుష్పాంజలు లర్పించుచు
 మహిమ వెలయ గోమతపర్వతమునఁ జేరినకౌరికి, సేవ లటంచును
 రమ్యహరిద్వాపరమునఁ బ్రసన్నుండైన జగత్పతి, కళిదాదన మని
 చాల బ్రయాగస్థానమ్మునఁ గల మాధవునకు సన్మానకరంబులు
 గయలో సాక్షాత్కారము నొందు గదాధరునకు జోతలు చెల్లింపుచు
 2గంగోదధిసంగస్థలి జెలగిన శ్రీవిష్ణువునకు, జేజేలాగుచుఁ
 జిత్రకూటమున, సేమం బందిన రాఘవునకు నేత్రనిమిలన మని
 వందిగ్రామమునను జెలువొందిన రాక్షసఘ్నుడగు, రామున కెఱుగుచు
 నరవి బ్రాహ్మసంస్థలి సంచరు డగు విశ్వరూపునకు, వినుతులు సేయుచు
 శ్రీకూర్మస్థలి, జేకొను కూర్మస్వామికిఁ బుష్పాంజలు లర్పించుచు
 నీలాచలమున, నెలకొను పురుషోత్తమునకు హాసెగలు, దండిగఁ జేర్చుచు
 సింహాచలమునఁ జెందు మహాసింహాకారునకు జాహాదులు నెఱపుచుఁ
 దులసీవనమునఁ దులకించు గదాధరునకుఁ జర్యలు, తఱుచుగ జఱపుచుఁ
 గృతశౌచస్థలి, శేభిక లొండెడి పాపఘ్నునకు సవర్యలు జెనుపుచు
 క్షేతాద్విస్థలి, సింహలోచనున కెలమిని కేసలిచ్చుచు భక్తిని
 ధర్మపురిజ్ఞేత్రపు యోగానందస్వరూపునకు, దాస్యము సలుపుచు
 శ్రీకాకుళమున, సింహగనిలిచిన యాంధ్రనాయకున, కర్నూర మనుచును
 ఘనత నహంబలగడడాద్విహిరణ్యాసురవధునకు, నతిజోల్లిల్లని
 పాండురంగమునఁ బాటిలు విట్టలదేవునకు నదా, దిగ్విజయము లని
 వేంకటగిరిపై, వెలసిన తిరువేంగడముడియారులఁ గని వందనమని

యాదవపర్వతముందలి నారాయణునకు జయజయ • లావరింపుచు
 ఘటికాచలమున • గల్లు నృసింహుని గృహత్యంబున • గీర్తన నడుపుచు
 వారణసిరిపై • వరదస్వామికిఁ బిడికిలిం త లని • పెంపుగ నొడుపుచు
 గాంచీపురిలో • గమలాక్షునకును మోదముతోడత • ముఖలితకర మని
 యొప్పన నుండు యుధోక్తస్థలమయథోక్తకారునకు • దోయిలి దీర్ఘచు
 బరమస్థలిలో • బరమేశ్వరునకుఁ గర మర్థింపుచు • గన్నులమొక్కుచు
 బాండవభూస్థలి • బాండవదూతకు వలయబాహువులు • వైపుగఁదీర్చుచు
 విక్రమస్థలి ద్వివిక్రమహరికిని సారథు సారథు • సాగు భళా యని
 కామాసికిలో • గణులికి నెక్కిన శ్రీనృసింహునకు • జేతులు మొగుపని
 యుష్టభుజస్థలి • నష్టభుజునకును జిత్తము రంజిల • జిన్నపువ్వు లని
 పాతాళస్థలి • వాళవర్ధనకు నమర నమోనమ • యని వర్ణింపుచు
 సీపాథస్థలి • దీప్తాభునకును మోదముతోడ నమోవాకం బని
 రాజులు గృధ్రసంరస్థి రస్థలి గలుగు విజయరాఘవునకు శరణి
 రసికతపితౌరణ్యశయానపు వీరరాఘవుల • జేరింతుంపుచు
 తోతాద్విస్థలి • దుంగళయానస్వామికి నిత్యోత్సవముల • బనిగొని
 యలరు గజస్థలముందు గజార్తిఘ్నునకు శయద్వయి • గోలాటం బని
 బలిపురముందుల • బలియు మహాబలదేవున కిదిగో • తిరువారాధన
 భక్త సారమున • బ్రబలు జగత్పతికిని సంధించిన • గిడిసిల్లో యని
 యొందగిస్థలమున • నవతారముగొను దేవదేవునకు • ధృతవృత్తులములు
 గోవపురస్థలి • గోవదేవునకు నెలమిఁ బ్రదక్షిణ • 1 మేగెద గొబ్బున
 శ్రీముష్ణస్థలి • జెలగు వరాహస్వామికిఁ బేర్చెద • జంకల జేతులు
 మహితస్థలమున • మనలక పాదలెడు పద్మాక్షునకును • బడుబాటలు వడి
 శ్రీరంగస్థలి • కేషకయనుఁ డగు రంగస్వామికి • రహి మొక్కికెద నని
 శ్రీరామస్థలి • సీతాస్థియునకు మానక యెపుడు నమస్కారము లని
 శ్రీనివాస మను • క్షేత్రంబున గల పూర్ణమూర్తి కిదె • పారిఁ బూజిం పని
 స్వర్ణమందిరమువర్ణ స్వామికిఁ గేరుచు నలిపెద • కెడికో శ్చనుచును
 వ్యాఘ్రపురస్థలి • యందు మహాబాహుస్వామికిఁ గే • లొనఁగెద హితముగ
 నాకాశనగరముం డనువొందెడు హరిమూర్తికి నిదె • యప్పల్ దిరిగెద
 బరంగ సుత్రులూపతికసానం బందలి శౌరికి • నారాధన మని
 మణికూటస్థలి • మలయు మణిపృథు పెరుమాళ్లయ్యకు • లింపిల్లాడును
 విష్ణుపురంబున • విలసిల్లు మహావిష్ణుస్వామికి • వెన్నెలకో లని

భక్తసానము • భక్తిప్రదునకుఁ బానఁగఁగ జేసెదఁ • బొద్దుదండములు
 శ్వేతహృదనుఁ జేత్రంబుండలి శాంతమూర్తికిని • సంసర్గములు
 నన్నిపురస్థలియందు మురద్విషునకు నొనరింతుఁ బ్రాణములు లూకొని
 భారవతలమున • భర్గస్వామికిఁ గీలించెద లంకెగఁ గెల్చుడతలు
 వైకుంఠపురివాసుండై తగు మాధవునకును నమస్కృతిఁ బేర్కొని
 పురుషోత్తమమునఁ • బొల్పుగుపార్థనఖస్వామికి నిజశక్తంకర్యంబని
 చక్కతీర్థంఁచారి నుదర్శనదేవుని మదిఁ బ్రార్థించుచు వంశటఁ
 గురుభక్తోదమునఁ • గొనకొని కదలని శార్దూల నుపాసనఁ జేసెద సని
 భూతసానముఁపురమున నెళ వగు శార్దూలస్వామికిఁ • జాగుబడికె లని
 యరయఁ గపిస్థలంబుండలి దంతావళివరదునకు నివాళికరము లని
 చైత్రకూటమున • సరనతఁ గొల్వగు గోవిందునకును • గొల్చుడు చేతులు
 నుత్తమతలమున • నుత్తమపాదీకిని ఘనతరభక్తిని • గైలాటము లని
 శ్వేతగ్రావఁ జేత్రంబునఁ గల వడ్డలొచ్చనునిఁ • బ్రస్తుతి సేయుచుఁ
 బౌరస్థలమున • బాగ వసించు పరబ్రహ్మమునకు • రామురము లని
 కృష్ణకోటి యనుఁ జేత్రము లొని మధుద్విషునకు నిదె • తొంగలిపాట్లని
 నందపురీభవఁనంబందు మహావందునకును శిరఃకార్థి ఘటింపుచు
 1వృషపురస్థలిని • విడియు వృషాశ్రియదేవుని కిదిగో • దీవెనకో లని
 కడక నంగముగ్రామంబుండలి సంగమస్వామికి • సాగలింత లని
 తనరు శిరఃస్థలము శిరఃస్వామికి నిదె శ్రీవారపుచె య్యని
 చెన్నగు సింహఁ జేత్రమహాసింహస్వరూపునకు • హస్తార్చా మని
 మణిమంటపమున • మల్లిసామికిఁ బొందించెద గోవింద లటంచును
 నిబిడస్థలిలో • నిబిడాకారస్వామికి మతిఁ గైచాపు లొనంగుచు
 ధానుష్కస్థలిఁ • దలఁకొను జగతీశ్వరునకుఁ బెట్టెద • సరిటంకణ మని
 మావలరంధ్రం దనఁమానత విడిసిన కాలమేఘునకుఁ • గైమోడుపు లని
 చక్కని మధురాస్థానమునఁ గల పౌందరరాజస్వామికి మేలని
 యనిశంబును వృషభాద్రిని యశఘరి పెరియస్వామికి • బేడిన లెన్నుచు
 వరగుణస్థల • వ్యావకుఁ డగు నాథస్వామి వదఃధ్యాన మొనర్చుచుఁ
 గురకస్థలమునఁ • గూర్చున్న రమానఖని మంత్రీపుష్పము లిడి వేడుచు
 గోపపురస్థలిఁగోపస్వామికి మిక్కిలిమేలిడు • మేలుకొల్పులని
 దర్శనంస్తరస్థానంబందు శియానదాశరథి • కలికైవిష్వని

చా. 1. వృష్ణపురస్థలి • విడియు చా. 2. కైవస • పరిడంకలమని

ధన్విమంగళకళతలమున నెలకొను శౌరికిఁ దగు పరిచర్య లొనర్చుచు
 భ్రమరస్థలమునఁ * బరఁగు బలాఢ్యస్వామి సలా మని * సత్కర మెత్తుచు
 ధరఁకిఁ గురంగస్థలమందలి పూర్ణస్వామి నవాఁగణమునఁ గొల్పుచు
 నవని వటస్థలమందలి విష్ణుశ్రీమూర్తికి నిది * యెఁగనలో యని
 త్సుద్రనదీస్థలి * శోభిలుచుండెడు నయ్యతునకును ద్విజావసతులు నిడి
 యంత ననంతశయనమందుండెడు పద్మనాభునకుఁ * బాణిమోడ్చు లని
 ధర నూటనిమిది * తిరువతులందుల నవతారంబుల * నలరఁగ వెలయుచుఁ
 గృహహో మము రక్షించెడు రామస్వామికి పదివేల్ * సాష్టాంగంబులు.

214

వ. అని ప్రవత్తిపూర్వకంబుగా నష్టోత్తరశతతిరువతులు సేవించి యంత.

215.

సీసమూర్తిక. అభిషేకవల్లి మోహనవల్లి విదురమవల్లి చంపకవల్లి * వజ్రవల్లి
 మకరందవల్లి కోమలవల్లి మాణిక్యవల్లి చందనవల్లి * వనవల్లి
 గంబూరవల్లి కాసారవల్లి వనంతవల్లి శోభనవల్లి * వసుధవల్లి
 మరకతవల్లి నిర్మలవల్లి మాక్తికవల్లి కస్తూరికావల్లి గంధ
 వల్లి విభ్రమవల్లి * వర్తులవల్లి వరహవల్లి నిశ్చేషరాజవల్లి
 యంబుజవల్లి వికాసవల్లి వినోదవల్లి నిత్యోత్సవవల్లి చిత్ర
 వల్లి మనోహరవల్లి తేజవల్లి సారంగవల్లి కర్పూరవల్లి
 కల్యాణవల్లి శృంగారవల్లి మనోజ్ఞవల్లి నాయకవల్లి * స్వచ్ఛవల్లి
 సాధార్యవల్లి కేసరవల్లి మధువల్లి మాలతీవల్లి సామ్రాజ్యవల్లి
 మంజులవల్లి సంభ్రమవల్లి శుకవల్లి సర్వతవల్లి యానందవల్లి
 ఘనతరవల్లియుఁ * గౌమూడికీవల్లి కౌస్తుభవల్లి పృథాశవల్లి
 దీపితవల్లి జేదీప్యవల్లి విలాసవల్లి సర్వరిమళవల్లి విజయ
 వల్లి రేఖావల్లి * వరగుణవల్లి రసికవల్లి శ్రీగిరిశిఖరవల్లి
 కేయూరవల్లి కోకిలవల్లి సుస్థిరవల్లి సుమంగళవల్లి మదన
 వల్లి సరనవల్లి * వైభవవల్లి కింబలవల్లి రుచివల్లి * చారువల్లి
 కాతుకవల్లి శృంగరవల్లి వికసితవల్లి మండలవల్లి * పరమవల్లి
 హనవల్లి ల్యమృతవల్లి * యనురాగవల్లి కసుమవల్లి సుఖవల్లి * శుభ్రవల్లి
 చంచలవల్లి భూషణవల్లి సుకుమారవల్లి జీవనవల్లి * వనజవల్లి
 రంగవల్లి కలంకరత్నవల్లియు శ్యామవల్లి కుండలవల్లి * నకుళవల్లి
 విచికిలవల్లియు * వేదవల్లియుఁ బెరుండేవివల్లియు భూమిదేవివల్లి
 యలమేలుమంగళాఁయారును బీదినాంచారు శ్రీరంగనాంచారు

పా. 1. గృహహో మము రక్షించెడు స్వామికి పదివేల్ * సాష్టాంగంబులు.

పా. 2. బూదూరువల్లి వివినోదవల్లివల్లి వల్లి నిత్యోత్సవవల్లి చిత్ర

- ఘశఘభార్గులుతోఁ * ఘశఘభా రనువాన ధార్తరాష్ట్రులకు మఃహర్తినింపఁ
జటచిటారవముతోఁ * దటతటవడగండ్లు యువరాజముఖ్యుల * నొడుగఁ జేయ
తే. గీ. విజయవిఖ్యాతి నమ్మహావృష్టినయయ, మమరవరధర్మవిలసనం * బనిలజాత
భేలనము కృష్ణఘనయుక్తి * చాలఁ గలిగి, యవనిజనములు వినుతింప * నతిశయించె. 222
- కం. ఆయెడ నఖి లొకఁ డొక్కఁడు, కూయిడి జలగూడ కెడసి * గునుకుపదువులం
బోయిరి చెంగటిమూరుల, కాయూరవృఁడు హిరణ్యుఁ * డట్లతిగతితోఁ. 223
- తే. గీ. వడఁకు చట భద్రసేన యావానమునకుఁ, బోయి నేను బ్రవాసి నోపుణ్యురాల
తడిసితిని వర్షధారలఁ * దాళఁజాల, నేర్పెఱుగ నిడు తావిమ్ము * నిద్రఁ జెంద. 224
- కం. అని వేడిన వై దేశికు, ఘనకరుణాదృష్టిఁ జూచి * కామిని పడుకొ
మ్మని ముంగలిచావిడిఁ జూపిన హా లక్ష్మీ యటంచుఁ * బేర్కొని యచటఁ. 225
- చ. తడిసినవస్త్రము ల్విడిచి * తాళ్ల పయి న్నైన నాఱవేసి యో
పడఁతుక నీదు పెద్దలకుఁ * బల్కుఁగ శక్యముగానిపుణ్య మ
య్యెడు నిట క్షిఁ దెచ్చి సెగ * యించుకచూపు మటంచు వేడఁగాఁ
దొడిపడ నట్లానర్చి యలఁతొయ్యలి యాతనిరూపంపదల్. 226
- తే. గీ. మంటవెలుగున వేమాఱు * మనసు మాఱఁ, దళుకు తెలివాలుగన్నులు * బెరుకఁజూచి
యెవ్వ డేగాయి మెందుండి * యేమి పనికి, నెవటి కేఁగెను నీకు పేరేమి చెప్పును. 227
- కం. అనిననఖి కనియె నుండుదు, ననిశంబు కిరాతదేశఁ * నుంచు హిరణ్యం
డనఁ దగుఁ దనపేరిలఁ బుణ్యనదీనిధులెల్లఁ జూచి * యరిగెడఁ బురికిన్. 228
- చ. అనివదియించు తైర్థికున * కావనజాయతపత్రినేత్రి యి
ట్లను నవయావనంబున రఃతాస్య దోలఁగి కులాబ్జగంధిపైఁ *
గనికర మింతలేక తిరుగ న్ననసాగె నఱియి నీకు నా
విని నిజమాను నీపలుకు * వే యన నేల వివాహహీనుడన్. 229
- తే. గీ. అలి కే నంగలార్చుచు * నన్యనశులఁ, జూచి గుక్కిఁజ్ఞుమింగుచు * సుఖము లేని
కతన యాత్రిఁ జరించెడి * కతయెకాని, మనసు సంభాగవాంఛల * మమతఁ దిరుగు. 230
- చ. అనువర దేశికుం గని మఃహాదరణంబున లేచి కౌగిటఁ
నునుజిగిగిబ్బిసిజ్ఞాపుఁజఁనుంగవ నాటనుజేర్చి మోహముల్
* జనుకఁగ మోవి నొక్కి మరుచిన్వకుఁ దార్చిన వాడు పేర్చుచుం
డినతమిచేతఁ దద్రతికి * తీవి నమున్నుఖుడై ముదంబునన్. 231
- తే. గీ. గుబ్బుపొంబనటుల యూతఁగొని మనోజ, కేలికావార్ధిలోపల * నోలలాడు
దుండ నవ్వేళ దానినాఁగుండు వచ్చి, యెవరు వారని ఘర్షించి * మోచ్చరించె. 232

- కం. ఆనమయంబున నెటువలె, భాసురమతిఁ బొంకవలయుఁ • బలుకంగఁ గదే
యోసుదతీ యని యడిగిన, నానతి యిది తెలియ ననుచు • నటుమొగ మయినన్. 288
- తే. గీ. హంస హేమావతికి నెట్లుఁబనియె వేడ్కఁ, దెలియకుండిన నేమాయెఁ • దెలిసికొనుము
వింటివా పతి ఘర్షింప • విటుడువడఁక, వెఱవకు మటంచుఁ జెలి వాని • వెన్నుఁజఱిది. 284
- ఉ. కీలెలుఁగుఁ గుటించి పరికింపఁగ పండుకయుండి పల్కె యా
తొలినదుర్విచారులము • రాత్రిజనించిన నేడు తావకీ
నాలయమందు మే మిదె సుఁఖాప్తి నసుప్తి యొనర్చి రే పుషః
కాలమునందుఁబోయెదము • కారుణ్యోత్తమ యుండనీయవే. 285
- తే. గీ. అనిన మందిది యని లోనికరిగె నాథుఁ, డరిగినది చూచి నఖ లేచి • యంతలోన
బంటెతో నీళ్లు పట్టుక • యింటిలోకి, బోయి యేడుంటి వీనరిఁబ్రొద్దుదనుక. 286
- కం. ఒక్కతనె గుక్కుమిక్కుని,దిక్కుడనినరీతి నుండ • తెరువదు లెవరో
యిక్కడికిఁ బండవచ్చిన, వక్కల పాగిములనుంటి • నధిపా యనినన్. 287
- ఆ. వె. నిండినింటిలోన • నీకేల భీతిల్ల, గోల యూరఁబ్రొద్దు • గుంకలే ద
టంచుఁ గొఁగిలింది • యనుమాన మొండక, యోర్పుతో సుఖాప్తి నుండఁ జెలియ. 288
- శా. ఆలీలఁ వెన బొంకనేర్చిన ధరాఘృతైకచూడామణి
కేళినంభ్రమజృంభమాణసురతఃక్రీడాచమత్కారచ
ర్యాలాలిత్యకథాప్రియత్నమున కఃత్యానకిలో బొమ్ము లే
దా లోలాంబక యూరకుండు మని కాఁదంబేందుఁ డిట్లాడఁగన్. 289
- చ. తెలతెలవాటవచ్చుట సతీమణి యప్పుడు చూచి కేళికా
నిలయముఁ జేర కేఁగి ధరఃసేధిత్వం దమిమిల నుండె నా
చెలి యనుచుం బురోహితుఁడు • విప్పిన నాత్య జనించు వేడ్క నా
నలనరచాలమారి వినినంతర్భాగ విచిత్రమా యనన్. 240
- శా. రక్షశ్శిక్షకపక్షయక్షయన్యహఃస్వయంసదాక్షేమకృ
ద్వీక్షారక్షితశుభ్రవిహయవాఙ్ధిక్షాక్షమాధారి
ద్దాక్షాయణ్యలాక్షరాక్షసజలాఙ్ధ్యక్షాగ్నివాయుక్షపా
ధ్యక్షత్సూర్యకన్యకక్షరమాఙ్ధ్యక్షారవిందేక్షణ. 241
- పాదభ్రంశకంఠము. రామాసుతతనుమారా
ధీమదవనధీరసారఃధీనవదమధీ

చతుర్థాశ్వాసము, పదునాఱవరాత్రికథ.

127

తామసజయజనమతా

నామగతామసయతరయఃసమతాగమనా.

242

గణనికరము. హరిహయహరిణాభృదవయవభరణా

హరిహయహరిణాభృదవనవితరణా

నరవరదవిగమఃన వినుతచరణా

నరవరదవిగమఃన విమలకిరణా.

243

ద్యము. ఇది శ్రీమత్కృష్ణసంగోత్ర పవిత్రాయ్యలరాజాస్వయ సుధావాద్ధిపూర్ణిమా
చంద్ర నిస్సహాయకవిత్వనిర్మాణచాతుర్యనిస్తంద్ర శ్రీరామనామ
పారాయణనారాయణమాత్యప్రణీతం బై నహంసవింశతి
యను మహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

హంసవింశతి.

పంచమాశ్వాసము.

శ్రీధర ధరధర వర ధా

రాధరనిభవర్త సమద్రావణమకుట

1 శ్రీధరధరహర విబుధా

రాధిత కరుణాధిరామ 2 రఘుకులరామా.

వ. అవధరింపుము నలరాజన్యనకుఁ బ్రేత్సత్సన్నమతి యిట్లనియె నట్లు ప్రభాతంబు గావచ్చిన నిజమందిరంబు చేరి మఱునాఁడు దినాంతం బయినయనంతరంబ హేమావతీకాంత యత్యంతసంతోషంబున. 2

సీ. నిటలాధరీకృతస్ఫుటచంద్రకళలీల నెలవంకనామంబు 3 నీటు గులుక మరుదాప్తి నెఱయు పశ్యంజంబువలె వక్రతలమున ఘనసారథిలక మమర నంతనృపవిరహాగ్ని పైఁ బర్వినగతి గుబ్బు ఖంకుమకలప మమరఁ జిగిరించి పూచిన 4 చిన్నారిలతీతిఁ జిత్రపటావృతగాత్ర మమరఁ

తే. గీ. గనకసుమదామఘమఘమఘమ్మలచమునందుఁ, గంబురాపూతభగభగల్లభమునందు నంద మొందంగ వాసింప 5 హంసయున్న, నెలపునకుఁ జేరె సాతానియలరుఁబోడి. 3

తే. గీ. చేరినప్పుడు కలహంసఁ శేఖరుండు, తివిరి హేమావతీకాంతాద్రిక్కుఁ జూచి నేడుకలరంగ నొకగాథ 6 వీంటివేని, చెప్పెన నటన్న మంచిది 7 చెప్ప మనిన. 4

వ. హేమావతికి హంసరాజం బిట్లనియె. 5

ప దు నే డ వ రా త్రి క థ .

కం. పరఁగు నొకపురము రత్నాభరణం బనఁ దరణికిరణఁపటలినరొ

4 ధ్యురసాందరస్థితో, త్నరచిత్రపటాంశుచిత్రితద్యుతలంబై. 6

పా. 1. శ్రీధరచరణర పా. 2. రఘుపలసోమా. పా. 3. ల్మలరియందుఁ, పా. 4. ధ్యురసాందరస్థితో, పా. 5. ధ్యురసాందరస్థితో, పా. 6. ధ్యురసాందరస్థితో.

- తే. గీ. తనయుఁ డగురాజు ఘనమార్గముననురాగఁ, గోట యాత్రోవనరికట్టుఁకొన్న నుద్ది
విని జలధి దానిచుట్టును * విడిసె ననఁగ, నారసాతలనిమ్మఘోయంబు దనరు. 7
- ఉ. అందొకకుంభకారకమహావ్యయమండలదుగ్ధవాగ్ధిరా
ణ్ణేండుఁడు చక్కదానుఁడన * నన్నిక కెక్కిన పేరుఁగల్గి చె
న్నుండి మనోహరాంగరుచిఁరాకృతినంపదచేత నిందిరా
నందనుఁడే యితండగు నఁనందగఁ గాఁపురముండు నెవ్వడున్. 8
- ఆ. వె. నలువ కడవరాయి * సారె కళాసంబు, కట్టె యినుము జల్లికడవ ములు
మంటిగుంత గుబ్బిఁమోగ్రు నావంబును, మన్ను మోయుపోతు * మలసియుండు. 9
- నీ. ఆదివరాహంబు * మేదిని నెత్తి నమాడ్కిఁ జొప్పడఁగఁ దా * మన్ను మోయుఁ
బ్రధనువేళలనృప్తి * బ్రహ్మచేసినయట్లు ఘటనృప్తి యుతాసహగరిమఁ జేయు
విష్ణువు చక్కంబు * వేడుకఁ ద్రిప్పెడుచాడ్పునఁ బలుమారు * సారె ద్రిప్ప
బయలిపురంబులు * భర్తుండు గాల్చినయడరు నూపట్ట నావంబుఁ గాల్చు.
- తే. గీ. గవివరుఁడు పర్వతంబులు * గమిచి తెచ్చి, కుప్పలివరీతిఁ గుండలు * కుప్పచెట్టు
నవి దివియు ధార కాండంబు * లడఁచు కరణి, సాధువధవర్తి ఘటకారఁచక్కవర్తి. 10
- తే. గీ. కాఁగు మజ్జలముంతయుఁ * గడవ గూన, బాస బెనల బుడిగి పంటి * పరపుచెట్టి
కడవ ముంత 1గరిగెదుర్త * పిడత గురిగి, కుండెనటికయు మూఁకుడు * బిందె పంతె. 11
- చ. చెవులపెనంబు గోలమును * జిల్లులసిబ్బియు దోనిలోటియుం
గువిదిలుమూతమూలమును * గుమ్మెత మజ్జన ధూపపాత్రీయున్
నవరని బూజపొందొనయు * సానికెసిద్దె కమండలంబు లే
దొవదొవకంబినుత్త గెరఁదుబ్బయుఁ గప్పెరపంటు లాదిగన్. 12
- తే. గీ. శీర్షపూదెలు కడుకులు * తేటగొట్లు, గెరలమరుపులు వడితెట్లు * కిరుడుకట్లు
బొద్దుటిసెలు నుచువులు * మొదలుగాఁగఁ, బనులు నిర్మించుఁ గుండలంపై నలండు. 13
- నీ. దేవకార్యములకుఁ * దిరునాళ్లకును మహోత్సవములకును గంగఁజాతరలకు
సంపూర్ణములకు * జన్మములకుఁ బెండ్లి వడుగు నోములకును * వ్రోతములకును
నత్రంబులకు స్వహస్తంబులకును సమారాధనపితృకార్యఁయూఢములకుఁ
బండుగులకు నాలవబ్బంబులకు బొంగలికిని దేవలకు గొఁబ్బికిని యడకు
- తే. గీ. జంగమూర్చలకును దాఁనళ్ల భోజనములకును దండు వెట్టికి * నగరివారి
రికొండబక్కలకును భిక్షులకును నైవఁ, గొఱతవడకుండఁ గుండ లాఁకుమ్మరిచ్చు. 14

పా. 1. కడిగెదుర్త పా. 2. శీర్షపూదెలు కడుకులు * తేటగొట్లు, గెరలమరుపులు వడితెట్లు * కిరుడుకట్లు
పా. 3. ప్రాపుఁ గలిగినవారికి * బక్కలకును, గొదుర వడకుండఁ

- కం. ఒకపాటికలిమిచేతను, గకవికపడ కప్పలేక * కబుభరణాం
శుకముల గరగరికల నిం,చుక తక్కువగాక నతఁడు * సుఖమున నుండున్. 15
- కం. ఆతని కొక్కలూంగన, శీతాంశునిభావ్య రూప,నేనాఖ్యను వి
ఖ్యాతిని వెలయును గంతుని,చేతిజగాబాఁ కనంగ * జగివిగవగతోన్. 16
- అ. వె. ఘనము ఘనముకన్నఁ * గచనై ల్యవిస్ఫూర్తి, మెఱుగు మెఱుగుకన్న * మేనిచాయ
విపుల విపులకన్న * నువమింపఁ గటితటి, దాని కెయె భూమి,లోనినతులు. 17
- ఉ. పోకలరీతి నొంది, మెఱుపు ల్లోని, మిట్టలు గట్టి, పై మొనల్
జోకఁగఁ దీరి, తాళముల,చొప్పనఁ గప్పడి, చెండవై ఖరిగ
దీకొని యొప్పి, గిండ్లవగి,దిం గొమకొంది పసిండికుండలై
వీకను దండనిండి యలి,వేణికుచంబులు పొల్పు నెంతయున్. 18
- ఉ. పంచశరాహితుండికుండు * భామిని పొక్కిలిపెట్టెలోనఁ దా
నుంచినకాలనర్పము న,మున్నతి నాడఁగ లేవమీట బు
స్సంచుఘణాగ్రి మెత్తి యల,రారెడుచాడ్పున రోమరాజి య
భ్యంచితలీల మించి చుది * హర్షముఁ జేయు జనాభి కెప్పుడున్. 19
- సీ. చంద్రభాగనిరూఢి * సతిమోము రాణించు నెఱిగొప్ప కృష్ణవేణిగతిఁ గాంచు
నువిదవాల్లనుదోయి * యుత్పలావళి నొంచు నకియ వల్కులు సరశస్వతిని మించు
శంఖవర్ణనిరూఢి * సతిగళంబు జయించు నవ్వులు క్షీరసుంఁదరత నించు
స్తవములుతుంగభ,ద్ర * సులీలదర్శించు నారు నీలాకృతి * నందగించు
- తే. గీ. జఘనము విశాలహేలల * సంభ్రమించు, బరయుగము పలనాకార * సుద మడంచు
నక్షలు హంసావళిభ్యాతిఁ * గడువహించు, నంగము హిరణ్యకళతతో, సతిశయించు. 20
- కం. తమ్ములు చెలికరములు కుం,దమ్ములు పలువరున వర్వ,తమ్ముల బలుదం
దమ్ములు చన్నలు తొవలం,దమ్ములు కను లలక లంబుఁదమ్ములు పొగడక. 21
- చ. హరివరకాంచనాబ్జకమ,లాభిఘనాకృతు లందు టెంతయ
బుర్రము నటూక్తి నాన గళ,ముం గరముల్ కుచయుగ్మ మంచు న
తైటవ నుమధ్యదేహముఖ,దృక్కుట్టిలాలక కేకపాశముల్
హరివరకాంచనాబ్జకమ,లాభిఘనాకృతు లందు నిచ్చలున్. 22
- ఉ. దానిమిఠిరిసోయగపు * దట్టపుఘోహపుటోరచూపు ని
ద్దా నిగరంపుసొంపువగఁ * దాల్చినచాయలరాయిడించు ఖం
డా నెరసోకుతాఁకుల మ,నంబు గలంగఁగ మోహిగాని య
మూనవుఁ డెందులేఁడు వినుఁమా యనుమానము మాని మానినీ, 23

చ. అది నెఱి పోయపుగా సాగనుచుంట నొకానొకటైన గర్భమిం
పొడవని చాట నింటియెనుఁబోతునకంటె మడంబు పెచ్చి నె
మ్మది పరనంగమంబునకు * మార్కొని పొక్కఁగ జారవీరులఁ
వడలక చూచుచుండఁ దలఁవాఁటిలి గాపుర మయ్యె దానికొక. 24

కం. చిటిపొటిసాములు వెట్టుక, పుటపుటగా వీధివెంటఁ * బారుగిండఁబడిక
విటులనిమిత్తము మట్టలు, చిటుకుచిటు కన్నఁగఁ దిరుగు * సినుగ వగతోన్. 25

సీ. శేటలారాలఁజిగి గాఁలు నిడువారుకురులు వేమఱు దువ్వి * కొవ్వు బెట్టు
బలువారుగలనేలు * తెలిదాలు గలమేలుకనులరేఖలునీర్చు * గజ్జలంబు
కపురంపురుచిపెంపు * కడునింపుఁదులకింపుపెదవి కంపెక్కఁగ * విడెము నేయు
వలిసిబ్బెముల గుబ్బుఁతిలునిబ్బరపుగుబ్బుచనులఁ బూయును మంచిఁచందనంబు

తే. గీ. మంగళాభంగరంగ ద్రఃఖాంగవృత్త, ఘనజఘనసీమ నవరించుఁ * గలువచెలుపు
నలువమరు చెల్వజనుగు దుఃస్వలున మెఱయఁ, జిత్రజనిదాడి కుమ్మరఁచిగురుఁబోడి.

సీ. తరితీపునగలు విఁత్తరపుఁజాపులు మోవి విఱుపులు సాలపులు * వింతమాట
లుదులుచొకాటంపుఁటొయ్యారిచేట్టు సోబానపాటలు * సాగనుగుల్గు
పొగరుచివావికఁనగవులు బెళకించు కనువన్న నీర్చులు * కలికకరలు
సామెత ల్విన్నెలు * జాణతనంబులు తెచ్చికోల్మరుపులు * తేటపడని

తే. గీ. జంకెనలు తొమ్ముతాటింపుఁసాహసములు, పచ్చి తేరగఁ బెక్కిడి * ముచ్చటలును
విలులఁ గనుగొన్న వేళల * విస్తరించు, రూఢి మించిన తమితోన * రూపనేన. 27

కం. ఈలాగునఁ జెలి వలన, జాలచకోరములకెలఁ * జందికయనఁగాఁ
జాలి విహరించుచుండెడు, కాలంబున నొక్కనాటి * కడయాముమనన్. 28

మ. పరగం గూలినయిండ్లు దొడ్లు గరిసెల్ * వల్లేరులు మెత్తరలుం
జిఱులెంకుల్ చిగిరింతలుగ గునుకులుగ * జల్లేములుగ మూషకో
త్తరముల్ దున్నినపొట్టుదిబ్బలును నొక్క ల్పందికొక్కల్ దరు
ల్దారుఁగం బూడినపాతరల్ పెడినగుఱ్ఱుగ గల్లు పా దూరిపోన్. 29

ఉ. లాఁడకు మూలగుకాకులవలాయన మొండఁగఁ జేయ వీఁపుపై
ద్దాకునవేలు నీకె గుదిఁతారినదేహము వీడి కాళకుగ
లోడి నశించుతోక బలుతోమము లై తగు జోఱుటీగలుగ
గూడిన బంధముం గలిగి * కూర్కుచునుం డొకబక్కగుట్టమున్. 30

తే. గీ. మందగుది రెప్పగొరిసెలు • మక్కిగొండ్లు, బరతుముడుకొమ్మలును మోటుబద్ధ తడక
వాటు తెరడక్క మిడితోక • వేటుగాళ్లు, నేరుబాసిన యొకబీడయెద్దు జేరి. 81

వ. అందు వసియించి యున్న ననుయంబున.

82

చ. నలువగు తూంకిచేవన గంబబదుకొమ్మలు వింత చింతని

వ్వలనరివచ్చు కన్నుగవ • పోనరపు నృత ముద్దవక్కలం

దెలుపులురాలు లావుపొలతిం దగుపాదము లుక్కుపోత సం

ధినివవిధాన నుండు బలుదేహము గల్గెనుబోతు వచ్చుట.

83

ఉ. చేరి శుభంబై ఘోటకమ • కేయమటే వృషభంబ మార లీ

తీరున డస్సియుండుకథ • దెల్పు డటం చెనుబోతు వేడ వే

సారక విన్ను చెప్పెదను • పైరిభవర్య మదీయగాథ యం

చారని యాత్ర గుండుకు వృషాగ్నికి పోతును జూచి యుల్లమన్.

84

సీ. తలయేరు జెట్టి బీడులు దున్ని పడగొట్టి గాలుచిక్కినబండ • గట్టి మొత్తి

పొలముకొండకు బుచ్చి • తలదిమ్మ బట్టించి పట్టుమకపిలంపదను జెడిచి

పాపవమ్మల జిక్కుపడిచి రెండేసి గొట్టులకాడి నమరిచి • రొట్టుచేసి

బలుగుంటకలచేలు • పాయచో సాగని తావులసెలకోల • దాక మొత్తి

తే. గీ. గానుగల దిప్పి నరువల్ల • గలచి బండి. దండిబరువెత్తి యురికింత • దరిమి యెదలు

గల్గివడి రెండుదుక్కులు • వెల్లదున్ని, యెట్లు గడగి పోదోల నిశ్చల సుమ్మి. 85

కం. అనవిని తలది ప్పెనుబోతనియె మహాక్షంబ కష్ట • మనుభవ మయ్యె

వనజభవువారితఁ గడువను, మనతరమా యనుచు వగచి • మహిషము హరిలోన్. 86

సీ. తెగుబొల్లి వివవది • తిసిక బ్రగనెమ చ్చున్ని బావురసాలు • నధికదంతి

బూడిదెముక్కులు • వీడితాళ్లును బాలుగంటురోమంబులు • కాకనంబు

వరపారి వివనిధి • వరబొల్లు సర్పి కోకావ రక్తము కందఃకవ్వ పట్టి

డనుడి పింగళియు పింగడావ రక్తంబు నెదావ రక్తము దీర్ఘదంతి దీర్ఘ

తే. గీ. వాలమును పొట్టనుడి గళావ రక్తంబు, వాలుచెవులును మఱి భుజావ రక్తంబు

పూతనుడి తోతనుడి దినాబాలిమాద్యయైన దోషంబు లానంతయైన లేక. 87

కం. జరవా కొమ్మిత మునకే, కరెడ ననాయజ సురంగు • కల్యాణ నునే

రరుక చిలక శ్రీవృక్షి, హరి భోతును నీలను హయంబులలోనన్.

88

తే. గీ. నీవు హరిరీతి గంధర్వనిచయమెల్ల, గొలువ యాదేవమణిచక్రములు వహించి

విబుధుల భరింపుచుండెడు • విధము దెల్లెల, దొలగి చిక్కితి విలులేల • తెలుపు మనిన. 89

వ. తుంగంబు మహిషంబున కీలునియె.

40

కం. ఆనాటి కటులనుండితి, నీనాటికి నిటుల నయితి * నేనుండు నయో
లేనాటి మేనిసత్తువ, లేనాటికిగలవె విను చులిందినవిధమున్.

41

సీ. శ్రీమ నదుక్కోలుఁ పెండివారల కిచ్చి తెవులై నవారి కఃపైలకు నిచ్చి
మేయఁ బోయినచోట * మెడవెండుకలు వట్టి యాతతాయలును వఃయ్యాలిఁ దోలి
అమర గృహప్రవేశమువారి కొప్పించి 1నంత సారీకలందు * చాలనొంది
వల్లెపల్లిలనుంది * బర్య వేసుకవచ్చి వలవలచే కంట్లముల ఘటించి

తే. గీ. తీరకున్నట్టిపేదనంసారమునకుఁ, గనవు కట్టెల లదుల * గానివడిచి
లావు నత్తువ చెడఁగొట్టి * లాఁడ పోవఁ, శేసి పోఁదోల నిటకు విఁచ్చేసినాను.

42

చ. కొఱవము చెడయెట్లు చలిఁగొట్టినచో కవణంబు కల్ల మే
నఱసిదువారమార జలఁమూర్చుట యెన్నఁడు కానివాని యే
తఱిఁ గలలోననుగ బడెడుఁదాని యెఱుంగను బేడదంట్లుముం
దఱఁ బడవేసి యెడ్ల కడ * దామనత్యాదునఁ గాలుగట్టినన్.

43

తే. గీ. ఎన్న పొట్లాడి కొమ్ముల * నెత్తివేయ, కేద లొకదిక్కు సెలఁగంగఁ * కేపుదూడ
లాసఁ దన్నంగ నమ్మహఃవనఁచేత, గుఱ్ఱమై పుట్టియును గోడుఁకుడువలసె.

44

సీ. పిలవీచర నక్కపి పైల్కచెవి గొఱ్ఱపాలలంబును మేఁకఃపాలలంబు
బుడ్డకాచర యుట్టబొద్ది దొంతరలంబు మాడుపుగురుగును * మదనకట్టె
నూనెముంతలమును * నానఁబ్రాలలమును గొండగురుగు పాలఁపెండలంబు
పొద్దుగాడియు నల్లఁపూలల మినక చెంచలి కందికారీయు * గిలకలంబు

తే. గీ. చన్న చేరెద్దు మట్టెకు * వెన్న వెదురు, లంజెనవరము వెఱ్ఱిపూఁలలము చిట్ట
బొట్టలము గోశలము బొల్లికట్టలంబు, నల్లతీగాదియలములు * నల్లవిడిచి.

45

తే. గీ. కనవపులు వీడి గోరిగ * కాకివెదురు, దర్భ చిరింత గరికెమోఁదంబు జమ్ము
పెద్దజ మూదరయు తుంగ * పెద్దతుంగ, భోగవతి నక్కలోఁకయు * పోనవిడిచి.

46

సీ. కాచిగోగడ నేద్రోకారె బూడెదలోకాచి పందెదగోస్త * గడ్డియూబ
ముల్నావచెగాయ * మలియకరీవేల యఱగొయ్య వెఱతురు * మెఱుగుగడ్డి
గంపదోలక కొమ్ముకాయ పొత్తరములు వట్టింత కదురు కాఁర్యాకు చివ్ర
కందురు బూతరాకాసి పిచ్చుకలియ్య మశ్శేరి వెర్లి చేమర్లు గునుకు

వ. అవ్వకు.

68

తే. గీ. అర్జునా ఘటనా పార్థ • హరి కిరీటి, శ్వేతవాహన బీభత్స • విజయ జన్మ
నవ్యసాది ధనంజయ • దివ్యపరిజ, పేరులెన్నుచు నేగిరి • భీతి జనులు.

64

వ. అనమయంబున.

65

సీ. గగనమండలభద్రాకాయమానంబున ఘనపంక్తులను మేలుకట్టు కట్టి
ధరణివేదికమీఁదఁ • గరకానికాయమాక్రికముల రంగవల్లికలు దీర్చి
ఘనఘోషభరితాధ్వనులు బర్హిణగణధ్వనకాహళినాదములు మోయి
దెగనిమెఱుంగులఁ • దివ్యటీలు వెలుంగ ద్విజరాజమంత్రము • వ్విస్తరిల్

తే. గీ. వృష్టిగజరాజగామినీవిభుఁడు సమయపురుషుఁ డయ్యెడ నిమ్మగాపుత్రీకలను
గాంచి పెంచి పోషాడంబు • గడలుకొనఁగఁ, బరిణయమొనర్చె శరధికి • భవశరధికి. 66

తే. గీ. అవ్వ డవ్వానగొట్టున • కలికి యలికి, పడినగోడలు నొడుగుకంబములువట్టు
వడలి కూలినగోపురావళులు గల్గు, పాచుగుడిలోని కెనువోతు • పతిని నిలిచె. 67

కం. అంతట వర్షము నిలిచె ది, నాంతము జనియించెఁ గజ్జలాభ్రాతమాలా
క్రాంతిరుచి వర్ష నెల్లెడ, సంతమనము చుక్కలనురె • సర్వభవీధిక్. 68

కం. ఎనువోతు నపుడు కుమ్మరి, తనయింటికి రాకయున్నఁ • దత్తురినిండఁ
వనముల మకల డొంగలఁ, గనుగొనుచు వచ్చి నిలిచి • కని యవ్వోటకు. 69

డి. లంపులమారినదాన నిను • లాచుక మాదిగవాఁడు గోయ వే
కొంపకుఁ బొమ్మటంచు మిణుగురు జనించఁగఁ బంచ కీడి మై
కంపము వుట్టఁ జేగుదియకట్టెను దిట్టచుఁ గొట్టఁ బోతు బ
ల్లంపెన నింటికై చనినఁ • గుమ్మరి గాడిని గట్టఁ గట్టివన్. 70

తే. గీ. కట్టు విడువకు మని చెప్పి • కాంతలోడ, రేయి యొకరికిఁ గడిసి యాశేవకడను
గుమ్మ రయ్యూరివల్లెఁ • గుండలమ్మ, వెడలఁ దద్భార్య బాగుల • వెడకుచుండె. 71

డి. సారణనామధేయుఁ డొక • సాలియవాఁడు మనోజ్ఞమ్మాకా
శ్రీరధరిత్రినుండి యల • సింధువసుంధరఁ జేరఁ బోవ నా
దారిన రాగ రాగమునఁ • దప్పక యాతనిదిక్కు చూచి యే
యూరెట కేగఁ దేమివని • కున్న తెఱుగెఱుఁగింపుమా యనన్. 72

తే. గీ. అతఁడు దాని నెగాదిగ • వరసి చూచి, దుడ్డగట్టిది పనిలేంది • తొల్లఁ దాన
పిలిచె నిది పాల్లమారి గావలె నటంచుఁ, జేరి తనపేరు పురిపేరు • చెప్పినిలిచె. 73

సీ. దప్పి కిమ్మన ముది • దప్పిన దా యనుఁ జెబుదె మృనినఁ గుంచె యనును
గూరఁజెట్టు మనఁ జేకూతె నా హిత మను నన్న మటన్న పోవన్న మనును

- సున్న మిమ్మన్నుఁ గూఁసున్న మే యనుఁ బోకవక్కలే దన్న గుర్వక్క- యనును
నివ్వని వలక రా * నివ్వని కనియను నాకియ్యమనిన నీఁయాకె యనును
- తే. గీ. దేహ మలసె నటన్న సంఘేహమా యటంచు నిట్టిపులే యమ్మించుఁబోడి
యతని మాటల కరమాట * లాడుకొనుచు, గేరి నవ్వినఁ జూచి యాసారబుండు. 74
- కం. నరమాటలఁ గోడిగముల, నరమాటల జాణతనము * లలిచతురతలక
బరిహాసంబుల నీవరి, బెరగాయపునతులు లేరు * చివరమాగండ్లి. 75
- వ. అని పలికి యంత. 76
- ఉ. కొమ్మ యవేళపొద్దు నేటఁకుం జనలేను బరుండ నింత చో
టిమ్మని వల్కరించఁ దరఁభేక్షణ మంచి దటంచు నవ్వుచుక
రమ్మని చేరఁ బిల్చి యరఁగ మ్మొగి మూసి గడల్ గడించి మో
దమ్మన రెట్టఁబట్టికొని * దర్పకకేళికి సంభ్రమించినన్. 77
- తే. గీ. అతఁడు సురతాభిలాషనంగతుఁడకాన, మంచి దని నమ్మతించుక * మమతతోడఁ
గుచ్చి కాఁగిటఁ జేర్చుక * కుచము లొత్తి, మొనసి మదనరణక్రీడఁ జెనఁగులాడ. 78
- ఉ. అంతట దానిభర్త నిలఁయాంగణసీమకు వచ్చి నిల్చి య
య్యింటిని దల్పుఁ దీయ మని * యెంతయు ఘర్షణతోడఁ బిల్చినం
జిత యొకింతతక యల * చేడియ యెగతి బొంకుఁ జెప్ప మో
కాంత యటంచు నంచ యడుగఁగ విని యాచిడ యూర్పు నంధిలన్. 79
- తే. గీ. తెలియ దెలువలె బొంకునో * జలజగర్భ, వీతిరత్నము తిక్కులు * పెట్టనేల
చెప్పినను జెప్ప మిక్కథ * చిత్త మలర, వినియెద నటన్న రాయంచ * వెలఁది కనియె. 80
- చ. అటువలె భర్తపిల్చిన భయంబునఁ జారుడు కంప మొంద నా
కుటిలసుకుంతలయ్యెడను * గొబ్బిన వానిభయంబు వాపి యు
త్కటధృతి సైరిభంబుమెడఁగట్టినతొడు వదల్చి దై నమా
కటకట రట్టు సంగతముగా నెనుబోతును గల్గఁ జేసితే. 81
- తే. గీ. గాడిపట్టున నిల్వడు * కట్టివేయఁ, దరముగా దంచు వాఁటిలి * దెబ్బచి పోతు
వెడలి పొయ్యాని వాఁటిలి * వేయుమనుచు, మగనితోఁ జెప్పి యాదిట్ట * మమతపుట్ట. 82
- తే. గీ. ఈదయానిధి వీధిలో * నేఁగుచుండఁ, బిలిచి తోడ్పెచ్చిల్లని మెడఁతలుగు పెట్ట
వింతమానిసిఁ గఱఁ గట్టివేయనీక, నురుకఁగాఁ దల్పు వేసితిఁనోయి రమణ. 83
- కం. అని చెప్పి మగనిచే జారుని నులిసీయించి వారిఁడువముఖయు విభం
దును దొంటిగిరి నుండిరి, యని యంచ వచించునెడ నిఁశాంతం బై నక. 84

- చ. పాపపాన నిద్రామబ్బునఁ బ్రీతిఁ పుల్ల నరోజుదళాయతాక్షి మె
లన నృచమోహతావకరంబలపటతాయతి సంపదెల్పఁ దా
వినినకథాచమత్కృతికిఁ వేమరు నొదల దిప్పికొంచు హా
యనుచు నిడుర్బుచ్చుచు నఁయారె యలంచును బోయె నింటికిన్. 85
- తే. గీ. పోయి యభ్రాంకపం బై నఁచాయ లొలుకు, కలువగాతాలకఠుకులోవలు రహించు
తఠుకుమగరాలగోడలుగల సుపాణి, మేటికొమ్ముత్తియపుతాతి, మేడలోన. 86
- చ. పరపువలంగిపోవుగల * బంగరుమంచముపై వసించి భా
న్మరుఁ డుదయింప నూడిగవుఁగామిని లేవఁగ నిద్రలేచి త
త్తరకరుఁ డనమించుదనుకా నొకరీతి మెలంగి చీకటుల్
శ్చెరసినపిమ్మటన్ నలిన, నేత్ర మహివతిమీఁదికోరికన్. 87
- ఉ. రాలు మరాలు వాలుసవరాలు మెఱుంగులనూపురాలు వ
జ్రాలనరాలు మేటిపవరాలు వరాలజరాలు తూలుహా
రాలు తురాలు ముంగపుమురాలు తరాలసిరాలు నందివో
రా లుదుటుంగరాలు జిగిరాలఁగ నాజవరాలు దా ల్పొగిన్. 88
- సీ. చీరకుచ్చులు నేలఁ జీరకుండఁగఁబట్టుకొని పార్వముల నభీజనము నడువఁ
బాడుకలైట్టిరాఁ బదిలమం చుడిగంపుటింతులు కైదండ * లిచ్చి కొలువ
మనువుల కని చెలు * ల్లునుకుపర్చుల వచ్చి మొగ తెఱకట్టుతో * ముచ్చలూడఁ
బ్రోద్దన నేవను * ల్పూని చేయుద మంచు బోనకత్తెలు వేగిరాన రాఁగఁ
- తే. గీ. ద్వరితగతినిండకుఁ జనంగఁ దమకుఁ దమకు, సెలవోనఁగు మంచుఁ బాటలు * సెవ్వు విప్ర
యోష లేతేర నొయ్యార * ముట్టిపడఁగ, వచ్చిలిచ్చిన రాయంచ * మెచ్చి యపుడు. 89
- సీ. సాగనుమిలారంబు * సాంపునొయ్యారంబు నీటు జగ్గుతనంబు * నేవళంబు
సాబగు నాగరికంబు * చొక్కాటమునుఁ డెక్కు గరకరి కందంబు * ఘనత నడత
హాయలు చక్కదనంబు * నొనవరి నెరవి నవరణ చెలువంబు * సరసరీతి
హాసు చమత్కార * మారజంబును నేర్పు గంహరంబును నాయకంబు వన్నె
- తే. గీ. సిన్దు జిగిరిగవగ బాగు * చిన్నె యొప్ప, పేరు నాణెంబు మురిపెంబు * పెద్దతనము
కులుకు ప్రాశస్త్య మభినుతి * గోనలు సేపు, నరయ నిట్లుండ వలదె హా * యనుచుఁ బలికె.
- వ. ఇవిధంబునఁ దనుమెచ్చి వలికిన రాయంచం జూచి హేమావతి యిట్లనియె. 91
- కం. తురగము వృషభముతోఁ దన, తెఱఁ గెన్నుచుఁ దనకుఁ గనపుఁదేనిచెలిని ద
ద్వరసుతనతి నెంచె గదా, మెఱిఁగింపుము దానిచర్య * లెట్టివో యనినన్. 92
- ఆ. వె. అంచ మించుబోడిఁగియాననం బీక్షించి, యడుగవలయు నిట్టు * లడిగినపుడు
చెప్పకున్నఁ దనదు * కేముషి యది యేల, యనుచు నిట్లు లనియె * నాదరమున. 93

ప దు నె ని మి ద వ రా త్రి క థ .

శా. శ్రీధామం బననొక్కపట్టణము ధాత్రికి మించుఁ జంచన్మణి
సాధస్తామవధూముఖేందుఘృణిసంస్పర్శనీవత్స్యచ్చతా
రాధీశాశ్వవయఃవృషచ్చయవిధూః తాతాశకూలంకమా
సాధూత్తుంగతటిమునీశ్వరతపఃస్సంజాతసంతాపమై. 94

తే. గీ. సాల మున్నతి భూర్భువఃస్వర్మహర్షనస్తపస్వత్యములు భేయఃనై మ్న్య మతల
వితల సుతల తలాతలఃతతి రసాతలము మహాతల 1సాతాళఃకము లెఱుంగు. 95

చ. శ్రవణ బురిచుట్టతోఁటలనుఁగంధఫలంబులు రాల వానిపైఁ
బనసలు పండి తెల్లనిపడుఁపాటున కొంపులు గట్ట వానిమీఁ
దన రసదాని వీలి రసఃధారలు నించఁగ నై నయుబ్బలి
జనువడిఁ బొంతు లందుఁ బడఁ సారె హసించురు శాలిపాలికల్. 96

కం. ఆపురమున నొకఁడుండును, గాఁపురముగ బలిజెన్నెట్టిఁ గణదానుఁ డనన్
దీపురముగాఁగ నయ్యల, కాపురమున ధనదుఁ డుండుఁగలిఁ గడువేడ్కన్. 97

వ. వెండియు నతండు. 98

చ. సరిపెఱాలోడినజ్జ బలుఁసందిటితాయెతు లింగవస్తుముల్
సరిగెఱెఱుంగుపాగ విలసన్నాణిముద్రిక లంచుకమ్ములున్
మెఱుంగులుగుల్లుదోవతియుఁ మిన్నగునీలపువోగుజుడుచి
త్తరపువిభూతిరేఖ లఱుఁతల్ రుదురాచ్చలు గల్గి భాసిలన్. 99

ఉ. మోరకనీదుపట్టముగఁ ముట్లతలాడము జల్లు లెఱుచి
బోరయుఁ గంచుకుప్పెలునుఁ బూజలనొల్పును బెద్దగంట సిం
గారపువృష్టిదండ మెడఁ గజ్జెలపేరులు నందె లొప్ప లో
దేవ దొక్కపన్నె యెకిరింప మహాక్షము పొల్పు వానికిన్. 100

చ. తణగము లానుకంటములుఁ తండిగము ల్సలకల్ దడె ల్కుతూ
గణములు చెక్కుగుంపు లడిగంబులు పంజలు తాడుగట్టమం
కెణములు గోతము ల్లుగలుఁ గెంపెలు బోరము లాతనింటిలో
గణన కసంఖ్యలై వెలయుఁ గంజనమానవిశాలలోచనా. 101

సీ. గూటపుఁదిదుగుల్లుఁ కొలికిదామెనతాల్గు కందలికము కోలెఁ కడుదుకోల
మరగజమున మోడిఁ మెఱుంగుగాఁ దీసిన పిల్చుట్టలు నల్లుఁచిల్లి వల్లె

తామ్రము బురికోళ్లు • దబ్బవములు నుసిగంతలు నట్టెనకట్టె లసిమి
బలుహన్ను లలరారు • బగినెగుటంబులు పెనుజోగివట్టెళ్లు • పిల్లవట్టె

తే. గీ. డలును బూపులకరెడగిన్నెలు విభూతి, వండ్లు గంగాళమును గుసిగిండి పాల
మడ్డిభరణి రుద్రాక్షులు • మజ్జవంపు, పాత్రములు గల్గియుండుఁ దృప్తవననీమ. 102

ఉ. కామునిమేనుగారెఁ బలుఁగాకి జయంతుని రూపు గూలె నా
సోమునినక్కఱగరిమ • చూడఁగఁ జూడఁ గృశింపఁ జాలె నీ
భూమి జనించి యాక్షణమె • పొల్పు వసంతుని యాకు రాలె నో
హా మఱి వీనిరీతిఁ జెల్చి, వొందిరె వారని యెంత రంగనల్. 103

చ. అతనికి నొక్కనారి గల • దన్నిటమేటి మిలారి రూపునక
రతి నిరసించు మీఱి మరుఁరాయలదిగ్బయభేరి వింతతా
చతురతలందుఁ గేరి ఘనసాహసచర్యల బల్తులారి వా
కత్తిచెలువంపుకీరి యభిధానముచేత విహారి యారయన్. 104

చ. కమలభవాలయారిగజగర్వ మంచుముఖంబు యానము
ల్లమలభవాలయారికళల న్నగుఁ గంతము శ్రోణిబింబముల్
గమలభవాలయారిగతిఁ • గైకొనుఁ గన్నులు గబ్బిగుబ్బులు
గమలభవాలయారిఘృణిఁ • గాంచుఁ గరంబులు వేసి యింతికిన్. 105

చ. ఘనము కచంబు చెంబు లన • గబ్బిచనుంగవ మించుమించులక
దనురుచి మాపు మాపు నెలఁతమ్మల గెల్పుమొగంబు గంబురా
లనఁ దగుఁ బల్కు పల్కుదురఁ యారె సుపాఠులు పాణు లబ్జముల్
మనసిజనారి నారియసమానపుటారలరారుఁ దీరునన్. 106

కం. ఆ లవనము శశిబింబం, బాలవనము తేనెధార • లంబుదవర్ణ
శ్రీ లవనయించుఁ గబి, శ్రీలవణముఁ బొగడఁదరమె • శేషునకై నన్. 107

ఆ. వే. కాంతకలము గళము • కలముద్వయావంబు, దరము దరము దరము • దరము దరము
వాలమీలఁ బోలు • వనజాక్షికన్నులు, సార సార సార • సారసములు. 108

సీ. మొన యెనవఖరాన • మినుకై ననిటలాన జోకగుల్ల విభూతి • రేకమద్దు
నయ్యార జిగిదేఱ • నొయ్యార మలరారఁ బనపుతో నన్నంపుఁ • బట్టెదీర్చు
నలదండ కళతండఁముల నిడుతనముండ వరవకుంకుమరేఖ • సంఘటించు
యాచెంత కానంత • యానంత జగజంత సాగనుగా నిడు చాఁడుఁచుక్క బొట్టు

తే. గీ. మెడను జందనచర్చ ధమ్మిల్లనీమ, విచిలంబులు గంబూర • కుచములందుఁ
గవృపువిడంబు పుక్కిట • ఘమ్ము మనఁగ, విటుల వలపించుమరుడైన • వెన భ్రామించు.

తే. గీ. మీఱిగడిచేరి భోగమువారి కేరి, జేరి చిన్నారి వగల గేరు * వారి దారి
కోరి విటుఁ జీరి రానిచో * మారుబారి, సారవేసారి 1 పోరలు విహారి నారి. 110

వ. ఇతైఱిగున. 111

కం. పరపురుషచింత నచ్చెలి, నిరతము చరియింపఁ జూలు * నిలి చభివృద్ధిం
బరఁగుచు నవమాసంబులు, బరచిన తదనంతరంబ * భామామణికిఁ. 112

సీ. గుడిమీఁదఁ బదురావికడిలోనిచెడు గీఁగ వుణ్ణనదీతీర్థమునను మొసలి
కంటిలోఁ గొడవెండ్లుకయు రచ్చమట్టిని బొమ్మరక్కసి కాఁపుఁరమ్ము సేయు
భవనసీమను ద్రాఁచుఁసీపాము కల్పకుజంబుకడ గచ్చపాద పాలకడలి విషము
వనమునఁ జిమ్ము దివ్యవృక్షినిఁ బుష్పి బ్రతుకు బాలేయింటఁ * బరశురామ

తే. గీ. హస్త ముదకాన గ్రుడ్డు సఃస్యమున మల్లె, జీవవితతిని రోగంబు * చెఱకు నెన్న
మణిని దోపంబు నృపునందు * మార్దవంబు, పుట్టుచందానఁ బుట్టెను * బుత్రుఁ డొకఁడు.

తే. గీ. వాఁడు నానాటి కభివృద్ధి * వఱలఁ జెరిగి, కాఁకలనుదీటి గడిమీఱి * గట్టిపారి
రాలుఁగాయతనాన బేరజపుదారి, నాఱితేటి నెరాగంట్లమారి యయ్యె. 114

మ. గుణమా సెబ్బి వివేకమా నహి మనోః, గూఢత్వమా లే సుభా
షణమా కల్ల విచారమా తవళి వంశాచారమా నాస్తి మా
ర్గణముఖ్యాననశీలమా శతకశ్యంకగప్రాయ మాప్తాదితో
షణమా దబ్బర సత్వమా హుళి గణింపఁ వాని కద్రిస్తనీ. 115

వ. వెండియు నతండు. 116

సీసమాలిక. ఆతతాయ విగాది * యడిగుండబండఁడు మొండికట్టె గులాము * మొప్పెగోవు
బోలెవా టగఁచాట్లపోతు దుర్మాద్యండు బడిశవాలు గరాను * పంద లండి
కొయ్యిదిద్రిప్ప ఖరాబు * రోచ బండెలమారి ముందడి పాపాలముద్ద ధగిడి
వోగు దూబరదిండి * వోచవా టవలక్షణము బాడుగోలు వాఁగిత్యము బజారి
పలువిత్తు పలుగాకి * పొడ్డవ్వికృ ముచ్చిష్ట ములిపెకట్టరువంద * మొలికిదిద్రిప్ప
పాపిష్టి బడగేడి * పంచమహాపాతకి వృత్తిపాత పోకిళ్లమారి
దరిచేసి చెడుగొట్టు * జెరికి దబాకోరు విషపాలవిత్తు చిల్లిపము దగులు
బాజి చూరాంకోరు * వాజ వక్రకలముచ్చు చీవాటమారి ప్రాచీనవిత్తు
మూసనమురికి నిర్మోహి స్వామిదోహి దుష్టు రోతలమారి * దోసకారి
బడిమిహుల్ల కుమిత్తి * పడిసె యెంగిలికాయ బడుపుగూ డనగొట్టు * పాడగట్టు

గుండెగుళ్ళడము తాఁకూళ్ళమారి యభాసి కడుప్రేర నడవీన్లు • గంపదింపు
దూటదర్శన మూఁడుతోడ గుంకన గుల్ల గుట్టాలగోవోడ • గొరుకుబల్లి
తే. గీ. కొంటె కనుమాలమును దూప • కొంపచెఱుపు, చేరిగేడియు చెరవనఁచేట రోసు
బడియ దుర్బీజమును భగ్నిప్తు • మడియ చేట, పేయ కలుముచ్చు చెడుగు సాఁపెనలమూరి.

కం. అనుచుఁ బొరుగిరుగువారుం, దనవారుం గానివారు • తక్కినవారుఁ
దనుఁ దిట్టఁ జేయు దుడుకులు, మనమున లజ్జింప కతఁడు • మఱియు న్మఱియున్. 118

తే. గీ. వానికెనిమిదియేండ్లది • మేనమామ, కూతురినిబెండి చేసినఁ • గోడవయసు
పాక ముట్టాతలూఁగెను • భార్యవూఁద, మనసు చాలించి దురార్థగఁమఱి వహించి.

కం. బోగాలవారియిండ్లకుఁ, బోఁగాఁ దమిమించి యరుచిఁబోఁగామించెఁ
బాగాలవలపు విడియపు, బాగాలవకుసుమదీప్తి • వలె మోవెనన్. 120

వ. ఇట్లు నిజపూచై ముప్పంబును, వారవనితాభిముప్పంబును వహియించి వల్లవ్రండను
వాడు వర్తింపుచుండి యొకనాడు. 121

సీ. రంభ ఘృతాచి యూర్వశి మణివృథ చిత్రరేఖ మేనక శశిరేఖ హరిశి
పేమ స్వయంవృథ • హితమోహ మోహన పుంజకస్థల రత్నఃపుంజ సరస
ధాన్యమాలిని తిలోత్తమ వరూధిని మంజుఘోష సౌగంధిక • కుండ తార
మణిమాలిక సుమంజ • మంజరి మణిభద్ర మణిక విద్యుత్కాంత • మదమయార
తే. గీ. దివ్యవర్ణసువర్ణ దేవీవృమాన, రుచిరమకరందసౌదామఁవిచికిలాంగ
యనఁదనరు నప్పరస్త్రీలకన్న మిన్న, చెన్నలరు వారసతులపా • చెన్నఁ గలర. 122

కం. ఆవారసతులలో సౌగంధి వారణలేనికలిమి • నందలరు సుశో
భావారత మరు పసిఁడిజి, రావారణ మననొకర్లు • రతిసేవాభ్యున్. 123

సీ. కలధనమెల్లఁ బోకడఁబెట్టి సన్యాసియై బిచ్చ మెత్తని • యగ్రజుండు
చేతికై దువకు నాశింపక తెగఁ బెట్టి కులశేఖరులఁ గూఁకుకొననిరాజు
సంచిమూల్యమునించినడి కోర్చి త్రైవర్ణకులజంటఁ దిరుగనిఁకొమఱిఁడు
కారుకలపమొదల్ గానమ్మి నీమపై జోగులఁ 1గలియని • శూద్రబిడ్డ

తే. గీ. లేడు ధరలోన రతిసేనఁ • గూడిమాడి, యున్నవిటులందు రతిజెంది • యున్నవేళ
నందు గనిపెట్టుకొనిపెట్టుమందుగుభిగె, మహిమ లెటుమంటివోకాని • మధురవాణి. 124

వ. అది మఱియును. 125

సీ. బారుడంబును శుద్ధపద్ధతి బహురూప లక్షణంబును దండఁలానకంబు
ప్రేంభాగవద్ధతి • పేరణవద్ధతి కుండలీనృత్తంబు • భండికంబు

రానకాఖ్యయు నాటఁరానకంబును జిత్రపద్ధతియును దేశ్యపద్ధతియును
జర్పరి కందుక * చానరి కోలాటములు నాఁగఁ దగు పేర్లు * గలిగినట్టి

తే. గీ. పోడశవిధవృత్తంబుల * చొరవ లెఱిగి, నరవిఁ జంచత్పుటంబుఁ బొంగుచత్పుటంబు
ధృవము మధ్యము రూపక * త్రిపుట జంపె, యేకతా భాటతాభాదు * తెల్లఁదెలిసి. 126

సీ. భైరవి మాళవి * బంగళ హిందోళ రాగమంజరియు శ్రీరాగ గౌళ
భూపాల తెన్నిది * పురుషరాగంబులు దేశాక్షి ఘూర్జరి * దేశితోడి
దేవక్రి యాందోళి * దేవగాంధారి మాయాగౌళ గుండక్రి * యాహిరి లలి
త విభాహురి కురంజి * ధన్యాసి పూర్వగౌళ వరాళి నాట భల్లాటకి మల

తే. గీ. హరియు సారంగ రామక్రియలు ననంగఁ, గన్నడ యనంగ మంగళకాళికనఁగ
వెలయు నారాయణనఁ జతుర్వింశతీవిధములఁ దనరారు స్త్రీరాగకములు మఱియు.

సీ. కాంభోజి కేదారగౌళ శోకవరాళి పున్నాగ గుమ్మకాంభోజి శంక
రాధరణము మేఘరంజి తోడి వరాళి నాదనామక్రియ * నాట రీతి
గౌళ రామక్రియ మేళ రామక్రియ గౌళ నారాయణగౌళ మధ్య
మావతియు ముఖారి * మలహరి సామంత పంఠవరాళియు * బాళి రాగ

తే. గీ. చెంచుమలహరి దేశాక్షి * శ్రీవరాళి, మాళవియుఁ బొండి సింధురామక్రియయు వ
సంతసామంత శుద్ధవసంత గుజ్జరియును హైజ్జిజి నీలాంబరియు ననంగ. 128

తే. గీ. పొడగు ముప్పదిరెండు నఁపుంసకములు, మాళవశ్రీ యనంగ కోమలహరి యన
దేవమలహరి కేవగుప్తియన కొండ, మలహరి న నైదుమిత్రీ లీమర్మ మరసి. 129

తే. గీ. షడ్ గాంధారి మధ్య మర్వభ నివాద, పంచమ సుధైవతాఖ్య సప్తస్వరములు
మంద్ర మధ్యమ తారక * సహిమ తెఱిగి, యాడఁ బాడఁగ నేర్పు నఁయుబలఁ జూచి.

కం. వలది యతఁడు కడుమోహము, తలమునుకలుగాఁగ మరునితామరవిరితూ
పుల కకవికలకుఁ గోల్పడి, మలయుచుఁ దానింబ జాలిమాలం దిరుగున్. 131

వ. ఇల్లు దిరుగుచుఁ దాఁజేయుయత్నంబునఁ దన కభిమతంబు ఘటియింపం దలంపని
యారతిసేసను మరులుకొల్ప నూహించి యావల్లవుండు వైద్యసహవాసం బొనర్చి యంత. 132

తే. గీ. ఇంద్రగోపంబు రోచన * మెట్టలు వెలిగారము జలభ్రమణములు * నీరుగొబ్బి
విత్తనా ల్పుట్టపండు రఁసాత్తముగను, నూరి మడుపునఁ బెట్టిన * నారి వలచు. 133

సీ. నల్లెరు కణిక గంధకము తేనెయునూరి లేపించి కూడిన * లేమ వలచు
కరక తాండ్ర యుసిరికలు కోష్ఠ పాలచే నూరి పట్టించిన * నారి చేరు

- వెలిగారమును నెఱుఁగిసెపూలు నిజతనూజలముల నూరిడ • చెలియ కలియుఁ
గలుగొట్టునీ రావుకాల్పిడితోనూరి విడెముఁగఁ దగిలింప • వెలది చిక్కుఁ
తే. గీ. గూర్చి జల్లేడుమాదిని • గోశఫలర, నమున మేదింది వత్తిగాఁ • జక్కజేసి
కుసుమనూనెను దీపంబు • పొసఁగఁ జెట్టి, చూప లోనొడు రెటువంటి, నుదత్తులై వ. 184
- తే. గీ. జాజికాయయు జావతి • చారవప్పు, సెనగ లనుములు గనగనల్ • మునుగపూలు
మదనవిత్తులు కొఱ్ఱెర • మందపాల, నూరి త్రాగిన మద ముబ్బు • నూటువేళ. 185
- కం. అనుచు నిజరచితవితరణ, జనితామోదమున వైద్యజనములు దెలువఁ
వనితావశ్యేషధములు, విని యిట్లొనరించి యింతి • వెన వలపింతున్. 186
- కం. అని నిశ్చయించి యాబాజు, గనుపమమణిహేమపుటిర, మై సిరు లొలయఁ
దనరు రతిసేనమందిర, మున గాపెట్టుకొనియుండు • మోహముకల్మిన్. 187
- సీ. వంచాంగమయ్యకుఁ • బొగ నమర్పించు నట్టువకానికీ • బెట్టు మురుపు
భరతంపుటొజ్జకుఁ • బచ్చడం బొగి గవ్వ బొగడుభట్టుకుఁ జేర్చు • బోగజోడు
కథఁ జెప్ప భూసురాగ్రానికి దోవతోనంగు గనుపుకానికి బత్తె • మెనయ నడుపుఁ
బూల్గట్టు సాతానిబోడ కంగర మిచ్చు గందోడివానికి • విందుసేయుఁ
తే. గీ. జతురికకుఁ జీర దూతికి • పందిబొందె, కడెము సంచారికకు సారికకును అనిక
తాపికొక సొమ్ము వై శ్యమాఁతకును గానక, లిచ్చి చెప్పించు రతిసేన • కెచ్చురమిని. 188
- వ. మఱియును. 189
- ఉ. గుండనికొ బసిండియును • గోరడిబండకు వెండితాయతుర
లండికిఁ జేకడెంబు పదిలంబగు గుమ్మెతకాని కందె మేల్
బెండెము బాడుగోలునకు • భృత్యునకు న్నెడనూలు చాటుకో
1 దండునకుఁ మురాలు మొలఁత్రాడలకుంబెనకాని కియ్యగన్. 140
- కం. వారందఱు తమచాతురి, మీఱి మహానందదాప్తి • మించినవాఁడీ
జారాగ్రాని యని చెప్పిన, 2 నారతిసే నపుడు మంచి, దని యియ్యకొనెన్. 141
- కం. వడఁతుక నతఁ డీగతి లోఁ, బడఁజేసుక మురిపె ముట్టిపడఁ గనుదమి దుం
దుదు కొనరింపఁగఁ గోరిక, లడరఁగ రతిసేన రతుల • కాదుత్తుండై. 142
- కం. వన్నీట జలక మొనరిది, కన్నురి రానున్న మిన్న • గన్నన్నకు ముఁ
మున్నొడఁగి నన్నవియ్యపు, లన్నము మితభక్తి చేసి • యమితోత్సుకతఁ. 143
- తే. గీ. చారు శ్రీగంధ మగరు కేసరి కదంబ, మంబరు పునుంగు జవాద్రి • హరిణమదము
బుక్క యత్తరు గోవగంబూర జేలు, చట్ట కలవంబు వన్నీట • బాది పూసి. 144

కం. సిగ నరవిరినరములు పొందుగ వేసి రుమాలు గట్టి • దుప్పటి వలెవా
టుగ పైచి విడెముసేయుచు, సాగ సుట్టివడంగ నతఁడు • సొంపు జనింపకా. 145

సీ. నశీశలవట్టెనుంచుము పాన్పు తలగడబిల్లలు చందువ • మల్లెవిరులు
కర్ణడ సురటి గిండి • గడ్డె సున్నపుగాయ గా జడ్డ మడవము • కలవము చిటి
చాస తబుకు సాన • జాలనల్లిక దీవెములు గండవడిపెట్టి • పునుగుబరణి
యాకుసంబెట తంబు • రగురుధూపము పాదుకలు తమ్మపడిగము • కప్పరంపు

తే. గీ. కోవి కస్తూరివీణ కుంకుమపుపూవు, పొట్లములు దుద్దివీణ మేల్కల్లు బాగ
ములకరండంబు రతిబరధంకలితచిత్రే,ములు గలుగు కేధినిలయ మింపలరఁ జేరి. 146

తే. గీ. బలసి కూశీలు నొడ్డిలు • వల్లటీలు, పాపురాయలు బకదార్లు • బట్టిగాంధు
నంచలు నెమర్లు కేర్జము • ల్పంచనన్న,చిలుకలు పికాదిశకునము • ల్లలసి పలుక. 147

తే. గీ. చంద్రీకావి ఖరాళంబు • సరిగచెఱుగు, జినుగుకెందమ్మి దోమమ్మి • చీనిరుమ్మి
పైఠిశీకమ్మి తెఱచాటు • పాన్పుమీదఁ, బదటుతమి నుడువంత సఃప్పణ్యకాంత. 148

వ. మజ్జనభోజనాదివిధుల సంతృప్తహృదయమై భావసూచకబిభృషకహవభావలలితకుట్ట
మితకుతూహలకీలికించితిహృతవిచ్చిత్తి విభ్రామ ధైర్య లీలాహాసమాధుర్య హేలావిలాస
చకితాది శృంగారచేష్టలుగులుకన్నచ్చిన నాలింగనంబు సరసాలింగనంబు దృఢాలింగనంబు సర్వా
లింగనంబు స్పృష్టక పృథక అనురూపగూహన జఘనోపరిగూహన శుచాలింగన లలాటిక నిరూపణ
లతాచేష్టిత వృక్షాధిరూఢ తిలతండులక శ్రీరసీరంబులను చతుర్దశాలింగనంబులు గావించి
యుప్పొంగుచిమకంబున నతఁడు. 149

తే. గీ. చుంబనంబును బీడితఁనంబుఁ గబళి,తంబు చూపణ మనుచేళ్లఁ • దనరు నాల్గు
గతుల ముఖరతిభేదము • ల్లలయఁజేసి, ద్రీవముఁ బుట్టించు తానకాల్పడవి చూచి. 150

తే. గీ. సఖయ యంగుచ్చపవగుల్బజానుజఘన, రాఘ్వరస్సనకక్షకంశనుకపోల
1దంతపలవక్షుఘాలమస్తకకోరొడములు ప్రతిపదాదిగల కళాస్థలము లంటి. 151

సీ. చెఱుగనిమిత్తంబు • చెక్కులమ్మటితంబు సధరోష్ణమున భ్రాంతి • మడరు కన్ను
గవ దిర్యంబును • గుడ్డదేశంబులఁ బ్రీతితలంబు చనువోయి • సధరకంబు
చిత్తజగ్గమామన • సుత్తరస్ఫుటితంబు పొక్కిట సంపుటంబును శిరోధి
ననుపదం బూరుల • నన్నితం బన నొప్ప దశచుంబనములు దంత్రత్థలములఁ

తే. గీ. బాదలు ముదమునఁ బర్యాయమున ఘటించి, కలయ శశకపురమయూరఃస్థలకరంజి
పచ్చురతమండలికగండఃభాగ సుత్తి,ముఖమున సఖతతంబులు • మొనయఁజేసి. 152

తే. గీ. క్షతరదోచ్చానఖండాభ్రాంకవీవాళ, మణికమూఢకరుచిబిందుః, గుణకబిందు
మాలికాగోళచర్చితాః, ఖ్యాతివెలయు, పది రదక్షతములవేడ్కఁ, గదియ నొక్కి. 153

కం. స్థితమును దిర్ఘ ముత్తా, నితమును నాభిసిత మనఁగ, నిపుణజనులు ప్ర
స్తుతిగానఁ దనరు చతుర్విధ, రతుల గతుల సతుల ముద్భూరము గావించెన్. 154

వ. వెండియు నఖండసురతపాండిత్యంబున విటుండును, నయ్యండజయూనయు మదవేదం
డంబులరీతి జృంభక కూర్మకరణాస్కంధయుగ గర్భవీడిత సాధుక దృఢలావుక కర్కట నముద్ధక
వేణుదారిత నయమకృత కోపరతి ధృతోరుక నాగర పేమాభిరామ చక్రభ్రామణ పృసారిత
శూలాంచిత కుంచిత పాదవేష్టిత బాణరంజన మదనరంజన పార్శ్వసంఘట్టన భావికోల్పణ
మండుకాకరణ గ్రామ్యకరణ సర్వతోభద్ర పార్శ్వభద్ర మండలప్రభ మధురకంఠితాగ్ర
సంపులార్ధసంపుట పద్మకార్ధపద్మక అంబురుహ చారుచరణ పాదపదక పాదబంధ పాదాశ్లేషణ
మదనహేలన చిత్తహేలన లఘుహేలన చంద్రార్ధ మండలార్ధ యూరుచరణ కక్షపాద విష్టిక
హరికకరణ నాగపాశాంగ చక్రగుహ్యక ద్వీరదావలంబన చిత్రీలాఘున మదనకుంచిత గగనకర
ణోర్ధ్వబాహూధూత మర్కట విసుర్దన వేణుకోద్వేగ పదావృత్త గజాంగ దృఢాంగ సింహవలోకన
పాదారోహణ పీఠ్యాంగ బాడబ బాణవృత్త మదన రాజహస్త లాఘున బాహుచరణ మధ్యచరణ
చక్రపాదమదన సంఘట్టన పాదమేళన గోముఖాంగ పాదాంగ సంవేద్యకరణ నమితాంగకరణంబు
లను చాకీతిబంధంబులం బెనంగుచుండి రయ్యవనరంబున. 155

సీ. గంబూరమును బాజికాయ లుమ్మెత్త విఘ్నము మరుచూతంగి, కలువగడ్డ
పచ్చయెన్నులు కోష్ఠం, పచ్చికమం చేనుఁగమదము గుల్లనుఁపుమును రుద్ర
జడవేరు వన ఖరాసానివామము పుడుకలబోదిగాడు మై, గారుచెమట
సీరాపు గజ్జల బేరినమట్టును గాల్పడి జాతంబుఁగాను నూరి

తే. గీ. కలరు గురిగింజలంజేసి, గుళిక లమరఁజేసి నీడనె యాచించి, తీసి దాచి
యన్న మందిత మడుపులో, నొనుగె నతని, కధికతరమోహమాన నాహంసయాన.

కం. ఈబాళిమందు మనగొని, యాచిడ తనకండ గట్టి, నలుండ నరం
డేబుద్ధితేక నచ్చెలి, సోబలకే దక్కి చిక్కి, చొక్కుచుఁ దిరిగెన్. 157

తే. గీ. వాఁ డటుల మీఱి భోగముఁవారి కేరి, జేరి రతిసేన రతి నానఁ, జెలఁగు మదిని
దానిసామ్రైవ యమ్రైవ, దట్టమైన, వయసు మరుబారి బడఁజేయ, వానిజాయ. 158

సీ. బామ్మలపెండిండ్లు, బువ్వంపుబుతులు పుణికిళ్లు నిట్టిక్కి, బామ్మరిండ్లు
గుజగుజరేకులు, గొబ్బిళ్లు సీగీగె బుడకెన్ను బాచిళ్లు, పుక్కటిల్లు
గుజ్జెనగూడులు, కోలుకోలన్నలు గీరనగింజలు, పారుపల్లు
పింపెళ్లు త్రొక్కిళ్లు, బేడిసెలిరుగుల్లు నచ్చనగండ్లు దాఁయాలు పోళ్లు

తే. గీ. లోలి వానునగుట లఃస్పాల యాది, యెనయాటలః బోధివో • ననుఁగుఁ జెలులఁ
బాయక చరించు బాల కీఃస్పాయ మేల, వచ్చె విరహాన్ని యులులేల • హెచ్చెననుచు.

కం. నెరవయసు పిక్కటిల్లఁగ, సురతం బొకవేళనై నఁ • జొప్పడమి మదిఁ
బరపురుషవాంఛ వొడమిన, విరహంబున రేయివలలు • వేగుచు నుండున్. 160

చ. ఉడుటగువానిఁ బ్రాయమున • నుండెడువాని మనోజ్ఞ లీలనం
పడ గడిచేరువాని గుణఃపాలన మొందెడువాని నేపుచే
బొడలెడువాని గీతములఁబొల్పు లెఱింగినవాని సంగమో
న్మదమున మించువాని ధనిఃసౌ మరుబారికి నగ్గమె పడున్. 161

తే. గీ. ఇరుగుపొరుగులదంపతు • లేపుతేగి, సంగమకీడ లాడుచు • నరసమాడు
సావరావలు విన్నమాత్ర నుఁస్సురు మటంచు, మన్మథునిబారిగొట్టెమై • మగున దలఁకు.
వ. అంత నక్కంత వేతొక్కవాసరంబున. 162

చ. అటువలె వేగుచుండి మగఁ • డత్తయు మామయు నింటలేమి వె
ల్పుటికి హఠపారునం జని గుఁబాదెబ వీధులవెంట జంటలై
చిటిలినపూఁతిగంధముల • సిన్దగుసాగల నిండుచల్లదు
పుటల విభాషణావళుల • బాగుగ నేగెడు దుడ్డకాండొత్తోన్. 164

నీ. పసిడికుప్పెలవేలిఁబారుకుచ్చులు నిందగిగోపంపుజగపంపుఁగుంపుబారి
1కురుకుసింగముల్ • గూర్చుల్లమున నాబుచెక్కడపుం బచ్చఁచిలుకచెండ్లు
పట్టుపటంబుతాఁపాలేపు జీవదంతపుగోడియలు పట్టుఁతాఁగ్గ నిండు
నేనుఁగుకొమ్ము 2వో, తురుక్కుశ్రీహనుజిరేకలమ్ములసెల్లు • లెండ వీటి

తే. గీ. కె నులివం కగ్గి సోకు పొక్కిటలవోటు, పుట్టిచిమితిండియును లేతఁముదురునిడుద
గణపునదులంపు సీలఁకత్తులులేని, కొమ్ముపున్నాగ మను రందఁలమ్ములందు. 165

కం. వగ లుట్టిపడఁగఁ దమతమ, సొగసులతో విష్టవీణ • సొంపుల మీసాలో
వగటున వడివేయించుఁ జిజు, నగవులఁ బద మనుచు జారఁనాయకు లలరన్. 166

నీ. పై చరమోరడిం • బలిమికం బొద్దిక ముల్లడితాకుడు • జిల్లకల్లు
మైనున్న మెదుగుడు • మారువెంబడిచిట్ట జతుకు సమాధానఁజరన మడుగు
లోదాటు నడ్డకాఁలువ పాదబెళుకునిబ్బరము నీరడికంద • బలిమికురుడు
నుమ్మలి సెలవు పాఁదొత్తుగల్లు దువాళి తొడిగల్పె యంగాలఁజడుపులాగు

తే. గీ. హాయలు చొరగొమ్ముపన్నాగఁహాయలు బెగువు, బొట్టిడగుదలగరెగవ్వు • జిట్టడినుము
పటముతాకుడుమొగహాయ • ల్పదిలమదిగొ, హెచ్చరికటంచు వడిబోయ • లేగుచుండ.

ఉ. సంఘపురేకుడుప్పటులు • జాటుసిగ ల్బిగిచల్లడాలు వా
సింఛెడిగంధపట్టియలు • జిగురుమాలలు నందితాయెతు
ల్మించగ సానచిమ్మినునుమీసలు దీడుచు మీఱి కేరి డిః
కైంచవలంచు గుంపుగొని • కేకలు వేయుచు వచ్చువారిలోన్. 168

తే. గీ. మంతుఁ డన నొప్ప నెరవిత • హాంతకారి, సాగసుబయకారిజాణను • జూచినగ్గి
కేకరించిన నాతఁడు • తెరలి కాంచి, యిదియు వగలాడిరా యని • కదియఁ జనఁగ. 169

ఉ. కేదఁగిరేకుబెత్తమునఁ • గీల్కొనుచూతదళంబు లాల మిం
పూఁగినజాజిమ్మగ్గ గజ • ముత్తులపుల్ జెలికట్టు సంఘం
బాదరుగా నొనర్చినతు, పాకిని బుప్పొడి మందు కప్పవుం
బూదియగుండు నింది మరు, బోయ ధమీయన నేసె నిర్వ్వరన్. 170

వ. అప్ప డామంతుఁ డయ్యిరిచెంతకు సంతసంబున వచ్చుచు నిజాంతరంగంబున. 171

ఉ. ఆరయ నేర తేటియనఁలందుల వెన్నెలతేటనింది తో
ల్కారు మెఱుంగురంగు లిడి • కమ్మపుధి న్నవ చిచ్చి మేటిశ్మం
గారరసంబుతోడఁ బొసఁగంగ ననంగవిధాత చేసెఁ గా
కీరమణి నిర్విధాత నృజియించుచు నంటినఁ గండ కుండునే. 172

సీ. దీర్ఘమై విలసిల్లుఁ • దేలవాలనుదోయి 1గుడుసులై కనుబొనులో • గుల్మచుండుఁ
కొమ్మిచ్చుగతిహెచ్చుఁ • గొమిరెచేతులరీతు, శిలుత్సంబుచందాన • నొప్ప జఘన
మాత్సంబుభాతిని • నమరుఁ గర్ణధ్వయం జేత్వమై జడపొంక • మెనఁగఁబొసఁగు
నై త్వంబువిధమున • నల యూరు లలగారుఁ దలకట్టువలె మించుఁ • దభకునొసలు

తే. గీ. సున్న నమము విసర్గలు • చన్నలు సుషీ, పొక్కిలి వలపలగిలకలో • భుజము లనఁగ
నలరు గుణితంబునై ఖరిఁ • జెలఁగు నంగ, సౌష్ఠవముతోడ నున్నది • నకియ యనుచు.

వ. కదియం జేరి యప్పడు. 174

చ. చెలియనొ యేపురం బెటఁ • జేరఁగ వ చ్చిట్ట నిల్చినాపు వీ
జెలరవ మొప్పు దగ్గతివి • నెమ్మదిలోఁ గల పూనిఁ జెల్పు మా
యలు వచరింపఁ బో కనిన • నమ్మకచెల్లనొ యీతఁ డెందు కెం
దుల కురు లొడ్డ నెంచి కడుదొమ్మికి గాఁ దలఁచెన్ సెబానుపో. 175

తే. గీ. అనుచుఁ జిఱునవున్ మోవిపై • నంకురింప, భయము సిగ్గును దనుముంపఁ • బలుకునెడల
గద్దదరవంబు జనియింపఁ • గన్నెదాన, మేలు పడినాను జాణ నఁన్నేలుకొనర. 176

- కం. అనవిని మంచిదియని యొక్కనివాసస్థలముఁ జేరఁగా రమ్మని వచ్చినఁ జెలిముందరనిడి మెల్లనఁ జేష్టల నుబుసుపుచ్చి • లాలిత్యమునన్. 177
- కం. కళలంటి ముద్దువెట్టుక, వెలసినతమి మోవి నొక్కి • వీపునఁ జనుము క్కులువెల్లఁ గఁగిలించుచుఁ, బలురీతుల రతులఁ గలసి • భ్రమ నొందించెన్. 178
- కం. ఈచక్కె నీవు నిచ్చులు, రాచిలుకసిపాయిరౌతుఁరణమున వలపుఁ బీచణఁచు మనిన హ యని, యాచిగురుంబోడి కారఁ • డభయం బిచ్చెన్. 179
- తే. గీ. ఇచ్చి నందై నయపుడెల్ల • వచ్చి సైగ, చేసి విటుఁ డేగఁ దోనేసి • చెలియ యింట సురతకేసుల నసరింప • సుఖము మరిగి, తిరిగెఁ దనయత్తకన్నఁ గావరమువట్టి. 180
- ఆ. వె. అత్తకన్నకోడ • లయ్యత్త కోడలి, కన్న నేపు రేగి • యాప్తజార జనులఁగూడి 1చాడి • చరియింప సాగిరి, యెంటిపాటు దొరకియన్నయెడల. 181
- తే. గీ. అత్త యేమిటియుండెడుఁసంతలోనఁ, గోడలు చరించి వచ్చును • గొంతడడపు కలయఁగ ఖుశాలు వచ్చునాఁడుఁమె బుద్ధికోడలికిఁజెప్పి యత్త రంకాడఁబోవు. 182
- కం. ఈమాడ్కిని నన్యోన్యం, బేమాత్రము తెలియకుండ • నిచ్చావృత్తిఁ గామించుచు నొకదినమున, లేమాపునఁ గోడ లింట • లేకుండ నెడన్. 183
- కం. వలవనిసతిపురుషులకును, వలపులు పుట్టించు మందు • వగ లెఱిగి రతిఁ 2గలయఁగఁజేయం జాలిన, భయియుం డను హొంతకారి • పడలి రాఁగన్. 184
- ఉ. అత్తరి హొంతకారిని రఁయంబునఁ దోడ్కొని మూలయింటిలో హత్తుక కేళినల్లునడ • నంతటఁ గోడలు వచ్చి చూచి మా మత్త విభుండు లే రనుచు • మంతునిఁ దోడ్కొని యిల్లుచేరినఁ దత్తర మారఁ గోడలిని • దన్నిటునిం 3గనెనత్త సేర్వయె. 185
- తే. గీ. అపుడు గృహమధ్యముననుండు • నత్త నత్త,విటునిఁ గోడలు గాంచె నఁవ్వేళనెల్లు నేర మొక్కింప రాకుండ • నేర్పు మెఱసి, వారలిరుపురబొంకఁగావలయుఁ జెపుమ. 186
- కం. అనవిని హేమావతి యే, యను వమరఁగ నితరశంక • లందక యుండఁ ఘనకచలు బొంకి తమవిట, జనముల నిల్వెడల నంపఁజాలిం యెఱుంగన్. 187
- కం. నీ వెఱింగింతిన వినియెడ, నా విని హేమావతి వి,నం గడువేడ్కల్ భావమున నున్న విను మని, ధీవిభవము హంసవంశతిలకం బనియెన్. 188
- తే. గీ. అటుల విటయుక్తయై యింటి • కరుగుదెంచు, కోడలినిజూచి యత్త నఁక్రోధయగుచు వీఁ డెవఁడు వీనిఁ దోడ్కొని • వేశ్యమునకు, సంజకడ రాఁ బనేమని • జడియ నడుగ.

- కం. దిటచెడక దిగులుగొని సొట,సొటఁ బోవక వెనుకముందుఁ • బూడక బొంకే
దెలులని చింతింపక యూ, ఘటకుచ తడఁబడక యత్తఁ • గన్గొని పల్కెన్. 190
- తే. గీ. తల్లిదండ్రులు మీరు బంధవులు మఱియుఁ, జక్కి తక్కినవారలు • చెప్పినపుడు
వినక నావతి నన్నిట్లు • విడిచిపెట్టి, తిరుగుచున్నది మీశ్చెల్లఁ • దేటగాడె. 191
- కం. వనితాపురుషుల కీయన, యనువున నన్యోన్యమోహ • మందఁగఁ జేయన్
ఘనుఁ డని కొండఱు చెప్పఁగ, విని తోడ్కొని తెచ్చినాను • విభు ననుఁ గూర్చన్. 192
- కం. ఇది యేకీయ నీయనచే, ముదమునఁ జేయింపవలెనొ • ముగ్ధను బ్రాయం
బొదిపున్నదాన మోహము, మది పైఁవఁగఁ జాల ననుచు • మమతఘటిల్లన్. 193
- ఉ. కోడలుపల్కుపల్కు విని • కొంకక నిక్కముగాఁ దలంచి యీ
చేడియ నాదుజారుఁ గని • చిత్తములో నెటులం దలంచునో
దూడల నమ్మరా దని విఘ్నతుకవేసి తనందు సత్యపుం
జాడ కనంబడన్ స్వతఃజాతలతాంగిని జూచి యిట్లున్. 194
- కం. నీవిత యడుగ నేటికి, నీవిభుఁడు పరేచ్చఁ బూని • నిను విడిచి చరిం
చేవిధము తెలిసికాడే, యీవైద్యునిదోషతెచ్చి • తింటికఁ దరుశి. 195
- వ. అని యజ్ఞజంత నిశాంతంబున నున్న తనయువకాంతుని తేరకొనం జూపి పెండియుఁ
గోడలి కిటనియె. 196
- కం. నీవతి నిన్నువరింపఁ, బ్రాపకు యత్నంబు నితఁడు • భవనస్థలిలో
నేవున నొనర్చినాఁ డిఁక, రేపట మర్నాట నీదుఁప్రేమ ఘటిల్లన్. 197
- తే. గీ. అనుచుఁ దనయందుఁ జెలి సందియంబుఁ జెంద,కుండ నెఱిగించి యత్త యో • యుత్పలాక్షి
యతిని సంపించు మిప్పటి • కితనిచేతఁ, గాకయుండినఁ జాతముఁగాక యనిన. 198
- కం. విని కోడలు నాయందలి, నెనరున నీ యత్త యితిని • నిక్కమ తోడ్చి
బిచ్చినయది పతి ననుఁ గూర్చుట, కని తలఁ చటు నంగుగామి • ననిచెఁ విటునిన్. 199
- ఆ. వె. అంత దానియత్త • యాగ్నేపవతిఁ జూచి, పైగనీయఁ జెలిసి • జారవరుఁడు
తల్పియత్త మపుడె • తగఁ జేసి తని వార, లిరువు రెఱుంగఁ బలికి • యింటి కరిగె.
- చ. అని కలహంసవంశమణి • సాంగముగా వినిపించ వీనుదో
యనిఁ గడునమ్ముదమ్ము జనియింపఁగఁ దత్కథ యాలకించి కాం
చనసుమంగుధి యానతల • చాతురి కాత్మ సేబాను ఖాబు మే
లనుచు గణించుకొంచు నిలఁయంబున కేగె నినుండు దోచినన్. 201

- కం. ఈరీతిఁ బడకయింటికిఁ, జేరంజని మఱుననాఁడు • చీకటి జేజే
రారాకళ రా రాఁగల, యారజనీవేళ విరహ • మగ్గల మైనన్. 202
- సీ. విరిండనత్రావి • నెఱిగుంపు గండుతుమ్మెదపిండునకు మోద • మొదవఁజేయఁ
గాశ్మీరతిలకంపుఁ, కాంతులు వదనేందుబింబునకు నంజఁడంబు గూర్చఁ
గస్తూరీవల్గిభంఁగములనిగ్గు కపాలశశిఖండములకు లాంఛనములిన
వాసిండు నెఱిగందఁవడిపూఁత చనుగుబ్బు పువ్వుగుత్తులను బుఁప్పొడులఁ గురియ
తే. గీ. సీలమణికాంచీఘృణులు విశాలజఘన, ధరణి కంబుధిమఖిలాత్మము ఘటించ
నృపతిమణిఁ జేరుకోర్కె నఁస్మీరజాక్షి, వచ్చిరాయంచకడ నిల్చె • మెచ్చులొల్క. 203
- వ. అప్పుడు హేమావతికి హంసం బిట్లనియె. 204

పంచామృతవరాత్రికథ.

- కం. శ్రీకర మన నొకపురము సుధాకరబింబభ్రామాస్పదన్వర్ణమణి
ప్రాకారగోపురగడి, ప్రాకారసువజ్రికలశఁమై సిరు లొందున్. 205
- శా. సాలాగ్రీష్ఠలకేళితత్పరమహీఁస్వామ్యర్థకపూర్వహదోః
సాళీక్రీడితర్థకండుకమహాఁ, బాఢప్రహారాప్తిచే
నాళిక ప్రియ ధీరసారథికి మున్నాటిల్లి యీనాఁటికిఁ
బోలేడయ్యె ననూరునామ మదివో • మూలంబు తత్సంజ్ఞకున్. 206
- మ. పరిఘాంబూపరిదృశ్యమానవిలసత్పాతాళసంచారంబు
ధురసర్వోత్కరభాగరత్నఘృణిసంహంబు కెందమ్మిమొ
గ్గరహిఁ గుల్ల గ్రహింపఁబూని యవి రాకక దక్కెనక బల్మఱుఁ
గరముల్ సాచఁగ బోండ్ల నప్పుదురు వీకక వారికేళిఁ నరుల్. 207
- తే. గీ. అపురింబున ఘణిహారు • డనెడువేరఁ, గాపురము చేయు నొక తిలఁఘాతకుండు
సంభ్రామంబున నాకారఁసౌమ్యవమున, వాఁడు కందర్పనకుఁ జేటి • వ్రాయఁగలఁడు. 208
- తే. గీ. గానినె కణెంబు మోకులు గడ్డపార, కాడి సిద్దెలు గూటంబు • కడవ జల్లి
గంప కనుగంత 1తక్కడిఁగట్టియెద్దు, చుట్టునవిరెయు నర్వవస్త్రపులు దనరు. 209
- తే. గీ. వెల్లగిసెనూనె కుటునూనె • వేపనూనె, నల్లనూ నిచ్చనూనెయుఁ • దెల్లనూనె
కుసుమనూనె గానుగనూనె • కొబెరనూనె, నూనె పొగనూనె 2దుండుగఁనూనె జేయు.
- కం. పరిపాటికిల్మిచేతను, గరగరిక వహించి మించి • కడునాగరిక
స్ఫురణం దమవంశంబున, కరయంగాఁ బిన్నపెద్దయై యతఁ డుండున్. 211

- చ. అతనికి నొక్కయింతిగల • దంగజపట్టపుదంతి జారిసి
నతులకు మేలుబంతి విటబాలము లాడెచుపూలబంతి యా
యతమదజారచిత్తజమహావిరహాన్నికి శాంతి దేహని
రితచవలనుకాంతి మణిచితిని నాఁ దనరారు బేరునన్. 212
- నిరోష్ఠకందము. దరగళ ఘనరసధరకచ, ధరసవృశస్తన సురదన • తరళనయన సుం
దరకనకకక్షకరయుగ, నరనవచనరచనయవల • నరనతఁ దనరున్. 213
- సీ. నీలధారాధరనిర్మలకాంతుల గడియలో మాయించు • గలికివేసి
సంపూర్ణ పూర్ణిమాచంద్రబింబస్ఫూర్తి దినము కుండగఁ జేయు • దెలివముఖము
నిద్దంపురుచు లొల్కు • నద్దమ్ము వీక్షించి గవుసెనల్ పెట్టించు • గాంతచెక్కు
లలరారు జిగిఁజేసి నల చకోరంబులఁ బుట్టుగొడ్డని పల్కు • బొలఁతికనులు
- తే. గీ. నెట్టుకొని గట్టివగపట్టుపుట్టచెండఁ, బట్టి కొట్టించు వీపున • గుట్టు బాఱు
గొమరె సిద్ధెంపుగబ్బిచఁ నుబ్బిదోయి, విను మచారంభగంభీర వేదిగమన. 214
- కం. తనుకాంతి మెఱుగుమినుకా, మినుకావర మణఁచుఁ గొను • మేలిమి గనకా
కనకాద్రికొనరిజనుకాఁ, జనుకానిన్యమ్ము పొగడ • సన్మోహితునకా. 215
- తే. గీ. నీరజేక్షణసిద్ధెంపు • నిబ్బరంపు, గబ్బిగుబ్బలు తమరూపు • గాంబదోదరు
కాంతిఁ బొంగారు బంగారుకలశములకుఁ, గనలు చిచ్చాక నీరాక • గలుగఁజేసె. 216
- మ. వనజాతాక్షివయోధరంబు లలకఁవారితంబు కంఠంబు మో
హనలీలం దగు ఫాలభాగమును నూఁగారుఁ గన్గీలచే
ఘననీలాబ్జకళాకలాపజయకాంక్ష • మించుటే యబ్రీముల్
ఘననీలాబ్జకళాకలాపజయకాంక్ష వేసి రాణించఁగన్. 217
- అ. వె. దానిజవ్వనంబు • ననువు నిరీక్షింప, మానికై న నెనయ • మనసు పుట్టు
నితరజనులు చూచి • యేడాక్షిరతిఁ జెంద, నిచ్చయింతు రకుట • కేమి యరుదు. 218
- తే. గీ. తుగ్గవడుల్లిన మెఱుగారు • తోయబాస్త్రి, చికిలినిద్దంపుఁగై దువు • చెలువు తోన
నూనెమెఱుగున నునుచాయఁమేను దనర, నది విఱాఘల కన్నానఁయై వెలుంగు. 219
- చ. నడవడిగల్గువాఁడు మఱి • నాశముచేఁ గలవాఁడు రూపునఁ
జెడఁ గగువాఁడు బలశ్రుల • బేరజమై తగువాఁడు నిందఱుఁ
జెడుగుల బ్రహ్మ దీనిని నిఁసీ మగనాఁగుఁ జేసె నంచు లో
మిడుకుచు దానియింటికడ • మీనలు దీకుచు నుండు రెవ్వకున్. 220
- సీ. పనిలేనిపని పూనుకొని దాని ముంగిట నెళవుగం దిరుగని • నీటుకాఁడు
వేటాక్కడ కేఁగువేళల నటులొంగి చూచి పోదలఁపని • సాగసుకాఁడు

- నంగడికాఁ దిందుఁ జనుజెంచెనా యని వాటిదొక్కనిఁ జన్నకాఁడు
గానగ యిప్పొద్దుఁ కట్టలేదా యంచుఁ గూర్చి యింటికి రానిఁ శోడకాఁడు
తే. గీ. మందునకు నైన బ్రాయంపుఁమునుజలందు, వెదకి చూచిన నొకఁడైనఁ వీటిలోనఁ
గలుగఁ డటువంటిమహిమ గల్గంగ దాని, కేమి జనవశ్యమున్నదో యెఱుంగ రాదు.
- ఉ. ఆమణిచిత్రిశీనుడతి యన్యజనోత్కరనంగమంబుపైఁ
బేర్చి జనించి యాత్మ పిరుబీకులు వెట్టంగ వీటిలో విట
స్వాముల గారవించుఁ గృతవాకుభుజంగమధేనుకేభము
ఘృమితబంధకేసులఁ గల్గెదాఁ తెఱింగి కరంగఁజేయుచున్. 222
- తే. గీ. పేరిఁ గన్పట్టు వీధిలోఁ బెరుకువగల, నరసి కనుసైగ చేసెడి యంతనంత
లో లోఁబడఁజేయంగఁ బూనునేర్చు, దానికేకాక కూడ దేవానైన. 223
- తే. గీ. ఇరుసుపారు గింత వినకుండఁ నింటిమగఁడు, తెలియకుండఁగ బరకరిఁ దేలి నంగ
నాచివలె నుంచుగాని యానాతిగుట్టు, బ్రహ్మదేవున కై ననుఁ బయలుపడదు. 224
- ప. వెండియు నయ్యండజయూన విటతండంబులఁగూడి యఖండమోహంబునఁ బలుదెఱిం
గులఁ జరింపుచుండ నివ్విధంబున. 225
- ఉ. అంత వసంతవేళఁ జెలుఁ వంతలు నెంతయు సంతసిలె న
త్యంశలతాంతకుంతశరఁతప్త నిఘాంతదురంతతాంతతా
శాంతిఁగల్గెంబు కంతుశరఁవంతినిసంతతతాంతతానయా
కాంతనాంతరంబు కల్గితాంతిసంతురీతదుర్మాంతమై. 226
- తే. గీ. కలఁచుఁ గొమ్మలతోఁ గూడఁ కాననమున, నుండు నిటపుల ననిలచోరుండు పట్టు
కొని దళాంబరముల దోచుకొనియె ననఁగఁ, బండుకూలు గొడ్పులువర్ష రాల్చె.
- కం. వనలక్ష్మీమాధవశోభన మగు నల్పజిని బాదవలతాపురుషాం
గన లన్యోన్యముఁ గ్రీడించిన నెఱయు వసంత మనఁగఁ జివురులు మొలిచెన్. 228
- చ. వనకమలారుణాంబర మఁవారితకుంజలతౌఘశోణలో
చనఘృణిమండలంబు తరుఁసంఘనెగంబరవంక్తి మనశో
కనదభస్మటావృజముఁ కాననమేఘులేటిలోత్కరం
బనఁగ నవినవల్ల వచఁయంబు రహించె నరణ్యభూములన్. 229
- చ. అశితతి ధక్కనైల్వము సుమావః చుక్కలనామ ముల్లస
త్కలికలు పూనవేరు ననఁ దట్టము పట్టుగఁ బూని మావిజా
జలకు శుభాశుభాలు పికఁసూక్తులఁ దెల్పుచుఁ జైత్రికుండనే
యల డుబుడక్కవాఁడు కలఁయం జరియించె వనాలయంబునన్. 230

చ. అలికుల గానవై భవము * హర్ష మొనర్చగ రాగపూగము
జెలువపుతావిగందవడి * జిల్కగ నమ్మడమొప్ప జిల్కప
ల్కుల నలరింపఁ గొత్తవిరిగొత్తి చనుగవ లింపు నింప బా
ల్కులరు లతాలతాంగులను * బాయుట తెల్లగుఁ బల్లవారికిన్.

281

ఉ. చారుతరాతపత్రములు * చామరము ల్గురటిలు పావడ
ల్సారతరోత్రీయములు * చల్వపువల్వెపుదుప్పటంబు లిం
చారు సుగంధలేపనము * లండముఁజెంద వితానపంక్తులై
మితై వసీరమానతికి * మెల్లనిగావ్వుల 1 కేగుపుప్పూతన్.

282

చ. ఇత్రైంగున జగన్మోహనం బై నవనంతనమయంబున నవసీనురు లన్నిష్టోమంబు
నుకృష్టోదకశ్యవోర్ధ్వములు ద్వాదశాహస్య వాఙ్మేయంబు పౌండరీకఁ బరిరాత్రీంబు చయనంబు
గరుడచయనంబు శ్చేవచయనం బశ్చాలంబంబు గవాలంభనంబు జ్యోతిష్టోమంబు ప్రతిపత్ స్తోమంబు
మహావృతంబు విశ్వజిత్తు రాజసూయంబు సర్వతోముఖ విశ్వతోముఖ స్రేయాగంబు సరమేధంబు
బృహస్పతివనంబు పౌత్రస్సవనంబు మాధ్యందినవనంబు సౌతామియు నాగ్నేయం బుష్యం
బాశ్వింబు హేమంతపృథ్వీవరోహణంబు వృషభయక్షంబునుమొనలగు సకలకృతువు లానరింపం
దొడంగి రట్టివమయంబున.

283

కం. హరిశర్మ తునెనుపేరునఁ బరగిన యొకసోమయాజి * పనిచిన నొకభూ
సురసుతుఁ డొకదిక్కున న,ధ్వరవశువును బట్టుకొని ముందంబున రాఁగన్.

284

కం. కంతువసంతజయంతులఁ బంతంబున గెల్పు నతని * భవ్యాకృతి న
త్యంతముదంబునఁ గన్గొని, కింకారవశరవాతుల కళికి * గానుల దాత్మన్.

285

చ. కలికివొకాటపురాగసుకాయము కాయము కేర మీఱు నిఁ
గలితవయోవిలాస విగితాఁగిట సాక్కును నుండలేని యా
కులుకుటాయారిగబ్బించనుఁగుబృమిటారుల యంద మేల యె
మ్మెలపనయేల కిహోడతనఁమేల యటంచు దృఢానురాగయై.

286

ఉ. చెంతకుఁ జేర నేగి ముఖసీమ దరస్మితమొప్ప వారసీ
మందిని కీయనో వెలకు * మార్చనో యేటికిఁ గొంచుఁ బోయె డ
త్యంతరయాన ఛాగము నటంచును మాటకుఁ దీసి పల్క న
శాంతముదంబుఁ గైకొని ధరాసురసూనుడు విచ్చుఁగన్ములన్.

287

మ. అనవద్యాకృతి యావనంబు దగు నమృతబైఱీ నీక్షించి హా
వనజాతానసుస్పృష్టికౌశలము తేవఁ దీని నిర్మించినం

- తన కానంబడ నేర్పుపెంపనుడుఁ దఁదావ్విశేసుఁ గీర్తించి మె
ల్ల నె చేగం జని దానిచెంగటను మేలం బాడుచున్ నిల్చినన్. 238
- తే. గీ. అలసుకన్నులఁ దేలింది • హర్ష మొదవ, సరస మాడుచుఁ గనునైగ • కెరలి వేగ
నింటి కేగిన నచ్చలిఁవెంట నేగి, కృతుపశువు నాతఁ డొకచోటఁ • గట్టివైచె. 239
- వ. అప్పుడు. 240
- కం. మోహంబారంగఁ గండ, ర్నాహవమున వార లిరువు • రతులప్రార్థి
బాహుబాహి కచాకచి, దేహదేహిని బెనంగి • ధృతి నున్నంతన్. 241
- ఆ. వె. దానివిభుఁడు వచ్చి • తలుపుఁదీయు మటంచుఁ, తనదుసతిని బిల్వ • విని విటుండు
కడుభయంబు వొడవి • కంపితదేహుండై, యింక నెట్లు లనుచు • నింతి కనియె. 242
- ఉ. అత్తఁజ్జెల్లు బొంకి వసుఁధామరశేఖరుఁ డైన యాభుజం
గోత్రము వెళ్ల నంపవలె • నుత్పలగంధనుగంధి లెన్నఁగాఁ
జిత్రములొన యోచనము • చేసుక తెల్పు మటన్న హంసతో
బిత్తరి నే నెఱుంగ నిది • పెంపుగ నీవె వచింపు నావుడున్. 243
- కం. మంది యిది విను మటంచున్, గాంచనగర్భాశ్వ మబలఁ • గనుఁగొని పలికెన్
బ్రాంచ్యధురసుధారన, చంచన్యకరందబృందఁసదృశమృదూక్తిన్. 244
- ఆ. వె. లలఁ నలుల భర్త • పిలిచినఁ దా విని, వసుమతీసురుండు • వడఁకుచుండ
వెఱువనల నటంచు • వీఁపు దట్టి లతాంగి, వేగ మేకపోతు • విడిచిపెట్టి. 245
- తే. గీ. పోవుపోనీక పట్టుము • భూమిదేవ, వర్య యనుకొంచు వచ్చి కఁవాట మెడయఁ
దీసినంతనె తద్భర్త • యీసుతోడ, నెవ్వఁ డీతండు గలివిలి • యేమి యనుచు. 246
- చ. గడిమిన గావధూటి కలఁగఁబడ కాత్మ భయంబు లేక భూ
మిదివిజుఁ డీతఁ డీనవనఁమేషముఁ బట్టుకపోవఁ దాగ్గు చే
వడలిస వేగ వచ్చి మనఁవానముఁ జొచ్చుక చిక్కఁకుండినన్
బదపడి లెల్లు మూసికొని • పల్లెఱు మేషము ద్విప్సలాడెడిన్. 247
- కం. చూడు మని చూపి బావనిఁ, బోడ కడు నుల్గ మేకఁపోతునుఁ బట్టి
మౌడకుఁ బోవలెనో యని, చేడియ చెప్పిన నతండు • చిఱున వొల్లయన్. 248
- తే. గీ. తరిమి మేపంబు పట్టిచ్చి • తరలు మయ్య, బ్రాహ్మణోత్తమ యని పంపి • భార్యమీఁద
నందియును లేక యెప్పటిఁచందమునను, వేడ్క లిగుకొత్తఁగా నుండె • వెలది మగఁడు. 249
- కం. ఈమర్యాదఁ జరింపం, గా మహిమ యొకింత నీకుఁ • గల్గిన భూమి
స్వామిని జేరఁగఁ బొమ్మని, హేమావలితో మరళ • మిట్లనువేళన్. 250

- సీ. కృకవాకుశంతిః చక్రవివృద్ధ 1కదంబకములకు నవరదిఃకౌరుతంబు
బహుశనిద్రాముద్రోపదృశానన 2నవృథసలల మేల్కొల్పు • పాశకుండు
చక్రీవాకద్యంద్యంసంబంధసంధానశేముషీభూషణః చేటకుండు
సురమార్గద్విఘ్నకాంతరతారబిసఖండభక్షణాయాతవలక్షణః
- తే. గీ. భూరిక్తై రవవరమాః ముఖవివర్ణ, భావసంపత్కరం బై న • కగులువత్తి
కులట లెదనుకొక్క జోరులు • గుట్టలెక్క, వేగ నుదయించె జిగినిక్క • వేగుచుక్క. 251
- చ. అపుడు కథాచమత్కృతి మః హాద్యుత్తమై తలఁదిప్పి యద్దిరా
నిపుణత జంత మేల్వగల • నేర్పరి కిహాననిమెచ్చికొంచు న
చ్చవలమృగాక్షి దివ్యమణిః సాధములో విరిగిమృపాన్ముపై
విపులస్వరాలమోహవిః వేదనచే శయనింపె సొక్కుచున్. 252
- వ. ఇట్లు శయనించి కొంతదడవు నిద్రించి లేచి హేమావతి రాజదూతి యగుహేలతో
ముదంబున నిట్లనియె. 253
- చ. కలయొక టేను గంటిఁ గలఃకంతసుకంతి కుకాశ్య క్షేపకా
కలితకళాకలాప వతిః గాఢభుజాపరిరంభణశీయా
సలలితపావనశృంగుః సంభ్రామగుంధనజృంభనూణపుం
స్కలనల మేలుకొంటి రవిః గంటి నకుంతతరోపయోపరిన్. 254
- వ. అనిన హేమావతి గాంచి నీయిచ్చంబు శీఘ్రంబున నీడేరు నని దూతి చెప్పిన విని
సంతోషించి యమ్ముగవ కృమ్మర దినాంతంబున. 255
- తే. గీ. నీల కాకోలకాకోల • నీల నీల, కంత శ్రీకంత శ్రీకంత • కంతఘనఘ
నాఘనఘనాఘన ఘనఘః బాఘరుచుల, పెంపు గనిపించుచీకటు • తేర్చువేళ. 256
- కం. నలుగిడి కుంకుమపిండిని, దల సంపెంగనూనె నంటి • తావుల గంధా
మలక మొనఁగి పన్నీట, జలకం బొనరిచి తడార్చి • చల్వవువల్వ. 257
- సీ. చీనికలంకారి • చీటికుచ్చెలమోద సిరిమించు సరిగంచు, చీరగట్టి
కొదమరాచిల్కలః • గూర్చి తీర్చుకనీదు సపురుమేల్పనిచల్వః జువితె దొడిగి
తగుకుమానికపుండ్రాచెక్కడవుఁ బైడిపొమ్ములు నెమ్మన • నమ్మిదాల్చి
కమ్మనెత్తావి చొకాటంపుఁగలపంబు నెఱవీటుగా మెడఁనిండఁ బూసి
- తే. గీ. తుఱుములోపల నరివిఁనరులు దురిమి, వేడ్కె గపురపుబాగాలు • వేసికొనుచుఁ
గులుకుజగిలిగవ వింతఁగొలువ వచ్చె, 4దరనినుదనునిఘోటి యుత్తరువధాటి. 258

కం. వచ్చి తనమోల నిలిచిన, య స్వవలమృగాక్షిఁ జూచి • హంసము భరి ని
స్థాచ్చితి నీసాగసుకు నను, మెచ్చుము కథ విని యటంచు • మలఁతకు ననియెన్. 259

ఇ ట వ ద వ రా త్రి క థ .

కం. ఉజ్జయిని యనఁగ నొకపుర, విజ్ఞగతిఁ బ్రసిద్ధికెఱుగ • నిధవిభాసం
వజ్రలజ్జాగహర్మ్యవర్జజారాలింగితాపురఃస్త్రిగణ మై. 260

మ. నెలతాఁగవలు చిల్లకుల్కువఁవఁన్న ల్గున్న ముత్తెంపుఁదా
వల కఁగొంపుటనంటిమొగ్గమగఁజూల్ • బల్బదె దంతంపుసి
స్థులు గుల్కుం బడఁదంబేజాపుల రహింఁచున్ గెంపుతాఁడొడువి
శ్లల నిర్దం బగు నిల్వబద్దములమేడ త్వేనవే లవ్వరిన్. 261

చ. పురవనఁజపుష్పఫలముల్ గరువేడుకఁ బూని తద్ద్రుమో
త్కరమాలమీడి కెక్కి సతఃతంబును దండల నుండు నందన
స్ఫురదురువృక్షపంక్తి సుమఁము త్వేనఁ గైకొని కొప్పలం దలం
కరణ మొనర్చు కౌర పురిఁగల్గిన భిల్లనువల్లవాధరల్. 262

వ. అందు.

263

మ. చతురోపాయనమధుఁ డప్రతికళాచాతుర్యధుర్యుండు వి
శ్రుతికావ్యజ్ఞుఁడు రాజనీతిసుమనీఁషుం డింగితజ్ఞానుఁ డ
ద్యుతికీర్తిత్రయదక్షిణుండు గుణసంపూర్ణ ప్రభావుండు సం
తతభూపాదరణీయుఁ డొక్కరుఁ డమాత్యశ్రేష్ఠుఁ డుండుం బురిన్. 264

తే. గీ. అతని బహుమానమానితం • డండ్లు జనులు, మానినీరత్నము పరాకుమాని వినుము
భర్తృహరిచెంగటను గీర్తిఁ • బరఁగునట్టి, మంత్రిజనులందుమేటి యామంత్రిజాటి. 265

సీ. నిర్ణయం బాబోహునిర్ణయంబు స్వమాయ విష్ణుమాయయుఁ జర్య • కృష్ణచర్య
వాక్యంబు శ్రీరామవాక్యంబు దృష్టి యీశ్వరదృష్టి దీప్తి భాస్వంతుదీప్తి
బల్మి భీమనబల్మి • పద వింద్యపదవి సత్యము హరిశ్చంద్రసత్యము పృథివీ
రామపృథివీ ధైర్యము మేరునగధైర్య మాజ్ఞ సుగ్రీవాజ్ఞ • పృథ్వి గురుని

తే. గీ. వ్రజ్ఞ బలము దుర్యోధనుబలము కట్టి, డన భరతుకట్టడ కలిసి • ధనదుకలిసి
గాఁగఁ బతి మెచ్చ నఘటనఁఘటనపటిమ, 1నమ్మహామంత్రి రాజ్యభారమ్ము దీర్చు. 266

వ. సుజియు గురు మహావ్రధాన సామంత సేనాపతి ద్వారపాల కావనరిక ఘటికానిరారక
గణక లేఖక పారాణిక పురోహిత జ్యోతిషిక కావ్యజ్ఞ విద్యజ్ఞ దేవతార్చక మాల్యాకారక
పరిమళకారక గోష్ఠాధికార గజాధికారాశ్వాధికార భండారాధికార ధాన్యాధికార రాంగరక్షక

సూత సూద భేతాశ మత తాంబూలిక తాళవృంతక సరవాహక చ్ఛాత్రిక చామరిక కళా
చిక కరళారిక కారపాలిక చామకాదార నర్తక గాయక వైణిక శాకుంతిక మాగధ వైతాళిక
పరిహాసక కాంచుక కైరీక రజక పౌదిక చర్మకారక ముద్గాధికార పురపాలక వనపాలక
సరవైద్య గజవైద్య ద్వాశ్వవైద్య పశువైద్య భేరివాదక మురజవాదక రామక శిలాచ్ఛేదక
కాంస్యకారక కుంభకారక చిత్రీకారక వ్యవహారిక మృగయార్థి పక్షిఘోషక పక్షిహారక
రాయభార కోగ్రాణాధికార వేశ్యజనంబు లాదియైన డెబ్బదిరెండు వినియోగంబులవారు సేవింప
నతండు వెలయుచుండు.

267

ఉ. వానికి గొన్నినాళ్ల కీల * వార్రకు నెక్కెవాడు రూపరే
ఖానవపంచబాణు డనఁగఁ దగుచక్కనివా డొకండు స
న్మానవిభూషణుండు సుకుమారుండు దై వకటాక్షవీక్షణ
నూనకృపాప్తిచే గలుగ * సుత్రవ మొప్పఁగఁ బెంది రెంతయున్.

268

తే. గీ. పెంది యెలప్రాయమొదవఁగా * గాంచియతని, పెండ్లిసేయురమును సంత్రీతినొందు
తల్లిదండ్రులతో బంధుత్వతులతోడఁ, బరిణయము వల్ల నే నని * పలుక నతఁడు. 269

ఉ. వారలు పెండ్లి యేమిటికి * వల్లనటంటి వటంచుఁ బల్కినఁ
వారల కారఁ డిట్లనియె * వారిజనేత్రీల నమ్మరాను మా
యారచనాప్రీతిలు పఁరానుగతేచ్ఛ లిఁకింత యే మనఁ
వారక నాఁడురూపములు * వ్యాసినయింటను నిల్చురే భుభుల్.

270

కం. కుల మొంద రాడికోళ్ళకుఁ, దలఁకరు నడి వావివనునఁదలఁపదు నీతిఁ
దలకొనరు సత్యమాడరు, కలహాత్ములు వారి నఁస్మఁగా నెటు లబ్బుఁ.

271

ఉ. చన్నులకన్న ము న్నొడము * సాహసము, లైళశకించు దృష్టికిఁ
మున్నుఁగఁ బుట్టుఁ బెద్దలను * మోసముపుచ్చు మరెవ, యావనా
సన్నతకన్న మున్నె యగు. * సత్య మసత్య మసత్య మెన్నఁగఁ
దిన్నఁగ సత్య మంచనుచు * దీక్షిను ధీరత పువ్వుఁబొండ్లకున్.

272

ఉ. కుక్కులు నెమ్మెల్లు సొగసు * తీవియు నాగరికంబు నిద్రపుం
జక్కఁదనంబు జవ్వనము * సంపదసాంపు వినోదపువ్వగల్
చొక్కపువై ఖరు ల్గితుల * సూడిది చాతురి గల్గువారికిఁ
దక్కినయట్లు భర్తలకుఁ * దక్కరు నిక్కువ మింతు రెంతయున్.

273

తే. గీ. గరగరిక నుండు మోహనాకారవిభవ, శుభవయఃపాకపురుషులఁ * జూచినపుడె
దృష్టి వారలపై నిద్రి * తెవులు లేని, దళలఁ గృయింతు రింతులఁ * దరమె తెలియ.

కం. అని వత్తెడు తత్పత్తుని, గనుగొని తలిదండ్రు లాప్తఁగణములు బంధుల
వనితాభిముఖుని గాఁ దమ, యనువమచాతురి నొనర్చి * రతిసంతీప్తిన్. 275

కం. కులగుణధూపప్రజ్ఞాదులు గల కన్యకల మానఁధూర్వహసంజ్ఞ
జెల్గిన యతనికిఁ బరిణయ, పులరఁగఁ గావించి రంత * నరఁడు నిజాత్మన్. 276

తే. గీ. నెలఁతలను నమ్మరా దని * నిశ్చయించి, 'పోతుంటిగకు నై నను * బోవరాని
యొంటికంబుమేడలం * దుగిచేఁ దత్సతీద్వయంబును హితము * లైదిసి పోవ. 277

వ. ఇత్రైతంగున నన్యులకుఁ బొంద శక్యంబులుగాని సాధంబుల నిజభార్యాద్వయంబును
వేర్వేరుఁ గాఁపురం బుంచి తత్పరిపాలనార్థంబు పెద్ద లగు హితవయస్యల నియమించిన నచ్చెలి
కత్తె లత్తెరుఁగ నన్నపానాద్యుపచారంబులఁ బోషించుచుండునెడ భవనమోహనాకారం జైన
యావనోదయంబు సంభవించె నాలోన. 278

సీ. కంఠర కమలారి * కార్మక కంజాత కాంచనకంబుల * గర్వ మణించి
పద్మరాగ పటేర * పద్మారి ఖండపల్లవ పద్మముల నముల్లాస మొంది
వజ్రవల్లిద్వయ * వసుమతీధర వారణా వసుధాళిఁ గేరి
కడఁకా కాహళ * కచ్చప కలకంఠ కనక కర్పూరసంఘముల మీఱి

తే. గీ. కచఃఖభూభూనయనాసి, కాగర్భోష్ఠ, పరిమళ కపాల 1 మూర్ధవ, పాణి దంత
బాణ సుకుచమధ్యగతినితం, బాంక 2 జంఘి, కాంఘ్రివాగ్భాస్మితము లొప్పు * నంగనలకు. 279

చ. తరుణులకొను లాకృతులు * తస్మై మొగంబులు చన్దన లుగ్నవా
కర్పరణులు పాణులు మెడలు * చారునితంబము లారురేఖలు
దరళవిరోచనంబులు పదంబులు మేలు ముణంగు లారయన్
హరికమ్బాబ్జచక్రినివహంబు నయంబు రయంబున న్నగన్. 280

సీ. ధరణిమోక్షతి మించె * దనరుచన్నులు కృష్ణ వర్మఘనాకృతి * వజ్రలె నెఱుఱు
కనుబొమల్ ధర్మనిఘ్నాతిఁ గై కొనె ముఖంబులు నిశాచరకళాకలన గెల్చె
జలవరసంభ్రామంబులఁ గేరె నాభులు కటులు మహాబలోత్పటతఁ దనరె
నీలకంఠపీఠ్యశ్రీలందె నాదులు కిగజరాజగతిఁ దాల్చె * గమనగరిమ

తే. గీ. యమరకాంతాదిలీల * ట్లవయవములె, పరిహసింపఁగ మెఱయు నశ్పద్మవత్రి
నద్వితీతీల కిగ ధరాస్థలిఁ జెలంగు, చెలువ లన నెంత హాసనిర్జితలతాంత. 281

సీ. మెఱుఁగు మోవులు ప్రభాకరబలంబు వహించె లవనము ల్పంద్రబలంబులఁగాంచె
జఘనము ల్సమమతీజాతబలం బందె గలితబుద్ధులు సౌమ్యబలముఁ జెందె

గురుబలంబు వహించె * గుబ్బువస్తవలు నఖంబులు శుక్రబ్రంబులు బూనె
మందబలంబు సమ్యక్సములు దాడెన్ స్వర్ణానుబలము కంచంబు లొండె
తే. గీ. సతను కేతుబలం బూనె * నలరు కన్ను, లిట్లు నకలగ్రహబలాన్తి * నెనసియును మ
నోజబలవేధఁ దత్తుతుల్ * నై జనాథ, బలము చాలక కోరిరి * పరబలంబు. 282

వ. ఇవిధంబున నివృత్తిలైన యౌవనగర్వాతిశేకంబున నిర్మానుషంబు లగుసౌధాంతరంబుల
నుండుటంజేసి పంజరమధ్యబద్ధకీలకలదారిని సచారజారవిహారవిచారపూరితమానసలైన యా
మానసకాసారగభీరనాథులు స్వార్థగతంబున. 283

కం. పతిరతిఁదీరదు తమి పర, పతిరతి యేరితి దొరకు * భావంబున నం
గత మగు నీ వెతఁ దీర్చెడి, హితవదు లెవ రని తలంతు * రెంతయు వంతన్. 284

నీ. అమరఁ దిర్వంజాతులందైన వ్రేయక నరజన్మమేల యంధఁగ నొనర్చె
నొనరించుఁ గాక నిం * పొనవంగఁ బురుషులఁ జేయక మమ్మేల * స్త్రీలఁ జేసెఁ
జేయుఁగాక రతిచ్చుఁ * జెందువానికే గూర్చు కీరితి నిర్వోహి * కేల కూర్చె
గూర్చుఁ గాక యభేచ్ఛఁగొని చరింపఁగ నుంచ కీడుగ్గవస్థలి * నేల యుంచె

తే. గీ. గటకటా మాయెడటను * కఠినహృదయుఁ, డాయెఁగాఁజోలు వాఁశేఁ * డటలగాక
యున్న నిట్లెంచేయు నం * చువిడ లాత్మఁ, బరితపింతురు మరుబారి * విరహ మొదవ.

వ. ఇట్లు తమకు నలయునడఁ బడఁతుల గొడవ కడు తడవనితమయొడయఁడు తమ్ము
మిగులఁ గూడిమాడి యుండమిని దుగ్ధమఫలసంపీతలగుట జారక్రీడకుబాసఁగమిని గంతుశరసంతతి
సంతాపంబున సంరపించుచుఁ బిన్ననాటనుండును దమ్ము నెత్తిపెంచిన దాదులకుపై తము
నెటుంగనీయక యొండొక తెఱంగున నయ్యంగులు మెలంగుచుండి రయ్యెడ సువర్ణయను తదగ్ర
భార్య యవార్యమోహంబున మదనాదుల నుద్దేశించి తనమనంబున. 286

నీ. నీసుమశరముల * నీసుమనమహాన నీసుమతిని నేయ * నేల మదన

నీరాక నులుకు నన్నీరాక లిడక పోసిరా కళాకర * నీరజారి

ఘనమూర్త ముడిగెంచ * ఘనమా వధూవధ ఘనమా విహవాది, వసుచు నిన్నుఁ

బవమాన కరుణ నిం * పవమానగతిఁజరిం పవమానమున కళగ * వకట నీవు

తే. గీ. మధురధర్మిండు నర్వంజ * మాళి సురస, భానువర్తి మహాబలుండునడు నిజమ
హాత్వములుమాని యిట్లు స్త్రీహాత్వం జేయు, చున్న మీరితి నెవరైన * విన్న నగరె.

కం. తారాధిప రజనీకర, కైరవభేదనవిచక్ష * గారికశిరో

ధూర కమలాసురంజన, కారణ వారాశిభంగ, కారాభ్యుదయా.

288.

చ. పరిధివిషంబు మూలికల, బంతి కళంకముగావుబొట్టు భీ

కరికరిణంబులు జడలు * కొముది భూతియుఁ దాల్చి మంత్రివై

- విరహులఁ జంపసాగితివి ♦ వే యన నేమిటి కూరు ముక్కటిం
బరఁగిన తోడు బోఁతులరఁపం బనుమాట నిజంబె పో శశి. 289
- కం. కీరముణి నీరొడకళ, కీరముణి రత్న మిడి నశిల్పిషమతి లే
కీరముణియపుఁజనపు శుకీరముణా కానివారె ♦ కీరాలాపఠ. 290
- లే. గీ. మాటిమాటికి వేడు నీఁమాటియెడలఁ, బాటి దప్పినవార లేఁపాటివారు
గావున దయార్ద్రబుద్ధి నఁగ్గావు నీకుఁ, దేటి నామీఁదఁ గోప మింతేటి కరయ. 291
- కం. పికమా ఘోరాకృతి చూపిక మాదృశవిరహిణుల రఁతీశమహాద్వీ
పికమార్గము చూపకు ఘోపిక మానన మూని యేచ ♦ బింకమె నీకున్. 292
- వ. అని వెండియు నయ్యుండజయన పెక్కులైఁంగుల ననంగుని సైన్యనమేతంబుగఁ బలుకు
చున్న సమయంబున దై వయోగంబున. 293
- ఆ. వె. ఆనువర్ణ మందిఁరాంగణంబున నొక్క, పాదుకాద్వయంబు ♦ పడియె నంత
దాని వెంబడిన మఃహీనిర్జరుండాకఁ, డతిరయమునఁ బడియె ♦ నంగ మదుర. 294
- వ. ఇట్లు పడిన యవృద్ధమితైఁగంటికోమరు నత్యుచపమమోహనాకారు నిరీక్షించి భయ
విస్మయహర్షాదులు ముప్పిరిగొనుచిత్తంబున డాయం బని యొంటిపాటగుట వినిఘోషచారంబుల
మూర్ఛఁదెప్పి నీ వెవ్వండ్ పిట్లందుఁ బడుటకు నిమిత్తం బేమి యనిన నానువర్ణకు నతం
డిట్లనియె. 295
- మ. హిమవత్సర్వతమందు మందుఁ డనుమాఁసింగుం డొకం డుండు నం
యమిచందుండు తపఃవృథావుఁ డల సన్యాసిక వెనక మోనవు
చ్చి మహాభ్రష్టలి వాయువేగమున వేంఁచేయక నమర్చంబులై
యమరుం బాపలు తాను బూని చనువో ♦ నాకాశమార్గంబునన్. 296
- ఉ. మున్నలవాటులేమిఁ బడఁముక్తములై పడె పాప లిందు నే
ను న్నిలు పోవలేక దివిఁనుం డిటు వాగిలితి నట్టిపాప లెం
దున్నవో చూడు మం చనిన ♦ సుగృలి యం దొకచోటఁ గాంచి మేల్
సాన్న పునన్నపుం బనుల ♦ సొంపు ఘటింపఁగఁజాలుపాడుకల్. 297
- వ. వాని గ్రహించి యచ్చంచలాక్షి యాహారాదివిధుల సంతృప్తం జేసి యాభ్యావృణ
కుమారు నత్తుకొని తత్పాదకాసామర్థ్యంబున నిలయనికటనిజపతికేళికారామంబునం జేరి
తడనంతరంబ. 298
- ఆ. వె. తగినప్రహరిగోడ ♦ దక్షిణోత్తరముల, నలులు వెడఁదకూట ♦ మంద మొందు
మందిరంబుగాంచి ♦ యం దొక్కయఱఁ దన, పడకటిలు చేసెఁ ♦ బద్ధనయన. 299

ఉ. అందొకకొంతసేపు వసుధామరపుత్తునితోడ వేడుకన్
గెందలిరాక్ష విల్లురణ, కేళులఁ జేలి యజనన్ మిట్లు పొ
ల్పొందిన యిప్పురంబున శుభాన్మతిచే వసియించి నన్ రతిన్
జెంది సుఖించు నీ వితరఁచింతలు మానుము భూసురాగ్రణి. 800

కం. నీ కిరరభయంబులు రా, నీక మెలంగుదు నటంచు * హితవు గఱపి వి
భోజిని యతనికి వ్యయమునకై కొంతవదార్థ మిచ్చి * యనిచెం బురికిన్. 801

వ. ఇట్లతనిఁ బ్రియపూర్వకంబుగా నాడరించి సెలవొనంగి కృమ్యురఁ దనయిల్లుచేరె,
నివ్వధంబునఁ దత్పాదుకాసామర్థ్యంబున. 802

కం. కేళీవనమున నముచిత, కాలంబున నతనితోడఁ * గంతురణిన్
డాలితసౌఖ్యవారిధి, నాలోలమృగాక్షి యోల, లాడుచు నుండెన్. 803

వ. ఇవ్వధంబునఁ దద్వీరీయభార్య యగునువృథయు నవత్తిరీతి విని పరపురుషవాంఛ
వాడమి కడుమిడుకుటం జేసి యేచందంబునం బ్రోద్దవోక యొక్కనాడు సౌధాగ్రంబున. 804

కం. ఆనువృథ నంగీతక, భాసరనత గలది యాట * లలితముగ నము
ల్లసమున వీణమీటుచు, జేసెన్ గానంబు సౌధఃశిలలు నృవింపన్. 805

కం. సురపథమున నపు డొకముని, యరుగుచు నిజగాననిస్వంశాకర్ణనవి
స్ఫురితానందంబున నట, కరుదెంచిన చూచి లేచి * యతనికి మొక్కిల్కెన్. 806

ఆ. వె. మొక్కి నిలిచి వనిత * మునితో న్నవృత్తాంత, మంతరంగ మెఱుంగునటులఁ బలికి
చేవ నీవు రతులఁ * చేరించి నను బ్రోవు, మనుచు వేడుకొనిన * నబలఁ జూచి. 807

తే. గీ. నేను విజితేంద్రియుడ నిట్లుఁగాన నతులఁ, జెందఁగారాదు నాకుఁ బూర్ణేందువదన
యైన నీయిట్ట మీడేనునట్టినేర్పు, తెలియఁజెప్పెద విను మని * తెరవ కవుడు. 808

వ. కారుణికాగ్రేసరుండై యొక్క సిద్ధమంత్రంబుచెప్పి యామంత్రస్మరణంబున వలయు
నడలకుం బోయిరావచ్చుఁ గావున నీవాంఛితంబు దీనఁ దీర్చుకొమ్మని యానతిచ్చి మాని విచ్చేసిన
యంత నాకాంత యత్యంతసంతోషంబున నొంటిపా పై ననమయంబున. 809

కం. ఆరాజస్మంత్రస్మృతి, నారామముచేరి యున్నయపు డచ్చటికై
చేరెన తద్వనచాలుని, మారనమాకారుఁ జూచి * మది ముద మొదవన్. 810

తే. గీ. ఓరచూపులఁ జిన్నెల * బేరజముల, మనసు గరఁగించి తనమీఁద * మరులు కొలిపి
వానిఁ దోడ్కొనిపోయి యువ్వాలుఁగంటి, కడమయరలోన రతికేరి * గలసి చనియె. 811

- కం. అది మొదలు వాని గవగొని, మదవతి యారామసుధ్యమందిరమున నిం
పొదవంగ రమింపఁ దొడఁగెను, మదనుఁడు విల్లెక్కుడించి * మరలి చవంగన్. 812
- ఉ. అంతట నొక్కనాటినిశఁయందు శశిగ్రహణంబు గానఁ ద
చ్చాంతికి సన్నదానములు * సల్పను వేకువజాము వచ్చున
ర్యంతము పట్టు నందనుక * రాఁ డిపు డింటికి నాథుఁ డంచు దా
దెంతయు వచ్చి చెప్పిన మృగేక్షణ లాత్మల వేడ్కఁ బూనుచున్. 818
- వ. ఒంటిపాపై యున్న సమయంబున. 814
- తే. గీ. జలక మొనరించి జలుగువల్లయు ధరించి, కమ్మనెత్తాచి కలపంబు * కలయ నలఁది
యరవిరులొప్ప లమరించి * యారగించి, తమనమృతక దద్వనాంతరముఁ జేరి. 815
- కం. ఒకరొకరినెఱుంగనీయక, సకీయులు పడకిండ్లు చేరి * చొర్రెనుబం
ధకళానై పుఁకి సుహృదులుకులొ రఱికిఁగిఁ బెనఁగులాఁడి వేళన్. 816
- సీ. ఫణిరాజుల్లుబుఁసై పద్మనాభుండు తిన్నఁగా శయనిండు * వన్నెఁ దెగడి
తనరు శ్వేతద్వీపమున గాఢతమమొక్క దెననుండి పర్వదు * పన హసించి
కృమమునఁ బుష్పగుచ్ఛముమీఁద మగతేటిమొత్తంబు వ్రాలెడు * దత్తిమీఱి
హిమశైలతంగశృంగమున నీలాభింబు పర్యాయమునఁ గప్పఁబాలి మెఱసి
- తే. గీ. సార కర్పూర డిండిర * పీఠ హార, తారకోదార ధవళాంశువారకలిత
నీరజారాతిబింబ మున్నుద్రొక్కద్రోగతి గ్రసించెను రాహు వశకాలమునను. 817
- సీ. మంత్రీకుమారుఁ డా * మానధూర్వహుండు దివ్యోపధం బవ్వసంబందుఁ గలుగు
ఔజిఁగియుండుటఁ జేసి * హితమితపరిజనాన్వితముగ దివ్యతీ * త్పైలుగ నేగి
బదనిక గల పాదశవముఁ జూపి యది తీసికొని రండు పొం డని * కొండట హిత
వరుల నంపించి వా * రరుదెంచునందాఁకఁ దా విశ్రమింపఁగాఁ * దలఁచి తనదు
- తే. గీ. సతుల కెప్పుడు సంకేతసదనమైన, తద్వనీమధ్యనద్యంబుఁడందఁ కరుగఁ
బ్రస్ఫురత్కరదీపికావృథలు సూచి, పరు లెవరో వచ్చిరని యుపపత్తులు వడఁక. 818
- తే. గీ. వెఱవకుఁ డటంచు వెరపుబో * వెన్నుఁ జఱిచి, యుపపత్తుల నిండల్సనన * యుండఁజేసి
నిలయములనుండి వెలువడి * నెలఁతలు తన, కెదురుగారాఁగ మదిఁ గోపమొదవఁ జూచి.
- తే. గీ. పరుల కటు తొంగిచూడను * బాటుగాని, దుర్లమసలి నుండెడి * లోయజాతు
లివ్వనంబున కేటి * నెమ్మె మెఱసి, వచ్చినా రనునందియం * బిచ్చుఁ బూని. 820
- తే. గీ. ఇమ్ముహానిని నిచ్చోటి * కేమిపనికి, వచ్చితి రటంచు గడ్డించి * హెచ్చరించు
వల్లభునితోడ నవ్వేళ * వనిత లెట్లు, బొంకి పోవలె నెఱిగింపు * పంకజాక్షి. 821

కం. అని యడిగిన హేమావతి, తనతలఁ గదిలింది తెలిసి • తా నని వివరిం
చనుచాల నీవె తెల్పుము, వినియెన నన హంస మపుడు • మెలఁగి ననియెన్. 822

తే. గీ. మానధూర్వహుఁ డవ్వ డాఁమానవతులఁ, గాంది వీరలు మత్కులఁకాంత లనుచు
నిశ్చయించుక రాదగ్నిఁగ్నిదగ్గిబుద్ధి, మీర లివ్వేళ నిట కేల • చేరినారు. 823

ఉ. చెప్పఁడు చెప్పకున్న మిముఁ • జిత్రముగా వధియింతు నంచు తేఁ
డవ్వడు తమ్ము దొట్టిన భయంబు వహింపక యాసువర్ణ సాం
పొప్పగ భర్త కి ట్లను శుభాన్నతలీల నివ్వనంబునం
దెప్పడు సంచరించు వనఁదేవతలందుఁ దలంచు మమ్ములన్. 824

కం. నీమనమున మద్యామిను, లీమగున లటంచు మమ్ము • నందితి వాడిన్
మేము భవదీయనతులము, గా మనృత్కళలు నీదు • కామిను లనఘా. 825

వ. అదియునుంగాక. 826

కం. ఈయడమీరు చరింపను, మీయంశమ్ముల జనించు • మించుంబోలుల్
నాయిల్లాం దగ్గిని పల్కి,వే యేమి నిమిత్తమనిన • వినుమెఱింగింతున్. 827

తే. గీ. చైత్రభమున మును మేము • నరనగతుల, సంచరించుచు నవ్వేళఁ • జైతుఁ డచటి
కరుగుదెంచినఁ గాంచి యఁనాడరమున, లేవకుండిన నగోగ్ధఁలీలఁ బూని. 828

తే. గీ. సావరాధుల మ మ్మావసంతఁ డరసి, మర్త్యసేవను నూతేండ్లు • మహిని మెలఁగుఁ
డని శపించిన బ్రత్యక్ష • మటుల నుండఁజాలమని మేముప్రాధ్నింప • నదయుఁడగుచు.

నీ. ఆరీతి మీరు ప్రత్యక్షంబున మెలంగకుండనేరరయేని • యువిదలార
మీయంశములఁ బుట్టు • మెలఁతల మానధూర్వహుఁడను బహుమానఁవరకుమారుఁ
డగువిప్పునకు భార్యలై యుండ నియుమింపుఁ డని తెల్పి యావేల్పు • చనిన నిచటఁ
గూర్చితో నీకు మేల్గోరుచు నున్నవారము నువర్ణ యన సుఁప్రభ యనంగ

తే. గీ. మామహంశముల జనించు • మనుజనతులు, నీకుఁ గులకాంత లై నారు • నిక్కమిదియు
రూపయావనసంపదాఁరూఢి నీదు, చానలకు మాకు భేద మింఁతైనలేదు. 830

తే. గీ. ఇట్టిచుట్టరికం బుండు • తెఱిగి కాదె, నిను నహించితి మీరభూజనులు మేము
మెలఁగుచోటికి నీవేళఁ • బాలసినపుడె, చెడ శపింతుము నీవింక • నుడియరాకు. 831

కం. చుట్టరిక మెంతగలిగిన, రట్టన రారానియెడకు • రా వారలపై
నెట్టినుబుద్ధులకై ననఁ, బుట్టును రోషంబు దానఁ • బుట్టుం జెట్టల్. 832

కం. కావున నీవిచ్చటి కిఁక, రావలమ వసంతశాసఁరహితత మే మా
దేవవని కేఁగినంతట, నీవటవనమట చరింపు • నీయావులతోన్. 833

- కం. అని సంతోషము భీతియు, జనియింప సువర్ణపలుకుఁబాడన వలికెఁ
వనితామణి సుప్రభయును, విని లేద్యాకృములు వారి • విభుఁ డపు డాత్మన్. 884
- ఆ. వె. ఏవు జవ్వనంబు • రూ పొక్కపై యుండు, ట్రాత్మ నతులె వీర • అనుచు నుంటి
నేము నీనతులము • గా మన్మదంశజ, అనుచు నీ లతాంగు • అని రిడేము. 885
- కం. ఇంటికే జని కనఁదగు వాల్లంటుల యీవలుకు లాత్మఁకామిను లింటం
దొంటిగతి నున్న సత్యము, లింటను లేకున్నఁ గల్గ • లివి దృఢ మరయన్. 886
- ఆ. వె. అనుచు నిశ్చయించి • యతఁ డింటి కేగెను, వానికన్న మున్నె • వనజములు
నిజనమర్థతాప్తి • నిత్యంబులకుఁ బోయి, పవ్వలిందియుండి • రవిభ్రండు. 887
- చ. వెనఁ జనుడెంచి యింట నలి, వేణులఁ గన్గొని తద్వధూవహో
వినరము సత్యవతా ననుచు • వేడుకఁ గన్గొని తప్పనిద్రీలం
బసగల హంసతూలికలఁపాన్పులపై శయనించియున్న యా
త్మనతుల లేపి తొంటి వనిఁతామిముఖత్యము మాని మానినీ. 888
- తే. గీ. అరమరలు లేక కూరిమి • నధిపుఁ డతఁడు, కలవఘూటుల నెంతయుఁ • గుస్తరించి
పచ్చి వగడేడు రతులతో • నిచ్చ నిచ్చ, లిచ్చకము పుట్టఁజేయుచు • నెనసియుండె. 889
- కం. ఈమహిమ నీకుఁ గల్గిన, భూమివిభుఁ రతులఁ గలయఁ • బొమ్మని హంస
గామణి వినిపించిన విని, హేమావతి మెచ్చుకొని ఖఁగేంద్రున కనియెన్. 890
- తే. గీ. జనపతిని జేరఁబోనీక • దినము దినము, కతలు చెప్పఁగ నాగితో • కతలకారి
చిన్నిరాయంచ యిఁకనైన నెల వొనంగు, పోయవచ్చెద నన హంస • పొలఁతి కనియె.
- కం. ఇరువదిదినముల కింటికే, బజ్జతెంతు నటంచు నీదుఁపతి చనువో నా
కెఱిగించె జేవవశ్యముఁ, బజ్జతెంచును గాన నీకుఁ • బజవం దగునే. 892
- చ. నరపతిఁ జేర దర్పకరఁణకియల్ గడు బోద్ధువుచ్చి ని
ద్దురగొని యైనరాజు నినుఁ • దోడనె పాయఁగ లేని కూర్మి మం
దిరమున కేగు మంచనక • నిల్విన నిల్చుటనైన ననిటిలోఁ
దెరవరా నీవు లేమి నరుఁడెంచిన నీపతి కేమి దోచునో. 893
- కం. కావున భూవిభుఁ జేరంబోవుట కార్యంబు గాదు • పొమ్మింటి కటం
చావనజాక్షికి హంసధ, రావనమణి డెల్పునపుడు • రవి యుదయించెన్. 894
- తే. గీ. అంత హేమావతీకాంత • యంతరమున, భూవిభునిదూఁదిమాహంబు • పొంగిపారలఁ
బడకయిలు నేరి వేటొక్కఁపగిది నుండు, నపుడు తత్పలినహచరుఁ • డరుగుడెంచి. 895
- కం. అదిగో నీపతి వచ్చెన్, ముడమున నగరోపకంఠఁభూమిని విడిసెన్
నుదతి నినుఁజూచిరమ్మని, పడవడి ముందరగ నన్నుఁ • బనిచెక్ వేడ్కన్. 896

- కం. అని చెప్పినఁ దద్వాక్యం, బసలశీఖాతప్తశూలఃమై చెవి నాటఁ
ఘనరయవిస్మయలజ్జ, తనుహర్షభయాదు లాత్మః • దగఁపెనఁగొనఁగఁ. 847
- ఉ. దిగ్గన లేచి నిల్చి సుదఃతీమణి భూవిభవమిఁదిబుద్ధి లోఁ
దగ్గుచు మృగ్గ నిగ్గు సిరిఃతగ్గనితామరమొగ్గదోయి బలో
జగ్గుల కెగ్గు నింపొనఁగు • చక్కనిచిక్కని గబ్బిగుబ్బులఁ
సుగ్గడితంపు వయ్యెదయు • సాములు గొమ్ముడిఁ జక్కదిద్దుచున్. 848
- ఆ. వె. ఓడబేరమాడ • వేడుక మీఁరేఁగినదియు మొదలు శుభమే • యందఱకును
ననుచు బాంధవాదిఃజనులు యోగక్షేమ, మడుగ భద్ర మఖిల • మని యతండు. 849
- కం. వెండియు నిటను మదవేదండ్లనద్దమనతో సుభారసధారా
పాండిత్యమండితోకులఁ, బండితమండలికిఁ జెవులఁపండువునేయఁ. 850
- కం. జనవదములు పుడులు గిరులో, గనులు వను ల్లుదులు నిధులు • కట్ట ల్లిట్టల్
కనుములు పేటలు లోటలు, మునుకొని కనుగొనుచుఁ బోయి • మోలన్ లీలన్. 851
- సీ. ముజ్జగంబులఁ బూతఃములఁ జేయనగు ధౌతవసభంగ గంగ యెఁవ్వనికిభార్య
జేవాశనోత్సాహఃదృఢకళాసందోహమున మించు చంద్రుఁ డెఁవ్వనికి సుతుఁడు
కడలేని సిరులీనఁగల రమాగజమాన యలరారు నెవ్వాని • కనుఁగుకన్నె
బహుశవద్యధవాండఁపరిపాలనాఖండవాత్సల్యశాలి యెఁవ్వనికి నల్లుఁ
- తే. గీ. డట్టి నక్రీడులీకుళీఃరానివాళ్లు, రావళీయానకేళీమఃహాబహూర్తి
మాలికాఘోలికాపాళిఃకాలుతవృ, రాణీకోల్లాసి కలశవాఃరాశి డాసి. 852
- వ. నభయభక్తి నమస్కారంబులు గావించి తదుత్కటతటంబున. 853
- సీ. జాతివిలాయతీ • సకలాతిమేల్కట్టు కలబరగీకనుఃఖాబులోవ
పై తిణిజరబాబుఃపనులగోడనరాది మేలరబ్బీమొకఃమాలు దిండ్లు
గోవబూర్షీను నింగులబిలసంతన బలుచీనీహాంబట్టు • పగ్గములును
దగటరుమ్మాతాపుఃతానవారు కనీదు సిస్తు బందరుచీటి • లస్తరీలు
- తే. గీ. ఖాతురా జంబుఖాన మఃక్కాతివాసు, లతలసుకవాసులు బనాతులమరుదిండ్లు
కాంచనస్తంభములు రత్నఃకలశతతులు, డాల్లలముషజ్జరుజగాగుఃడాదులోన. 854
- కం. హితవరులతోడ యుష్మత్సృతి వేడుక విడిసి నకలఃపరిమళవస్తు
ప్రతతులు మాకి కవిదుఃసు, వితతులు మొదలై న రస్తు • వెలిదిశి కొనియెన్. 855
- సీ. తక్కులుద్దంపుని, ద్దపునిల్లుబద్దము ల్లంతపుదువ్వెన • ల్లావులొల్కు
నత్తురు 1బునుఁగును • నంబరు గౌళకచ్చూరము ల్లుఖము గంఃబూర చోవ

జల్లినవరములు ♦ జల్లరసము కదంబము గోవజవ్యాజి ♦ పచ్చి పునుగు
కురునేరు పచ్చక, చ్చరము పన్నీరు బేడము మలాకీలు కుంకుమపుపూవు

తే. గీ. బుక్కకస్తూరిపీణలు ♦ చొక్కటంపు, టగరు సంపెగనూనియ ♦ లాదియైన
మెచ్చగలదీవులందుండి ♦ తెచ్చినట్టి, వివిధపరిమళవస్తువు ♦ లెప్పలకు దీసె.

856

సీ. ఘోరకలును బీంఘాండు తాంబూణాలు గిన్నెలు పిండిగిన్నెలు తపి
లెలు గిండు తపనవాత్యలు చట్టవములు తట్టలు తట్లు సంపుటమ్ములు కరంధ
ములు తంబుగలు కంచములు చెరువములు గంగాళాలు బిండియల్ ♦ గరితలు పడి
గంబులు చిప్పలు ♦ ఘంటలు హస్తావళులు కంకణములు ఘంటలును గజ్జ

తే. గీ. లాదిగాగలు దీవులయందు వెలయు, కంచరపుజాతివగ వగ ♦ ల్మించఁజేసి
నట్టిసామగ్గి బలువెల ♦ తెట్టికొనియె, గాంత భూకాంతమణులకు ♦ గాన్కఁజేయ.

తే. గీ. తేళ్ల కొదమలు వింతపొట్టెళ్లు పునుగు, పిల్లులు జవాదిపిల్లులు ♦ బెడదీరుతలు
ముంగిన సివంగి జోణంగి ♦ సింగిలీక, గుంపు మానిసికోతులు ♦ కొన్నిగొనియె.

858

సీ. సంపంగికావులు ♦ జందురుకావులు వెలిపట్టుపుట్టముల్ ♦ వేటచాళ్లు
జీబులు బొమ్మంచుచీరలు నాచులు నుదయరాగంబులు ♦ నురుతవన్నె
లొవ్వమయ్యంచులంబొప్పట్లు హొన్నంచు వలువలుఁ గరకంచువస్త్రతతులు
ముత్యాలపందిళ్లు ♦ సుత్తరగోగ్రహణములు నిగమగోచరములుఁ బద్య

తే. గీ. పులతికలు నిండువన్నెలు ♦ బొదలు బచ్చలును హరిగవళ్లు హంసవ ♦ భురగవళ్లు
పొదలుసామంతవీధులు ♦ మొదలుగాఁగఁ, దనరుపటములు వేసవే ♦ ల్లొనియెవెలకు. 859

రగడ. చొక్కట నొట్లు చేసరులును మొలకట్లు
రాకట్టుచుట్టుంగరములును చొక్కట
మురుపు లొవ్వ కిరీటములు మేటితాళీలు
సరివణలు మించులును ♦ సాటిలేనితురాలు
రంగుగల ముంగామురాలు నాభరణములు
నంగదంబులు మంచిహంపీరతాయెతులు
కంతమాలికలు జిగిగల్లు చేకడియములు
కంతనరములు చిరుదుగండపెండేరములు
నద్దంపులుత్తరియ ♦ లలరు చిఱుగజ్జయలు
కుందనపుఁజెక్కడముగుల్కు మణిఘంటికలు

పా. 1. తే. గీ. వేడికొదమల వింతయా ♦ వేటిపునుగు, పిల్లుల జవాదిపిల్లుల ♦ తెట్టురుదుల
ముంగిన సివంగి జోణంగి ♦ యింగిలీఘ, కుక్కగుంపులఁ గోరులఁ ♦ గొన్ని గొనియె.

సతతమొక్కబెడంగఁగను సందిబొందియలు
 మితిలేనివెల లిడిన * మేఖలా లందియలు
 చకచక ల్లలజాతి * సకలమణినికరములు
 నకలంకవర్ణపట్టాంబరప్రకరములు
 వీతాంబరంబులును * బేర్పడిన బురుసాలు
 జాతినీరాదులును * శాలువలు చీనీలు
 పచ్చపట్టులు ధగటిపాగలు దురంగీలు
 సచ్చపు మెఱుంగు గల * యవ్వరంగజేచీలు
 బురతకాళిలు మహామూదులు నిలాచీలు
 సరి సేయరాని హంసావళులు లాకీలు
 మాదళంబులు వెన్నుమణుగులు మువ్వజురులు
 చాదరలు పైతిగీల్ * చక్కనికబ్బాయిలు
 నడదు బల్లనితేటమరు బుగ్గీసులును
 నడికట్టు మేఘవర్ణంబులును దోపులును
 మొకమూలును సూర్యపుటములు బనాతులును
 సకలాతులింపొవ్వు * చలికప్పడంబులును
 హంబట్టు లోడిలు * నొసరొ దుకూలాలు
 కంభావతులు డాలుగల్గు జిరబాబీలు
 వింతవింత మెఱుంగువెలసిన భవంతీలు
 కాంతితతి వెదచల్లఁగల్గిన సరంతీలు
 సురతబంధపువ్రాత * సాగసై నచీటీలు
 ఘనవిచిత్రపుపనుల్ గల కళంకారీలు
 తనరాదుసూలీలు * తగినకల్పరగీలు
 తళుకొత్తగల సుభువుతాపాలు బురుడాలు
 చెలువుబూనెడు కళాచికలు జముఖానాలు
 దుద్దుకంబళ్లు చంద్రువలు తివాచీలు
 పద్మలకుఁ గైకొన్న * బలుజంబుఖానాలు
 ప్రతిలేనిపట్టుచాపలు రత్నకంబళము
 లతులితము లైన చతురంగములబల్బులము
 తళుకువగడపుకోళ్ల * దగు పట్టెమంచములు
 కులుకునెత్తావికుంకుమపుష్పత్పములు
 ఏకరంగితలాట * లిడుగోవళేజీలు

ధాకమావట్టు సురః ధాణి సింగాణీలు
 కళలుదేరు పరంగి ః కత్తులును జూరీలు
 పాలుపొందు నందలపు ః బొంగులును గేడేలు
 వీరై కొనిన హరిః బీకెలును వన్నియలు
 పేరై న సూరతను ః వీంగాణిన్నియలు
 రాయంచ లై దువర్ణములుగల కీరములు
 మాయురే యని యెంచఁమరు పట్టుజీనువలు
 చీర్ణంపుపనుల మంః చివరంగివీరములు
 నిర్ణయింపఁగరానిః నిఖిలనదస్త్రస్తువులు.

360

కం. స్వరమండలములు కిన్నెర, లురబాబులు దండవీణెలును జారుతరా
 ల్వర రావణహస్తంబులు, మణి తంతులు తంబురలు సఃమస్తము గొనియెక్.

361

వ. అయ్యవనరంబున.

362

సీసమాలిక. రాయదుర్గము గుత్తి ః రాయవేలూ రానెగొంది మాహురి కాశి ః గోలకొండ
 ముంగి పైఠాణి ఢిల్లీ ః ముఖివాయ జాబురాబాదు మఖామహఃమూదు మచిలి
 బందరు సూరతు ః చెందరు గోవేరు శ్రీరంగపట్టంబు ః చెంజి కాంచి
 చాదయు నొరంగఃబాదు చాలాబాదు కల్పర గాగర ః గదగు బిదురు
 కోట కల్యాణంబు ః గొండాణ మహాముదాసగరంబు బంగాళ ః నగర గోస
 వన్నాళ చదరంగఃపట్నంబు గలగల గజరాజధాని బంఃకాపురంబు
 కాంబాగర ప్రియాఃగ ద్వారక యమోధ్య లక్ష్మీశ్వరంబు సోలాపురంబు
 మధుర కొల్లాపురి ః మగధ మా యావంతికా పురాణపురమ్ము ః కలబరగయు
 నావవేని కళింగ ః మాన్సరి వినుకొండ కొండవీడును నేలకొండపల్లి
 పొదితె విజాపురం ః బుదయగి రిక్కేరు మైసూరు పెనుగొండ ః మంగళగిరి
 బసువపట్నము నీర్వి ః భద్రాచలము పాలవంచ నిజాంపురి ః వందవాసి
 కుందుర్ని బెల్లముకొండ దేవరకొండ రాచర్ల మునిముగురు ః రాయపురము
 సైదాపురము గోప సాశ్వత దూపాసు రావర్తి మాచెర్ల ః రాచవీడు
 బనగానిపల్లె కంఃభము పోర్తమామిళ్ల ధారాపురము చీచి ః తాడిపర్తి
 నంద్యాల శిరువళ్ల ః నందవరము కందుకూరు రామయపట్న ః ముండుకొండ
 హాపి విరూపాక్ష ః మారణి వేంపల్లె కాంపల్లెనగరంబు ః కందనోలు
 కడప సిద్ధవటంబు ః గండికోట కరూరు సింహాద్రి పోట్లూరు ః చింతగూట
 గయ చెన్నపట్నంబు ః గండవరం బోరుగల్లు దామెనచెర్వు ః వెల్లూరు
 కలూరు కలువాయి ః నెలూరు బేలూరు రామూరు చడుమూరు ః రాచకొండ

వ. అంత హేమావతీకాంతవృత్తాంత మంతయు నాత్మీయదూతి విన్నవించిన విని కంపిత శిరస్కుండై కొంతదడవు చింతించి మహారాజచంద్రుండును నీతిజ్ఞుండును, నకళంకుండును, వివేక ధురంధరుండును గావునఁ జిత్రభాగవృత్తాలుండు దనమనంబున.

877

ఉ. మున్నుల రావణాదులు సముద్ధతి సాధ్యులఁ గోరి యేమి సా
భ్యోన్నతిఁ జెంది రిట్లుగుట • నుర్విజనావళి లగ్యకాంతలం
బన్నుగఁ గోరరాదు కడుఁ • బాతక మంచుఁ దలంచి యింతిపై
నున్న మనీష వీడ్చిని యశోచితపద్ధతి నుండె భూవరా.

878

కం. అయిదు బురోహితుఁ డెఱిగించిన నలరాజస్యమాధి • చిత్తాంభోజం
బున నదృశ్యప్రమోదము, లెనయగ మెచ్చుకొని రాజ్య • మేలుచు నుండెన్.

879

2మ. సతసంజీవనజీవవేళభయకృన్నారాచనారాచను
వృతబృందారక దారకత్వనపదాఃరక్షోభిరక్షోభట
శ్రుతసంధారణ ధారణార్హ మణిభాసుగీర్వనుగీర్వము
ద్ధతలాలాపనలాపనద్యుతిచితాఃతారాపతారాపహా.

880

8కం. అక్షద్విడక్షక్షీ, ప్రక్షే నుకటాక్షనక్షదక్షతనూజా
ధ్యక్షసుతపక్షపక్షీ, పృక్షుశ్చక్ష్యక్షమవిషక్షరక్షాశ్చక్షా.

881

4నన్విణి. పద్మసత్వేక్షగా • భక్తనరక్షిగా, పద్మగర్భస్తూతా • భాసుబింబస్థితా
పద్మబాణాశ్చక్తి • భవ్యకౌశ్యోన్నతి, పద్మనర్మేశ్వరా • పాలితోర్మీశ్వరా.

882

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కృష్ణసగోత్రీ పవిత్రాయ్యలరాజాస్వయ సుధావార్ధిపూర్ణిమా
చంద్ర నిస్సహాయకవిత్వనిర్మాణచాతుర్యనిస్సందర్శి శ్రీరామనామచారాయణ
నారాయణమాతృప్రణీతం బైనహంసవింశతి యను మహా
ప్రబంధంబునందు నర్లంబును బంచమాశ్వాసము.

సంపూర్ణము.

పా. 1. మనంబు ద్రెక్కొని

పా. 2. మ. సతసంజీవనజీవవేళభయకృన్నారాచనారాచను
వృతబృందారక దావనర్తనపదఃప్యాలోపణాలోపభూ
సుతపథారణ ధారణార్హ మణిభాసుగీర్వ ముగీర్వ
త్తతలాలాపనలాపనద్యుతిచితఃతారాపతారాపహా.

పా. 3. కం. సూనికరార్చితపాదం, బురుహోజ్వలకీర్తినిరత • భూవనిభావి
త్తరసాయనీయసమ్యక్ కృరమాణుకలాపయావంబుధురవహా.

పా. 4. మాలిని. సుతుచిరతరకీర్తి • సుందరోదారమూర్తి
(నరసింహభవనా • సంతతోత్సాహవదనా)
గురుతరవసుచేలా • సంభోతోత్సాహకూలా
పరమభవనా • పారశ్రవీహృన్విదేహ.

రాజోపు గ్రంథము.
గో పా ల లీ లా సు థా ల హ రి .

ప్రయాగ కామేశ్వర కవి కృతము.
[ఉదాహరణముగాఁ గొన్ని వద్యములు.]

- చ. తిగఁదిగో మానికంబులనుఁ దిద్దిన బంగరు కీలుబొమ్మలో
మగువల రూపముల్ గొని క్రొమంబున ద్విమ్మరు మించుదీఁగెలో
తెగి జగతీతలంబునకు * దిగ్గన జాతిన చుక్కలో యనన్
దగి వెలమించుజోండు సత్యతంబు విటాళిఁ గలంతు రవ్వరిన్. 1-65
- ఉ. ఈ ననజోని చేనుకొనఁ వేటికి నా లిటుచంబు లంటి చూ
చేనని మోవిపంటిమొనఁ జరెడు దండలువట్టి వేఱుగై
కొననరాదు చేరువెల * కొంచెమి వేటాక యెత్తుఁజూచిన
నాన్న మటంచు నమ్మదురు * మాటిననల్ పురిఁ బుష్పలావికల్. 1-67
- చ. తొలకరిమించు మించుదొరఁతో నొరవచ్చెటి మేలు మేలు క్రొం
దఘకు కదానిబొమ్మల వింధంబున గాంతుల నీన నందియల్
గలగల మోగి హారములు * గాటఁపుఁ జన్నుల మీఁద నూగ న
న్నలినదళాక్షు లేగి యముఁనా తటిసితటి నీది నిల్వఁగన్. 1-87
- చ. చిలుకలకొల్కి కాఁగిటికిఁ జేర్చిన కోవులు గంటిరమ్మ యు
త్కలికలు గ్రమ్మఁగా నలరి * తన్మధు బిందువు లా విసీలకం
తల తలమీద రాల్చె నది * తత్పరంభణసౌఖ్య మంత క
గ్గలచుయి కన్నుగోసలను * గలిమ్ము ముదశుగ్గు రాల్చెనో యనన్. 1-107
- కం. ముచ్చి కోరకవల్లి, వేల్లిత కుసుమిత పలాశఃపృక్షము హర
ప్రోలన దీశ న్భాంకిత, పల్లవవాణి స్రవంబువలె నమరుఁజెలి! 1-110
- కం. అన్నలువ దీని పిరుదుం, జన్నులు గావించ నరకు * జాలమిని కడున్
నన్నముగా గీసఁ జూచి, నెన్నడు మది గాకయున్న * నెజిఁ జిక్కు నొకో! 1-122
- చ. అలికచ చన్ను లాత్మ హృదఃయస్థ సుమాశుగ తావవహ్ని కీ
లల నిజధైర్యకాంచన ధరాధరమున్ గఱుగంగ పైకిఁ జి
ప్పిలనగు రెండు బూదెల యభివృద్ధితల్ వెలిఁ బ్రోకఁ బూయు మే
లలరుల గుత్తులో మదనుఁడాడెడి బంగరు బొంగరంబులో! 1-148
- చ. కనుగవ కెంపు రేగఁగను * గబ్బి చనుగవ మీఁద హారముల్
పెనఁగొని యూగ పెండుదుముఁపిగ శ్రీమాంబు కణంబులం గడుం
దనులత దోగ నందెలు పడంబుల మోగి మరుండు వీగ జ
వ్విని మగలాగుఁ జూపి హరిఃభావము రంజిలఁ జేసె నయ్యెడన్. 1-184

- ఉ. మచ్చొక యంతఃజల్లి పలుమారు కుంబులు వాని పేరెదన్
గుచ్చి కవుంగలిచి తళుకుం గనుతెప్పల నప్పించి మో
విచ్చుచు నొచ్చెనంచు నలయించుచు జేనియ లొల్ల సారెకున్
ముచ్చటలాడె నానుమతి నోచిననోము ఫలించెనా చెలి! 2-48
- కం. విరితల్పము మకరధ్వజ, శర కల్పంబయ్యె మేన * నలు లలదిన యీ
సిరిగంధము విరహంబుధి, నురు గందంబయ్యె సరమునుం భరమయ్యెన్. 2-55
- చ. నల యపరాధిఁజేరె రజఃనీసతిగర్వము జాతె నిందువె
న్నెల పొగరెల్లఁ దీరె నలి, నీలవామణి గేరె దూర్వునన్
దెలతెలవారె నీ వతఁడు * దేవియు దేవర పోల్కి నేకమై
గలసెద రమ్మ జేపె కలంగం బనియేమిటి కమ్మ కొమ్మరో! 2-116
- ఉ. జాతిన నానతో నతని, నన్నిధ నిల్వంగ నోడి పాన్పుపైఁ
జేరినతోడ నావయికిఁ జేరి యెయారముతో కవుంగిటన్
జేరగఁదీసి వాఁ డపుడు * జేసినసేతులు నీకుఁ దెల్పుగా
నేరుతునమ్మ యన్నిటికి * నే నిక నోరుతునమ్మ కొమ్మరో! 2-126
- ఉ. వల్లనివాని కెందు దయ, నచ్చునె వచ్చిన నిందు వానితో
నలికబిల్లికె పెనఁగు * నాచెలి పంపునె పంప వచ్చునా
గొల్లఁడు? వానిపొందు తనకుం బదివేలకుఁ జాలుచాలునే
వల్లనపాడి! వానిఁ బలు, బాసలు జేసిన నమ్మ నేనికన్. 2-179
- సీ. తనుబాసి యన్య కాంతానకుఁ డగుటకు సైరించ నలుల చ, కోరనయన
జౌరిని బాహు పాశంబులఁ బిగఁబట్టి పెందొడల్ దొడలతోఁ * బెనచివట్టి
గొనబు వాతెఁ బటి, కొద్దినీ నజ్జనజ్జగనొక్కి మీఁదెక్కి * చూచుకములు
వక్షస్థలమునాట * వలుదపాల్పిండ్లను సాము కండ్లంబుల * సారెసారె [2-196
- తే. గీ. గ్రమ్మిక్రమ్మి మెఱుంగు జెక్కులను వాడి, గోరు నాడగ వడికి * కుసుమకరుని
నమరమున నతనిమేన మాఁచెప్పమట బుట్ట, పెనఁగి తన పంఠ మీఁదెచ్చు, కొనియె నపుడు.
- ఆ. వె. బదిగి యెదిగి యొక్కఁముదిర చేతుల సిగ్గు, పట్టు గప్పి నిలిచెఁ * బద్మనయను
చూపు దొంగ రగులు * కోపక మరుగృహ, ద్వారమున కమర్చు, తలుపు లనఁగ. 8-58
- ఆ. వె. చన్నుదోయి గప్పి, శయముల మదనన, దనము బయలుపఱచి * స్తనయుగంబు
బయలుపఱచి సిగ్గుపట్టు చేతులఁ గప్ప, దానిఁ జూచి వవ్వె * దానవారి. 8-68
- తా. చేరం బిల్చి యొకర్న గుబ్బుల పయి * జేయుంచె నొక్కర్న నిం
దారం గొఁగిటఁ జేర్చె నొక్కతెకు నొ, య్యారంబు మీఱ న్నడి
హారంబుల్ నవరించె నొక్కతెకు నా, హారంబుగా మోచి ప
ల్కారం గోరిగ నిచ్చె నొక్కతె కడున్ * లాలించె ముద్దిచ్చుచున్. 8-119

❖ ❖ ❖ గ్రంథమండలి ప్రచురించిన శృంగార ప్రబంధములు. ❖ ❖ ❖

- * రాధికా సాంత్యనము (నప్తపదులతో) ముద్దువళని
  - * సత్యభామా సాంత్యనము లింగనమఖ శ్రీకామేశ్వరకవి
  - * అపాల్యానంక్రందనము నముఖము వేంకటకృష్ణప్పనాయకుడు
- (ఏకాశ్వాసరాధికాసాంత్యనము, వచనపై మినీభారత—
సారంగధరచరిత్రలలోని భాగములతో)
- * హంసనికతి అయ్యలరాజు నారాయణమాత్యుడు

క్రమశః మున్నందు వెలువరింపఁబడు శృంగార ప్రబంధములు.

- ** గోపాలలీలాసుధాలహరి ప్రయాగ కామేశ్వరకవి
- ** గాథేయోపాఖ్యానము అనంతాద్వైతుడు
- ** ఉషా పరిణయము దామెర్ల అంక భూపాలుడు
- ** మదనమోహినీ విలాసము తక్కెళ్లపాటి లింగకవి
- ** రంభా నలకూబర విలాసము బండి వేంకటస్వామినాయకుడు
- ** రత్నావళి పరిణయము ధూర్జటి వేంకటరాయకవి
- ** నృసింహ విలాసము పైడిపాటి వేంకటనృసింహకవి
- ** వల్లభాంబా పరిణయము అక్కినవల్లి నరసింహకవి
- ** నాగ్నజిత్తి పరిణయము వల్లూరి నరసింహకవి
- ** భద్రరాజపుత్రచరిత్ర చినవేంకటార్యకవి
- ** సునందా పరిణయము చింతగుంట కోడండరామకవి

సంస్కరణ పత్రము

పుట. పంక్తి.	తప్ప.	ఒప్పు.	పుట. పంక్తి.	తప్ప.	ఒప్పు.
1 12	గుంకుమ	గుంకుమ	96 2	యనన	యవన
1 14	కేర్తి	కేర్తి	104 26	లెఱవా	లెఱబా
2 27	కృపాలుని	కృపాలుని	109 23	పొలు	పొలు
2 27	రహించు	వహించు	114 22	బుణ్ణోపలబ్ధం	బుణ్ణోపలబ్ధం
16 5	అక్కట	అక్కట	115 3	లరిగూఢు	లరిగోఢు
17 7	నగాని	నంగాని	115 8	గోరకపుణు	గొరకపుణుకు
18 12	నాటి	నాటి	117 4	చిన్నెలవనఁ	చిన్నెల వనఁ
18 26	అరఁగులు	అరఁగులు	117 22	ఋతు	ఋభు
19 29	యా, త్రా	యా, త్రా	118 30	మయా + ఖ	మయా + ఖ
20 2	దోస్సిమ	దోస్సీమ	120 4	జొనుపుచు	జొనుపుచుఁ
20 7	పురములు	పురములు,	128 25	కాతుకవల్లి	కాతుక వల్లి
24 4	మారు	మాఱు	125 20	దొలఁగి	దొలంగి
25 19	లాడి	లాడి	129 10	బ్రధమ	బ్రధమ
26 18	పాపమొన	పాపపుమొన	132 29	విధమదెల్ల	విధ మదెల్ల
26 15	నరకు	నరకు	134 24	విస్ఫోట	విస్ఫోట
36 1	దాకనిపోల	దాని కపోల	152 10	జిగిదేఱునల	జిగిదేఱు + నల
37 29	పెనఁగి	పెనఁగె	152 29	నెళవుగం	నెళవుగఁ
43 23	ల్వడియ + వారిగ	ల్వడియ + వారిగ	తి క లో .		
44 29	జగి + మో	జగి + మో			
54 18	క నంది	కలనంది	పుట. కాలం. పంక్తి	తప్ప.	ఒప్పు.
56 9	నేర్పుచు	నేర్పుచు	2 ౧	౧౩ దూతీమ్	దూతీమ్
66 24	నల్లికికదలు	నల్లికి కదలు	2 ౧	౨౩ వ్యాపారం	వ్యాపారం
79 24	ముడువను	ముడువను	౮ ౧	౨ తీయందము	తీయందము

వెలుపడిన కావ్యములు — వెలలు.

1 రాధికాసాంత్వనము రు. 0-12-0.

— ముద్దపళివి.

2 సత్యభామాసాంత్వనము 0-12-0.

— శ్రీ కావేశ్వరకవి.

3 అహల్యాసంక్రందనము, (రాధికాసాంత్వనము-
వచనకావ్యములు సారంగధర, జై మినీభారత
ములలో కొంతకొంత) 0-12-0.

— సముఖ వేంకటకృష్ణస్వామయ్యగారు.

4 హంసవింశతి 1-8-0.

— అయ్యలరాజు నారాయణాచార్యుడు.

ఈమందలి మెంబర్లను మాత్రమే.